

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY NYSA**

TEKST UJEDNOLICONY PO ZMIANIE

Załącznik nr 1 do uchwały nr .....
Rady Miejskiej w Nysie z dnia .....

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	5
1.1 Wprowadzenie.....	5
1.2 Zakres opracowania	5
1.3 Podstawa prawna	5
1.4 Cele studium.....	6

CZEŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNE GMINY NYSA

1. Uwarunkowania geograficzne.....	10
1.1 Położenie geograficzne.	10
1.2 Położenie administracyjne.	11
1.3 Klimat.	11
1.4. Geologia.	14
1.5. Geomorfologia.	17
1.6. Hydrologia.	20
1.7. Gleby.	27
1.8. Roślinność.	31
1.9. Zwierzęta.....	35
1.10 Ochrona przyrody	37
1.11 Warunki podłoża budowlanego.....	50
2. Uwarunkowania historyczne.....	51
2.1 Historia i osadnictwo.....	51
2.2 Zabytki.....	57
2.3 Stanowiska archeologiczne	62
2.4 Strefy konserwatorskie.	63
3. Sfera społeczna	65
3.1 Struktura funkcjonalno – przestrzenna.....	65
3.2 Demografia.....	69
3.3 Rynek pracy.....	76
3.4 Bezrobocie.....	80
3.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna.	85
3.6 Oświata i wychowanie.	88
3.7 Kultura.	91
3.8 Sport.....	93
3.9 Gospodarka mieszkaniowa.....	97
3.10 Bezpieczeństwo publiczne.....	102
3.11 Administracja samorządowa.	104
3.12 Organizacje społeczne.....	108
4. Gospodarka	109
4.1 Rolnictwo i leśnictwo.....	109
4.2 Działalności produkcyjne.	117
4.3 Usługi rynkowe.	120
4.4 Turystyka.....	123
5. Infrastruktura techniczna.....	130

5.1	Komunikacja.....	130
5.2	Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.....	136
5.3	Sieć gazowa.....	141
5.4	Elektroenergetyka.....	143
5.5	Ciepłownictwo.....	145
5.6	Telekomunikacja i łączność.....	147
5.7	Gospodarka odpadami.....	148
5.8	Melioracje i urządzenia wodne.....	149
5.9	Cmentarze.....	151
5.10	Obiekty obrony cywilnej.....	152
6.	Obiekty i tereny chronione.....	152
6.1	Ochrona przyrodniczo – rolnicza.....	152
6.2	Ochrona kulturowa.....	153
6.3	Ograniczenia użytkowania terenu związane z infrastrukturą techniczną.....	154
7.	Uwarunkowania własnościowe.....	159
8.	Podsumowanie.....	160
8.1	Wnioski.....	160
8.2	Strategia Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004 – 2015.....	162
LITERATURA	.....	165

CZEŚĆ II

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NYSA

1.	Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy.....	168
1.1	Struktura funkcjonalno - przestrzenna.....	168
1.2	Funkcja mieszkaniowa.....	169
1.3	Funkcja usługowa.....	172
1.4	Funkcja turystyczna.....	174
1.5	Funkcja przemysłowa, produkcyjna.....	176
1.6	Funkcja rolnicza.....	178
1.7	Funkcja leśna.....	179
2.	Kierunki zagospodarowania oraz użytkowania terenów.....	180
2.1	Ogólne zasady i standardy zagospodarowania przestrzennego.....	180
2.2	Szczegółowe zasady i standardy zagospodarowania.....	181
3.	Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, przyrody i krajobrazu naturalnego.....	190
3.1	Ogólne zasady ochrony środowiska.....	190
3.2	Szczegółowe zasady ochrony środowiska.....	191
4.	Zasady ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	193
4.1	Szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego.....	193
4.2	Stanowiska archeologiczne.....	194
4.3	Strefy ochrony konserwatorskiej.....	194
5.	Kierunki rozwoju systemów komunikacji.....	198
5.1	System komunikacji drogowej.....	198
5.2	Parkingi.....	199
5.3	System komunikacji pieszej i rowerowej.....	200
5.4	System komunikacji kolejowej.....	200
6.	Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej.....	201
6.1	Zaopatrzenie w wodę.....	201
6.2	Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków.....	201
6.3	Energetyka.....	202
6.4	Zaopatrzenie w gaz.....	204
6.5	Ciepłownictwo.....	204

6.6 Telekomunikacja	205
6.7 Gospodarka odpadami	205
6.8 Melioracja	205
7. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	205
8. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych	206
9. Obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne.....	207
10. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne.	207
11. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.....	208
12. Obszary lokalizacji inwestycji celu publicznego.....	208
13. Narzędzia realizacji studium.....	208
13.1. Ogólne zalecenia dotyczące przystępowania do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....	208
13.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzane na podstawie przepisów szczególnych.....	209
13.3. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	209
13.4. Wykaz zadań rządowych i samorządowych	210
14. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań oraz synteza ustaleń studium.....	210
Załącznik nr 1 – wykaz roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową.	214
Załącznik nr 2 – wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków.....	219
Załącznik nr 3 – wykaz zabytków nieruchomych.....	222
Załącznik nr 4 – wykaz zabytków ruchomych	239
Załącznik nr 5 – wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru.....	240
Załącznik nr 6 – wykaz stanowisk archeologicznych.....	241
Załącznik nr 7 – wykaz dróg powiatowych	250
Załącznik nr 8 – wykaz dróg gminnych w mieście Nysa.....	253
Załącznik nr 9 – wykaz dróg gminnych poza miastem	260

1. Wstęp

1.1 Wprowadzenie

Do opracowania niniejszej zmiany studium przystąpiono na podstawie Uchwały Nr XIX/310/12 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa. Obszar będący przedmiotem opracowania zmiany studium obejmuje całą gminę w granicach administracyjnych.

Zmiana dotychczasowego Studium dokonana została zarówno w części dotyczącej uwarunkowań (głównie wynika z aktualizacji danych statystycznych, a także z potrzeby weryfikacji niektórych tez wynikających z diagnozy), jak i w części dotyczącej kierunków polityki przestrzennej na obszarze całej gminy.

Przystąpienie do niniejszej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa, określanego w dalszej części opracowania jako Studium, wynika m.in. z potrzeby optymalizacji terenów przeznaczonych pod inwestycje.

Przy sporządzaniu Studium uwzględniono w szczególności:

- Zasady określone w "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju 2030" (Uchwała Nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r.),
- ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego przyjętego Uchwałą Nr XLIX/357/2002 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 24 września 2002 r. zmieniony uchwałą nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego w dniu 28 września 2010 r.
- ustalenia "Strategii Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004 - 2015" przyjętej Uchwałą Nr XXXI/543/04 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 29 grudnia 2004 r. (obecnie trwają prace nad ustaleniem nowej „Strategii Rozwoju gminy Nysa”).

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy jest jednym z najważniejszych dokumentów dla władz samorządowych gminy, na podstawie którego powinna być prowadzona polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, a także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji.

1.2 Zakres opracowania

Zgodnie z wymogami ustawowymi (art.10 ust.4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) niniejsze opracowanie zawiera:

- 1) część tekstową,
- 2) część graficzną, na którą składają się rysunki w skali 1:10 000, obejmujące obszar całej gminy Nysa:
  - a) rysunek studium określający kierunki zagospodarowania przestrzennego;
  - b) rysunek studium określający uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego.

1.3 Podstawa prawna

Podstawę prawną niniejszego dokumentu stanowią:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012r. poz. 647, ze zm.);

- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 roku w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dz. U. 2004 nr 118 poz. 1233;
- Uchwały Nr XIX/310/12 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa.

1.4 Cele studium

1. Celem polityki przestrzennej, zapisanej w niniejszym Studium, jest w szczególności:
  - 1) stworzenie warunków dla urbanizacji gminy,
  - 2) ochrona walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych gminy, w warunkach postępującej urbanizacji,
  - 3) zapewnienie kształtowania zrównoważonego rozwoju gminy, poprzez stworzenie warunków przestrzennych dla aktywizacji rozwoju jej funkcji podstawowych, tj. wzmocnienia i poszerzenia bazy ekonomicznej poprzez dalszy rozwój dużych, średnich i małych przedsiębiorstw produkcyjnych, nowoczesne rolnictwo, dynamiczny rozwój usług i turystyki z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury technicznej i porolniczego majątku trwałego, zasobów surowców, a także ochrony walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych oraz realizowanie polityki proekologicznej,
  - 4) restrukturyzacja istniejącego przemysłu (w tym również zakładów przetwórstwa rolnego),
  - 5) przeobrażenie strukturalne rodzinnych gospodarstw rolnych,
  - 6) wprowadzenie nowych rozwiązań agrotechnicznych, rozwój lokalnego przetwórstwa rolnego,
  - 7) poprawa warunków zamieszkiwania m.in. poprzez rewitalizację i rehabilitację zabudowy jak również stworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego poprzez odpowiednie doposażenie terenów osadniczych w zakresie infrastruktury technicznej oraz odpowiedniej ilości i jakości usług,
  - 8) poprawa bezpieczeństwa mieszkańców, w tym warunków ochrony przeciwpowodziowej,
  - 9) ochrona istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez ich restrukturyzację, renowację i rewitalizację oraz harmonijne kształtowanie przestrzeni z zachowaniem naturalnych krajobrazów i zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych,
  - 10) poprawa powiązań komunikacyjnych zewnętrznych i wewnętrznych.
2. Główne przesłanki dla podejmowania decyzji planistycznych w kierunku osiągnięcia ww celów to:
  - 1) wskazanie rezerw terenów dla różnych inwestycji - w tym mieszkaniowych i gospodarczych - zgodnie z preferencją wyboru terenów:
    - z dogodną komunikacją,
    - w rejonach wymagających doinwestowania,
    - w rejonach największego zainteresowania inwestorów,
    - w miarę możliwości na najłagodniejszych glebach,
    - w rejonach stanowiących kontynuację terenów zainwestowanych,
    - w rejonach jak najmniej zagrożonych wylewami powodziowymi i podtopieniami;
  - 2) kolejność realizacji inwestycji zgodnie z zasadą :
    - w pierwszej kolejności - tereny uzbrojone lub łatwe do uzbrojenia oraz tereny, których zagospodarowanie może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju gminy,
    - w drugiej kolejności - tereny odleglejsze, wymagające większych nakładów na komunikację i uzbrojenie oraz mające mniejsze znaczenie dla rozwoju gminy;
  - 3) podział ogólny terenów zainwestowanych na:

- obszary mieszkaniowe z usługami i nieuciążliwą produkcją - jako uzupełnienie istniejącej zabudowy lub jako tereny rozwojowe wsi i miasta, w tym obszary wyznaczone do przekształceń i rehabilitacji zabudowy,
  - obszary nieuciążliwej skoncentrowanej działalności gospodarczej (tereny aktywności gospodarczej) oraz nieuciążliwej działalności niekomercyjnej,
  - obszary skoncentrowanej działalności gospodarczej (tereny aktywności gospodarczej: komercyjno-produkcyjne) z dopuszczeniem uciążliwości,
  - obszary turystyczno-wypoczynkowe, w tym ośrodki nadwodne, pola golfowe, leśne tereny rekreacyjne;
- 4) ochrona zasobów i walorów gminy:
- przyrodniczych:
    - gleb wyższych klas bonitacyjnych (II, III),
    - atmosfery,
    - lasów istniejących, w tym wodochronnych i zadrzewień ,
    - wód powierzchniowych,
    - wód podziemnych,
    - złóż surowców naturalnych,
    - Otmuchowsko – Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
    - kompleksów przyrodniczych objętych ochroną,
    - ciągów ekologicznych,
    - zabytkowych parków,
    - użytków ekologicznych,
    - zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,
  - kulturowych,
  - krajobrazu kulturowego,
  - zabytkowych obiektów kubaturowych,
  - zabytkowych obiektów i terenów archeologicznych,
  - zespołów objętych ochroną konserwatorską,
- 5) wskazanie powierzchni terenów rolniczo nieprzydatnych z przeznaczeniem na zalesienie,
- 6) wskazanie rozwiązań komunikacyjnych usprawniających powiązania wewnętrzne i zewnętrzne gminy (z uwzględnieniem nowych terenów przewidzianych pod rozwój osadnictwa i aktywności gospodarczej oraz obejść drogowych wsi i obwodnicy miasta Nysa),
- 7) wskazanie obszarów zagrożenia powodziowego.

Występujące ograniczenia, a także nierzadko konfliktowość celów wymagają uwzględniania kompromisów i dokonywania wyborów.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa przyjęto założenie, że celem generalnym rozwoju będzie ekorozwój, przez który należy rozumieć zrównoważony udział czynników ekologicznych, gospodarczych i społecznych w kształtowaniu procesów rozwojowych gminy.

Zespół projektowy

Studium zostało opracowane przez:

REGIOPLAN

Regioplan sp. z o.o.

Ul. Wolbromska 7

53-148 Wrocław

Tel/fax: (071) 33 80 253

e-mail: regioplan@regioplan.pl

Zespół projektowy:

mgr inż. arch. Ewa Stawiany – członek ZOIU Z 453

mgr Robert Boryczka

mgr inż. Karolina Radosz

mgr inż. Katarzyna Zdeb

mgr inż. Barbara Olejnik

mgr inż. arch. Łukasz Stawiany

Niniejsza zmiana Studium została opracowana przez:

mgr inż. Katarzynę Cyran – członek ZOIU Z-450 – główny projektant

Zespół projektowy: mgr inż. Katarzyna Ganowska

CZĘŚĆ I

UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY NYSA

1. Uwarunkowania geograficzne.

1.1 Położenie geograficzne.

Miejsko – wiejska gmina Nysa położona jest w południowo – zachodniej części województwa opolskiego, na wysokości od 174 do 320 m n.p.m. Najwyżej położony rejon gminy (320 m n.p.m.) znajduje się w jej południowo – zachodniej części i związany jest z północnymi stokami Kamiennej Góry (358 m n.p.m.), zaś najniżej usytuowany jest obszar położony w północno – wschodniej części gminy wzdłuż koryta rzeki Nysy Kłodzkiej (174 m n.p.m.). Współrzędne geograficzne wynoszą 51°50' szerokości geograficznej północnej oraz 17°30' długości geograficznej wschodniej. Powierzchnia rozpatrywanego obszaru wynosi 21 565 ha (w tym miasta Nysa – 2 742 ha), co stanowi 17,78 % powierzchni powiatu nyskiego oraz 2,31 % powierzchni województwa opolskiego.

Według fizyczno – geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego (1998) gmina Nysa umiejscowiona jest w następujących jednostkach:

- prowincja – Niż Środkowoeuropejski (31);
- podprowincja – Niziny Środkowopolskie (318);
- makroregion – Nizina Śląska (318.5);
- mezoregiony: Równina Wrocławska (318.53), Dolina Nysy Kłodzkiej (318.54), Równina Niemodlińska (318.55) oraz Płaskowyż Głubczycki (318.58).

Zdecydowana większość terenu gminy, w tym całe miasto Nysa, położona jest w Dolinie Nysy Kłodzkiej. Północne krańce gminy położone są w mezoregionie Równiny Wrocławskiej (mikroregion Równina Grodkowska), południowe w mezoregionie Płaskowyżu Głubczyckiego zaś środkowo – wschodnie na terenie Równiny Niemodlińskiej. Należy dodać, że zachodnia granica gminy jest jednocześnie granicą pomiędzy dwiema prowincjami: Niżem Środkowoeuropejskim (31) oraz Masywem Czeskim (33), dwiema podprowincjami: Niziny Środkowopolskie (318) oraz Sudety z Przedgórzem Sudeckim (332) i dwoma makroregionami: Nizina Śląska (318.5) oraz Przedgórze Sudeckie (332.1). W zależności od interpretacji przebiegu granic poszczególnych jednostek wyznaczonych przez J. Kondrackiego możemy założyć, że północno – zachodnie krańce gminy położone są na terenie mezoregionu Wzgórz Niemczańsko – Strzelińskich (332.14), środkowo – zachodnie na terenie mezoregionu Obniżenia Otmuchowskiego (332.16), zaś południowo – zachodnie na terenie mezoregionu Przedgórze Paczkowskiego (332.17). Reasumując należy podkreślić, że położenie gminy na terenie aż 7 zróżnicowanych, nizinno – podgórskich jednostek podziału fizyczno – geograficznego wskazuje, że środowisko przyrodnicze gminy posiada charakter przejściowy pomiędzy strefą Sudetów Wschodnich i Niziną Śląską. Ta przejściowość będzie się odzwierciedlać przy charakterystyce każdego z elementów środowiska: klimatu, geologii, geomorfologii, hydrologii i hydrografii, pokrywy glebowej, szaty roślinnej oraz fauny.

Wyszczególnione na terenie gminy Nysa mezoregiony graniczą bezpośrednio z:

- Równiną Wrocławską (318.532) – od północy;
- Pradoliną Wrocławską (318.52) – od północnego – wschodu;
- Kotliną Raciborską (318.59) – od wschodu;
- Kotliną Ostrawską (512.1) – od południowego – wschodu;
- Górami Opawskimi (332.63) – od południa;
- Górami Złotymi (332.61) – od południowego – zachodu;
- Górami Bardzkimi (332.45) – od zachodu;
- Górami Sowimi (332.44) – od zachodu;
- Obniżeniem Podsudeckim (332.15) – od północnego – zachodu;

- Masywem Ślęży (332.13) – od północnego – zachodu.

Odległość z Nysy do stolicy województwa Opola wynosi 56 km. Ponadto do:

- Wrocławia – 85 km;
- Katowic – 150 km;
- Krakowa – 225 km;
- Poznania – 265 km;
- Warszawy – 375 km;
- Gdańska – 520 km;
- Świnoujścia – 530 km.

Odległość z Nysy do najbliższych, większych drogowych przejść granicznych wynosi:

- Czechy (Głuchołazy) – 25 km;
- Niemcy (Jędrzychowice) – 245 km;
- Słowacja (Zwardoń) – 260 km;
- Ukraina (Korczowa) – 480 km;
- Białoruś (Terespol) – 565 km;
- Rosja (Bezledy) – 650 km;
- Litwa (Ogrodniki) – 675 km.

1.2 Położenie administracyjne.

Po wdrożeniu reformy administracyjnej, od 1 stycznia 1999 roku miejsko – wiejska gmina Nysa wchodzi w skład województwa opolskiego oraz powiatu nyskiego. Graniczy z gminami:

- Pakosławice – od północy;
- Łambinowice – od północnego – wschodu;
- Korfantów – od wschodu;
- Prudnik – od południowego – wschodu;
- Głuchołazy – od południa;
- Otmuchów – od zachodu.

Siedziba urzędu jest położone w centralnej części gminy Nysa. Poza miastem w skład gminy wchodzi 26 sołectw. Należą do nich: Biała Nyska, Domaszkowice, Głębinów, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Iława, Jędrzychów, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Kubice, Lipowa, Morów, Niwnica, Podkamień, Przełęk, Radzikowice, Regulice, Rusocin, Sękowice, Siostrzechowice, Skorochołów, Wyszaków Śląski, Wierzbięcice, Złotogłowice. Gęstość sieci osadniczej mierzona liczbą miejscowości na 100 km² powierzchni wynosi 14,22. Jest to wartość niższa od wskaźnika charakteryzującego powiat nyski, wynoszącego 15,93, a także niższa od średniej dla województwa opolskiego, która wynosi 16,88.

1.3 Klimat.

Klimat gminy podobnie jak całej Polski jest przejściowy, kontynentalno – morski, kształtowany na przemian przez masy powietrza napływające znad Oceanu Atlantyckiego lub wschodniej Europy i Azji. W skali kraju według W. Okołowicza i D. Martyn (1979) gmina Nysa wchodzi w skład regionu klimatycznego sudeckiego, ze słabym (trzystopniowa skala: słaby, średni, silny) wpływem gór i wzniesień. Natomiast według A. Wosia (1999) gmina położona jest w regionie dolnośląskim południowym. Niezależnie od podziałów rejon gminy należy do cieplejszych w Polsce i charakteryzuje się: przewagą wpływów oceanicznych, mniejszymi od przeciętnych amplitudami temperatur, wczesną

wiosną, długim ciepłym latem, łagodną i krótką zimą oraz malejącymi opadami w kierunku centrum kraju.

Reprezentatywne dla gminy Nysa będą dane charakteryzujące klimatyczny region dolnośląski jako całość. Według pomiarów średnia temperatura roczna z wielolecia 1951 – 1980 wynosi około 8,2 °C; stycznia (-1,9 °C), a lipca 17,8 °C. W skali roku średnia liczba dni przymrozkowych, to jest takich, w których temperatura powietrza może wynieść 0 °C wynosi 86, dni mroźnych z ujemną temperaturą powietrza w ciągu całej doby jest 29, zaś dni ciepłych z temperaturą minimalną powyżej 0 °C jest 250. Izoamplitudy roczne kształtują się na poziomie 19 – 20 °C.

TABELA 1: Czas trwania termicznych pór roku oraz daty przejścia średniej dobowej temperatury przez określone progi termiczne dla regionu klimatycznego dolnośląskiego. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (T. Niedźwiedź, D. Limanówka, 1992).

Pora roku	Charakterystyka termiczna	Czas trwania – liczba dni	Data przejścia
Przedwiośnie	0 °C < t ≤ 5 °C	34	22 II
Wiosna	5 °C < t ≤ 15 °C	65	28 III
Lato	t ≥ 15 °C	93	1 VI
Jesień	5 °C < t ≤ 15 °C	68	1 IX
Przedzimie	0 °C < t ≤ 5 °C	57	8 XI
Zima	t ≤ 0 °C	64	19 XII

Z powyższej tabeli wynika, że okres, kiedy średnia temperatura dobowa kształtuje się w granicach od 5 °C wzwyż trwa tutaj przez około 226 dni, w tym powyżej 15 °C przez 93 dni, natomiast okres ze średnią temperaturą dobową poniżej 5 °C trwa 155 dni, w tym poniżej 0 °C przez 64 dni w roku.

TABELA 2: Temperatura powietrza dla regionu dolnośląskiego. Wartości średnie za lata 1951 – 1980 (°C).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Średnie	-1,9	-0,9	2,7	7,9	12,7	16,7	17,8	17,2	13,5	8,7	4,1	0,3
najwyższe	3,8	3,1	6,4	11,5	15,2	19,0	20,4	19,4	16,5	11,8	7,8	3,9
Najniższe	-9,7	-12,0	-1,3	5,2	10,3	14,4	15,3	15,2	11,2	6,2	0,1	-6,5

TABELA 3: Rozkład średnich temperatur powietrza dla regionu dolnośląskiego.

Wartości średnie za lata 1951 – 1980.

Temperatura	Wartość w °C
Średnia roczna	8,2
Średnia stycznia	-1,9
Średnia lipca	17,8
Izoamplituda roczna	19,7

Suma rocznego opadu wynosi 600 – 700 mm, w tym półrocza chłodnego (listopad – kwiecień) około 200 – 250 mm. Opady półrocza ciepłego (maj – październik) osiągają 400 – 450 mm. Pierwszy śnieg pojawia się około połowy listopada, a ostatni na przełomie marca i kwietnia. Pokrywa śnieżna utrzymuje się średnio przez 45 – 65 dni. Jej grubość waha się w przedziale 15 – 20 cm. Okres występowania pokrywy śnieżnej przerywany jest częstymi odwilżami. W tym czasie opad zimowy stanowi deszcz.

TABELA 4: Zestawienie średnich miesięcznych sum opadów atmosferycznych z wielolecia 1961 – 1990 na podstawie danych zawartych w Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-D Nysa (Absalon, Jankowski, Leśniok, 1998).

Posteunek opadowy	Sumy opadów miesięcznych w mm												
	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	
1	a	39	30	23	27	29	45	76	93	92	90	54	37
	b	63	29	28	55	26	91	59	97	209	122	35	42
	c	10	4	9	9	25	92	33	91	34	59	31	17

1 – Nysa (190 m n.p.m.). a – rok normalny, b – rok wilgotny, c – rok suchy.

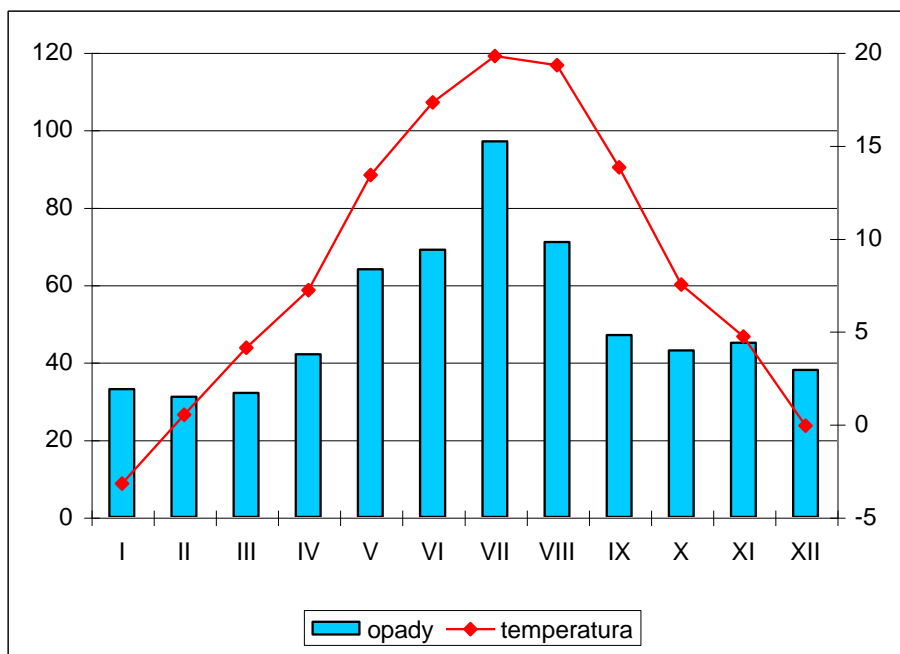
TABELA 5: Średnie miesięczne wartości opadów dla regionu dolnośląskiego. Dane za lata 1951 – 1980.

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
wartość w mm	33	31	32	42	64	69	97	71	47	43	45	38

TABELA 6: Sumy opadów dla regionu dolnośląskiego. Dane za lata 1951 – 1980.

Opady	Wartość
Suma roczna	600 – 700 mm
Suma półrocza chłodnego	200 – 250 mm
Suma półrocza ciepłego	400 – 450 mm
Grubość pokrywy śnieżnej	15 – 20 cm

RYCINA 1: Rozkład średnich temperatur oraz sum opadów dla regionu dolnośląskiego w latach 1951 – 1980.

Na podstawie danych za lata 1951 – 1980 średnia liczba dni pogodnych (zachmurzenie ≤ 20 %) w roku wynosi 41, a pochmurnych (zachmurzenie ≥ 80 %) 118 i jest jedną z najmniejszych w Polsce. Mgła pojawia się średnio przez około 50 dni w roku, zaś mgła całodzienna przez około 3 do 5

dni w roku. Usłonecznienie przekracza w roku 1400 godzin. Dni z burzą jest przeciętnie około 20 w roku.

Najczęstsze wiatry wieją z sektorów: północnego, zachodniego i południowego. Stanowią około 70 % częstości wiatru. Ich średnia prędkość oscyluje w granicach 3,3 m/s. Średnia roczna liczba dni w okresie 1951 – 1985 (T. Niedźwiedź, J. Paszyński, D. Czekerda, 1994) z wiatrem bardzo silnym (prędkość powyżej 15 m/s) wynosi 2, z wiatrem silnym (prędkość od 10 do 15 m/s) wynosi około 20 – 30, zaś średnia roczna częstość występowania ciszy i słabego wiatru (prędkość poniżej 2m/s) wynosi około 60 % dni w roku.

TABELA 7: Prędkość wiatru w regionie dolnośląskim. Wartości średnie za lata 1951 – 1965 (m/s).

Miesiąc	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
prędkość	3,9	3,7	3,7	3,3	3,1	3,0	3,0	2,8	3,0	2,8	3,5	3,6

Okres wegetacyjny jest jednym z najdłuższych w Polsce i trwa średnio przez około 226 dni. Początek robót polnych przypada na drugą dekadę marca. Reasumując, warunki klimatyczne panujące na terenie gminy są bardzo korzystne, sprzyjają rozwojowi rolnictwa oraz pozwalają na osiągnięcie wysokiego komfortu osiedlania.

1.4. Geologia.

1.4.1. Budowa geologiczna.

Szczegółowy opis uwarunkowań charakteryzujących środowisko przyrodnicze gminy Nysa przedstawiono w dokumencie „Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa” opracowanym w 1999 roku przez Katedrę Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego. Na potrzeby niniejszego Studium budowę geologiczną gminy Nysa omówiono na podstawie Szczegółowej mapy geologicznej Polski w skali 1: 50 000 arkusz Nysa (Badura, Przybylski, 1994, 1996) oraz na podstawie Objasnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50 000, arkusze: Nysa nr 904 (Awdankiewicz, 2004), Otmuchów nr 903 (Awdankiewicz, 2004), Skoroszyce nr 871 (Horbowy, 2004) i Ziębice nr 870 (Awdankiewicz, 2004).

Obszar gminy Nysa obejmuje fragment dużej jednostki geologicznej – bloku przedsudeckiego, zbudowanego z serii metamorficznych oraz młodopaleozoicznych granitoidów, przykrytych grubą pokrywą osadów trzeciorzędowych i czwartorzędowych. W południowo – zachodniej części gminy odsłaniają się gnejsy migmatyczne, stanowiące osłonę granitoidów żułowskich oraz kompleks gnejsów biotytowych, kwarcytów, łupków kwarcowo – skaleniowych i wapieni krystalicznych. Geneza i wiek tych skał nie są ustalone. Korelowane są one z utworami proterozoicznymi i staropaleozoicznymi, a nawet środkowodewońskimi.

Zjawiska opisane w niniejszym akapicie dotyczą terenów przyległych do południowo – zachodnich granic gminy Nysa. Gnejsy migmatyczne z amfibolitami odsłaniają się między Nadziejowem i Kamienną Górą, a także na północ od Łączek oraz na zachód od Burgrabic. Gnejsy biotytowe i łupki łuszczycowe występują między Sławniowicami a Łączkami. W Sławniowicach zawierają one przeławiczenia wapieni krystalicznych i amfibolitów. Miejscami skały te są silnie zmienione lub zwiertzałe. Kwarcyty występują w formie nieciągłego pasa szerokości około 500 m o przebiegu z południowego – zachodu na północny – wschód w rejonie miejscowości: Sławniowice – Burgrabice – Gierałcice – Wilamowice – Nowy Świątów. Tworzą one kompleks skalny o różnej zawartości często silnie zwiertzałych skaleni. Wapienie krystaliczne (marmury), tworzące ławice w gnejsach na wschód od Sławniowic, są skałami barwy białej, jasnoszarej, do ciemnoszarej, często

smużyste, zwykle średnioziarniste, partiami gruboziarniste. Ciemne smugi pochodzą od biotyту lub substancji organicznej. Dolomity (marmury dolomitowe), występują wśród wapieni w formie żył. Najgrubsza ławica marmurów ma miąższość do 200 m. Zaliczane do karbonu granodioryty występują w postaci różnej miąższości pni i żył w skałach osłony metamorficznej. W Nadziejowie i Kamiennej Górze żyły te osiągają grubość kilkudziesięciu metrów. Żyły kwarcowe, pegmatytowe, leukogranitowe i apłitowe występują we wszystkich wyżej opisanych skałach. Miąższość ich jest niewielka, przeważnie od kilku do kilkunastu centymetrów. Jedynie żyły leukogranitowe mają miąższość do kilkunastu metrów.

Utworki trzeciorzędowe występują prawie na całym obszarze gminy. Odślaniają się w wielu miejscach w pobliżu wychodni skał krystalicznych oraz na krawędziach erozyjnych tarasów lub stanowiących powierzchnie erozyjne. Miąższość tych utworów trzeciorzędowych nie jest znana i może sięgać na wschód od Nysy do 450 m. Najstarszymi utworami są regolity oraz skaolinizowane skały podłoża. Strefa kaolinizacji przekracza lokalnie 90 m. W partii stropowej trzeciorzęd reprezentowany jest głównie przez osady morskie serii poznańskiej miocenu, wykształconej jako: ility, piaski, mułki z wkładkami węgla brunatnego, ility kaolinowe i ility z syderytami. Lokalnie występują żwiry pliocenńskie serii Gozdniczy. Są to piaski i żwiry różnych skał podłoża, często spojone iltami kaolinowymi.

Wśród skał czwartorzędu występują osady należące do plejstocenu oraz holocenu. W plejstocenie obszar gminy Nysa był trzykrotnie zlodowacony. Dwukrotnie w czasie zlodowaceń południowopolskich i raz w okresie zlodowaceń środkowopolskich. Zlodowacenia te pozostawiły pokrywę osadów na utworach trzeciorzędowych i skałach masywu krystalicznego. Reprezentowane są one przez gliny zwałowe, osady piaszczysto – żwirowe wodnolodowcowe i lodowcowe oraz piaski, żwiry i głązy tarasów rzecznych. Lessy i gliny lessopodobne z okresu zlodowaceń północnopolskich zalegają na nich prawie na całej powierzchni gminy warstwą grubości od 0,5 m do 6 – 8 m. Dna dolin i ich zbocza pokrywają gliny deluwialne piaszczyste i pylaste. Najmłodszy osadami, powstałymi w holocenie są zalegające w dnach dolin rzecznych ility i mułki z domieszką piasków, mady ze żwirami i paskami w spągu. W dolinie Nysy Kłodzkiej następowała akumulacja piasków i żwirów tarasów nadzalewowych 15,0 m i 6,0 – 8,0 m n.p.rz. Najniższe tarasy zalewowe 2,0 – 5,0 m n.p.rz. utworzyły się już podczas holocenu.

1.4.2. Złóża kopalin.

Na obszarze gminy Nysa występuje 6 udokumentowanych złóż kopalin. Jest to 5 złóż kruszywa naturalnego: „Konradowa – Wyszków”, „Bielice – Zbiornik”, „Głębinów – Zbiornik”, „Radzikowice” i „Złotogłowice” oraz jedno złożo surowców ilastych „Niwnica”.

Wśród osadów piaszczysto – żwirowych, szeroko rozprzestrzenionych w północnej części gminy w dolinie Nysy Kłodzkiej, udokumentowane zostały złoża piasków i żwirów rzecznych: „Konradowa – Wyszków” (Wojtasik, Głogowski, 1965), „Bielice – Zbiornik” (Krzyśków, 1982) i „Głębinów – Zbiornik” (Szepietowska, 1971, Szapliński, 1988). Wymieniona złoża mają zbliżone parametry geologiczno – górnicze i jakościowe. Piaski i żwiry stanowią dobry surowiec do produkcji pełnego asortymentu kruszyw budowlanych.

Złożo piasków i żwirów „Konradowa – Wyszków” położone na wschód od miasta Nysa udokumentowano w trzech oddzielnych polach o łącznej powierzchni 154,5 ha. W polu północno – zachodnim w nadkładzie złoża piasków i żwirów, jako kopalinę towarzyszącą, udokumentowano pokład glin czwartorzędowych w ilości 122 tys. m³. Gliny te osiągają średnią miąższość 1,9 m i zalegają pod nadkładem gleby i gliny średniej grubości 1,4 m. Stanowią one surowiec ilasty ceramiki budowlanej o skurczliwości wysychania średnio 4,2 % i nasiąkliwości po wypaleniu średnio 16,3 %. Nadaje się on do produkcji cegły pełnej klasy „100” i „150”.

W dniu zaporowego zbiornika „Nysa” udokumentowane zostało w kategorii B i C₁ złożo piasków i żwirów „Głębinów – Zbiornik”. Powierzchnia udokumentowanego złoża wynosi 684,76 ha. W złożu tym występuje wysokiej jakości kruszywo naturalne przydatne dla budownictwa. Część złoża znajduje się poza granicami gminy Nysa.

Największe pod względem obszaru i zasobów złożo piasków i żwirów „Bielice – Zbiornik” ma typową formę pokładową, z nadkładem w postaci glin aluwialnych, mułków i piasków czwartorzędowych. Zalega na trzeciorzędowych mułkach i ilach. Przerosty w postaci mułków lub glin występują w północno – zachodniej części złoża i mają miąższości 0,3 – 2,5 m. Wody gruntowe znajdują się na głębokościach 0,6 – 6,8 m p.p.t. Kopalina jest przydatna w budownictwie do produkcji betonu. Na terenie gminy Nysa zlokalizowany jest jedynie południowy fragment złoża.

Złożo „Radzikowice” (Ryczek, 1980) jest jedynym na analizowanym obszarze złożem gdzie kopalina są piaski bez udziału żwirów. Punkt piaskowy wynosi tu 87,8 %. Ma ono formę pokładu, którego nadkład stanowią gleba i glina piaszczysta, a w spągu występują mułki. Poziom wód gruntowych występuje na głębokościach 13,2 – 20,2 m p.p.t., jednak przy średniej miąższości złoża wynoszącej 29,3 m należy uznać je za zawodnione. Kopalina może znaleźć zastosowanie do budowy nawierzchni drogowych oraz lotniskowych.

Złożo „Złotogłowice” zostało udokumentowane w 2014 r. Jego zasoby w kategorii C₁ (kruszywo naturalne – piaski do celów drogownictwa - 1212,133 tys. ton) zatwierdził Marszałek Województwa Opolskiego decyzją z dnia 29.01.2014 r. znak: DOŚ-II.7427.2.2014.JJ.

TABELA 8: Gmina Nysa – parametry geologiczno – górnicze i jakościowe złóż kruszywa naturalnego.

Parametr	Nazwa złoża			
	Głębinów – Zbiornik	Konradowa – Wyszków	Bielice – Zbiornik	Radzikowice
Powierzchnia złoża (ha)	684,76	154,5	2179,9	0,5
Miąższość złoża (m)	7,6	7,3	8,4	29,7
Grubość nadkładu (m)	1,5	1,4	2,2	0,6
N / Z	0,2	0,3	0,3	0,04
Grubość przerostów w serii złożowej (m)	brak	1,9	0,8	b.d.
Punkt piaskowy (%)	30,4	34,1	38,0	87,8
Zawartość pyłów mineralnych (%)	0,7	1,9	1,5	2,5
Zawartość zanieczyszczeń organicznych (%)	brak	ślady	brak	b.d.
Zawartość ziarn nieforemnych i płaskich (%)	19,0	14,9	4,2	b.d.
Zawartość ziarn słabych i zwietrzałych (%)	6,2	8,3	6,3	b.d.
Mrozoodporność (%)	-	8,8	1,7	b.d.
Nasiąkliwość wagowa (%)	1,5	0,8	1,6	b.d.

Trzeciorzędowe ility ceramiki budowlanej w złożu „Niwnica” udokumentowano w kategorii C₁ w czterech niewielkich polach złożowych o łącznej powierzchni 2,6 ha (Sobkiewicz, 1975). Złożo ma charakter soczewkowy o bardzo skomplikowanej budowie i zostało zaliczone do II grupy zmienności. Iły zostały udokumentowane na powierzchni 2,1 ha, a piaski występujące w złożu jako kopalina towarzysząca dla potrzeb schudzania iltów – na powierzchni 0,4 ha. Miąższość surowca ilastego wynosi od 3,0 do 19,8 m, a piasku schudzającego od 4,9 do 10,9 m. Średnia grubość nadkładu (głina, piasek z otoczkami, ility margliste) wynosi 1,5 m. Iły zawierają margiel (średnio 1,05 %) i domieszki gruboziarniste (średnio 0,07 %). Ich skurczliwość wysychania wynosi średnio 8,7 %. Wyroby

ceramiczne wyprodukowane z tego surowca posiadają nasiąkliwość wagową 11,7 % i wytrzymałość na ściskanie 17,4 MPa. Kopalina nadaje się do produkcji cegły pełnej klasy „100” i „150”.

TABELA 9: Gmina Nysa – charakterystyka złóż kopalin.

Nazwa złoże	Rodzaj kopaliny	Stan zagospodarowania	Zastosowanie kopaliny	Przyczyny konfliktowości złoże
Konradowa – Wyszków	pż , g(gc)	Z	Skb , Scb	L , GI
Bielice – Zbiornik	pż	N	Skb	L , GI
Głębinów – Zbiornik	pż	G	Skb	W
Niwnica	i(ic) , p	Z	Scb	L
Radzikowice	p	Z	Skb	-

Rodzaj kopaliny: **pż** – piaski i żwiry, **p** – piaski, **g(gc)** – gliny ceramiki budowlanej, **i(ic)** – ity ceramiki budowlanej.

Stan zagospodarowania: **G** – zagospodarowane, **N** – niezagospodarowane, **Z** – zaniechane.

Zastosowanie kopaliny: **Skb** – kruszyw budowlanych, **Scb** – ceramiki budowlanej.

Przyczyny konfliktowości: **L** – ochrona lasów, **GI** – ochrona gleb, **W** – ochrona wód.

1.4.3. Perspektywy i prognozy występowania kopalin.

Na terenie gminy Nysa podstawą bazy surowcowej jest głównie kruszywo naturalne pochodzące z czwartorzędowych osadów rzecznych oraz w mniejszym stopniu surowce ilaste ceramiki budowlanej oparte na ilach trzeciorzędowych. Na analizowanym terenie nie wydzielono obszarów prognostycznych dla występowania kopalin. Wyróżnione zostały natomiast 3 obszary perspektywiczne w otoczeniu udokumentowanych złóż.

W Regulicach w nieczynnej żwirowni odsłaniają się różnoziarniste piaski kwarcowe z domieszką żwiru o średnicy 1 – 10 cm. Ponadto podstawą do wyróżnienia dwóch obszarów perspektywicznych w rejonie Radzikowic jest złoże kruszywa i stare żwirownie. Odsłaniają się tam różnoziarniste piaski kwarcowe i kwarcowo – skaleniowe z przewarstwieniami drobnego żwiru (Kościówko, 1973).

1.5. Geomorfologia.

1.5.1. Charakterystyka makroregionów i mezoregionów¹.

Nizina Śląska (318.5) jest rozległą równiną o powierzchni około 12,7 tys. km², rozciągającą się po obu stronach Odry pomiędzy Przedgórzem Sudeckim i Sudetami Wschodnimi na południowym – zachodzie, Wyżyną Śląsko – Krakowską na południowym – wschodzie oraz Walem Trzebnickim na północy. Cała Nizina Śląska znajduje się w obrębie zasięgu zlodowacenia odrzańskiego, nazywanego dawniej środkowopolskim, którego pozostałością są ostańce ozów, kemów i wzgórz morenowych. W części południowo – zachodniej (między innymi gmina Nysa) występują pokrywy pylaste typu lessów, na których wytworzyły się urodzajne gleby brunatnoziemne i czarnoziemne. Osią Niziny Śląskiej jest Dolina Odry, która ma charakter pradoliny o szerokości od 8 do 12 km. Jednym z jej większych dopływów jest Nysa Kłodzka. Dno doliny obniża się od około 180 m na południowym – wschodzie do około 90 m n.p.m. na północnym – zachodzie. W stronę Sudetów powierzchnia niziny wznosi się do 150 – 200 m n.p.m.

¹ J. Kondracki, Geografia regionalna Polski, 1998.

Równina Wrocławska (318.53) rozpościera się między Pradolina Wrocławską a Przedgórzem Sudeckim, od doliny Kaczawy na północnym – zachodzie po dolinę Nysy Kłodzkiej na południowym – wschodzie. Wznosi się przeciętnie od 125 do 165 m n.p.m. i jest dosyć płaską krainą rolniczą, jednakże zróżnicowaną ze względu na rodzaj gruntów i gleb. Z tych powodów W. Walczak (1970) podzielił ją na 3 mikroregiony, z których jeden – **Równina Grodkowska** (318.533) obejmuje północne rejony gminy Nysa. Znajduje się ona pomiędzy dolinami Oławy i Nysy Kłodzkiej i zajmuje powierzchnię 630 km². Jest to wysoczyzna morenowa z pagórkami kemowymi i z glebami brunatnoziemnymi o silnie zróżnicowanej rzeźbie. Najbardziej wysunięta na południe część Równiny Grodkowskiej nazywana jest Wysoczyzną Nyską lub Wzgórzami Otmuchowsko – Nyskimi, których wysokość w okolicach Regulic dochodzi do 243,7 m n.p.m. Typowymi dla tego terenu formami geomorfologicznymi są szeroko pagórkowate formy rozcięte dolinami drobnych cieków.

Dolina Nysy Kłodzkiej (318.54) to dosyć szeroka dolina (6 – 7 km) z rozwiniętymi tarasami plejstoceniowymi. Oddziela Równinę Grodkowską od Równiny Niemodlińskiej i zajmuje powierzchnię około 250 km². Na terenie gminy Nysa znajduje się najbardziej na południe wysunięty fragment tego mezoregionu z płynącą jeszcze równoleżnikowo Nysą Kłodzką na wysokości od 185 do 170 m n.p.m. W północno – wschodnich rejonach gminy rzeka przybiera kierunek południkowy i zmienia bieg z wschodniego na północny. Na madach tarasu zalewowego występują łąki i pola uprawne, a na piaszczystych tarasach lasy.

Równina Niemodlińska (318.55) rozciąga się pomiędzy Doliną Nysy Kłodzkiej a Pradolina Wrocławską, od południa zaś sąsiaduje z Płaskowyżem Głubczyckim i Kotliną Raciborską, obejmując łącznie około 800 km². Na równinie przeważają tereny piaszczyste sandrowe i kemowe ze zlodowacenia odrzańskiego. Na terenie gminy Nysa znajduje się jedynie południowo – zachodni fragment tego mezoregionu (niejako klin rozdzielający Dolinę Nysy Kłodzkiej i Płaskowyż Głubczycki) i reprezentowany jest tu przez Wał Niemodliński. Wał Niemodliński (wskazywany również jako mikroregion) jest wyniesioną w stosunku do pozostałych, stosunkowo płaskich terenów Równiny Niemodlińskiej, jednostką geograficzną. Na pograniczu gmin: Nysa i Korfantów zaznacza się południowa część Wału. Osiąga on w okolicach Włodar wysokość 228 m n.p.m. i jest wyniesiony w stosunku do podstawy o około 30 – 40 m.

Płaskowyż Głubczycki (318.58) jest wysoko wzniesioną równiną lessową o powierzchni około 2100 km² i właściwie powinien być uznany za wyżynę w obrębie Przedgórze Sudeckiego. Na terenie gminy Nysa znajduje się najbardziej wysunięty na zachód fragment Płaskowyżu Głubczyckiego, wznoszący się na wysokości od 210 (w zachodniej części gminy) do nawet 306 m n.p.m. (w południowo – wschodniej części gminy). Typowy krajobraz Płaskowyżu Głubczyckiego charakteryzuje się obecnością wylesionych wieloprzestrzennych terenów użytków rolnych na falistym lub szeroko pagórkowatym terenie. Różnicującymi ten monotony, rolniczy krajobraz elementami rzeźby terenu są głęboko wcięte w utworach lessowych, wąskie doliny rzeczne o stromych skarpach, często zadrzewionych.

Przedgórze Sudeckie (332.1) do schyłku oligocenu stanowiło jedną całość ze strukturami geologicznymi Sudetów. Wielka dyslokacja tektoniczna o kierunku północny – zachód południowy – wschód i amplitudzie pionowego przemieszczenia obu części wielkości kilkuset metrów rozdzieliła istniejący poprzednio blok na część górską i część podgóorską, która pozostała niewysoką równiną z kilkoma twardzielcowymi wzniesieniami (Masyw Ślęży, Wzgórze Strzegomskie i Wzgórze

Niemczańsko – Strzebińskie). Poza nimi Przedgórze Sudeckie pokrywają częściowo mioceńskie osady morskie oraz czwartorzędowe piaski, gliny morenowe i podobne do lessu utwory pyłowe, na których powstały dosyć urodzajne gleby brunatnoziemne, co sprawia, że jest to region rolniczy z niewielkimi płatami leśnymi na wyższych wzniesieniach. Przedgórze Sudeckie zajmuje łącznie powierzchnię około 2,6 tys. km².

Wzgórza Niemczańsko – Strzebińskie (332.14) są najrozleglejszą i najbardziej zróżnicowaną częścią Przedgórza Sudeckiego o łącznej powierzchni około 1140 km². Zbudowane są z różnych skał magmowych i metamorficznych. Miejscami występują kaolinowe zwietrzliny skał podłoża, w obniżeniach zaś trzeciorzędowe ropy. W ukształtowaniu powierzchni zaznaczają się pasma wzniesień i obniżeń, wykorzystywanych przez dopływy Odry: Słężę i Oławę od strony południowej oraz Nysę Kłodzką od strony wschodniej. W związku z taką konfiguracją terenu wyróżniono liczne mikroregiony (Walczak, 1970), z których jeden – *Wysoczyzna Ziębicka* obejmuje północno – zachodnie krańce gminy Nysa. Wysoczyzna Ziębicka jest szerokim garbem wysokości 260 – 300 m n.p.m., położonym na północ od Obniżenia Otmuchowskiego, zbudowanym na powierzchni ze zdenudowanych materiałów plejstoceniowych (morenowych i kemowych), zalegających na jeziornych łąkach mioceńskich. Na terenie gminy Nysa znajduje się jedynie najbardziej wysunięty na południowy – wschód fragment Wysoczyzny Ziębickiej.

Obniżenie Otmuchowskie (332.16) jest zapadliskiem tektonicznym o powierzchni około 290 km², które wykorzystuje Nysa Kłodzka w swym środkowym biegu. Szerokie dno doliny zajmują pola uprawne i łąki, częściowo zalane po utworzeniu dwóch zbiorników retencyjnych: Jeziora Otmuchowskiego i Jeziora Nyskiego (Głębinowskiego). Obniżenie ma charakter rynny o szerokości od kilku do około 10 km. Na terenie gminy Nysa znajduje się najbardziej wysunięty na wschód fragment Obniżenia Otmuchowskiego, położonego tu na wysokości od około 200 do max. 240 m n.p.m. Jednostka ta na wschodzie przechodzi w Dolinę Nysy Kłodzkiej.

Przedgórze Paczkowskie (332.17) zbudowane jest z granitu, który po stronie czeskiej koło miasta Žulová tworzy interesujące wietrzeniowe formy skalne. Po stronie polskiej na powierzchni zalegają żwiry i piaski z okresu deglacjacji zlodowacenia odrzańskiego. Całość mezoregionu obejmuje powierzchnię około 240 km², a w południowo – zachodniej części gminy Nysa znajduje się jedynie jego północno – wschodni kraniec. Na Przedgórzu Paczkowskim zlokalizowane są najwyższe położone tereny gminy, dochodzące na północnych stokach Kamiennej Góry (358 m n.p.m.) do 320 m n.p.m.

1.5.2. Rzeźba terenu².

Współczesna rzeźba terenu gminy Nysa jest wynikiem zachodzących tu niegdyś procesów orogenezy Sudetów, procesów tektonicznych i neotektonicznych, glacialnych, fluwioglacialnych, peryglacialnych, eolicznych i erozji oraz akumulacji rzecznej, a także działalności człowieka (antropogenicznych). Występujące z silnym natężeniem procesy rzeźbotwórcze doprowadziły do powstania zróżnicowanego rysu geomorfologicznego obszaru gminy, który jest jej dużym walorem przyrodniczym i krajobrazowym.

Najwyższe położone obszary gminy zlokalizowane są w jej południowo – zachodniej części. Jest to część gminy, której rzeźba czwartorzędowa została silnie uwarunkowana orogenezą Sudetów. Wysokości bezwzględne osiągają tutaj lokalnie 320 m n.p.m. (na południe od Koperników), a w większości oscylują wokół rzędnych 260 – 290 m n.p.m. Te najwyższe położone rejony gminy tworzą

² Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa, 1999.

wychodnie granitów, w większości przykrytych cienką warstwą utworów czwartorzędowych. W południowo – wschodniej części gminy wysokości dochodzą do 290 m n.p.m., lokalnie przekraczając 300 m n.p.m. (beziemne wzniesienie na południowy – wschód od Kępnicy – 306,4 m n.p.m.). Te dwa południowe obszary najwyższych w gminie wzniesień oddziela obniżenie rzeki Białej Głuchołaskiej. W północno – zachodniej części gminy również zaznaczają się znaczne wysokości dochodzące do 243,7 m n.p.m. (Wzgórza Otmuchowsko – Nyskie) oraz 256,3 m n.p.m. (Wysoczyzna Ziębicka). Najniżej położone tereny znajdują się na wschodzie w dolinie Nysy Kłodzkiej przy granicy z gminą Łambinowice – około 174 m n.p.m. Biorąc pod uwagę najwyższej i najniższej położone tereny analizowanego obszaru należy stwierdzić, że obszar gminy Nysa ma zróżnicowany hipsometrycznie charakter. Bezwzględna różnica wzniesień wynosi bowiem 145 m.

Obszary o najwyższych wysokościach względnych położone są w okolicach wsi Koperniki, w miejscu gdzie teren opada do doliny Białej Głuchołaskiej o około 80 m. Stosunkowo duże deniwelacje jak na teren Niziny Śląskiej zlokalizowane są również w całej południowej i południowo – wschodniej części gminy (Płaskowyż Głubczycki) oraz na niektórych obszarach części północno – zachodniej (Równina Grodkowska). Różnice wysokości względnych osiągają tu wartości od 20 do 60 m. Znaczne lokalne deniwelacje związane są także z niektórymi skrzydłami doliny Nysy Kłodzkiej, zwłaszcza na północ od jej koryta – miejscami do około 45 m, przeważnie jednak 20 – 25 m. Skarpom towarzyszą najsilniejsze spadki dochodzące często do 40 – 60°. W niektórych miejscach, np.: w strefie północnego brzegu Jeziora Nyskiego występują niemal pionowe ściany skarp. Najniższe deniwelacje charakterystyczne są dla obszaru dna doliny Nysy Kłodzkiej, które miejscami na szerokości 1 – 2 km jest niemal płaskie. Deniwelacje rzadko przekraczają tu 3 m. Niewielkie różnice wysokości względnych charakterystyczne są również dla ujściowego odcinka Białek Głuchołaskiej oraz terenów położonych pomiędzy Przełękiem a Nysą. Pod względem zróżnicowania wysokości względnych analizowany obszar należy do najbardziej zróżnicowanego na terenach całej Niziny Śląskiej.

Reasumując na terenie gminy Nysa można wyróżnić trzy wyraźne strefy geomorfologiczne:

- Dolina Nysy Kłodzkiej wraz z ujściowym fragmentem Białej Głuchołaskiej;
- Granitowe pogórze w południowo – zachodniej części gminy;
- Wysoczyzny polodowcowe w północnej i południowo – wschodniej części gminy.

1.6. Hydrologia.

1.6.1. Wody podziemne.

Dane dotyczące hydrogeologii gminy Nysa opracowano na podstawie Objaśnień do Mapy Hydrogeologicznej Polski w skali 1:50000 arkusze: Nysa nr 904 (Razowska – Jaworek, Cudak, Prażak, 2002), Otmuchów nr 903 (Dziuk, Będkowski, Staśko, 2000), Skoroszyce nr 871 (Grzegorzczak, Staśko, 1998) i Ziębice nr 870 (H. Kryza, J. Kryza, Staśko, 1997) oraz na podstawie Objaśnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50 000 arkusz Nysa nr 904 (Awdankiewicz, 2004).

Obszar gminy Nysa należy do trzech regionów hydrogeologicznych: przedsudeckiego, sudeckiego i opolskiego (Czerski i in., 1990). Zdecydowana większość obszaru gminy wchodzi w skład regionu przedsudeckiego z głównymi poziomami użytkowymi wód podziemnych w utworach trzeciorzędu i czwartorzędu. Południowo – zachodnia część gminy wchodzi w skład sudeckiego regionu hydrogeologicznego z głównym poziomem użytkowym wód podziemnych w utworach krystalicznych (piętro paleozoiczne – prekambryjskie). Niewielki fragment terenu w północno – zachodniej części gminy należy do opolskiego regionu hydrogeologicznego, gdzie głównym piętrzem użytkowym jest piętro trzeciorzędowe.

W południowo – zachodniej części gminy występują paleozoiczno – prekambryjskie utwory krystaliczne. Spotykamy je w podłożu osadów kenozoicznych, a na zachodzie i południu odstaniają się na powierzchni terenu. Są to spękane skały metamorficzne (łupki, kwarcyty, gnejsy czy wapienie krystaliczne), które tworzą w tym rejonie mało zasobny, szczelinowy, a miejscami szczelinowo – krasowy poziom wodonośny. Głębokość jego zalegania wynosi od kilku do kilkudziesięciu metrów, a wydajności pojedynczych studni wahają się w granicach od 2 – 7 m³/h. W związku z tak małymi wydajnościami piętro to nie jest piętrem użytkowym.

Występowanie wód w utworach trzeciorzędowych jest związane z seriami piasków, głównie drozboziarnistych, w obrębie iłów serii poznańskiej, a także z ławicami grubo i średnioziarnistych piasków lub żwirów, często zailonych, serii Gozdnicy. Wody w utworach trzeciorzędu występują na prawie całym terenie gminy Nysa, na głębokości od kilku do ponad 130 m. Zwierciadło ma zwykle charakter naporowy (pod ciśnieniem do 900 kPa). Miąższości warstw wodonośnych wahają się od kilku do 50,0 m. Osady piaszczyste często tworzą liczne przewarstwienia w utworach ilastych. W kilku otworach nawiercono nawet 5 – 7 warstw wodonośnych. Współczynniki filtracji nie są wysokie i wynoszą od 2,0 do ponad 40 m/24h, przeciętnie 4 – 20 m/24h. Generalny kierunek przepływu wód pięttra trzeciorzędowego następuje z południowego – zachodu na północny – wschód ku dolinie rzeki Odry. Zasilanie następuje poprzez nadległy kompleks glin i iłów lub bezpośrednio z powierzchni terenu w miejscach kontaktu warstw trzeciorzędowych z czwartorzędowymi lub na wychodniach warstw trzeciorzędowych. Studnie na terenie miasta Nysa ujmują wodę z warstw poznańskich, otworami o wydajności pojedynczej studni od 20 do 75 m³/h. Wodę nawiercono na głębokości około 150 m, a statystyczny poziom ustalili się na głębokości kilku metrów. W podłożu trzeciorzędu mogą występować wody porowe i szczelinowo – porowe w utworach kredy górnej. Warunki hydrogeologiczne pięttra kredowego są słabo rozpoznane, a potencjalne wydajności wynoszą prawdopodobnie poniżej 10 m³/h. Ze względu na znaczne głębokości jego zalegania nie zaliczono go do użytkowych poziomów wodonośnych.

Zawodnione utwory czwartorzędowe związane z piaskami i żwirami plejstocenu i holocenu występują w obrębie całej gminy, ale zarówno ich miąższość jak i wykształcenie litologiczne są zmienne. Począwszy od Jeziora Nyskiego ku północnemu – wschodowi przebiega kopalna dolina Nysy Kłodzkiej, w której zalegają piaszczysto – żwirowe osady o miąższości do kilkunastu metrów. Wydajności pojedynczych studni wynoszą od kilku do ponad 30 m³/h. Na południe od Jeziora Nyskiego przebiega południkowo dolina rzeki Białej Głuchołaskiej, a na wschód od niej występują utwory wodnolodowcowe, tworzące również poziomy wodonośny o miąższości od kilku do kilkunastu metrów. Poziomy użytkowe w utworach czwartorzędu występują na głębokości od kilku do ponad 30 m, zwierciadło wody ma charakter swobodny lub naporowy w obrębie dolin kopalnych przez grubą pokrywą lessów i glin lessopodobnych. Zasilane są one zwykle bezpośrednio z opadów atmosferycznych ze względu na piaszczysto – żwirowy charakter utworów oraz brak warstwy izolującej. Wody podziemne drenowane są przez miejscowe rzeki. Ze względu na bardzo płytkie zaleganie czwartorzędowych poziomów wodonośnych i ich niską odpornością na zanieczyszczenia, należy spodziewać się występowania zanieczyszczonych antropogenicznie wód, szczególnie w obrębie miasta Nysa oraz osiedli wiejskich, takich jak: Niwnica, Domaszkowice, Biała Nyska czy Goświnowice. Współczynniki filtracji wynoszą od kilku do ponad 100 m/24h, przeciętnie 6 – 30 m/24h.

1.6.2. Wody termalne.

Dane dotyczące wielkości i zasobów wód termalnych zaczerpnięto z pracy p.t. „Ocena warunków hydrotermalnych dla obszaru powiatu Nyskiego ze szczególnym uwzględnieniem Gminy Nysa” opracowanej przez Polską Akademię Nauk w Krakowie, Instytut Gospodarki Surowcami

Mineralnymi i Energią – Zakład Energii Odnawialnej pod kierownictwem dr inż. Wiesława Bujakowskiego.

W rejonie nyskim możliwość pozyskania wód termalnych na obszarze bloku przedsudeckiego potwierdzona została nawierceniem szczaw termalnych w rejonie Niemodlina (Grabina) w utworach krystalicznych (paragnejsy), gdzie na głębokości około 545 m pod osadami kredy uzyskano wodę termalną o temperaturze 31,4⁰C (Dowgiałło, 2001). Wody termalne bloku przedsudeckiego są prawdopodobnie związane głównie ze spękaną strefą progu krystalicznego środkowej Odry i jego otoczenia, gdzie skały krystaliczne wykazują wysoki stopień zdyslokowania i spękania oraz występują liczne intruzje granitowe. W celu rozpoznania i udostępnienia tych wód wymagane są jednak głębokie wiercenia, których brak na tym obszarze jest wyraźnie odczuwalny.

W aspekcie prognozowania stref geotermalnych styl tektoniki wskazuje, że warunkiem uzyskania wód geotermalnych w rejonie nyskim, pod nieobecność klasycznych basenów sedymentacyjnych o przewidywanym zasięgu i występowaniu stref zbiornikowych jest obecność rozwiniętych stref spękań i szczelin obejmujących wglębne strefy wysokotemperaturowe a jednocześnie umożliwiającymi istnienie więzi hydraulicznej tych stref z obszarami zasilania. Intensywne procesy tektoniczne związane ze strefą środkowowarszawskiego progu krystalicznego szczególnie predysponują ten obszar jako potencjalne źródło energii geotermalnej.

Najbardziej perspektywiczna strefa na obszarze gminy związana jest z uskokiem rzeki Nysy biegnącym wzdłuż rzeki pomiędzy Paczkowem, Otmuchowem i Nysą i dalej w kierunku północno-wschodnim w kierunku wschodniej granicy progu krystalicznego. Na obszarze gminy przebiega ona pomiędzy miejscowością Skorochów, centrum miasta Nysa a miejscowością Rusocin oraz na południowy-wschód od miasta Nysa w kierunku miejscowości Iława.

Przejawy warunków geotermalnych w rejonie Głębinowa i wzdłuż rzeki Nysa ku centrum miasta wskazują, że jest to strefa najbardziej interesująca na obszarze gminy. Potwierdzenie i uściślenie jej przebiegu (określenie kierunku zapadania i zasięgu strefy) wymagałoby przeprowadzenia badań termicznych w siatce o boku około 50-100 m na obszarze kilku km². Proponowane pomiary termiczne należałoby wykonać w okresie zimowym, przede wszystkim wzdłuż profilu Skorochów – Nysa.

1.6.3. Główny Zbiornik Wód Podziemnych.

Według mapy obszarów Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) (Kleczkowski, 1990) na północnym obszarze gminy występuje trzeciorzędowy zbiornik nr 338, określony jako „Subzbiornik Paczków – Niemodlin”, wymagający wysokiej ochrony (OWO). Zbiornik ten nie posiada jeszcze dokumentacji hydrogeologicznej określającej jego zasoby.

1.6.4. Wody powierzchniowe³.

Obszar gminy Nysa w całości należy do zlewni Nysy Kłodzkiej. Udział procentowy terenów gminy w całkowitej powierzchni zlewni jest niewielki i wynosi 4,8 %. Większość zjawisk hydrologicznych występujących na „nyskim” odcinku Nysy Kłodzkiej jest więc uwarunkowana procesami dziejącymi się poza analizowanym terenem zwłaszcza, że reżim rzeki jest tutaj uzależniony od pracy kaskady zbiorników: Otmuchowskiego i Nyskiego. W zlewni Nysy Kłodzkiej na terenie gminy można wyróżnić podrzędne zlewnie następujących większych cieków:

- Biała Głuchołaska – wpływająca bezpośrednio do Jeziora Nyskiego;
- Mora;
- Kamienica;

³ Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa, 1999.

- Ścinawa Niemodlińska;
- Cielnica.

Oprócz tych większych cieków Nysa Kłodzka zbiera na terenie gminy wody z licznych, mniejszych, zwłaszcza prawostronnych dopływów.

Charakterystyczną cechą systemu hydrograficznego gminy Nysa jest niesymetryczność przebiegu cieków w części północnej (lewostronnych dopływów Nysy Kłodzkiej) i południowej (prawostronnych). Oprócz znaczących różnic w przestrzennym ułożeniu sieci występują także różnice w charakterze reżimu hydrologicznego. Prawostronne dopływy Nysy Kłodzkiej mają charakter rzek górsko – nizinnych. Cechują się gwałtownymi wezbraniem, przewagą przepływu turbulentnego nad laminarnym, niosą często materiał gruboziarnisty nieobtoczony, który deponowany jest w postaci stożków napływowych w południowej części doliny Nysy. Kierunek ułożenia tych cieków jest południkowy, zgodny z ogólną tendencją panującą w południowej części województwa opolskiego, polegającą na przepływie rzek od terenów górskich Gór Opawskich, przez równiny i płaskowyże do doliny rzeki Odry. Rzeki położone na północ od doliny Nysy Kłodzkiej (lewostronne), do których należy rzeka Cielnica, mają charakter rzek nizinnych o niwalnym typie zasilania, charakteryzują się przewagą przepływu laminarnego nad turbulentnym i mniejszymi wezbraniem. Niosą materiał obtoczony, drobnoziarnisty, nie tworzą również stożków napływowych.

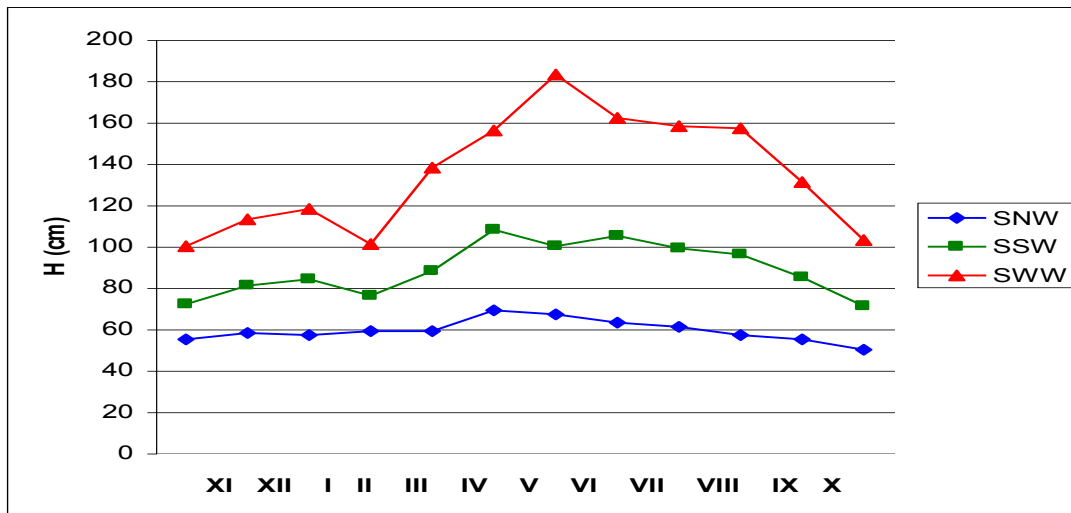
Główna rzeka przepływająca przez teren gminy – Nysa Kłodzka bierze swój początek w Masywie Śnieżnika, na południowo – zachodnich stokach Trójmorskiego Wierchu (1145 m n.p.m.), na wysokości około 920 m n.p.m. Na teren gminy wpływa na zachód od miasta Nysa ze zbiornika zaporowego – Jezioro Nyskie. Kierunek jej przepływu ułożony jest wzdłuż osi zachód – wschód. Dolina rzeki wykorzystuje tu zapadlisko tektoniczne ukształtowane w trzeciorzędzie. Różnica wysokości między zachodnim obszarem doliny, a ujściowym do sąsiedniej gminy wynosi około 20 m, zaś spadek hydrauliczny tej części rzeki około 0,3 ‰. Na analizowanym terenie ta górsko – nizinna rzeka ma więc już charakter nizinny, przy czym obecnie jest on całkowicie zaburzony i uzależniony przez sterowanie zrzutem wód z Jezior: Otmuchowskiego i Nyskiego. Na terenie gminy rzeka zbiera dopływy prawie wyłącznie z części południowej. Jej zlewnia jest więc tu niesymetryczna za sprawą ciągu wododziałowych pagórków przebiegających równolegle na północ od doliny (Wzgórza Otmuchowsko – Nyskie). Charakterystyczna dla Nysy Kłodzkiej jest bardzo duża amplituda przepływów niskich i wysokich świadcząca o gwałtowności rzeki. W układzie rocznym przeważa odpływ półroczny letniego, który stanowi 55 % rocznego odpływu. Okres podwyższonych przepływów przypada na miesiące wiosenne i letnie (od kwietnia do sierpnia). Wartości średnich przepływów w tym okresie kształtują się na poziomie 114 % (sierpień) do 142 % (maj) średniego rocznego przepływu. Okres niskich przepływów przypada na jesień i zimę. Niższymi od średniej rocznej przepływami charakteryzuje się także marzec. Jest to związane z niższymi opadami w okresie jesiennym, a także retencją wody w pokrywie śnieżnej zimą i wczesną wiosną, gdyż znaczny obszar zlewni Nysy Kłodzkiej stanowią obszary górskie. Wartości średnich przepływów w miesiącach jesiennych i zimowych kształtują się na poziomie od 93 % (wrzesień) do 69 % (luty) i 67 % (październik) średniego rocznego przepływu. Należy zaznaczyć, że dane dotyczące absolutnych maksimów zostały zweryfikowane podczas powodzi z lipca 1997 roku. Jak wynika z obliczeń stan maksymalny w czasie powodzi osiągnął 10/11.07.1997 roku wartość 687 cm, przekraczając dotychczasowe maksimum o 94 %, a maksymalny przepływ osiągnął 1500 m³*s⁻¹, co stanowi o ponad 100 % więcej od dotychczasowego WWQ.

TABELA 10: Gmina Nysa – charakterystyczne miesięczne stany wody rzeki Nysa Kłodzka (cm) w okresie 1961 – 1990 na profilu Kopice⁴.

Stany	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Rok
SNW	55	58	57	59	59	69	67	63	61	57	55	50	59
SSW	72	81	84	76	88	108	100	105	99	96	85	71	89
SWW	100	113	118	101	138	156	183	162	158	157	131	103	135

Profil Kopice – 154,49 m n.p.m., km biegu rzeki 32,0

RYCINA 2: Gmina Nysa – charakterystyczne miesięczne stany wody rzeki Nysa Kłodzka (cm) w okresie 1961 – 1990 na profilu Kopice⁵.

SNW – średnia niska woda; SSW – średnia roczna woda; SWW – średnia wielka woda

TABELA 11: Gmina Nysa – charakterystyczne przepływy wody rzeki Nysy Kłodzkiej (m³/s) w okresie 1951 – 1990 na profilu Nysa⁶.

Przepływ	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Rok
SNQ	10,4	11,0	10,5	10,3	11,4	16,1	13,9	12,3	11,3	11,1	10,4	8,67	11,4
SSQ	22,1	26,0	23,5	21,1	27,6	42,6	43,4	37,3	37,9	34,8	28,4	20,4	30,5
SWQ	45,0	53,0	48,8	44,9	63,6	82,7	111	81,5	101	81,3	59,0	42,9	67,9

Profil Nysa – 179,30 m n.p.m., km biegu rzeki 60,5

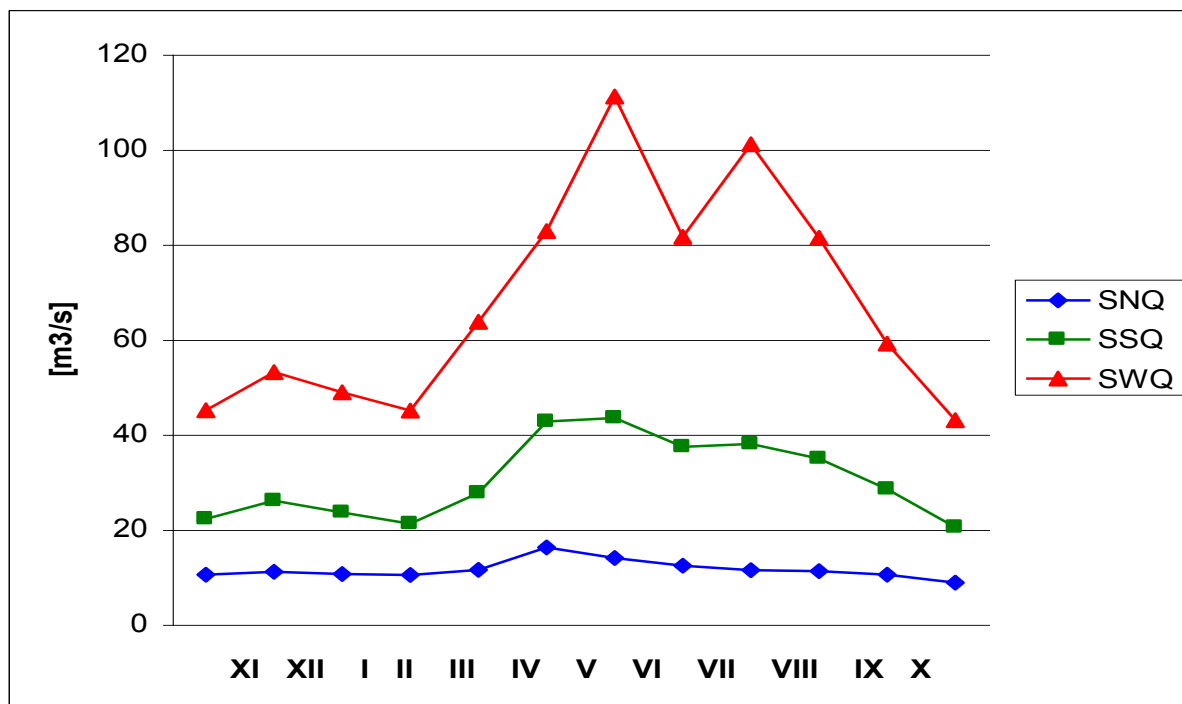
⁴ Według danych zawartych w Komentarze do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-B, Skoroszyce (Absalon, Jankowski, Leśniok, 1998).

⁵ Według danych zawartych w Komentarze do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-B, Skoroszyce (Absalon, Jankowski, Leśniok, 1998).

⁶ Według danych zawartych w Komentarze do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-D, Nysa (Absalon, Jankowski, Leśniok, 1998).

RYCINA 3: Gmina Nysa – charakterystyczne przepływy wody rzeki Nysy Kłodzkiej (m³/s) w okresie 1951 – 1990 na profilu Nysa⁷.

Druga pod względem wielkości rzeka gminy – Biała Głuchołaska bierze swój początek w Republice Czeskiej, w górach Jeseníkach na północnych stokach Pradziada na wysokości około 830 m n.p.m. Na teren gminy Nysa wpływa w pobliżu miejscowości Przełęk na wysokości około 220 m n.p.m. Koryto rzeki rozszerza się w tym miejscu do około 40 m. Na odcinku od Przełęku do mostu w miejscowości Biała Nyska brzegi ciekurostają pasy zadrzewień. W szerokiej strefie ujściowej rzeka wykazuje silne tendencje do meandrowania. Jej koryto jest tutaj nieco mocniej wcięte w podłoże. Na terenach ujściowych widać sporo zagłębień po nieistniejących już starorzeczach. Biała Głuchołaska uchodzi do Jeziora Nyskiego na wysokości 190 m n.p.m. Różnica wysokości między południowym obszarem doliny na terenie gminy, a ujściowym wynosi więc około 30 m. Rzeka ma reżim typowo górski i charakteryzuje się gwałtownością wezbrań i dużą zmiennością przepływów, gdyż znaczny obszar zlewni Białej Głuchołaskiej stanowią obszary górskie. Biała Głuchołaska stanowi źródło wody pitnej dla miast Głuchołazy i Nysa. Ujęcie dla Nysy zlokalizowano na 3,515 km biegu rzeki w miejscowości Biała Nyska.

TABELA 12: Gmina Nysa – podstawowe parametry hydrologiczne rzeki Białej Głuchołaskiej.

Parametry	Wartość
Powierzchnia zlewni (całkowita)	395,9 km ²
Powierzchnia zlewni po stronie polskiej	125 km ²
Wysokość źródeł	830 m
Wysokość ujścia	190 m
Długość rzeki (całkowita)	51,9 km
Długość rzeki po stronie polskiej	22,6 km
Średni spadek rzeki	12,3 ‰

⁷ Według danych zawartych w Komentarzu do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-D, Nysa (Absalon, Jankowski, Leśniok, 1998).

Spadek podłużny od granicy do ujścia	4,9 ‰
Spadek podłużny od źródeł do ujścia	18 ‰
Sumaryczna ilość rumowiska wleczonego do Jeziora Nyskiego	9700 t/rok
Najwyższy średni przepływ (1951 – 1960)	69,8 m ³ /s
Średni przepływ (1951 – 1960)	4,84 m ³ /s
Najniższy średni przepływ (1951 – 1960)	1,04 m ³ /s

Zlewnia rzeki Kamienicy zaznacza się w systemie hydrograficznym gminy Nysa w południowej części. Ciek ma swoje źródła w okolicach Starego Lasu na wysokości około 280 m n.p.m. Przez teren gminy płynie wąską, wyciętą w utworach lessowych i pyłowych doliną, która w okolicach Kępnicy (pomiędzy Niwnicą i Hajdukami Nyskimi) ma dużą wartość przyrodniczą. Kamienica charakteryzuje się deszczowo – śnieżnym reżimem zasilania. Okres wezbrań przypada najczęściej na lato (lipiec – sierpień) oraz w okresie gwałtownych roztopów pokrywy śnieżnej. Niżówki przypadają w okresie jesienno – zimowych. Przebieg rzeki jest prosty, przepływ wartki, z bardzo dużymi wahaniami ilości płynących wód. Kamienica wpływa do Nysy Kłodzkiej w okolicach Wyszkowa na wysokości około 177 m n.p.m. Jej średni spadek hydrauliczny wynosi około 0,8 ‰.

Z lewostronnych dopływów Nysy Kłodzkiej największym i jednym z niewielu na terenie gminy jest rzeka Cielnica. Strefa źródłowa tej rzeki znajduje się w okolicach Starowic, Nieradowic i Siedlec na obszarze gminy Otmuchów. Bezwzględna wysokość źródeł sięga do około 300 m n.p.m. Na teren gminy rzeka wpływa na północ od Goświnowic. Następnie płynie wzdłuż północnej granicy gminy podmokłą doliną. Jej przebieg jest równoległy w stosunku do Nysy Kłodzkiej. Na teren gminy Pakosławice wpływa na wysokości około 188 m n.p.m. Spadek hydrauliczny Cielnicy do tego miejsca wynosi około 0,6 ‰. Przepływ rzeki jest odmienny od przepływów charakterystycznych dla południowych dopływów Nysy Kłodzkiej. Cechuje go mniejsza gwałtowność wezbrań, a także mniejsza różnica maksymalnych i minimalnych przepływów w sezonie. Okres wezbrań przypada najczęściej na lato (lipiec – sierpień) oraz w okresie gwałtownych roztopów pokrywy śnieżnej. Niżówki przypadają w okresie jesienno – zimowych. Cielnica uchodzi do Nysy Kłodzkiej na wschód od wsi Brzeziny na terenie gminy Skoroszyce na wysokości około 161 m n.p.m.

Na terenie gminy Nysa zlokalizowany jest jeden z trzech dużych zbiorników zaporowych województwa opolskiego – Jezioro Nyskie. Podobnie jak pozostałe należy do zbiorników wielofunkcyjnych. Podstawowymi funkcjami zbiornika są ochrona przeciwpowodziowa oraz utrzymanie żeglugi na Odrze. Przewiduje się również wykorzystanie Jeziora Nyskiego w celach rekreacyjno-turystycznych, przy poszanowaniu najważniejszych funkcji zbiornika. Czasza zbiornika została osadzona na madach, żwirach z otoczkami, piaskach pylastych oraz glinach zwałowych, pod którymi występują ility trzeciorzędowe. Na obszarze gminy Nysa zlokalizowana jest około połowa jego powierzchni. Zbiornik został zbudowany w 1971 roku i początkowo nosił nazwę Jeziora Głębinowskiego. Zamyka on 72 % powierzchni zlewni Nysy Kłodzkiej, co stanowi 3253 km². Zapora została zlokalizowana na 67 + 171 km biegu rzeki. Jezioro Nyskie charakteryzuje się następującymi parametrami:

- maksymalny poziom piętrzenia – 198,90 m n.p.m.;
- maksymalna wysokość piętrzenia – 17,1 m;
- normalny poziom piętrzenia – na czas remontu 195,00 m n.p.m.; od 1.05 do 1.09 i 194,00 m n.p.m., od 15.09 do 15.04, po remoncie planowane 196 m n.p.m. w całym okresie;
- pojemność przy max piętrzeniu – 124,71 mln m³;
- pojemność powodziowa od 15.09 do 15.04 – 86,42 m³; od 1.05 do 1.09 – 71,27 mln m³; po modernizacji przy planowanym NPP 196,00 wynosić będzie 57,22 mln m³;

- pojemność przy min poziomie piętrzenia (190,84 m n.p.m. Kr) – 8,1 mln m³;
- pojemność całkowita przy normalnym poziomie piętrzenia – 83 mln m³;
- pojemność przy NPP od 15.09 – 15.04 wynosi 38,4 mln m³; od 1.05 do 1.09 – 53,44 mln m³, po modernizacji wynosić będzie 67,49 mln m³;
- powierzchnia lustra wody przy max piętrzeniu – 2082 ha;

wysokość parowania z powierzchni – 1 m³/s (około 3 mln m³/rok). Zbiornik Nyski magazynuje 12,4 % odpływu rzecznej Nysy Kłodzkiej wynoszącego 855 mln m³, a razem z leżącym powyżej Zbiornikiem Otmuchowskim magazynują 28 % odpływu.

Zasób wód stojących na terenie gminy uzupełniają niewielkie zbiorniki o naturalnym lub częściowo antropogenicznym charakterze. Ważniejszymi w systemie hydrologicznym gminy zbiornikami wodnymi są: starorzecza, stawy i zbiorniki przeciwpowodziowe zlokalizowane w dolinach rzek. Występują one głównie w dolinie Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej, Cielnicy i innych mniejszych cieków. Najciekawszymi przyrodniczo miejscami usytuowania takich zbiorników są stawy w Domaszkowicach o powierzchni około 20 ha oraz w Lipowej, Siestrzechowicach i Konradowej (około 30 ha). Często stawy i inne zbiorniki wód stojących powstają w starych wyrobiskach odkrywkowego wydobycia surowców mineralnych. Największe obszary tych zbiorników występują w dolinie Nysy Kłodzkiej w okolicach Konradowej i Wyszkowa. Uzupełnieniem powyższego są zbiorniki astatyczne występujące w okresach wezbrań wiosennych, kiedy wody czasowo zbierają się w lokalnych zagłębieniach terenu. Większość z nich jest również związana z dolinami poszczególnych cieków wodnych.

1.7. Gleby.

Wytworzenie się określonych profili glebowych oraz ich przydatność rolnicza pozostaje w ścisłym związku z budową geologiczną i morfologią danego obszaru. Natomiast skład mineralny i właściwości gleb są uzależnione przede wszystkim od rodzaju skały macierzystej, panującego klimatu i występującej szaty roślinnej. Na kształtowanie się rolniczej przydatności gleb poza rzeźbą terenu i klimatu mają również duży wpływ czynniki glebowe takie jak: skład mechaniczny, miąższość poziomu próchnicznego oraz głębokość występowania szkieletu. Bogactwo powyższych uwarunkowań na terenie gminy Nysa tworzy korzystne warunki dla powstania różnorodnych typów gleb. Występujące na terenie gminy gleby należą do następujących głównych typów i podtypów gleb⁸:

Gleby litogeniczne: - Na terenie gminy występują w bardzo nieznacznym udziale. Przykładem ich występowania są wychodnie skał sprzed trzeciorzędu. Gleby te charakteryzują się niewielkim wykształceniem profilu.

Gleby autogeniczne: - Posiadają zdecydowaną obszarową dominację w pokrywie glebowej gminy. Reprezentowane są tutaj przez:

- czarnoziemy zdegradowane i gleby szarobrunatne – występują w południowo – wschodniej części gminy w okolicach Lipowej i Wierzbęcic oraz na północny – zachód od Radzikowic;
- brunatne właściwe – występują w największym natężeniu na północ od Nysy oraz w mniejszych obszarach w okolicach Koperników i Kępnicy;
- brunatne kwaśne – występują na niewielkich powierzchniach w okolicach Rusocina, Kubic i Przełęku;

⁸ Typologię gleb przedstawiono na podstawie opracowania Katedry Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa, 1999.

- płowe – stanowią dominujący na terenie gminy typ gleb i występują pospolicie w dużych płatach w południowej i północnej części gminy po obu stronach doliny Nysy Kłodzkiej.

Gleby semihydrogeniczne:

- gleby opadowo – glejowe i gruntowo – glejowe – występują na kilku powierzchniach na północ od Nysy, pomiędzy Sistrzechowicami i Kwiatkowem (gmina Otmuchów) oraz na północ od Złotogłowic.

Gleby hydrogeniczne:

- gleby aluwialne mad rzecznych – występują w dolinie Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej, Kamienicy, Cielnicy oraz w dolinach innych mniejszych dopływów Nysy Kłodzkiej.

Wśród dominujących na terenie gminy Nysa utworów glebowych wyróżnić można w szczególności:

Gleby pyłowe:

- pyły zwykłe – występują w centralnej części gminy po obu stronach doliny Nysy Kłodzkiej. Są silnie przemieszane z glebami gliniastymi i innymi glebami pylastymi;
- pyły ilaste – występują podobnie jak pyły zwykłe;
- utwory lessowate i utwory pyłowe różnej genezy – występują w trzech centrach na obrzeżach gminy: w części południowo – wschodniej (Wierzbęcice – Lipowa – Hajduki Nyskie), w części południowo – zachodniej (Kępnicza – Koperniki) i w części północno – zachodniej (Radzikowice).

Mady rzeczne:

- mady rzeczne ciężkie – występują zwarcie w dolinie Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej i w dolinach pozostałych cieków wodnych;
- mady rzeczne średnie – zlokalizowane są miejscami w dolinie Nysy Kłodzkiej w okolicach Konradowa i Kubic.

Gleby piaskowe:

- piaski gliniaste lekkie – występują na niewielkich powierzchniach w okolicach Skorochowa, Hanuszowa i Domaszkowic;
- piaski gliniaste mocne – występują na jednej zwartej powierzchni w okolicach Wyszkowa Śląskiego.

Gleby gliniaste:

- gliny lekkie pylaste – występują w zwartych obszarach po obu stronach doliny Nysy Kłodzkiej. Tworzą tu silną mozaikę z innymi utworami gliniastymi i pylastymi.

Klasyfikacja bonitacyjna ma na celu ustalenie wartości produkcyjnej gleb na podstawie badań terenowych odkrywek. Szczególną uwagę poświęca się cechom morfologicznym profilu glebowego, właściwościom fizycznym gleb i niektórym chemicznym. Uwzględnia się również konfigurację terenu, stosunki wilgotnościowe, położenie, itp.

TABELA 13: Gmina Nysa – grunty orne według klas bonitacyjnych.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w (%)
I	1	0,01
II	1058	8,44
III a	3512	28,03
III b	2851	22,75
IV a	2959	23,62
IV b	1265	10,10

V	766	6,11
VI	118	0,94

TABELA 14: Gmina Nysa – użytki zielone według klas bonitacyjnych.

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Struktura w (%)
I	0	0,00
II	201	13,81
III	706	48,52
IV	460	31,62
V	83	5,70
VI	5	0,34

Z powyższego zestawienia wynika, że udział gleb bardzo dobrych i dobrych gruntów ornych, będących w I – III klasie bonitacyjnej wynosi 59,23 %. Gleby średnie IV klasy bonitacyjnej to 33,71 % ogółu, zaś gleby słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią zaledwie 7,06 %. Natomiast udział użytków zielonych (sady, łąki i pastwiska) będących w I – III klasie bonitacyjnej wynosi 62,34 %, w IV klasie – 31,62 % zaś naj słabsze V i VI klasy to zaledwie 6,04 %.

RYCINA 4: Gmina Nysa – struktura powierzchni gruntów ornych i użytków zielonych według klas bonitacyjnych.

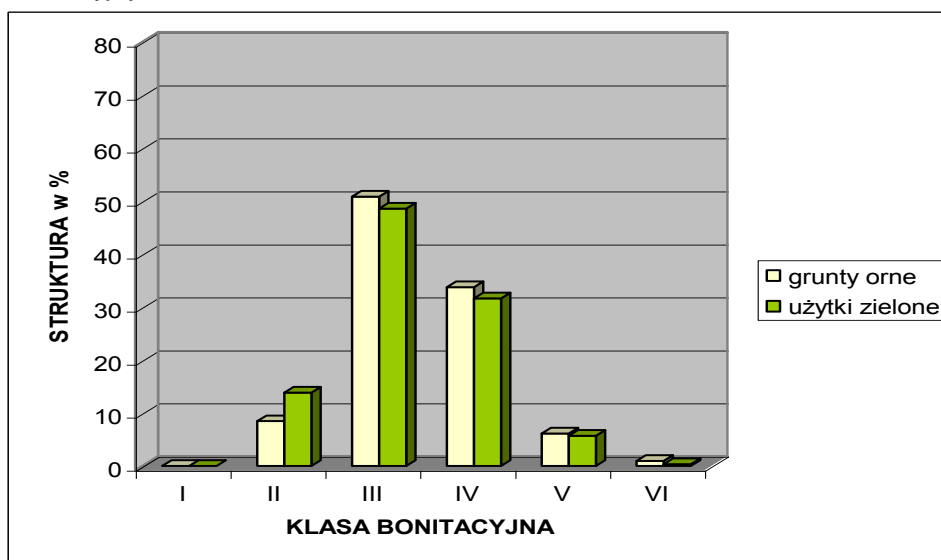

TABELA 15: Gmina Nysa – powierzchnia gruntów ornych według klas bonitacyjnych.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna gruntów ornych – powierzchnia w ha							
	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI
Nysa	-	18	38	134	351	148	16	7
Biała Nyska	-	14	107	124	266	71	12	-
Domaszkowice	-	-	4	16	311	209	161	20
Głębinów	-	-	14	33	150	98	75	5
Goświnowice	-	192	196	117	111	29	25	2
Hajduki Nyskie	-	105	185	136	208	61	61	1

Hanuszów	-	28	65	47	29	6	8	1
Łława	-	8	163	72	35	-	-	-
Jędrzychów	-	-	83	46	111	11	31	-
Kępnica	-	224	255	193	40	3	-	-
Konradowa	1	22	74	57	49	16	6	4
Koperniki	-	34	313	170	31	3	-	-
Kubice	-	54	100	38	72	101	70	-
Lipowa	-	14	352	190	158	9	-	-
Morów	-	40	97	50	52	15	7	1
Niwnica	-	65	88	48	102	97	93	3
Podkamień	-	-	1	14	37	-	3	-
Przełęk	-	2	172	72	55	21	15	1
Radzikowice	-	98	189	84	34	30	11	4
Regulice	-	25	105	63	47	34	29	17
Rusocin	-	3	122	311	161	75	26	12
Sękowice	-	1	130	42	31	16	15	9
Siestrzecowice	-	-	-	90	78	17	1	-
Wyszków Śląski	-	64	68	46	61	12	48	1
Wierzbicice	-	46	372	241	73	5	-	-
Złotogłowice	-	1	219	417	306	178	53	30

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

TABELA 16: Gmina Nysa – powierzchnia użytków zielonych według klas bonitacyjnych.

Nazwa obrębu	Klasa bonitacyjna użytków zielonych – powierzchnia w ha					
	I	II	III	IV	V	VI
Nysa	-	-	41	47	10	-
Biała Nyska	-	14	35	4	-	-
Domaszkowice	-	-	69	62	29	1
Głębinów	-	-	20	20	4	-
Goświnowice	-	112	24	15	1	-
Hajduki Nyskie	-	-	55	35	2	-
Hanuszów	-	1	24	2	-	1
Łława	-	-	22	18	1	-
Jędrzychów	-	-	1	1	-	-
Kępnica	-	1	37	31	2	1
Konradowa	-	1	16	18	2	-
Koperniki	-	4	20	25	4	-
Kubice	-	-	7	12	1	-
Lipowa	-	3	17	26	-	-
Morów	-	13	29	12	2	-
Niwnica	-	15	49	23	11	-
Podkamień	-	-	4	1	1	-
Przełęk	-	-	25	9	1	-
Radzikowice	-	13	70	14	5	-
Regulice	-	-	5	6	-	-

Rusocin	-	-	26	6	3	-
Sękowice	-	7	8	16	1	1
Sięstrzechowice	-	-	17	4	-	-
Wyszków Śląski	-	6	7	9	-	-
Wierzbicice	-	11	41	26	-	-
Złotogłowice	-	-	37	18	3	1

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

1.8. Roślinność⁹.

1.8.1. Regionalizacja geobotaniczna.

Według geobotanicznego podziału Polski (W. Szafer, B. Pawłowski, 1959) przeważająca część obszaru gminy Nysa należy do następujących jednostek:

- Państwo: Holarktyka;
- Obszar: Euro – Syberyjski;
- Prowincja: Niżowo – Wyżynna Środkowoeuropejska;
- Dział: Bałtycki;
- Poddział: Pas Kotlin Podgórskich;
- Kraina: Kotlinia Śląska.

Natomiast niewielki południowo – zachodni fragment gminy znajduje się w granicach następujących jednostek:

- Państwo: Holarktyka;
- Obszar: Euro – Syberyjski;
- Prowincja: Górską Środkowoeuropejską;
- Podprowincja: Hercyńsko – sudecka;
- Dział: Sudety;
- Okręg: Sudety Wschodnie;
- Piętro: Pogórza.

1.8.2. Roślinność potencjalna.

Szata roślinna gminy Nysa jest stosunkowo bogata. Szczególne warunki fizjograficzne gminy decydują o tym, że zachowała ona znaczną część swoich walorów przyrodniczych pomimo znacznych przekształceń antropogenicznych. Bogactwo roślinności jest odzwierciedleniem dużej ilości siedlisk jakie wykształciły się tu w wyniku zróżnicowanej rzeźby terenu, warunków klimatycznych i wilgotnościowych. Duże zróżnicowanie warunków edaficznych umożliwiło rozwój wielu zbiorowiskom roślinnym, zarówno naturalnym (leśne, wodne, szuwarowe) jak i półnaturalnym i antropogenicznym (łąkowe, polne, ruderalne). Dominującym krajobrazem gminy Nysa jest krajobraz rolniczy. Wśród naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk najczęściej spotykane są zbiorowiska łąkowe (na całym obszarze gminy) oraz leśne, których niewielkie powierzchniowo kompleksy zachowały się w południowej i wschodniej części gminy. Wczesne osadnictwo na tym terenie zmniejszyło znacznie areal występowania lasów wskutek wyrębu drzew i rozwojowi rolnictwa. Na obszarze gminy Nysa stwierdzono występowanie 63 zespołów roślinnych. Wśród nich zaobserwowano: 4 zespoły leśne i

⁹ Podrozdziały nr: 1.8.2, 1.8.3, 1.8.4. opracowano w znacznej części na podstawie opracowania Katedry Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa, 1999.

zaroślowe, 9 wodnych, 10 szuwarowych, 3 terofitów mulistych brzegów wód i okresowo zalewanych zagłębień, 9 użytków zielonych, muraw, wrzosowisk i torfowisk oraz 28 zbiorowisk pól uprawnych, zrębów, okrajków, terenów wydeptywanych i ruderalnych. Grupa roślin chronionych obejmuje 17 gatunków. Spośród nich 10 objętych jest ochroną ścisłą, a 7 częściową. Łącznie odnaleziono 26 gatunków chronionych i rzadkich w skali regionu i całego kraju.

Cały obszar gminy Nysa w zależności od warunków glebowych powinny porastać różnego rodzaju zbiorowiska leśne. W dolinie Nysy Kłodzkiej potencjalną roślinność stanowią łągi jesionowo – wiązowe typowe (*Ficario – Ulmetum campestris typicum*). W dolinie Białej Głuchołaskiej łągi wierzbowo – topolowe (*Salici – Populetum*) i łągi jesionowo – wiązowo typowe. W dolinach: Mory, Kamienicy, Młynówki i innych większych strumieni roślinność potencjalną stanowią łągi jesionowo – wiązowe w podzespole ze śledziennicą skrętolistną (*Ficario – Ulmetum campestris chrysosplenietosum*). Na pozostałym obszarze powinny dominować grądy środkowoeuropejskie (*Gallio sylvatici – carpinetum*). Miejscami w północnej części gminy roślinność potencjalną stanowi podgórska środkowoeuropejska acidofilna dąbrowa (*Luzulo – Quercetum petraeae*) oraz we wschodniej części niżowa środkowoeuropejska acidofilna dąbrowa (*Calamagrostio – Quercetum petraeae*).

1.8.3. Zbiorowiska nieleśne.

Zbiorowiska łąkowe

Seminaturalne i antropogeniczne zbiorowiska żyznych łąk kośnych z klasy *Molinio – Arrhenatheretea* na obszarze gminy Nysa spotykane są dosyć rzadko. Najczęściej przedstawiają fitocenozy fragmentarycznie wykształcone i zubożałe pod względem florystycznym. Łąki świeże z rzędu *Arrhenatheretalia* są najczęściej spotykanymi zbiorowiskami łąkowymi na tym obszarze. Występują na wyższych terenach doliny Nysy Kłodzkiej i użytkowane są jako łąki kośne lub kośno – pastwiskowe. Są to zbiorowiska bardzo ubogie florystycznie. Łąki wilgotne z rzędu *Molinietalia* występują na niższych terasach na siedliskach łągów i grądów niskich. Intensyfikacja rolnictwa spowodowała zmiany w składzie i strukturze tych zespołów, dlatego też są najczęściej dosyć ubogie w gatunki i zajmują małe powierzchnie. Dobrze wykształcone płaty tych łąk występują między innymi koło Białej Nyskiej. Do najczęściej spotykanych i najlepiej wykształconych należą płaty należące do zespołu sitowia leśnego (*Scirpetum sylvatici*) oraz zespołu wiązówki błotnej i bodziszka błotnego (*Filipendulo – Geranietum*), które wykształcają się nad brzegami rowów melioracyjnych i strumieni oraz w miejscach silnie podmokłych. Większość zbiorowisk łąkowych, zwłaszcza wrażliwych na zmiany wilgotnościowe, należy na tym terenie do potencjalnie zagrożonych. Zaprzeszczenie wykaszania lub zmiana sposobu ich użytkowania oraz melioracja jest przyczyną zarastania wielu łąk łanami trzcinnika piaskowego (*Calamagrostis epigejos*), różnymi gatunkami nawłoci (*Solidago sp.*) oraz wrotyczem pospolitym (*Tanacetum vulgare*).

Murawy napiaskowe¹⁰

Murawy napiaskowe to ciepłolubne zbiorowiska trawiaste, których występowanie uwarunkowane jest warunkami klimatycznymi, edaficznymi i antropogenicznymi. Murawy napiaskowe związane są z miejscami piaszczystymi bogatymi w węglan wapnia oraz obszarami morenowymi. Miejsca występowania charakteryzują się tym, że są suche, nasłonecznione o ekspozycji południowej lub wschodniej, z wysoką temperaturą powietrza i gleby oraz niską wilgotnością powietrza.

¹⁰ Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony Natura 2000- Metodyka Monitoringu, GIOŚ, 2008 r.

Suche murawy napiaskowe mają zwykle postać niskich, luźnych i dość barwnych zbiorowisk trawiastych, o kępiastej budowie oraz zróżnicowanej florze naczyniowej, z udziałem rzadkich i zagrożonych gatunków roślin jednorocznych oraz zarodnikowych i porostów.

Roślinność muraw napiaskowych kształtowana jest w wyniku ekstensywnej gospodarki pasterskiej, po zaprzestaniu użytkowania murawy przekształcają się drogą sukcesji w zarośla, a następnie w las.

Głównym zagrożeniem dla istnienia i funkcjonowania ciepłolubnych muraw napiaskowych jest wtórna sukcesja, sadzenie drzew i krzewów. Utrzymanie zmienności zbiorowisk i bogactwa florystycznego tych siedlisk wymaga podjęcia zabiegów ochrony czynnej polegającej na usuwaniu drzew, zarośli i krzewów, koszeniu lub kontrolowane wypalanie a także zakaz wypasu.

Zbiorowiska wodne

Zbiornik Nyski (Jezioro Nyskie), rzeka Nysa Kłodzka ze starorzeczami i zakolami, żwirownie oraz strumienie i rowy melioracyjne stanowią dogodnie siedliska dla rozwoju zbiorowisk wodnych reprezentowanych na terenie gminy przez fitocenozy z klasy *Lemnetea*, *Potamogetonetea* i *Littorelletea uniflorae*. Zbiorowiska wodne w zależności od warunków siedliskowych przedstawiają różne postacie organizacji – od dobrze wykształconych fitocenoz, skupiających większość gatunków charakterystycznych, do agregacji jednogatunkowych, trudnych do identyfikacji. Najczęściej spotykanym zbiorowiskiem wodnym na terenie gminy Nysa jest zespół rzęsy drobnej i spirodeli wielokorzeniowej (*Lemno – Spirodeletum polyrhizae*), który występuje często w różnego rodzaju płytkich zbiornikach wodnych. W zbiorowisku tym najczęściej dominuje jeden gatunek charakterystyczny – rześa drobna (*Lemna minor*). Zespół rdestnicy pływającej (*Potamogetonetea natantis*) występuje najczęściej na niewielkich powierzchniach w strefie przybrzeżnej zbiorników wodnych. W zbiorowisku tym dominuje gatunek charakterystyczny – rdestnica pływająca (*Potamogeton natans*) – stwierdzony w Zbiorniku Nyskim koło Siestrzechowic oraz w stawach koło Konradowej. Zespół moczarki kanadyjskiej (*Elodeetum canadensis*) spotykany jest na rozproszonych stanowiskach w różnego rodzaju ciekach i drobnych zbiornikach wodnych na obszarze całej gminy, między innymi w stawach koło Konradowej. Zespół rogatka sztywnego (*Ceratophylletum demersi*) występuje dosyć rzadko na niewielkich powierzchniach w stawach koło Konradowej. Zespół żabiścieka pływającego (*Hydrocharitetum morsus – ranae*) występuje na niewielkiej powierzchni w stawach koło Konradowej. Zespół lilli wodnych (*Nupharo – Nymphaeetum albae*) występuje tylko na niewielkiej powierzchni w stawie na terenie parku w Nysie. Na stanowisku tym występuje tylko jeden gatunek charakterystyczny dla tego zespołu – grąźel żółty (*Nuphar lutea*). Zespół kotewki orzecha wodnego (*Trapaetum natantis*) należy do jednego z najcenniejszych zbiorowisk wodnych występujących na terenie gminy. Jego płaty zajmują niewielkie powierzchnie w jednym ze stawów koło Konradowej. Zespół rdestu ziemnowodnego (*Polygonetum natantis*) występuje miejscami nad południowym brzegiem Zbiornika Nyskiego. W zbiorowisku tym dominuje rdest ziemnowodny w formie o liściach pływających (*Polygonum amphibium f. natans*). Zespół ponikła igłowatego (*Eleocharitetum acicularis*) stwierdzono w kilku miejscach nad południowym brzegiem Zbiornika Nyskiego.

Zieleń urządzone

Uzupełnieniem powyższych zespołów roślinności naturalnej jest zieleń urządzone reprezentowana przez: zieleń parkową, cmentarną, przykościelną, a także przez szereg alei i szpalerów przydrożnych. W otwartym krajobrazie rolniczej części gminy pełni ona nie tylko funkcję krajobrazowo – estetyczną, ale także ekologiczną, korzystnie wpływającą na mikroklimat oraz walory użytkowe środowiska rolniczego. Duże znaczenie ma także zieleń towarzysząca zabudowie miejskiej oraz zieleń uprawnych sadów i ogrodów. Do najcenniejszych zespołów zieleni urządzonej na terenie

gminy należą: parki miejskie, wiejskie i podworskie oraz zieleń cmentarna i przykościelna opisanych w podrozdziałach nr: 1.10.8 – 1.10.9.

1.8.4. Zbiorowiska leśne.

Tereny leśne są obszarami cennymi pod względem florystycznym, ekologicznym i krajobrazowym. Skupia się w nich większość chronionych i rzadkich gatunków roślin, występujących na terenie gminy. Gmina Nysa charakteryzuje się nieznacznym zalesieniem. Lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 1989,8 ha¹¹ i stanowią zaledwie 9,14 % powierzchni gminy. Zbiorowiska leśne w postaci niewielkich powierzchniowo kompleksów występują przede wszystkim we wschodniej, południowej oraz rzadko w centralnej części gminy. Według regionalizacji przyrodniczo – leśnej Mroczkiewicza lasy gminy Nysa w całości należą do: Krainy V – Śląskiej, dzielnicy 3 – Przedgórze Sudeckiego.

Lasy liściaste zajmują na terenie gminy największą powierzchnię i budują większość kompleksów leśnych. Lasy iglaste, najczęściej sztucznie nasadzone monokultury sosny lub świerka oraz lasy mieszane spotykane są dosyć rzadko. Spotkać je można we wschodniej części gminy w kompleksie leśnym koło Domaszkowic. Mają one najczęściej niewielką wartość przyrodniczą, gdyż są to przeważnie zbiorowiska wtórne, ze sztucznie nasadzonym świerkiem lub sosną na siedliskach grądowych. W bardzo ubogim pod względem florystycznym runie tych lasów dominują różne gatunki jeżyn oraz trzcinnik piaskowy, szczególnie bujnie rozwijające się w partiach nadmiernie prześwietlonych. Wśród lasów liściastych największe powierzchnie zajmują grądy środkowoeuropejskie. W drzewostanie tego zbiorowiska dominują: grab zwyczajny (*Carpinus betulus*) i dąb szypułkowy (*Quercus robur*). W większości przypadków są to zbiorowiska zubożałe pod względem florystycznym, fragmentarycznie wykształcone i bez gatunków charakterystycznych. Większe ich powierzchnie można spotkać w okolicach Przełęka (między innymi w rezerwacie „Przyłęk”), Koperników, Lipowej, Niwnicy i Domaszkowic. Pozostałe typy lasów liściastych występują już na mniejszych powierzchniach. Należy do nich łęg jesionowo – olszowy (*Circaeo – Alnetum*), którego niewielkie płaty występują w okolicach Przełęka. W drzewostanie tego zbiorowiska dominuje olsza czarna (*Alnus glutinosa*), czasem z domieszką jesionu wyniosłego (*Fraxinus excelsior*). Łęg jesionowo – wiązowy występuje obecnie bardzo rzadko i zajmuje niewielkie powierzchnie, tworząc najczęściej razem z grądami dronopowierzchniowy kompleks mozaikowy. W drzewostanie tego zbiorowiska dominuje jesion wyniosły z domieszką olszy czarnej, dębu szypułkowego, grabu zwyczajnego i bardzo rzadkiego wiązu pospolitego (*Ulmus minor*). Niewielkie płaty tego zbiorowiska występują w kompleksie leśnym w okolicach Przełęka.

Do najcenniejszych, najlepiej zachowanych w postaci niewielkich płatów, zespołów leśnych na terenie gminy Nysa należą:

- las na wschód od Siostrzechowic – powierzchnia około 13 ha, zubożały fragment olsu porzeczkowego (Ribo – Alnetum) z dominacją olszy czarnej oraz dużą liczbą roślin szuwarowych i wilgotnych łąk. Uzupełniają go płaty łęgu wiązowo – jesionowego;
- las na południowy – zachód od Przełęka – największy kompleks leśny w dolinie Białej Głuchołaskiej położony na 4 typach siedliskowych. W drzewostanie dominują: dąb szypułkowy, lipa drobnolistna (*Tilia cordata*), świerk pospolity (*Picea abies*), grab pospolity, jesion wyniosły, olsza czarna, olsza szara (*Alnus incana*), brzoza omszona (*Betula pubescens*), topola czarna (*Populus nigra*). W podszyciu występują: leszczyna pospolita (*Coryllus avellana*), bez czarna (*Sambucus nigra*), grab pospolity, lipa drobnolistna, klon jawor (*Acer pseudoplatanus*);

¹¹ Łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną.

- kompleksy w okolicach Goświnowic – niewielkie kompleksy leśne w typie siedliskowym lasu świeżego i lasu wilgotnego, dominującymi gatunkami są dąb i jesion;
- kompleksy w dolinie Cielnicy – kilkuhektarowe, przygraniczne kompleksy leśne przy miejscowości Radzikowice z dominującym jesionem oraz w okolicach Sękowic z dominującą olszą;
- skarpy doliny Nysy na wschód od miasta – wydłużone wzdłuż skarp doliny kompleksy leśne o niewielkiej szerokości i powierzchni około 50 ha w typie siedliskowym lasu świeżego (części szczytowe doliny) i lasu wilgotnego (przy dnie doliny), dominującym gatunkiem jest dąb, współwystępują także grab i inne drzewa liściaste;
- kompleks na południe od drogi Kubice – Wyszaków Śląski – niewielki kompleks leśny o powierzchni około 70 ha o typie siedliskowym olsu (wschód) i lasu świeżego (zachód), dominującymi gatunkami są: dąb, olsza, jesion, w domieszce świerk, lipa i inne liściaste;
- kompleks za zachód od Domaszkowic – niewielki kompleks leśny o powierzchni około 210 ha w typie siedliskowym lasu świeżego, drzewostany mieszane z przewagą drzew liściastych (dębu i graba), w wilgotniejszych miejscach jesion i olsza, z gatunków iglastych: świerk i sosna;
- kompleks na wschód od Domaszkowic – największy w gminie zwarty kompleks leśny o powierzchni około 750 ha wykształcający warunki ekologiczne wnętrza leśnego. W części południowej i północnej w dominującym typie siedliskowym lasu świeżego, a w części centralnej lasu mieszanego świeżego. Kompleks o bardzo zróżnicowanym gatunkowo drzewostanie. Dominują lasy mieszane dębowo – sosnowe, liczną są także: brzoza, olsza, jesion, świerk, w domieszce: lipa, klon i topola;
- kompleks koło Lipowej – tereny leśne o powierzchni około 85 ha z dominującym typem siedliskowym lasu świeżego, dominują drzewostany dębowo – grabowe z domieszkami innych liściastych oraz świerka i modrzewia;
- kompleksy na wschód od Hajduk Nyskich – drzewostany o charakterze zadrzewień porastających na powierzchni około 5 ha skarpy niewielkich cieków wodnych (dopływów Kamienicy). Gatunki drzew są bardzo zróżnicowane: na szczytach skarp i stromiznach dominują dąb i grab, a w dnie dolinek: jesion, olsza i lipa.

Na podstawie opracowania „Walory przyrodnicze miasta i gminy Nysa” z 1999 roku do obszarów najcenniejszych florystycznie na terenie gminy zaliczono:

- południowe obrzeża Zbiornika Nyskiego;
- kompleks leśny „Przyłęk”;
- stawy w Konradowej;
- park miejski w Nysie – część zachodnia.

1.9. Zwierzęta¹²

Stosunkowo zróżnicowane warunki fizjograficzne gminy decydują o występowaniu różnorodnej fauny. Dominacja na terenie gminy Nysa pól uprawnych powoduje, że trzon fauny tworzą gatunki krajobrazu otwartego – rolniczego np.: kuropatwa, skowronek, pokląskwa, gajówka, szczygieł, ortolan i potrzuszcz, a z ssaków np.: zając, sarna polna czy łasica. Gatunki rzadkie reprezentują w tym środowisku: płazy – grzebiuszka ziemna, ropucha paskówka, ptaki: pustułka, przepiórka, pójdzka, dudek, dzięcioł zielonosiwy, jarzębatka, kłaskawka i srokoz oraz ssaki: gronostaj i badylarka.

¹² Na podstawie opracowania Katedry Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa, 1999.

Obszary leśne tworzą na terenie gminy izolowane, małoobszarowe kompleksy leśne, rzadko wykształcające tak zwaną strefę wnętrza lasu. Gatunki pospolite fauny leśnej reprezentują: myszołów, dzięcioł duży, sówka, bogatka, sosnowka, pełzacz leśny, kapturka, kowalik, mysikrólik oraz dzik i sarna leśna. Występują tu także gatunki rzadko spotykane na Śląsku: z płazów – żaba moczarowa, z gadów – padalec i żmija zygzakowata, z ptaków – krogulec, słonka, dzięcioł średni, pleszka, muchołówka białoszyja, czyż, krzyżodziób świerkowy i gil, a z ssaków chronionych – wiewiórka i gronostaj. Rozproszenie i niewielka powierzchnia kompleksów leśnych sprawia, że gatunki wnętrza lasu, charakterystyczne dla dużych obszarów leśnych tutaj nie występują lub są bardzo nieliczne.

W dolinach rzecznych (Nysa Kłodzka i Biała Głuchołaska) spotykamy rzadkie i chronione gatunki ryb: różanka, piekielnica i strzebla potokowa, smoczkoustych – minóg strumieniowy. Generalnie ichtiofauna gminy podlega ciągłym dynamicznym procesom. Dzieje się to dzięki przepływającym przez gminę rzekom, które mają swe źródła w obszarach górskich i są ważnymi korytarzami ekologicznymi, którymi wnikają i migrują różne gatunki ryb. Rzeki te zalicza się do łączonej krainy pstrąga i lipienia, które charakteryzują się między innymi wciętym korytem, bogactwem w tlen i szybkim nurtem. Ponadto w dolinach rzecznych występują rzadkie i chronione gatunki: płazów – rzekotka, gadów – zaskroniec, ptaków – sieweczka rzeczna, zimorodek, brzegówka, strumieniówka, remiz i dziwonia oraz ssaków – wydra.

Stawy rybne (Domaszkowice, Konradowa, Lipowa) są miejscem rozrodu takich gatunków jak: ropucha szara, żaba trawna, krzyżówka, łyśka, trzcinniczek i potrzos. Z gatunków rzadkich na uwagę zasługują: płazy – traszka grzebieniasta i rzekotka, gady – zaskroniec, ptaki – perkoz, zausznik, błotniak stawowy, sieweczka rzeczna, mewa śmieszka, rybitwa rzeczna, trzcinia i dziwonia oraz ssaki – wydra. Tylko w obrębie stawów rybnych gniazduje na terenie gminy zausznik i kokoszka wodna.

Zbiorniki zaporowe są sztucznym, aczkolwiek atrakcyjnym środowiskiem życia ptaków. Funkcjonowanie Jeziora Nyskiego od długiego okresu czasu zapewniło odpowiednie zróżnicowanie środowisk wodnych dla awifauny, choć zbiorowiska szuwarowe są tu stosunkowo słabo wykształcone. Wzbogacająco na zróżnicowanie gatunkowe wpływają natomiast sztucznie powstałe wyspy, położone głównie w zachodniej części zbiornika. Zbiornik Nyski pod względem ornitologicznym wyróżnia kilka osobliwych cech. Dochodzi na nim do bardzo dużych koncentracji ptaków w okresie przelotów i zimowania. Liczebność wielu gatunków osiąga tutaj wartości niespotykane lub bardzo rzadko spotykane w innych częściach Śląska, a nawet południowej Polski. Obok gatunków pospolitych, gniazdujących w obrębie zbiornika (perkoz dwuczuby, krzyżówka, czernica, łyśka, czajka i trzcinniczek), występują tu także gatunki rzadkie w skali Śląska: bączek, cyranka, płaskonos, błotniak stawowy, kropiatka, krwawodziób, śmieszka, mewa czarnogłowa, rybitwa rzeczna, rybitwa białoczelna, brzegówka, strumieniówka i dziwonia. Dla cyranki, płaskonosy, kropiatki, sieweczki obroźnej, krwawodzioba, mewy czarnogłowej, mewy pospolitej i rybitwy białoczelnej Jezioro Nyskie jest jedynym miejscem występowania w gminie. Dla mewy czarnogłowej i rybitwy białoczelnej jest to jedyne miejsce występowania tych gatunków w województwie opolskim oraz odpowiednio drugie i trzecie na Śląsku. Stanowiska cyranki, płaskonosy, kropiatki, sieweczki obroźnej, krwawodzioba i mewy pospolitej są jedynymi z nielicznych na Śląsku. Ponadto Zbiornik Nyski zasiedla kilkadziesiąt gatunków ryb. Co roku przeprowadza się na jego obszarze zarybianie wieloma gatunkami. Podejmowano także wiele prób introdukcji. Stwierdzono tutaj także naturalne mieszańce międzygatunkowe, a nawet międzyrodzajowe np.: leszcza z płocią. Zbiornik Nyski zaliczany jest do krainy leszczowo – sandaczowej.

Forty Nyskie okazują się być największym w województwie opolskim zimowiskiem nietoperzy i jednym z największych na Dolnym Śląsku. W sumie wykazano tutaj zimowanie aż 140 osobników reprezentowanych przez 10 gatunków.

Faunę gminy dopełniają gatunki charakterystyczne dla środowisk wodno – błotnych. Środowiska te o największym znaczeniu dla fauny stanowią:

- Dolina Nisy Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej wraz z ich największymi dopływami i starorzeczami;
- Zbiornik Nyski;
- stawy hodowlane w Domaszkowicach, Konradowej i Lipowej;
- glinianki położone na południe od Jeziora Nyskiego;
- podmokłe łąki pod Hajdukami.

Ogółem na terenie gminy Nysa stwierdzono występowanie 170 gatunków chronionych, w tym:

- 4 gatunki bezkręgowców;
- 1 gatunek smoczkoustych;
- 6 gatunków ryb;
- 12 gatunków płazów;
- 5 gatunków gadów;
- 122 gatunki ptaków lęgowych;
- 20 gatunków ssaków.

Na podstawie opracowania „Walory przyrodnicze miasta i gminy Nysa” z 1999 roku do najcenniejszych ości fauny na terenie gminy zaliczono:

- Zbiornik Nyski;
- stawy w Domaszkowicach;
- stawy w Konradowej;
- Dolinę Nisy Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej;
- Las Domaszkowicki;
- Forty w Nysie.

1.10 Ochrona przyrody

Do podstawowych form ochrony przyrody w Polsce należy tworzenie rezerwatów przyrody, parków narodowych, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Coraz większe znaczenie mają także użytki ekologiczne, stanowiska dokumentacyjne oraz zespoły przyrodniczo – krajobrazowe. Formami ochrony indywidualnej są: gatunkowa ochrona roślin i zwierząt oraz pomniki przyrody w rodzaju: pojedynczych drzew, alei, głazów narzutowych, skałek itp., które są akcentami wydatnie wpływającymi na urozmaicenie krajobrazu.

1.10.1. Położenie gminy na tle systemu ochrony przyrody w regionie.

Spośród form ochrony przyrody wyszczególnionych w ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. 2013 poz. 627, ze zm.) na terenie gminy Nysa występuje: obszar chronionego krajobrazu, rezerwat przyrody, obszar NATURA 2000, pomniki przyrody oraz gatunkowa ochrona roślin i zwierząt (podrozdziały nr: 2.10.2 – 2.10.6). Dodatkowo w bezpośredniej bliskości od granic gminy zlokalizowane są inne istotne dla regionu Sudetów Wschodnich i Niziny Śląskiej wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody. Są to:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie” – na północny – wschód od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Las Głubczycki” – na południowy – wschód od granic gminy;
- Park Krajobrazowy „Gór Opawskich” – na południe od granic gminy;

- Park Krajobrazowy „Jeseniki” (OCHK Jeseniky) – na południe od granic gminy;
- „Śnieżnicki Park Krajobrazowy” – na południowy – zachód od granic gminy;
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Gór Sowich i Bardzkich” – na zachód od granic gminy.

1.10.2. Obszar Chronionego Krajobrazu.

Według art. 23 ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 roku „**obszar chronionego krajobrazu** obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych”.

W zachodniej części gminy Nysa znajduje się fragment Otmuchowsko - Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar ten objęto ochroną na mocy uchwały nr XXIV/193/88 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Opolu z dnia 26 maja 1988 roku na powierzchni całkowitej 11785,3 ha. Otmuchowsko - Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje dwa zbiorniki zaporowe (Jezioro Otmuchowskie i Jezioro Nyskie) oraz tereny bezpośrednio do nich przyległe. Jest to trzeci co do wielkości OCHK w województwie opolskim. Celem powołania tej formy ochrony przyrody było utrzymanie w nim wysokich walorów krajobrazowych dla rekreacji i turystyki, a zwłaszcza ochrona terenów, które stanowią ostoje dla ptactwa wodnego i błotnego.

Do osobliwości florystycznych Otmuchowsko - Nyskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu zaliczyć można występującego tu na jedynym w Polsce stanowisku wątrobowca. Poza tym rosną tutaj: kruszczyk szerokolistny i goryczka wąskolistna. Badania florystyczne przyniosły także ciekawe odkrycia bardzo rzadkich w Polsce zbiorowisk namuliskowych z ginącymi gatunkami: namulnikiem brzegowym, ponikłem jajowatym, ciborą brunatną i turzycą ciborowatą. Brzegi i okolice zbiorników wodnych pozbawione są roślinności drzewiastej. Jedynie strefę tak zwanej cofki porastają łożowiska i zarośla łęgowe.

Najwartościowszą grupą zwierząt omawianego obszaru są ptaki. Teren ten jest miejscem postoju i koncentracji przelotnych ptaków wodnych i błotnych. Notowano tu do 30000 dzikich kaczek, 4000 dzikich gęsi, 40000 mew i 10000 siewkowatych, w tym głównie czajek. Zbiorniki zaporowe są również zimowiskiem kilkunastu tysięcy kaczek i około 500 traczy nurogęsi. Stwierdzono tu niezwykle rzadkie w Polsce gatunki: mewę orlicę, biegusa bairda, kuliczka płowego, świergotka tajgowego, czajkę towarzyską, siewkę azjatycką, kulika cienkodziobego, płątkonoga płaskodziobego, rybitwę krótkodziobą, wydrzyka wielkiego, orła cesarskiego, raroga, czaplę nadobną i rybitwę popielatą. Awifauna łęgowa reprezentowana jest przez: mewy pospolite, sieweczkę obrozną, rybitwy zwyczajne, kaczkę płaskonosa, dziwonię i remiza. Występuje również tutaj kolonia czapli siwej. W niewielkich dopływach zbiorników żyją chronione gatunki ryb: śliz, strzebla potokowa, głowacz pręgopłetwy i kiełb.

Na ww. obszarze obowiązują ustalenia zawarte w Rozporządzeniu Nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z dnia 8 maja 2006 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. U. Woj. Opolskiego z 2008 r., Nr 36, poz. 1283).

1.10.3 Rezerwat przyrody.

Zgodnie z art. 13 ustawy o ochronie przyrody 16 kwietnia 2004 roku „**rezerwat przyrody** obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi”. Tworzenie rezerwatów ścisłych jest jedną z podstawowych metod ochrony przyrody w ramach tak zwanej strategii zachowawczej, czyli

konserwatorskiej. Celem tej strategii jest utrzymanie w stanie możliwie niezmiennym obiektów o wysokich walorach przyrodniczych, krajobrazowych lub kulturowych, przy wykluczeniu jakiegokolwiek ingerencji człowieka. Częściowe rezerваты przyrody są domeną kierunku biocenotycznego w ochronie przyrody. Ich tworzenie uzasadnione jest względami naukowymi, dydaktycznymi i gospodarczymi. Dopuszcza się tutaj stosowanie określonych, w tak zwanych planach ochrony, zabiegów hodowlano – pielęgnacyjnych dla osiągnięcia celu ochrony.

Na terenie gminy Nysa zlokalizowany jest częściowo rezerwat przyrody „Przytęk”. Leśny rezerwat przyrodniczy „Przytęk” utworzono na mocy zarządzenia Nr 203 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 17 września 1952 roku (MP nrA-85, poz.1348) na obszarze 0,80 ha. Rezerwat „Przytęk” położony jest na terenie Nadleśnictwa Prudnik, obręb Prudnik, leśnictwo Buków, na południe od miejscowości Przełęk. Celem jego utworzenia było zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu lasu mieszanego o cechach zespołu naturalnego, który niegdyś porastał cały obszar Przedgórze Sudeckiego, a obecnie wskutek wycięcia lasów i zajęcia gruntów pod uprawę rolną, zachował się jedynie niewielki jego fragment. Rezerwat „Przytęk” położony jest w dorzeczu Nysy Kłodzkiej. W odległości 1 km na południowy zachód od rezerwatu przepływa rzeka Mora (lewobrzeżny dopływ Białej Głuchołaskiej). Przez teren rezerwatu nie przepływa bezpośrednio żaden strumień, nie ma tu również źródeł ani zbiorników wodnych.

Według typologii siedliskowej na terenie rezerwatu występuje las świeży, a zbiorowisko roślinne kwalifikuje się do zespołu grądu środkowoeuropejskiego. Drzewostan pochodzenia naturalnego charakteryzuje się tu strukturą wielowarstwową i wielowiekową z bogatą warstwą podszytu. Z gatunków drzew najliczniej reprezentowany jest dąb bezszypułkowy, a pojedynczo spotyka się także: lipę drobnolistną, graba pospolitego, świerka pospolitego i jodłę pospolitą. W piętrze dolnym występują: lipa, grab, jawor, dąb świerk i jesion wyniosły. Podrost reprezentowany jest głównie przez jawor. W podszytcie występują: bez czarny, grab, lipa, jawor, leszczyna, jarzab pospolity i miejscami śliwa tarnina. W warstwie runa można zaobserwować między innymi: kupkówkę, przytulię rozłogową, gwiazdnicę wielokwiatową, przytulię wonną, gajowca żółtego, kokoryczkę wielokwiatową, zawilca gajowego, fiołka leśnego, wiechlinę gajową, szczawika zajęczego, turzycę drzączkowatą i inne. Z gatunków chronionych można wyróżnić: bluszcz pospolity, przytulię wonną i konwalię majową. Mała powierzchnia rezerwatu otoczonego polami uprawnymi sprawia, że nie jest on ostoją większych zwierząt. Na uwagę zasługuje jednak duża ilość i różnorodność ptaków śpiewających, znajdujących w rezerwacie dogodne warunki bytowania.

1.10.4. Obszary NATURA 2000

Według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**sieć obszarów Natura 2000** obejmuje: 1) obszary specjalnej ochrony ptaków; 2) specjalne obszary ochrony siedlisk. Obszar Natura 2000 może obejmować część lub całość obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust 1 pkt 1 – 4 i 6 – 9”. Formy te to: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo – krajobrazowe.

Sieć Natura 2000 to sposób na wypełnienie zobowiązań Unii Europejskiej, nałożonych przez Konwencję z Rio. Podstawę prawną sieci Natura 2000 stanowią dwa akty prawne: tak zwana Dyrektywa Ptasia (Dyrektywa Rady 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 roku o ochronie dzikich ptaków) i Dyrektywa Siedliskowa (Dyrektywa Rady 92/43/EWG z 21 maja 1992 roku o ochronie siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory). Przewidują one stworzenie systemu obszarów, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Jej zadaniem będzie utrzymanie różnorodności biologicznej przez ochronę najcenniejszych, najrzadszych

elementów przyrody, ale też najbardziej typowych, wciąż jeszcze powszechnych układów przyrodniczych, charakterystycznych dla regionów biogeograficznych. Tworzenie takiej sieci jest obowiązkiem każdego kraju członkowskiego UE, gdyż dyrektywy unijne mają charakter tzw. „twardego prawa”, a więc muszą być przestrzegane pod groźbą sankcji finansowych.

Przed 1 maja 2004 roku Polska przekazała do Komisji Europejskiej listę obszarów NATURA 2000, które zostały zaakceptowane przez Komisję i są objęte ochroną.

Wśród nich jest obszar o nazwie „Forty Nyskie” o łącznej powierzchni 55,43 ha (kod obszaru PLH 160001) oraz obszar o nazwie „Jezioro Nyskie” o łącznej powierzchni 2129,99 ha (kod obszaru PLB 160002). Są to obszary ważne dla odtworzenia typów siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I i sieci wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej, w całym ich naturalnym zasięgu.

Obszar Natury 2000 SOO „Forty Nyskie” (PLH 160001) to rozległa XIX wieczna budowla obronna z dużą liczbą korytarzy, wzniesiona w obniżeniu dolinnym Nysy Kłodzkiej, charakteryzuje się specyficznym mikroklimatem. Głównym walorem obszaru jest jedno z ważniejszych na Śląsku zimowisk nietoperzy. Spośród występujących nietoperzy zinwentaryzowano 5 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG:

- podkowiec mały;
- mopek;
- nocek orzęsiony;
- nocek Bechsteina;
- nocek duży.

Na terenie ostoi stwierdzono ponadto występowanie 1 siedliska z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG – grądu środkowoeuropejskiego. Ponadto z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG występują tu 3 gatunki ptaków lęgowych:

- dzięcioł zielonosiwy;
- dzięcioł czarny;
- dzięcioł średni.

Gatunki te są również prawnie chronione w Polsce.

Dla obszaru Natura 2000 „Forty Nyskie” wydane zostało Zarządzenie nr 2/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu z dnia 21 stycznia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych (Dz. U. Woj. Opolskiego z dnia 22 stycznia 2013 r., poz. 254).

Obszar Natury 2000 OSO „Jezioro Nyskie” (PLB 160002) to duży zbiornik zaporowy na Nysie Kłodzkiej. Otaczają go wzgórza, w większości użytkowane rolniczo. W zachodniej części zbiornika znajduje się kilka sztucznie utworzonych wysp (w wyniku eksploatacji żwiru). Południowy i zachodni brzeg zajmują zarośla wierzbowe i słabo rozwinięta roślinność wodna. Wahania poziomu wody w zbiorniku są znaczne. Przy niskim stanie wody linia brzegowa jest urozmaicona – pojawiają się zatoki, wysepki i wypłyenia.

Na terenie ostoi stwierdzono występowanie co najmniej 15 gatunków ptaków migrujących z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG:

- Ixobrychus minutus;
- Egretta alba;
- Ciconia ciconia;
- Anser fabalis;
- Anas crecca;
- Anas platyrhynchos;

- *Anas querquedula*;
- *Aythya ferina*;
- *Aythya nyroca*;
- *Circus aeruginosus*;
- *Porzana porzana*;
- *Crex crex*;
- *Pluvialis squatarola*;
- *Vanellus vanellus*;
- *Calidris minuta*;
- *Calidris ferruginea*;
- *Calidris alpina*;
- *Philomachus pugnax*;
- *Numenius arquata*;
- *Tringa nebularia*
- *Tringa glareola*;
- *Actitis hypoleucos*;
- *Larus melanocephalus*;
- *Larus ridibundus*;
- *Larus canus*;
- *Sterna hirundo*;
- *Sterna albifrons*;
- *Alcedo atthis*;
- *Picus canus*;
- *Lanius collurio*;
- *Emberiza hortulana*;
- *Calidris alpina schinzii*;
- Waterfowl.

Ponadto ostoja jest ważnym miejscem dla migrujących kaczek Anatidae, zwłaszcza w okresie jesiennym i zimowym (do 60000 os) oraz dla siewkowych Charadrii na jesiennym przelocie. Gniazduje tu powyżej 1 % populacji krajowej mewy czarnogłowej; stosunkowo wysoką liczebność osiąga rybitwa rzeczna. W okresie wędrówek występuje co najmniej 1 % populacji szlaku wędrówkowego gęsi zbożowej i krzyżówki; stosunkowo duże koncentracje osiąga: czapla biała, łączak. Biegus malutki, biegus zmienny, brodziec piskliwy, cyraneczka, czajka, kulik wielki, kwokacz, siewnica; ptaki wodno-błotne występują w koncentracjach powyżej 20000 osobników (do 60000) zarówno w okresie wędrówki jak i zimowania.

Dla obszaru Natura 2000 „Zbiornik Nyski” ustanowiony został plan zadań ochronnych – Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Opolu nr 40/13 z dnia 3 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 „Zbiornik Nyski” PLB160002 (Dz. Urz. Woj. Opolskiego z 2013 r., poz. 2685).

Obszar Natury 2000 SOO „Przyłęk nad Białą Głucholaską” (PLH 160016) obejmuje naturalny odcinek rzeki Białej Głucholaskiej wraz z otaczającymi rzekę łożowiskami, łęgami i grądami. Jest to teren płaskiej terasy zalewowej na zachodzie przechodzący w terasy nadlewowe i wysoczyznę polodowcową. W dnie doliny występują mady, w lokalnych obniżeniach namuły. Koryto rzeki ma charakter podgórski, lokalnie roztokowy. Obszar w większości pokrywają zbiorowiska leśne. Ostoja położona jest w strefie przejściowej między Górami Opawskimi, a terenami nizinnymi Ziemi Nyskiej.

Obszar jest cenny przyrodniczo ze względu na występowanie dobrze zachowanych grądów o charakterze przejściowym między łądem subkontynentalnym a środkowoeuropejskim. W województwie opolskim przebiega naturalna granica między tymi dwoma podtypami łądów. Dodatkowo w sąsiedztwie łądów występuje bardzo dobrze zachowany łąg Ficario-Ulmetum. W proponowanej ostoi koryto Białej Głucholańskiej podlega naturalnym procesom geomorfologicznym. Kompleks leśny ma charakter zwarty i ostańcowy w odleśnionej dolinie.

Na terenie ostoi stwierdzono występowanie gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Rady 79/409/EWG:

- Albedo atthis,
- Dryocopus martusi,
- Dendrocopos medius,
- Ficedula albicollis;

Na terenie ostoi stwierdzono ponadto występowanie siedliska z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej Rady 92/43/EWG:

- łąg środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio- Carpinetum, Tilio- Carpinetum) – kod 9170;
- łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (Salicetum albo- fragilis, Populetum albae, Alnenion) – kod 91E0;
- łągowe lasy dębowo- wiązowo- jesionowe (Filario- Ulmetum)- kod 91F0.

Ponadto z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG występuje tu Lutra Lutra (wydra).

1.10.5. Pomniki przyrody.

Według art. 40 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**pomnikami przyrody** są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie”. Pomniki przyrody są ważnym elementem składowym krajobrazu, podnoszą jego piękno, posiadają wysokie walory dydaktyczne i edukacyjne.

Na terenie gminy Nysa znajduje się 22 pomniki przyrody. Wśród nich jest 13 dębów szypułkowych, 3 dęby bezszypułkowe, 2 buki pospolite, 1 buk zwyczajny, 1 grusza domowa, 1 miłorząb, 1 sosna pospolita.

TABELA 17: Gmina Nysa – wykaz pomników przyrody.

Lp.	Gatunek drzewa	lokalizacja	Obwód (cm)	Wysokość (m)	Wiek (lata)	Nr rejestru
1.	Buk zwyczajny	Nysa, zbieg ulic: Poniatowskiego i Kościuszki	335	18	80	441
2.	Dąb szypułkowy	Nysa, park miejski	406	30	170	442
3.	Dąb bezszypułkowy	Biała Nyska, działka nr 293	402	27	200	443
4.	Dąb bezszypułkowy	Biała Nyska, działka nr 293	454	31,5	210	444
5.	Dąb bezszypułkowy	Biała Nyska, działka nr 200/3	500	25	250	445
6.	Grusza domowa	Hajduki Nyskie działka nr 277	323	10	170	uchwała Nr XXIII/308/08 Rady Miejskiej w Nysie z dn.27.06.2008r.
7.	Buk pospolity	Obręb ewid. Złotogłowice	320	10		uchwała Nr XXIII/308/08 Rady

		(ROCHUS) dz. nr 833/3				Miejskiej w Nysie z dn.27.06.2008r.
8.	Buk pospolity	Obręb ewid. Złotogłowice (ROCHUS) dz. nr 833/3	268	10		uchwała Nr XXIII/308/08 Rady Miejskiej w Nysie z dn.27.06.2008r.
9.	Sosna pospolita	Nysa, "Górka Otmuchowska" dz. nr 2/46 km 14	258	20		uchwała Nr XXIII/308/08 Rady Miejskiej w Nysie z dn.27.06.2008r.
10.	Miłorząb	Nysa, ul. Piastowska dz. nr 55 km 15	237	20		uchwała Nr XXIII/308/08 Rady Miejskiej w Nysie z dn.27.06.2008r.
11.	Dąb szypułkowy	Nysa, OHP, ul. Słowiańska dz. nr 32/1, km 17	428	24		uchwała Nr L/733/10 Rady Miejskiej w Nysie z dn.02.09.2010r.
12.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 510	452			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
13.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 510	460			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
14.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 510	470			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
15.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	380			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
16.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	396			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
17.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	330			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
18.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	440			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
19.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	361			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
20.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	410			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
21.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	460			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.
22.	Dąb szypułkowy	Biała Nyska, dz. nr 517	410			uchwała Nr XX/337/12 Rady Miejskiej w Nysie z dn.30.05.2012r.

1.10.6. Ochrona gatunkowa fauny i flory.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**ochrona gatunkowa** ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk, gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej”.

Sporządzone przez Katedrę Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego w 1999 roku opracowanie „Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa” zawiera pełen wykaz roślin oraz zwierząt objętych ochroną gatunkową. Grupa roślin chronionych obejmuje 17 gatunków. Spośród nich 10 objętych jest ochroną ścisłą, a 7 częściową. Łącznie odnaleziono 26 gatunków chronionych i rzadkich w skali regionu i całego kraju. Natomiast wśród zwierząt stwierdzono występowanie 170 gatunków chronionych, w tym: 4 gatunki bezkręgowców, 1 gatunek smoczkoustych, 6 gatunków ryb,

12 gatunków płazów, 5 gatunków gadów, 122 gatunki ptaków lęgowych i 20 gatunków ssaków. Wykaz gatunków objętych ochroną znajduje się w załączniku do niniejszego tekstu.

1.10.7. Elementy systemu ECUNET – PL i CORINE/NATURA 2000.

Rozwój gospodarczy w XX wieku przyczynił się do gwałtownego wzrostu ilości zanieczyszczeń emitowanych do środowiska i jego całkowitej lub częściowej degradacji. Presja człowieka na przyrodę doprowadziła do zaniku wielu gatunków flory i fauny, postępującej synantropizacji oraz fragmentacji naturalnych ekosystemów. W celu zjednoczenia wysiłków na rzecz zachowania i ochrony środowiska przyrodniczego ustanowiono szereg porozumień i konwencji międzynarodowych, których sygnatariuszem jest również Polska. Jedną z ważniejszych inicjatyw krajów Wspólnoty Europejskiej, przyczyniającą się do integracji współpracy w dziedzinie ochrony przyrody jest koncepcja utworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej (**EECONET**). Sieć EECONET mają stanowić obszary powiązane przestrzennie i funkcjonalnie oraz objęte różnymi, wzajemnie się uzupełniającymi formami ochrony przyrody. Dla ochrony środowiska oraz poprawy jego funkcjonowania biologicznego i zwiększenia bioróżnorodności powstała krajowa sieć ekologiczna **ECUNET - PL**, która jest częścią Europejskiej Sieci Ekologicznej **EECONET**, utworzonej w celu zintegrowania istniejących obszarów chronionych w poszczególnych krajach europejskich oraz potencjalnych obszarów przewidzianych do ochrony w jeden spójny system, zgodnie z przyjętymi międzynarodowymi kryteriami i standardami (koncepcja Europejskiej Sieci Ekologicznej została przyjęta przez Radę Europy w 1992 roku). Zasadniczymi elementami sieci są:

- obszary węzłowe, w których wyróżniono biocentra i strefy buforowe;
- korytarze ekologiczne.

Obszary węzłowe odznaczają się dużą różnorodnością gatunkową oraz różnorodnością form krajobrazowych i siedliskowych. Stanowią ostoję gatunków rodzimych i wędrownych, zwłaszcza rzadkich i zagrożonych wyginięciem. Wyróżnione w obszarach węzłowych biocentra obejmują obszary nagromadzenia największych walorów przyrodniczych. Otoczone są strefami buforowymi, które mają wyróżniające się walory, ale nie tak wysokie jak walory biocentrow. Natomiast korytarze ekologiczne to struktury przestrzenne, które umożliwiają rozprzestrzenianie się gatunków pomiędzy obszarami węzłowymi oraz terenami przylegającymi do nich.

Według koncepcji krajowej sieci ekologicznej ECUNET – Polska (Liro, 1998) przez teren gminy Nysa przebiega krajowy korytarz ekologiczny 36k – Nysy Kłodzkiej (północna część gminy). Obszar ten jest bezpośrednio i pośrednio powiązany z innymi obszarami węzłowymi oraz korytarzami ekologicznymi występującymi w regionie Sudetów Wschodnich i Środkowych oraz Niziny Śląskiej:

Międzynarodowe obszary węzłowe:

- 17M – Doliny Środkowej Odry;
- 39M – Masywu Śnieżnika;

Krajowe obszary węzłowe:

- 28K – Gór Opawskich;
- 26K – Gór Sowich;

W związku z powyższym należy unikać przerywania bądź przegradzania korytarzy przez lokalizację zabudowy, inwestycji liniowych i innych obiektów inżynierskich. Na terenach, gdzie korytarze ekologiczne uległy przerwaniu, należy dążyć do poprawy tej sytuacji przez lokalizację zieleni towarzyszącej i uzupełniającej.

Według systemu CORINE/NATURA 2000 (Dyduch – Falniowska i inni, 1999) na terenie gminy Nysa znajdują się ostoje przyrody o znaczeniu europejskim. Są nimi: Dolna Nysa Kłodzka, Jezioro Nyskie, Konradowa i Biała Głuchołaska.

TABELA 18: Gmina Nysa – ostoje przyrody według CORINE/NATURA 2000.

Nazwa ostoi	Powierzchnia (ha)	Typ	Motywy wyboru
Dolna Nysa Kłodzka	3829	W , L , M	Pt
Konradowa	4	W , T	Fl
Jezioro Nyskie	1382	W , R	Pt
Biała Głuchołaska	100	W	Sd , Rb

Typ: **L** – lasy, **M** – murawy i łąki, **R** – tereny rolnicze, **T** – tereny podmokłe, **W** – wody śródlądowe.

Motywy wyboru: **Sd** – siedlisko, **Fl** – flora, **Rb** – ryby, **Pt** – ptaki.

1.10.8. Parki miejskie, wiejskie i podworskie.

Parki miejskie, wiejskie i podworskie nie są szczególną formą ochrony przyrody. Część z nich podlega ochronie konserwatorskiej jako zabytki kultury. Jednak duże walory przyrodnicze ich terenów, a także bezpośrednie sąsiedztwo terenów zurbanizowanych, dla których pełnią ogromną rolę środowiskotwórczą i biocenotyczną, predysponują do przedstawienia tych obszarów w rozdziale dotyczącym ochrony środowiska. Na terenie gminy Nysa zlokalizowanych jest wiele założeń parkowych z wyróżniającym się drzewostanem. Do najcenniejszych z nich należą:

Nysa – park miejski:

Powierzchnia parku wynosi 42 ha. Park powstał na terenach podmokłych. Najstarsza, reprezentacyjna część parku powstała w XIX wieku, a południowa (leśna) około 1920 roku. Park posiada nieregularny kształt i jest rozdzielony na 2 części przez ul. Powstańców Śląskich. Wejście do parku prowadzi od ul. Bohaterów Warszawy, a sam park położony jest w południowej części miasta w odległości około 1200 m od Rynku. Na terenie parku znajdują się dwa stawy: Staw Łódkowy i Staw Łabędziowy. Drzewostan parku o kompozycji przestrzennej nawiązującej do form naturalnych rozmieszczony jest w sposób swobodny, w niewielkich grupach i skupieniach jedno lub wielogatunkowych. W reprezentacyjnej części parku rośnie ponad 1200 sztuk drzew w 25 gatunkach liściastych i 9 iglastych. Spośród gatunków aklimatyzowanych występują: skrzydłoorzech kaukaski, cyprysik groszkowy, daglezwia zielona i choina kanadyjska. W leśnej części parku rośnie około 2300 sztuk drzew reprezentowanych przez 21 gatunków, w tym 16 liściastych.

Biała Nyska – park dworski:

Park ma charakter założenia krajobrazowego o układzie typu swobodnego. Jego powierzchnia wynosi 18,50 ha. Park powstał około połowy XIX wieku w otoczeniu XV wiecznego zamku. Teren parku porasta cenny drzewostan o dużych wartościach przyrodniczych. Znajduje się tu szereg drzew o cechach pomników przyrody. Przeciętny wiek drzewostanu parkowego wynosi od 110 do 130 lat. W południowej części parku zachowały się stare dęby i graby w wieku około 200 lat.

Sięstrzechowice – park podworski:

Park położony jest w północnej części wsi w pobliżu Jeziora Nyskiego. Powstał on na niewielkiej powierzchni (1,35 ha) koło dworu na miejscu po dawnej fosie. Szata roślinna jest tutaj dosyć urozmaicona. W składzie drzewostanu dominują następujące gatunki: kasztanowiec biały, żywotnik zachodni, klon jawor, lipa drobnolistna i świerk pospolity. Najstarszym drzewem jest dąb w wieku około 250 lat, rosnący po wschodniej stronie podjazdu do pałacu. Wiek pozostałego drzewostanu parkowego ocenia się na 70 – 80 lat.

1.10.9. Pozostałe elementy środowiska przyrodniczego podlegające ochronie.

Na podstawie przepisów ogólnych ochronie na omawianym terenie podlegają:

- lasy i grunty leśne;
- zieleń urządzona;
- gleby klas I – III;
- udokumentowane złoża;
- wody powierzchniowe i podziemne;
- powierzchnia ziemi, krajobraz i powietrze.

Lasy i grunty leśne:

Na terenie gminy Nysa lasy i grunty leśne zajmują powierzchnię 1989,8 ha¹³ i stanowią zaledwie 9,14 % powierzchni gminy. Rozmieszczenie terenów leśnych na terenie gminy jest nierównomierne. Zbiorowiska leśne w postaci niewielkich powierzchniowo kompleksów występują przede wszystkim we wschodniej, południowej oraz rzadko w centralnej części gminy. W strukturze gatunkowej zdecydowanie dominują: sosna, dąb, świerk, brzoza, olsza, topola, modrzew i jesion.

Zieleń urządzona:

Zieleń urządzona na terenie gminy reprezentowana jest przede wszystkim w formie zieleni parkowej, alei i szpalerów przydrożnych oraz śródpolnych, zieleni cmentarnej i przykościelnej – chronionych zapisami ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury i muzeach oraz dodatkowo w formie obiektów zieleni miejskiej, ogólnodostępnej, o funkcjach rekreacyjnych i estetycznych (parki, zieleńce, boiska trawiaste) oraz zieleni przyzagrodowej.

Ważnym dziedzictwem kulturowym są cmentarze, zarówno istniejące jak i zamknięte oraz tereny zieleni pocmentarnej, usytuowane przeważnie w otoczeniu zespołów kościelnych w miejscowościach: Biała Nyska, Domaszkowice, Hajduki Nyskie, Koperniki, Kubice, Niwnica, Nysa (cmentarz jerozolimski i cmentarz przy ul. Wojska Polskiego) oraz Przelęk.

Ochrona gleb:

Stosownie do ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121, poz. 1266, z późniejszymi zmianami), ochronie podlegają kompleksy użytków rolnych z glebami zaliczonymi do wysokich klas bonitacyjnych (klasy I – III). Na terenie gminy dominują gleby o korzystnych walorach dla rolnictwa. Gleby o wysokiej wartości bonitacyjnej (klasy I – III) stanowią 59,23 % ogólnej powierzchni gruntów ornych oraz 62,34 % ogólnej powierzchni użytków zielonych (klasy I – III). W związku z powyższym praktycznie 3/5 powierzchni gruntów ornych oraz powierzchni użytków zielonych podlega ochronie, a rozwój przestrzenny poszczególnych miejscowości wymaga ingerencji w ochronę gleb. Wykorzystanie gruntów rolnych klas I-III na cele nierolne przy projektowanym obszarze, wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Ochrona złóż:

Złożem kopaliny jest nagromadzenie minerałów i skał, których wydobywanie może przynieść korzyść gospodarczą. Zgodnie z Prawem geologicznym i górniczym z dnia 9 czerwca 2011 roku, w celu określenia granic złoża, jego zasobów oraz geologicznych warunków występowania sporządza się dokumentację geologiczną. Udokumentowane złoża kopalin uwzględnia się w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze gminy Nysa występuje 5 udokumentowanych złóż kopalin. Są to cztery złoża kruszywa naturalnego: „Konradowa – Wyszków”,

¹³ Łącznie z gruntami związanymi z gospodarką leśną.

„Bielice – Zbiornik”, „Głębinów – Zbiornik” i „Radzikowice” oraz jedno złoże surowców ilastych „Niwnica”.

Przed przystąpieniem do wydobywania kopaliny przedsiębiorca, na podstawie dokumentacji geologicznej oraz warunków określonych w koncesji, sporządza się projekt zagospodarowania złoża. Projekt zagospodarowania złoża powinien określać zamierzenia w zakresie:

- ochrony złóż kopalin, zwłaszcza przez ich racjonalne wykorzystanie;
- technologii eksploatacji zapewniającej ograniczanie ujemnych skutków wpływu na środowisko.

Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych:

Ochrona wód polega na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami przez zapobieganie naruszaniu równowagi przyrodniczej i przeciwdziałanie wywoływaniu w wodach zmian powodujących ich nieprzydatność dla ludzi, świata roślinnego i zwierzęcego oraz gospodarki narodowej. Ochronie podlegają wody śródlądowe powierzchniowe i podziemne oraz obszary ich zasilania. Według „Mapy Głównych Zbiorników Wód Podziemnych - GZWP wymagających szczególnej ochrony” (red. A. S. Kleczkowski, 1990, AGH, Kraków) Na omawianym terenie występuje zbiornik nr 338 o nazwie „Subzbiornik Paczków - Niemodlin”, gromadzący wody piętra trzeciorzędowego w utworach porowych, wymagający wysokiej ochrony (OWO).

Według „Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry”, zatwierdzonego przez Radę Ministrów w dniu 22.02.2011 r., a ogłoszonego w dniu 27.05.2011 r. (M.P. 2011, nr 40, poz. 451). obszar opracowania położony jest w granicach 12 jednostek planistycznych gospodarowania wodami - jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), które wchodzi w skład scalonych części wód: Nysa Kłodzka od zb. Nysa do Odry (S00912), Nysa Kłodzka od zb. Topola wł. do zb. Nysa wł. (S00909), Biała Głucholaska (S00911), Ścinawa Niemodlińska (S00913).

Ochrona krajobrazu:

Struktura przestrzenna krajobrazu jest jednym z ważniejszych czynników wpływających na wartość przyrodniczą obszaru. Najważniejszymi elementami krajobrazu, które powinny podlegać ochronie są: lasy, większe zadrzewienia nieleśne, zadrzewienia śródpolne, pasy zieleni wzdłuż dróg i cieków wodnych, naturalne łąki w dolinach rzecznych, a także koryta rzek. Lasy, większe zadrzewienia lub zwarte, ekstensywnie użytkowane łąki spowalniają szybkość odpływu składników mineralnych oraz warunkują prawidłowe krążenie wody, pierwiastków i energii w środowisku. Zadrzewienia śródpolne ograniczają erozję wietrzną gleb, parowanie wody z gleb, szczególnie w okresie letnim oraz są miejscem bytowania gatunków zwierząt żywiących się wieloma szkodnikami upraw. Pasy zieleni przydrożnej zapobiegają tworzeniu się zasp śnieżnych na drogach. Szczególnie liczne dodatkowe korzyści występują w przypadku zachowania mało przekształconych rzek i ich dolin. Ochrona niezajętych przez przemysł, budownictwo, infrastrukturę techniczną i użytkowanie rolnicze dolin rzecznych bez obwałowań lub z wałami odsuniętymi daleko od rzeki, zapewnia nie tylko prawidłowe funkcjonowanie środowiska, ale także sprzyja lepszemu zabezpieczeniu przeciwpowodziowemu miejscowości położonych w dolinach rzecznych, ochronie wód rzek przed zanieczyszczeniami obszarowymi pochodzenia rolniczego i samooczyszczaniu się tych wód. Takie doliny rzeczne pełnią rolę korytarzy ekologicznych zapewniających prawidłowe funkcjonowanie zespołów roślinnych i zwierzęcych. Struktura przestrzenna krajobrazu musi być odpowiednio uwzględniana w procesie planowania przestrzennego. Zachowaniu najistotniejszych obszarów o cennych walorach krajobrazowych służy tworzenie form ochrony przyrody wymienionych w ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku (Dz. U. 2013 poz. 627, ze zm.).

1.10.10. Obszary proponowane do objęcia ochroną

Obszar Chronionego Krajobrazu „Przedgórze Paczkowskie”:

Zgodnie z wytycznymi Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego południowo – zachodnie rejony gminy Nysa znajdują się w granicach projektowanego OCHK „Przedgórze Paczkowskie”.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórze Strzebińskie”:

Zgodnie z wytycznymi Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego północno – zachodnie rejony gminy Nysa znajdują się w granicach projektowanego OCHK „Wzgórze Strzebińskie”.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Cielnicy” – położony w północnej części gminy.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Nysy Kłodzkiej” – położony w zachodniej części gminy.

Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Ścinawy Niemodlińskiej” – niewielki fragment położony w południowo-zachodniej części gminy.

Rezerwat przyrody „Przyłęk” – powiększenie:

Dotychczasowy leśny, częściowy rezerwat przyrody „Przyłęk” o powierzchni zaledwie 0,80 ha nie obejmuje wszystkich wartościowych obszarów leśnych znajdujących się w sąsiedztwie i podlega silnemu oddziaływaniu położonych obok lasów gospodarczych. Dla zachowania naturalnego składu gatunkowego, charakterystycznego dla występującego tu zespołu grądu typowego, konieczne jest włączenie do istniejącego rezerwatu fragmentów sąsiadujących lasów o zachowanych jeszcze naturalnych cechach biotycznych i morfologicznych. W związku z powyższym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Nysa z 2002 roku proponuje powiększyć istniejący rezerwat do łącznej powierzchni 36,83 ha, utrzymując jego leśny charakter. Dla pełniejszego zachowania występujących tu siedlisk i zbiorowisk roślinnych należałoby dotychczasowy obszar objąć ochroną ścisłą, a sąsiadujące z nim tereny ochroną częściową. Natomiast wokół rezerwatu wskazane byłoby utworzenie strefy ochronnej, zapobiegającej negatywnym skutkom oddziaływań zewnętrznych i zwiększyłoby stabilność tutejszego ekosystemu. Należy nadmienić, że w Objaśnieniach do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000, arkusz Nysa nr 904, w rozdziale dotyczącym ochrony przyrody i krajobrazu (Gawlikowska, 2004) proponuje się powiększenie rezerwatu „Przyłęk” do powierzchni 141 ha i tym samym ochroną objęto by całość kompleksu leśnego położonego nad rzeką Białą Głuchołaską, na południowy – zachód od miejscowości Przyłęk.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Ujście Białej Głuchołaskiej”:

Według art. 43 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**zespołami przyrodniczo – krajobrazowymi** są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne”.

Według opracowania „Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa” z 1999 roku oraz według „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Nysa” z 2009 roku proponuje się objęcie ochroną w formie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego ujściowych fragmentów rzeki Białej Głuchołaskiej. Proponowany do ochrony teren obejmuje ujściowy fragment doliny Białej Głuchołaskiej wraz z dużą częścią południowej krawędzi Zbiornika Nyskiego. Obszar charakteryzuje się bardzo wysoką bioróżnorodnością, dużymi walorami krajobrazowymi związanymi

ze zróżnicowaniem wysokości skarp doliny Białej Głuchołaskiej oraz mozaiką ekosystemów wodnych, łąkowych i zadrzewieniowych. W okolicach Siestrzychowic i przy ujściu Białej Głuchołaskiej występują niewielkie kompleksy łąk środkowoeuropejskich. W strefie przybrzeżnej Zbiornika Nyskiego, w zależności od poziomu wody, wykształcają się różnego rodzaju zbiorniska wodne, szuwarowe i zaroślowe. Na wilgotnych piaskach wykształcają się fitocenozy miejsc okresowo zalewanych, w których dominują rzadkie elementy naszej flory: ponikło igłowate, beblek błotny, namulnik brzegowy i cibora brunatna. Ponadto rzeka Biała Głuchołaska jest środowiskiem życia rzadkich górskich i podgórskich gatunków ryb: piekielnicy, strzebli potokowej i głowacza przęgotłowego. W ujściowym jej odcinku gniazdują rzadkie gatunki ptaków: trzciniak, strumieniówka i świerszczak. Południowy brzeg zbiornika jest najcenniejszy dla lęgowego ptactwa. Tylko w okresie wysokich stanów wód w tej części zbiornika gniazduje płaskonos i cyranka – bardzo rzadkie na Śląsku gatunki kaczek. W niskich łozowiskach swe gniazda zakładają: błotniak stawowy, bączek, mewa śmieszka i remiz. Na piaszczystych łąkach, wyspach i zalewanych łozowiskach gniazdują bardzo rzadkie na Śląsku: mewa czarnogłowa (drugie stanowisko na Śląsku), mewa pospolita, rybitwa rzeczna, rybitwa białoczelna (jedyne stanowisko w województwie opolskim) i sieweczka obroźna (drugie stanowisko w województwie opolskim).

Ograniczenia związane z utworzeniem ww. obszaru nie powinny mieć negatywnego wpływu na normalną eksploatację zbiornika Nysa.

Zespół przyrodniczo – krajobrazowy „Dolina Nysy”:

Według opracowania „Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa” z 1999 roku oraz według „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Nysa” z 2009 roku proponuje się objęcie ochroną w formie zespołu przyrodniczo – krajobrazowego teren obejmujący mozaikę krajobrazową ekosystemów wodnych, łąkowych, szuwarowych i zadrzewieniowych, leżących w dolinie Nysy Kłodzkiej na wschód od miasta. Zróżnicowanie krajobrazowe tego terenu związane jest z współwystępowaniem różnych ekosystemów, a nade wszystko z występowaniem bardzo wysokich i stromych skarp doliny w jej północnej części. Teren charakteryzuje się bardzo dużą bioróżnorodnością i ciekawymi formami krawędziowymi dolin, a także formami koryta. Na obszarze tym występują niewielkie kompleksy lasów liściastych – łąk i łąk. Występują tu również ubogie pod względem florystycznym zbiorniska zaroślowe, łąkowe i turzycowe. W zbiornikach wodnych koło Konradowej wykształciło się wiele zbiornisk wodnych i szuwarowych, z których najcenniejszym jest zespół kotewki orzecha wodnego z dominacją tego bardzo rzadkiego w Polsce gatunku. Dolina Nysy Kłodzkiej jest środowiskiem życia rzadkich, chronionych ryb: różanka, piskorz i śliz. Na omawianym odcinku znajdują się stanowiska rzadkich przedstawicieli awifauny lęgowej: sieweczka rzeczna, brzegówka, zimorodek, świerszczak, strumieniówka i dziwonka. Ponadto znajduje się tutaj jedno z dwóch stanowisk wydry w gminie. Bardzo bogate faunistycznie są stawy w Konradowej. Gniazduje tu około 18 gatunków ptaków wodnych. Najrzadsze z nich to: zauszniak (jedyne stanowisko w gminie), łabędź niemy, mewa śmieszka, rybitwa rzeczna, sieweczka rzeczna i dziwonka. Spotykane są tu także traszki i zaskroniec.

Użytek ekologiczny „Kamienickie Łąki”:

Według art. 42 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 roku „**użytkami ekologicznymi**” są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub

chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania”.

Według opracowania „Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa” z 1999 roku oraz według „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Nysa” z 2009 roku proponuje się objęcie ochroną w formie użytku ekologicznego terenu, obejmującego fragment podmokłych łąk położonych w dolinie rzeki Kamienicy poniżej Hajduk Nyskich. Łąki współwystępują z licznymi zadrzewieniami, które dodatkowo wzbogacają bioróżnorodność terenu i jego walory krajobrazowe. Interesujący charakter mają strefy ekotonowe pomiędzy różnymi typami ekosystemów. Jest to obszar występowania wielu dobrze wykształconych zbiorowisk łąkowych i turzycowych: zespół sitowia leśnego, zespół wiąźówki błotnej i bodziszka błotnego oraz zespół turzycy zaostrojonej. Występuje tu wiele gatunków łąkowych jak np.: ostrożeń błotny, turzyca pospolita, wiechliną łąkowa, niezapominajka błotna czy firletka poszarpana. Gniazdują tu gatunki ptaków charakterystyczne dla dobrze zachowanych dolin rzecznych i terenów wilgotnych: świergotek łąkowy (jedyne stanowisko w gminie), świerszczak i strumieniówka.

Granice istniejących i projektowanych powierzchniowych form ochrony przyrody znajdują się na rysunku Studium.

1.11 Warunki podłoża budowlanego

Ocenę warunków podłoża budowlanego na terenie gminy Nysa (arkusz Nysa nr 904, Mapa Geośrodowiskowa Polski, Awdankiewicz, 2004) określono z wyłączeniem terenów występowania: gleb chronionych w klasie I – III, lasów, złóż kopalin, terenów zurbanizowanych oraz projektowanych zbiorników wodnych.

Wyróżniono dwie podstawowe kategorie obszarów:

- warunki korzystne dla budownictwa;
- warunki niekorzystne, utrudniające budownictwo.

Jako kryterium warunków korzystnych dla budownictwa przyjęto występowanie: gruntów niespoistych średniozagęszczonych i zagęszczonych oraz gruntów spoistych: zwartych, półzwartych i twaroplastycznych, na których nie występują zjawiska geodynamiczne, a głębokość zalegania zwierciadła wody gruntowej przekracza 2 m. Najkorzystniejsze warunki geologiczno – inżynierskie generalnie występują w północnych rejonach gminy. Największe obszary korzystne dla budownictwa znajdują się po północnej stronie doliny Nysy Kłodzkiej w rejonie Goświnowic, Głębinowa i na zachód od Jędrzychowa, następnie na północ i północny – wschód od Nysy. Na pozostałym obszarze korzystne warunki podłoża występują w niewielkich wycinkach terenu, zwykle równoległe do mniejszych dolin rzecznych, na ich łagodnych stokach.

Rejonami o warunkach geologiczno – inżynierskich utrudniających budownictwo są obszary występowania gruntów słabonośnych (grunty organiczne, spoiste plastyczne i miękkoplastyczne, grunty niespoiste luźne). Na terenie gminy takie grunty znajdują się w dolinach rzek i potoków. Obszary płytkiego zalegania wód gruntowych (do 2 m) występują przede wszystkim w obrębie den dolinnych. Są to rejon wokół Jeziora Nyskiego, doliny Nysy Kłodzkiej i Młynówki Bielickiej na wschód od Domaszkowic i na południe od Nysy oraz dolin rzek: Kamienicy, Białej Głuchołaskiej, Mory i Ścinawy Niemodlińskiej. Sposób rozwinięcia sieci hydrograficznej powoduje, że znaczne obszary charakteryzują się płytkim występowaniem zwierciadła wody gruntowej, a dodatkowo w sąsiedztwie zbiorników retencyjnych zwierciadło to podlega dużym wahaniom. Do gruntów o niekorzystnych warunkach budowlanych należą również takie, które występują na obszarach zalewanych w czasie powodzi. Dolina Nysy Kłodzkiej stanowi obszar poważnego zagrożenia powodziowego. W czasie

powodzi z lipca 1997 roku zalana była dolina Nysy Kłodzkiej, a także obszary pozostałych dolin większych cieków wodnych: Biała Głuchołaska, Mora, Kamienica, Ścinawa Niemodlińska.

2. Uwarunkowania historyczne.

2.1 Historia i osadnictwo¹⁴

Pierwsi ludzie na terenie obecnej ziemi nyskiej pojawili się już w epoce kamiennej, zapewne z południa, przekraczając łańcuch górski przez Bramę Morawską lub Kłodzką. Ziemie nad środkową Nysą Kłodzką, obfitujące w strumienie i tereny podmokłe, sprzyjały osadnictwu, którego liczne ślady są do dziś czytelne. Na terenie samego miasta znaleziono pazur krzemienisty datowany na okres starszej epoki kamiennej oraz z okresu młodszej epoki kamiennej (tzn. neolitu, 4500-1700 p.n.e.) narzędzia i broń.

W okresie wczesnośredniowiecznym obszary wokół Nysy zamieszkiwał lud należący do plemienia Opolan. Opolanie należeli do grupy słowian lechickich, podobnie jak pozostałe plemiona, które weszły w skład państwa Piastów. Prawie zupełnie brak jest wiadomości o wczesnych osadach wiejskich na ziemi nyskiej. Możemy przypuszczać, że składały się one z kilkunastu domostw (w sumie około 100 mieszkańców) otoczonych półhektarowym majdanem, na którym znajdowały się wspólne pomieszczenia dla bydła oraz ziemianki, lub półziemianki przeznaczone na przechowanie zimowych zapasów żywności dla ludzi i zwierząt. Wsi takich nie mogło być w Nyskim zbyt wiele, z uwagi na bardzo silne zalesienie terenu borami.

Pierwsze zapiski o tych terenach odnajdujemy w bulli protekcyjnej papieża Hadriana IV z 1155 roku. Wymieniony jest tam gród w Otmuchowie. Należał on, podobnie jak pobliskie Bardo, do systemu grodów, które umacniały południową granicę dzielnicę śląskiej. Można przypuszczać, że kasztelania otmuchowska stanowiła już wówczas uposażenie biskupstwa wrocławskiego. Od samego początku biskupi prowadzili tutaj aktywną działalność osadniczą i gospodarczą. Działania te powodowały niejednokrotnie ostre spory z książętami wrocławskimi, władającymi dzielnicą śląską. Kres tym sporom położył przywilej wydany 23 czerwca 1290 roku przez Henryka IV Probusa (Prawego). Ten, znajdujący się na łożu śmierci, ostatni wielki władca dzielnicę śląskiej, zrzekł się wszelkich praw do kasztelani otmuchowskiej, czyniąc z niej suwerenne księstwo, podległe pełnej władzy biskupów wrocławskich z prawem bicia własnej monety (1268 r.). Henryk IV podjął próbę zjednoczenia podzielonej na dzielnicę Polski. Niestety, jego zamierzenia przerwała przedwczesna śmierć. Dzielnicę śląską jako dziedziczną, zaczęła wówczas podlegać coraz większemu rozdrobnieniu. Śląskie księstwa traciły coraz bardziej na znaczeniu. Sytuacja księstwa biskupiego była zupełnie odwrotna. Nie podlegało ono żadnym podziałom, jako że nie było dziedziczne i zyskiwało coraz bardziej na znaczeniu. Pierwszym biskupem, który przyjął tytuł księcia nysko-otmuchowskiego był Henryk I z Wierzbna (1302-1319). Przywilej Henryka Probusa dał początek trwającej ponad 500 lat historii księstwa kościelnego, wyjątkowego w tej części Europy. W roku 1290 stolicą księstwa stała się Nysa. Od schyłku XII-XIV wieku dokonywały się poważne zmiany w krajobrazie ziemi nyskiej. Silnie zalesione pogórze i przesieka w granicach tej ziemi zostają w wielu miejscach poważnie przetrzebione przez napływających za Henryka Brodatego i biskupa Wawrzyńca kolonistów, zakładających nowe wsie. Zmniejsza się wysoka dotąd wilgotność terenu, gdyż osadnicy osuszają odpowiednie mokradła,

¹⁴ Zagadnienia związane z historią Nysy opracowano na podstawie:

<http://silesia.monografie.strona.pl/nysa.html> ©Tomasz Foltyn <http://www.polskiedzieje.pl/artukul.idart-125,t-Nysa---dzieje-Miasta> oraz www.nyskieksiastwo.turystyka.net

przygotowując grunt pod uprawy. W tym okresie (przed r.1300) założone zostały prawie wszystkie wsie ziemi nyskiej, istniejące do dziś.

Gęsta sieć wsi z XIII w. spowodowała pogłębianie się podziału pracy, wyłoniły się tendencje miastotwórcze. Miasta ziemi nyskiej lokowane zostały na zachodnim prawie, zwanym w Polsce niemieckim, choć przyjęła się jego odmienna forma: prawo flamandzkie. Przeniesione ono zostało przez przebywających na terenie ziemi nyskiej osadników z Flandrii. Dawna nazwa kasztelanii otmuchowskiej na początku XIV wieku ustaliła się jako "ziemia" lub "terytorium nyskie". W następnych wiekach była nieustalona i całe terytorium nazywano przemienne krajem biskupim a po nabyciu od książąt brzeskich Grodkowa, księstwem grodkowskim.

W XVII wieku ustaliła się nazwa "Księstwo Nyskie". W pierwszej połowie XIV wieku księstwa śląskie składają hołdy lenne królowi czeskiemu, wchodząc tym samym w skład Królestwa Czeskiego. Księstwo nyskie taki hołd złożyło w 1351 roku. Tym samym Śląsk utracił całkowicie związek z Królestwem Polskim i wszedł w skład Królestwa Czech. W roku 1526 w wojnie z Turkami ginie bezpotomnie, zasiadający na tronie czeskim król Ludwik, syn Władysława Jagiellończyka. Królestwo czeskie, a wraz z nim księstwo nyskie, przeszło pod panowanie Habsburgów. W roku 1740 wybuchają wojny austriacko-pruskie w wyniku których Nysa wraz ze Śląskiem przechodzi w 1742 roku pod panowanie pruskie. Księstwo nyskie zostało wówczas podzielone na dwie części. Linie podziału stanowił odcinek łączący Biskupią Kopę z Bilą Vodą, leżącą u podnóża Gór Złotych. Układ ten zawarto 9 października 1741 roku na zamku w Przydrożu Małym. Ustalona wówczas granica jest obecną granicą między Polską a Czechami. W roku 1810 Fryderyk Wilhelm III, król pruski dokonał sekularyzacji księstwa (wyjęcie spod władzy kościelnej). Po zwycięstwie koalicji europejskiej nad Napoleonem przez długi czas Nysa była największym miastem utworzonej w 1816 r. rezydencji opolskiej, gdzie panowała po dawnemu wytwórczość rzemieślnicza. W pierwszej połowie XIX w. powstało zaledwie kilka manufaktur (fabryka karabinów, przędzalnie). W późniejszym czasie fabryki powstawały nie w samym mieście, gdzie nie wolno było ich zakładać ze względu na istnienie twierdzy, lecz w sąsiednich wsiach, a przede wszystkim w Średniej Wsi. W uprzemysłowionym majątku Goświnowice istniały 2 gorzelnie przemysłowe, fabryka drożdży prasowanych, młyn parowy, serownia i 2 krochmalnie. Wraz z szeregiem warsztatów pomocniczych i miejscową cegielnią zakłady te zatrudniały około 250 robotników. W powiecie było ponad 12 drobniejszych cegielni, 26 browarów, znajdowały się tu także 102 młyny zbożowe i 3 olejarnie. Miały one przeważnie charakter rzemieślniczy, dając zatrudnienie właścicielowi i jego rodzinie.

Pierwsza wojna światowa 1914-1918, przeciągająca się w czasie mimo licznych zwycięstw odniesionych przez wojska niemieckie, dotknęła ciężko ludność cywilną. Wskutek zarządzanej przez Anglików blokady Niemiec, nastąpiła klęska głodowa, w miastach, natomiast wieś, szczególnie w tak urodzajnym powiecie jak nyski, nie odczuwała niedostatku. Po obaleniu monarchii w 1918 r. wprowadzono demokratyczne ordynacje wyborcze do sejmiku pruskiego i parlamentu Rzeszy. Wybory miały być powszechne, równe i bezpośrednie z proporcjonalnym podziałem mandatów. W 1933 roku władze hitlerowskie rozwiązały wszystkie partie.

Wybuch wojny w 1939 roku powitano w Nysie bez zapału. W końcowej fazie II wojny światowej, gdy front przybliżał się do granic ziemi nyskiej, Niemcy rozpoczęli tu budowę fortyfikacji i umocnień obronnych. W ciągu kilku tygodni wybudowano wiele żelbetonowych bunkrów i schronów, założono pola minowe, zapory z drutu kolczastego i wykopano rowy strzeleckie. Przy pracach tych zatrudniano także ludność cywilną i jeńców wojennych. W dniu 24 III wojska radzieckie wkroczyły do Nysy. Okres powojenny na ziemiach zachodnich i północnych cechowały radykalne zmiany demograficzne, związane przede wszystkim z migracją ludności. Po ewakuacji cywilnej ludności niemieckiej przed naciągającym frontem, już po ustaleniu się z końcem marca linii frontu przechodzącej przez powiat

nyski, rozpoczęły się powroty. Zjawisko to nasiliło się po zakończeniu wojny, a okoliczność sprzyjającą stanowiła nieszczelność granicy z Czechosłowacją. W związku z tym w Nysie i w powiecie wzrastała gwałtownie liczba Niemców. Jednak na podstawie postanowień konferencji poczdamskiej z 2 sierpnia 1945 roku miały być dokonywane wysiedlenia ludności niemieckiej. Od sierpnia do listopada wysiedlono z powiatu 15 tysięcy Niemców. Około 2 tysiące wyjechało dobrowolnie. Z końcem 1945 roku odjechał transport ok. 350 osób, w tym księża, zakonnicy i siostry zakonne. Już w kilka dni po zakończeniu wojny na ziemię nyską ruszyła z różnych kierunków fala polskich osadników. Najwcześniej przybyli tu przesiedleńcy ze wschodnich terenów województwa katowickiego oraz z województw: krakowskiego, rzeszowskiego i kieleckiego. Po uruchomieniu (23 VI 1945 r.) linii kolejowej Katowice – Nysa zaczęli się tutaj osiedlać również repatrianci i osoby wywiezione w czasie okupacji hitlerowskiej do prac przymusowych. Osiedlali się tu także byli żołnierze polskich sił zbrojnych oraz dość liczni polscy autochtoni. Pola i inne użytki rolne zostały zdewastowane budową okopów i rowów przeciwczołgowych oraz przez wybuch bomb i pocisków artyleryjskich. Większą część terenów rolnych, aby przystąpić do prac polowych, należało oczyścić z min, niewypałów i niewybuchów. Straty wojenne w tej dziedzinie sięgały w powiecie prawie 20%. Znacznie większe zniszczenia dotknęły transport i komunikację. Odbudowy wymagało 90 mostów (ok. 50%), do całkowitego remontu kwalifikowało się 150 km dróg (również ok. 50% całej sieci). Sporo w tym zakresie udało się zdziałać już w pierwszym roku po wojnie. Do roku 1950 dominowała w Nyskim indywidualna gospodarka rolna. W latach 1950 – 1956 powstały 92 spółdzielnie produkcyjne, z których większość uległa likwidacji w roku 1956. W latach 1957-1975 systematycznie umacniały się zarówno indywidualne gospodarstwa rolne, jak i państwowe oraz spółdzielcze.

Nysa – nazwa miasta pochodzi od nazwania rzeki Nysa, której to nazwa istniała wcześniej, zanim pojawiła się w tym miejscu osada. Miano to poświadczono jest już w X wieku jako Niža w kronice czeskiej Kosmasa przed 991 rokiem. Zapis fluminis Niža znajdujemy też w dokumencie Ottona III z 1000 roku. Thietmar, niemiecki kronikarz, wymienił na przełomie X/XI wieku prowincjom Nice. Również pochodząca z XIII wieku "Księga henrykowska" cystersów klasztoru cystersów w Henrykowie podaje nazwę Nyža. Trudno jest jednoznacznie wyjaśnić pochodzenie tej nazwy. Być może oznaczała ona niskie położenie strumienia rzeki lub po prostu płynącą rzekę. W każdym razie mamy tu do czynienia ze starosłowiańską nazwą. Jan Długosz w swojej kronice z XV wieku wyjaśnia, że miasto to ma nazwę pochodzącą od tej rzeki. Taki sam pogląd znajdujemy w Kronice świata Schedela z 1493 roku. Na przestrzeni dziejów istniała różna pisownia nazwy tej miejscowości: Nysa (1223), Nise (1367), Neise (1435), Neysse (1566).

Początki Nysy giną w mrokach średniowiecznej historii. Sięgają one XII wieku. Przy tym starszą częścią niż samo miasto była wysunięta na południe osada zwana Starym Miastem. Trudno powiedzieć, kiedy miasto zostało założone. Wiadome jest, że Nysa należała do kasztelani w Otmuchowie, która już od 1155 roku była w rękach biskupów wrocławskich. W średniowieczu cały teren wokół Nysy należał do biskupów wrocławskich, którzy utworzyli księstwo biskupie. Trwało ono od średniowiecza aż do 1810 roku, czyli do tragicznej dla Kościoła sekularyzacji przeprowadzonej przez króla pruskiego. Biskupi wrocławscy już w średniowieczu rezydowali w tym mieście, o czym świadczy fakt, że w 1260 roku posiadali tutaj zamek. Fakt ten podkreśla rangę tego miasta w owej epoce. To właśnie w kręgu biskupów wrocławskich powstało kilka średniowiecznych kościołów: św. Jakuba, Bożego Ciała, a także dziś nieistniejące kościoły: św. Jana Chrzyciela, św. Mikołaja oraz Maria in rosis. Z początkiem XIII wieku Śląsk przechodzi pod zwierzchnictwo Czech. Jednymi z ostatnich, którzy przyjęli zwierzchnictwo króla Czech byli biskupi wrocławscy. Uczynił to Przeclaw z Pogorzeli w aktach z 1342 i 1344 roku. Akt ten ponowił w 1355 roku za rządów cesarza Karola V. W

XIII wieku sprowadzono do Nysy zakon rycerski bożogrobców oraz Franciszkanów. W tym też stuleciu miasto przeżyło kilka tragedii wojennych: w 1241 roku najazd Mongołów, w 1249 roku wojny między Henrykiem III a Bolesławem Rogatką oraz walki w 1284 roku między księciem Henrykiem IV a biskupem wrocławskim Tomaszem II. Nysę lokowano na prawie flamandzkim co stanowiło pewien wyjątek wśród miast śląskich, które w większości przyjmowały prawo niemieckie, zwane magdeburskim. Zresztą przejściowo w latach 1308 – 1310 obowiązywało ono również w Nysie. Do jego przyjęcia doszło w wyniku ostrych walk wewnętrznych w łonie grupy rządzącej w mieście. Mimo tego epizodu prawo flamandzkie ugruntowało się w Nysie i pod mianem prawa nyskiego zaczęło z czasem oddziaływać na inne miasta. W połowie XIV wieku biskup wrocławski Przeclaw z Pogorzeli ufundował w Nysie mury obronne z kilkoma bramami (dziś zachowały się tylko dwie, a mury obronne wyburzono w końcu XIX wieku). W tym też stuleciu Nysa należała do ważnych śląskich miast, które znano z handlu i rzemiosła. W średniowieczu w Nysie powstało kilka szpitali i domów opieki ufundowanych przez Kościół. W 1417 roku proboszcz kościoła św. Jakuba Pudweck ufundował sierociniec, tak zwany dom mendykantów. Zamieszkałe w nim sieroty musiały same troszczyć się o utrzymanie przez pobieranie różnych darowizn (mendicare – łac. żebrać). Również istniała tutaj szkoła parafialna wymieniona już w 1300 roku. W 1428 roku przyszły ciężkie czasy. Miasto zostało napadnięte przez fanatycznych husytów. Uległo splądrowaniu i zniszczeniu, któremu przewodził wódz husycki Prokop. Po najeździe husytów miasto wróciło do dawnego porządku i dalej rozwijać się. Ważnym wydarzeniem w dziejach miasta, podkreślającym jego rangę stało się przeniesienie tutaj z Otmuchowa kolegiaty. Uczynił to biskup wrocławski Rudolf von Rudensheim w 1477 roku. Kolegiatę ulokowano w dzielnicy Stare Miasto, w nieistniejącym dziś kościele św. Jana Chrzciciela (chodzi o ten średniowieczny, a nie obecny). Lokacja na prawie zachodnim przyczyniła się do postępu ekonomicznego, wzrostu produkcji i tym samym zamożności mieszkańców miasta. W 1424 roku istniało 35 rzemiosł skupiających 390 mistrzów cechowych. Pojawiały się też zakłady, które swoimi rozmiarami wykraczały daleko poza ramy warsztatu rzemieślniczego. Należały do nich kuźnice miedziane, wytwórnie drutu, młyny wodne o 7 kołach i papiernie. Wszystkie zakłady leżały nad brzegami rzek, poruszane siłą wodną. Ogromne znaczenie miał rozwój handlu, któremu sprzyjała gęsta sieć szlaków handlowych przebiegających przez miasto oraz rolnictwo i ogrodnictwo, które rozwinęły się dzięki osuszeniu podmokłych terenów podmiejskich przez osadników niderlandzkich. W 1424 roku było w Nysie 158 ogrodów.

Czas reformacji Nysa przeżyła bez większych zmian. Biskupi wrocławscy odnosili się początkowo do reformacji z pewną tolerancją i rezerwą. Biskup wrocławski Baltazar Promnitz zasłynął z całkowitej ignorancji wobec rozwijającej się na Śląsku reformacji. Tenże biskup zasłużył się dla Nysy ustanowieniem nowego porządku handlu winem, a także w 1555 roku ufundował pierwszą drukarnię. Miasto znano już wówczas z produkcji papieru. Dopiero II połowa XVI wieku przyniosła miastu zmiany. Wtedy to za sprawą biskupa wrocławskiego Martina Gerstmannna wprowadzono reformy soboru trydenckiego, czyli rozpoczął się okres kontrreformacji. Biskup Andrzej Jerin zajął się systemem obronnym miasta, powstały też jego nowe umocnienia. Generalnie wiek XVI to okres prosperity dla miasta. Władza biskupów troszczyła się o rozwój gospodarczy i miasta. Powstawały wielopiętrowe kamienice mieszczarskie w Rynku, na ul. Wrocławskiej i Biskupa Jarosława, ozdobiane wspaniałymi szczytami i portalami. Nawet ubożsi mieszczanie rezygnowali z budowy domu z drewna na rzecz tak zwanego muru pruskiego. Rozrosły się nyskie przedmieścia, a zwłaszcza Stare Miasto. W 1552 roku wykupione wujostwo zamieniono na zbrojownię miejską. W 1592 przebudowano ratusz uszkodzony przez trzęsienie ziemi z 1590 roku. Po pożarze z 1524 roku zamku biskupiego, Jakub z Solca odbudował go dwa lata później. Około 1532 roku całe Śródmieście otrzymało bruki. W 1513 roku

wzniesiono przy Placu Kościelnym nowy kościół pod wezwaniem św. Anny. W 1596 roku z materiału na piątą kondygnację dzwonnicy przy kościele św. Jakuba wybudowano most przez Nysę Kłodzką.

Początek XVII wieku to czas silnych rządów biskupa wrocławskiego Jana Sitscha. To także czas dobrobytu gospodarczego, czego wyrazem było ufundowanie Domu Wagi Miejskiej, a także młynów biskupich. Nysa należała już wtedy do monarchii Habsburgów i to oni przez kilka stuleci dążyli do umocnienia swojej władzy i wpływów w tym mieście. Wyrazem tego była działalność biskupa Karola, arcyksięcia Habsburga, który w interesie dynastii wprowadził na szeroką skalę politykę kontrreformacyjną, czego najdobitniejszym wyrazem stało się sprowadzenie w 1622 roku zakonu jezuitów. Plany biskupa Karola były olbrzymie. Zamierzał on uczynić z Nysy – stolicy księstwa biskupiego – silny ośrodek kościelny, nawet założyć tutaj uniwersytet. Te zaszczytne dla miasta plany przerwała jego tragiczna śmierć oraz wojna trzydziestoletnia (1618 – 1648). Nysa padła jej ofiarą trzykrotnie. W 1620 roku najechał na miasto wódz protestancki Johann Georg von Jagerndorf, który zniszczył je i nałożył na nie olbrzymią kontrybucję w wysokości 90 000 talarów, co doprowadziło miasto do bankructwa. W 1632 roku Nysę splądrowali Duńczycy i Sasi. Wskutek zniszczeń i nędzy ludności w mieście miała miejsce jedna z najtragiczniejszych katastrof w jego dziejach. W 1633 roku opanowała Nysę zaraza, która zgładziła kilka tysięcy mieszkańców. Przekleństwo wojny trzydziestoletniej dało znać o sobie też w 1642 roku. Wtedy to Szwedzi zażądali olbrzymiej kontrybucji: 11 000 talarów na żywność dla wojska oraz 28 000 talarów okupu. Mieszkańcy, nie mogąc zdobyć tak wielkiej sumy, zmuszeni zostali do oddania wielu kosztowności ze złota, w tym skarbów kościelnych. 24 lipca tego roku Szwedzi, zapewniając mieszkańców, że zostawią ich w spokoju, postanowili zniszczyć system obronny i podpalili wieże strażnicze. Ogień szybko rozprzestrzenił się na całe miasto. Dopiero cudowny zbieg okoliczności (silny deszcz) ugasił płomienie. Mieszkańcy zawsze uważali to zdarzenie za cud.

Za rządów biskupa Franciszka Ludwika księcia pałatyńsko – neuburskiego (1683 – 1732), który dość często przebywał w Nysie, szybkie postępy robiło budownictwo murowane. Rozmiłowany w stylu barokowym, zamierzał tym stylem upiększyć miasto. W 1696 roku nakazał budować w domach wyłącznie szczyty murowane. W 1729 roku powstała nowa rezydencja biskupa. W stylu barokowym przebudowano częściowo dawny dwór biskupi. Sprowadzeni przez biskupa Karola Jezuiti wybudowali przy Placu Solnym w latach 1641 – 1692 seminarium i kościół Wniebowzięcia NMP, a w 1709 roku kolegium i w 1722 roku gimnazjum. Bożogrobcy w 1708 roku wybudowali dla siebie klasztor, a w 1730 roku nowy kościół św. Piotra i Pawła. W 1700 roku ukończono prace przy modernizacji nyskich fortyfikacji. Wzniesiono wówczas urządzenia wodne umożliwiające zalanie przedpola twierdzy. Odbudowało się Stare Miasto, ale przedmieścia nie odzyskały dawnego znaczenia. W 1726 roku powstał tutaj klasztor magdalenek z kościołem św. Józefa. W 1702 roku biskup Franciszek Ludwik restytuował ozdobny ogród między Młynówką a Nysą Kłodzką. W 1737 roku wzniesiono „Nową Budowlę Elektorską”, ogromny gmach, który pomieścił wszystkie nyskie szpitale. Na polecenie władz twierdzy został zupełnie zburzony przed oblężeniem w 1741 roku.

W styczniu 1741 roku przybyły tu wojska pruskie i dokonały bombardowania miasta. Wystrzelono wtedy na Nysę około 3000 kul i 1200 bomb. Miasto przeszło w ręce pruskie. Jeszcze raz Nysa padła ofiarą wojen Fryderyka Wielkiego z Marią Teresą w 1757 roku, kiedy to Austriacy próbowali zdobyć miasto. Wskutek ataków powstały wielkie zniszczenia. Wojny śląskie spowodowały przejście na stałe Nysy pod panowanie pruskie i niemieckie, które trwało aż do 1945 roku. Pruskie rządy uczyniły z miasta klasztorów i kościołów miasto twierdzę – z koszarami i tysiącami żołnierzy. Fryderyk Wielki polecił rozbudować twierdzę i w ten sposób zmieniła się ranga Nysy. Z miasta biskupiego, w którym już biskupi wrocławscy mieli niewiele do powiedzenia, uczyniono Nysę pruskim miastem militarnym. Nowa granica z 1742 roku i zrealizowane plany Fryderyka II zaciążyły na

dotychczasowym rozwoju gospodarczym i przestrzennym miasta. Nowa granica odcięła Nysę od południowej części księstwa i zerwała istniejące od wieków kontakty gospodarcze z Morawami i Czechami. Dotychczasowe nyskie przedmieścia zostały zrównane z ziemią tworząc miejsce dla nowych umocnień ziemnych i przedpoła. Dla wysiedlonej ludności założył Fryderyk na lewym brzegu rzeki nowe miasto (Friedrichstadt) zbudowane w latach 1742 – 46 z materiałów ze zniszczonych przedmieść. Osiedliło się tam niewiele ludności. W 1755 roku było tu zaledwie 30 małych domów mieszkańskich, a w 1809 roku zaledwie o 8 więcej. Zdecydowana większość ludności osiedliła się w okolicznych wsiach. Friedrichstadt pozostał głównie osiedlem wojskowym, gdyż większość garnizonu miasta tutaj stacjonowała. Ludność Nysy z 5708 głów w 1735 spadła do 5222 w 1806 roku. Jednakże faktyczny spadek liczby ludności miejskiej wydaje się jeszcze wyższy. Jest wysoce bowiem prawdopodobne, że w podanych wyżej liczbach uwzględniano rodziny żołnierzy stanowiących wojskową załogę twierdzy. W 1807 roku Nysa stała się celem oblężenia podczas wojen napoleońskich. Oblężenie trwało aż cztery miesiące i doprowadziło miasto do ruiny. Ostatecznym końcem dla biskupiej stolicy stała się jednak sekularyzacja księstwa biskupiego, dóbr kościelnych i klasztornych w 1810 roku. Wraz z tym rokiem definitywnie skończyła się w Nysie kilkunastowieczna historia mecenatu, opieki i rządów biskupów wrocławskich.

XIX wiek przyniósł miastu wiele zmian. Powstały zakłady przemysłowe, rozwinęło się szkolnictwo i kultura (w 1852 roku powstał tutaj teatr, który funkcjonował do końca II wojny światowej). W 1810 roku do Nysy włączono Friedrichstadt (obecnie Radoszyn). Na dalsze zmiany musiano czekać aż 60 lat. Koniec XIX i początek XX wieku to okres zmniejszania się roli twierdzy ograniczającej rozbudowę miasta. W 1873 roku przesunięto linię fortów na południe i w związku z tym miasto mogło rozbudować się na terenach między wałami i fortami. W 1877 roku władze wojskowe wydały zgodę na usunięcie wałów wewnętrznych i dawnych murów średniowiecznych (z tych ostatnich zostały się baszty bram: Ziębickiej i Wrocławskiej). Przed bramami powstały nowe dzielnice zabudowane głównie kamienicami czynszowymi, między innymi na terenie dawnego przedmieścia. W 1896 roku do miasta przyłączono tereny między Radoszynem a Zawodziem. W 1898 roku zniesiono ograniczenia budowlane na terenach między wałami a umocnieniami zewnętrznymi. Rok 1903 to zniesienie twierdzy. W roku 1910 przyłączono do Nysy wsie i osiedla: Zawodzie, Podzamcze, Średnią i Dolną Wieś oraz ustanowiono Nysę miastem wydzielonym z powiatu. W 1921 roku włączono Górną Wieś. Po I wojnie światowej nastąpiło zahamowanie budownictwa czynszowego. Na pierwsze miejsce wysunęło się budownictwo komunalne i spółdzielcze. Nowe bloki powstały między Śródmieściem a Kanałem Fortecznym przy ulicy Mariackiej, Prudnickiej, Wita Stwosza, Placu Staromiejskim. Osoby prywatne pobudowały szereg małych domków w dzielnicach Górna i Średnia Wieś i Karlów. W 20-leciu międzywojennym dotarła także do Nysy idea miasta – ogrodu, która została częściowo zrealizowana na terenie na zachód od Śródmieścia za Kanałem Fortecznym pod nazwą Gartenstadt (Zwierzyniec). Miało ono rozładować niesłychane zagęszczenie ludności w Śródmieściu. W związku ze zmniejszeniem roli garnizonu w mieście, przebudowano na mieszkania szereg obiektów wojskowych. Koniec XIX i początek XX wieku to rozwój budownictwa użyteczności publicznej i realizowanie szeregu inwestycji komunalnych mających poprawić życie w mieście. W 1852 roku powstaje Teatr Miejski, w 1855 roku szpital miejski. W 1860 roku powstaje gazownia i miasto otrzymuje oświetlenie gazowe. W tym roku powstaje także rzeźnia. W 1876 roku wybudowano nowy ratusz (magistrat). W roku 1878 założono linię kolejową przebiegającą przez Nysę. Tym samym miasto miało już połączenia komunikacyjne, które sprzyjały jego rozwojowi. W latach 1878 – 80 powstały: starostwo, szpital garnizonowy i nowe wodociągi. W 1894 roku założono duży park miejski, w 1888 roku uruchomiono kanalizację, w 1895 roku zbudowano pocztę i dworzec kolejowy, w 1907 roku miasto otrzymuje energię elektryczną. Ważnym wydarzeniem stało się zlikwidowanie na stałe

twierdzy nyskiej w 1887 roku. Na przełomie XIX i XX wieku powstało także kilka obiektów sakralnych: w 1888 roku neogotycki kościół garnizonowy na Wyspie Młyńskiej, w latach 1902 – 11 kościół św. Rocha, w 1913 roku kościół i klasztor franciszkanów na Podzamczu oraz kościół i klasztor werbistów na Górnej Wsi. Początek XX wieku przyniósł miastu wybudowanie elektrowni oraz w 1920 roku stadionu miejskiego. W latach 1922 – 23 następuje przebudowa i modernizacja wodociągu. W okresie międzywojennym Nysa należała do niezłe prosperujących miast śląskich. Jednak w 1938 roku przeżyła tragedię powodzi. Największą tragedią w dziejach kilkusetletniej Nysy stały się jednak zniszczenia II wojny światowej. W marcu 1945 roku miasto zostało zbombardowane i zniszczone wskutek oblężenia przez Armię Czerwoną. Nysa została powołana do obrony jako twierdza i stała się obiektem zaciętych walk. Bomby i pociski zniszczyły to miasto aż w 80 procentach. Nysa należała do najbardziej zniszczonych miast II wojny światowej.

Z końcem wojny Nysa przeszła w ręce polskie. W 1946 roku przeprowadzono akcję wypędzenia Niemców z Nysy, a na ich miejsce sprowadzono przepędzonych ze wschodnich ziem II Rzeczypospolitej Polaków. Przystąpiono do odbudowy miasta, lecz wiele rzeczy nie można było odtworzyć. Powodem były nieodwracalne zniszczenia. Nysa zmieniła swoje oblicze. Z uroczej miejscowości, pełnej niegdyś wspaniałych kamienic mieszczańskich, wybudowano socrealistyczne miasto z betonową architekturą w centrum. W 1997 roku Nysa przeżyła kolejną katastrofę powodzi.

2.2 Zabytki¹⁵.

Obszar gminy Nysa jest terenem o dużym nasyceniu cennymi obiektami zabytkowymi z różnych epok i formacji stylowych, reprezentujących na ogół wysoki poziom artystyczny. Są to: kościoły, plebanie, pałace, zespoły pałacowo – parkowe, budynki mieszkalne i gospodarcze, fortyfikacje, wiejskie aleje, parki i założenia cmentarne. Zachowały one elementy pierwotnych układów urbanistycznych. W okresie powojennym stopień zachowania historycznie ukształtowanych układów zabudowy poszczególnych miejscowości, za wyjątkiem śródmieścia Nysy, nie uległ zasadniczym zmianom. Najcenniejsze obiekty zabytkowe znajdują się na terenie miasta Nysa, które pomimo likwidacji znacznej części historycznej, mieszkalnej zabudowy staromiejskiej w obrębie murów obronnych, zachowało swoje unikalne zabytki. Do najcenniejszych obiektów zabytkowych na terenie miasta należą:

Kościół św. Jakuba i św. Agnieszki:

Kościół św. Jakuba i św. Agnieszki istniał według miejscowej tradycji już w XI wieku. Dokument historyczny z 1198 roku mówi o konsekracji kamiennej romańskiej świątyni, wzniesionej na miejscu drewnianego kościółka za fundacją biskupa Jarosława Piasta. W podziemiach dzisiejszego kościoła św. Jakuba można jeszcze oglądać resztki owej romańskiej budowli. W latach 1401 – 30 wzniesiono na jej miejscu katedrę gotycką, istniejącą do dziś. Jest to budowla halowa o trzech nawach równej wysokości z różowej cegły i szarego kamienia. Wyrafinowany efekt przestrzenny stanowi wyjątkowe na Śląsku osiągnięcie późnego gotyku. Budowniczym katedry był Piotr z Ząbkowic, fundatorem – biskup Waclaw Piast. Przy drzwiach zakrystyjnych znajduje się jego płyta nagrobna z drugiej połowy XV wieku przeniesiona tu z kolegiaty otmuchowskiej. W dookólnych kaplicach znajdują się tablice i nagrobki biskupów wrocławskich, jak np.: Jana Sicza, Baltazara z Promnicy, Kaspra z Łagowa i innych. Renesansowe nagrobki wykazują swą zależność od wzorców wawelskich. Po pożarze w 1945 roku w latach 1956 – 60 przykryto katedrę nowym dachem, wzmocniono fundamenty i sklepienia oraz wmontowano trzy nowe witraże. W sierpniu 2009 roku kościół otrzymał zaszczytne miano Bazyliki Mniejszej.

¹⁵ Opracowano na podstawie: <http://www.nasza.nysa.pl/zabytki/zabytki.htm> T. Zdanowicz oraz wikipedia

Dzwonnica:

Przy kościele św. Jakuba znajduje się czterokondygnacyjna dzwonnica, wznoszona stopniowo - dwie dolne kondygnacje przez budowniczego Mikołaja Hirza w 1474 r., następne dwie - w latach 1493 i 1516. Zamierzona jako budowla ponad 100-metrowa nigdy nie ukończona. Mieści ona między innymi jeden z najstarszych dzwonów Śląska, tak zwanego Macieja z 1498 roku. W dzwonnicy od 2005 roku znajduje się galeria wystawiennicza nyskiego złotnictwa – Skarbiec św. Jakuba.

Kościół św. Barbary:

Gotycki kościół św. Barbary, zbudowany został staraniem biskupa Jana Romki już w 1341 roku i jest wzmiankowany jako kościół szpitalny. Po pożarze, odbudowany w 1544 roku, otrzymał wystrój wczesnorenesansowy nad południową ścianą prezbiterium, a po objęciu przez franciszkanów w 1732 roku otrzymał okna i wnętrza barokowe. Od 1812 roku był kościołem ewangelickim.

Kościół św. Piotra i Pawła:

Barokowy kościół św. Piotra i Pawła wraz z zespołem budynków klasztornych został wzniesiony w latach 1719 – 30 przez bożogrobców – miechowitów po spaleniu ich dawnej siedziby na Starym Mieście. Budowniczym kościoła był Węgier Michał Klein. Polichromia wewnętrzna, a przede wszystkim freski na sklepieniu wykonali bracia Schefflerowie. Kościół i klasztor przylegały wprost do murów obronnych, zamykających wylot ulicy Brackiej.

Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii:

Barokowy kościół Wniebowzięcia przy Rynku Solnym jest pierwszą budowlą jezuicką na Śląsku. Wzniesiony przy jezuickim klasztorze, wybudowanym w latach 1669 – 73. O budowie kościoła zadecydowała inicjatywa i fundacja biskupa Karola Ferdynanda Wazy, królewicza polskiego. Wzniesiono go w latach 1688 – 92 już po śmierci fundatora. Rozbudował on również kolegium jezuickie.

Carolinum:

Budowa kolegium jezuickiego prowadzona była w latach 1669 – 1680. Autor kolegium nie jest znany. Był nim może, wzmiankowany jako prowadzący budowę, Piotr Schüller z Ołomuńca. Aula kolegium zachowała na sklepieniu sztukaterie Włocha Franciszka Cygno z końca XVII wieku. W kolegium uczył się między innymi Michał Korybut Wiśniowiecki, przyszły król polski. W latach 1722 — 25 dobudowano skrzydło zachodnie i połączono je ze starym skrzydłem wschodnim wspólną barokową bramą. Ten zespół budynków pojezuickich, przylegających do kościoła Wniebowzięcia, to słynne nyskie Carolinum, dzisiejsza szkoła ogólnokształcąca.

Collegium św. Anny:

Naprzeciw Carolinum po drugiej stronie Rynku Solnego wznosi się zabezpieczone do rekonstrukcji Collegium św. Anny. Jest to dawne jezuickie seminarium, później bursa, sprzed wielkiej rozbudowy Carolinum przez Karola Wazę. Obecnie Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Witolda Lutosławskiego w Nysie.

Kuria Biskupia (zwana również dworem lub dworcem):

Za kościołem Wniebowzięcia znajduje się otoczony fosą, zrujnowany, odbudowany dworzec biskupi – siedziba książąt. Według wzmianek dokumentów już w 1200 roku miała tu istnieć siedziba zarządców ziemi nysko – otmuchowskiej. W 1282 roku biskup Tomasz II wznosił średniowieczną murowaną warownię z fosą. W połowie XIV wieku została ona włączona w obręb miejskich murów warownych, lecz nadal pozostała oddzielona od miasta fosą. W 1524 roku spłonęła a biskup Jan Turzo w 1526 roku odbudował tu ją już w formie wygodnego renesansowego dworca. Wielokrotnie

przebudowany i fortyfikowany, stał się (po wybudowaniu pałacu biskupiego) zapleczem gospodarczym dla siedziby reprezentacyjnej. Po sekularyzacji księstwa dworzec został częściowo rozebrany i dostosowany do potrzeb armii pruskiej. Spalony w 1945 roku, został zabezpieczony i przeznaczony do odbudowy. Zachował największy odcinek nieistniejących już murów warownych z XIV wieku, do których bezpośrednio przylegał.

Pałac Biskupi:

Naprzeciw dworca biskupiego znajduje się odbudowany barokowy pałac biskupi. Wznoszenie go zapoczątkowano w 1624 roku z inicjatywy Karola Habsburga arcyksięcia austriackiego, lecz dopiero w XVIII wieku zrealizowano ów projekt. W latach 1722 – 25 wzniesiono barokowy pałac o trzech kondygnacjach w kształcie czworoboku wokół dziedzińca. W 1945 roku pałac spłonął. Odbudowywany według historycznego wzorca nie może już przekazać dawnego urządzenia wnętrza. Z niewielu zachowanych zdobień zachowały się kominki z bogato rzeźbioną oprawą.

Kamienice mieszczańskie i Dom Wagi Miejskiej:

W zniszczonym w 1945 roku śródmieściu zachowały się zabytkowe kamieniczki przy ulicy Brackiej i w Rynku oraz Dom Wagi Miejskiej wraz z częścią otoczenia w Rynku. Odrestaurowane kamieniczki pochodzą z XV wieku, choć później były wielokrotnie przebudowywane. Dom Wagi Miejskiej został zbudowany w 1602 roku w stylu północnego renesansu. W dwuarkadowym podcieniu mieściła się urzędowa waga towarowa. Budynek, zniszczony w ostatnich działaniach wojennych, został odrestaurowany w 1955 roku. Mieści obecnie Miejską i Gminną Bibliotekę Publiczną.

Mury warowne:

Mury warowne w Nysie zostały wzniesione w połowie XIV wieku za czasów biskupa Przeclawa z Pogorzeli. Były to mury zbliżone wyglądem, choć większe od tych, jakie do dziś zachowały się w Paczkowie. Biegły wzdłuż dzisiejszego obwodu plantów, były zaopatrzone w wykusze i baszty przybramne. Wokół nich istniał drugi mur zewnętrzny (wzmianka o międzymurzu z 1414 roku) W XIX wieku rozebrano stare mury, żeby połączyć zamknięte śródmieście z nowymi dzielnicami. Część dawnych fortyfikacji pozostała przy dworcu biskupim i przy bramie Wrocławskiej. Dwie zachowane wieże przybramne stoją dziś samotnie. Są czworoboczne. Wieża Wrocławska zwraca uwagę późniejszą renesansową koroną, Wieża Ziębicka – wmurowanym lwem, trofeum mieszczan nyskich z Ziębic z czasu ich wyprawy na niezgodnych sąsiadów w XVI wieku.

Fontanna Trytona:

Fontanna Trytona została wzniesiona w latach 1700 – 1701. To wspaniałe dzieło dojrzałego baroku zostało wykonane ze sławniowickiego marmuru. Jej pierwowzorem była rzymska Fontanna del Tritone (wykonana około 1637 roku przez Giowanniego Lorenzo Berniniego dla papieża Urbana VIII Berberiniego, usytuowana na Placu Berberini). Starożytni Rzymianie na frontonach wielu budowli umieszczali napis S.P.Q.R. (skrót formuły "Senatus Populusque Romanus" co tłumaczymy jako "senat i lud rzymski"). Nysanie byli dumni z projektu fontanny i dlatego też wzorem Rzymian nad herbem miasta wyryć kazali inskrypcję S.P.Q.N. ("Senatus Populusque Nissiensis" co tłumaczymy jako "senat i lud nyski"). Ze wszystkich zabytków ta fontanna najbardziej uzasadnia nadany niegdyś Nysie przydomek "Śląski Rzym" i chyba właśnie ona zdecydowała o wyborze tego właśnie przydomka.

Piękna Studnia:

Piękna Studnia jest jedną z kilku dawnych studni miejskich. Jest arcydziełem barokowej sztuki kowalskiej. Cembrowina wykonana jest ze sławniowickiego marmuru i została nakryta wspaniałą, wykutą z żelaza kratą. Wykonał ją w 1686 roku Wilhelm Helleweg – zarządca nyskiej mennicy. Fundatorem był ówczesny burmistrz Nysy Kasper Naas. Mimo upływu trzech wieków na kracie nie widać tak dobrze nam dzisiaj znanej rdzy.

Twierdza Nyska:

Stare Miasto Nysa zostało wpisane do rejestru zabytków pod nr 107/54 z dnia 07.06.1954 r. Średniowieczne miasto Nysa składało się z dwóch części obwiedzionych fortyfikacjami: Nowego Miasta i Starego Miasta. Stare Miasto jest zespołem osadniczym pochodzącym z pocz. XII w. usytuowanym na południe Nowego Miasta, którego ośrodkiem był rynek i kościół św. Jakuba i Agnieszki. Obszar ograniczony obwarowaniami średniowiecznymi, później fortyfikacjami nowożytnymi odpowiada dzisiejszemu przebiegowi ulic: Mickiewicza, północnego fragmentu ul. Piłsudskiego i pld.-zach. Odcinka ul. Jagiellońskiej (obejmujących tzw. Fleszę Prudnicką), dalej na wschód ul. Jagiellońską w kierunku obwałowań kolejowych zamkniętych ul. W. Jagiełły i B. Śmiałego. Ukształtowany w średniowieczu, rozbudowany w czasach nowożytnych układ głównych traktów komunikacyjnych Nysy do czasów dzisiejszych nie uległ zmianie. Granice tego średniowiecznego układu urbanistycznego wpisanego do rejestru zabytków zostały wskazane na rysunkach zmiany Studium.

Pierwsze nowożytne fortyfikacje w Nysie powstały w 1594 roku według projektu Johanesa Schneidera z Lindau za sprawą ówczesnego biskupa Andreeasa von Jerin. Umocnienia te już w 1643 roku zaczęto przebudowywać według szkoły holenderskiej i nowowłoskiej, kładąc nacisk na system obrony skrzydłowej. Do istniejących fortyfikacji dobudowano nowe, zwiększając ilość bastionów. Miasto zostało otoczone wałem, 10 bastionami, 4 rowelinami oraz fosą wodną. Po całym obwałowaniu biegła ukryta droga. Z tych obiektów do dzisiejszych czasów zachował się - wielokrotnie modernizowany – bastion Św. Jadwigi przy ul. Piastowskiej. Okresem przełomowym dla nyskich fortyfikacji był rok 1741, kiedy w czasie wojny Austrii z Prusami, król pruski Fryderyk II zdobył miasto. W wyniku traktatu pokojowego Śląsk, a z nim Nysa przeszły pod panowanie pruskie. Fryderyk II doceniając strategiczne położenie miasta oraz istniejące już fortyfikacje, postanowił uczynić z Nysy twierdzę. Na jego zlecenie holenderski inżynier Gen Cornelius von Walrawe, przebudował fortyfikacje otaczające miasto nazwane Obwałowaniami Dolnymi. Równocześnie na drugim brzegu rzeki zbudowano Forty Górne. Powstało w ten sposób nowe miasto Friedrichsstadt, będące rodzajem koszar lub obozu wojskowego (obecnie jest to dzielnica Nysy – Radoszyn). Po obu brzegach rzeki zostały wzniesione reduty – Kardynalska i Kapucyńska. Powstała twierdza – obóz warowny, strzegący granice nowo zdobytej prowincji śląskiej na wschodnim odcinku gór Sudeckich to jest prawie od bramy Morawskiej aż do Gór Żółtych. W tym okresie zbudowano także między innymi Fort Prusy wraz z pasami obwałowań, zwanymi Jerozolimskimi, promieniście rozchodzącymi się w kierunku rzeki. Fort ten był samodzielną cytadelą w Fortyfikacjach Górnych. Oprócz wspomnianych już obwałowań od Fortu Prusy biegła sucha fosa niemal do torów kolejowych (przy ul. Grodkowskiej), zwana Obwałowaniami Wysokimi. Zastosowane rozwiązania architektoniczne fortyfikacji o dobre kilkadziesiąt lat wyprzedzały swoje czasy. Istniała nawet możliwość zatopienia miasta w razie zajęcia go przez wroga. Modernizacja fortyfikacji była prowadzona przez następców von Walrawe aż do XIX wieku. Nysa była Twierdzą uważaną za jedną z najsilniejszych i najnowocześniejszych w ówczesnej Europie. Opinię tę potwierdza fakt, że wojska napoleońskie w 1807 roku aż 114 dni oblegały Nysę nieustannie ją ostrzeliwując ciężką artylerią. Zmieniające się z upływem czasu techniki wojenne oraz zastosowanie w XIX wieku dział z gwintowanymi lufami, spowodowały utratę militarnego znaczenia fortyfikacji. Od 1871 roku zaczęła się ich stopniowa likwidacja. W 1903 roku Nysa oficjalnie przestała być Twierdzą. Obiekty forteczne pełniły często rolę więzienia i obozu jenieckiego. Przetrzymany był tu na przykład wybitny polityk rewolucji francuskiej, jeden z twórców Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela, markiz de La Fayette. W 1916 roku w czasie I Wojny Światowej więziony był tu Charles de Gaulle, późniejszy prezydent Francji. Natomiast w nieistniejącym już Forcie Ziemnym na placu Paderewskiego osadzono uczestników III Powstania Śląskiego. Obecnie znajduje się tam obelisk upamiętniający te wydarzenia.

Podczas II Wojny Światowej w Nysie znajdowała się filia obozu Gross Rosen, a miasto ponownie ogłoszono Twierdzą. Do czasów obecnych zachowało się około 60% dawnych fortyfikacji, rozlokowanych na obszarze ponad 230 hektarów. W prawie 150-letnim okresie rozbudowy twierdzy można wyróżnić kilka etapów intensywnych prac:

- 1740 – 56: budowa górnych i rozbudowa dolnych obwarowań;
- 1767 – 91: rozbudowa górnych obwarowań o oba boczne skrzydła;
- 1809 – 1812 i 1839 – 1849: drobne ulepszenia i przebudowa;
- 1865 – 1888: modernizacja obwarowań i budowa fortów na przedpolu.

Najcenniejsze obszary i obiekty zabytkowe w gminie znajdują się w sołectwach:

➤ **Biała Nyska:**

Jest najstarszą wsią w regionie istniejącą już w 1231 roku. Najbardziej znanym obiektem we wsi jest pozostałość dawnego pałacu, który wzniesiono w XVI wieku, dziś są to jedynie fragmenty murów oraz piękna neogotycka brama wjazdowa, za którą znajduje się park pałacowy ze stawem, boiskami sportowymi i kortami tenisowymi. Na szczególną uwagę zasługuje również kościół św. Jana Ewangelisty otoczony średniowiecznym kamiennym murem, po wewnętrznej jego stronie znajduje się krzyż pokutny.

➤ **Domaszkowice:**

Prawdopodobnie pierwsze wzmianki o nazwie wsi pojawiły się w 1136 roku, która na przestrzeni wieków ulegała zmianom. Pierwsza nazwa wsi brzmiała Rucherswalde (Zielone Łąki), od roku 1927 w księgach parafialnych widnieje nazwa Ritterswalde. Z powodu nawracającego frontu od roku 1947 nastąpiła zmiana nazwy na Nawroty. W roku 1948 pojawiła się obecna nazwa wsi Domaszkowice. Domaszkowice są urokliwe i interesujące architektonicznie. Jednym z zabytków jest kościół parafialny pod wezwaniem świętego Jerzego pochodzący z połowy XIII w. Domaszkowice mogą się poszczycić licznymi kapliczkami, posągami świętego Jana Nepomucena (XVIII wiek) i legendarnym kamiennym krzyżem.

➤ **Głębinów:**

Z zabytków warto wymienić Kościół p.w. św. Urbana z XIX wieku oraz murowaną kapliczkę.

➤ **Hajduki Nyskie:**

W Hajdukach znajduje się zabytkowy kościół p.w. św. Jerzego z około 1300 r. z pięknymi malowidłami ściennymi.

➤ **Iława:**

Miejszem kultu religijnego jest Kaplica p.w. św. Heleny o cechach neoklasycystycznych zbudowana w połowie XIX wieku. Na ochronę konserwatorską zasługują charakterystyczne dla Dolnego Śląska układy ulicowe z zachowanymi zagrodami gospodarczymi, z frontowymi budynkami szczytowymi o bogatym wystroju architektonicznym, budynkami „wycugowymi” z okazałymi bramami wjazdowymi.

➤ **Jędrzychów:**

Najcenniejszym zabytkiem wsi jest zagroda nr 18 z pierwszej poł. XIX w. z murowanym domem, murem z bramą i furtą zamkniętą segmentowo oraz spichlerzyk z dachem siodłowym. Dodatkowo do ewidencji zabytków wpisany został zabytkowy układ ruralistyczny wsi.

➤ **Kubice:**

Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z XIII wieku. Sołectwo początkowo nosiło nazwę Kubinów od imienia jej założyciela. W czasach gdy powiat nyski znajdował się we władaniu Niemców wieś zmieniła nazwę na Kaundorf. Kubice położone są na szlaku kolejowym Nysa-Opole. Znajduje się tutaj przedwojenny budynek starej stacji kolejowej.

➤ **Rusocin:**

Powstanie sołectwa Rusocin datuje się na 1220-1230 rok. Po raz pierwszy miejscowość została wzmiankowana 3 czerwca 1267 roku z okazji wezwania na świadka proboszcza Woyslaus z Rinaczow. Prawdopodobnie pierwszym założycielem i sołtysem miejscowości był Reinhard von Bischofsheim, za czasów biskupa Lorenca.

➤ **Sękowice:**

Do ewidencji zabytków wpisany został zabytkowy układ ruralistyczny wsi. Z zabytków warto wymienić kaplicę, obecnie kościół fil. pw. św. Wniebowzięcia NMP, zbudowany w XIX w.

➤ **Wierzbice:**

Wierzbice to stara wieś powstała w XIII wieku. W 1302 r. w dokumentach Kościoła p.w. św. Mikołaja zapisana jest wzmianka o wsi.

➤ **Złotogłowice:**

Pierwsza wzmianka o Złotogłowicach pochodzi z 1300 r. kiedy to nazwa wsi brzmiała Jakobsdorf. Od roku 1945 nazwa wsi zmieniała się czterokrotnie (Neodorfie, Grossendorfie, Złotopol, obecnie Złotogłowice).

Obecnie na terenie gminy 105 obiektów figuruje w rejestrze zabytków, z czego 72 zlokalizowane są na terenie miasta Nysa. Pełny spis konserwatorski obejmuje 509 obiektów.

Obiekty, zespoły i założenia wpisane do rejestru zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej, wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2003 roku, nr 1568, poz. 162). Odnośnie obiektów zabytkowych obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej. Należy dążyć do pełnej rewitalizacji zabytków. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pisemnego pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wykaz zabytków architektury i budownictwa oraz zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków znajduje się w załącznikach do niniejszego tekstu (zał. nr 2 i zał. nr 4).

Ochroną konserwatorską objęte zostały także zespoły i obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków (zał. nr 3) oraz zabytkowy układ ruralistyczny wsi. Są to zespoły, obiekty i układy przestrzenne o istotnych lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Dla obiektów wymienionych w ewidencji zabytków, a znajdujących się w strefach ochrony konserwatorskiej, obowiązują ustalenia sformułowane dla poszczególnych stref. Dla prac remontowych i modernizacyjnych, związanych z rozbudową i przebudową obiektów oraz dla prac rozbiórkowych prowadzonych przy zabytkach znajdujących się poza strefami i uwzględnionych w ewidencji należy uzyskać uzgodnienie wojewódzkiego konserwatora zabytków. Wojewódzka ewidencja zabytków architektury i budownictwa obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 r., w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie. Stanowią one charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadają znaczące w skali lokalnej walory artystyczno – architektoniczne.

2.3 Stanowiska archeologiczne

Na terenie gminy znajdują się liczne stanowiska archeologiczne, stanowiące wielorodny materiał zabytkowy z różnych przedziałów czasowych. Stanowią one ważny element zachowania dziedzictwa kulturowego. Rejonem koncentracji relikwów archeologicznych jest przede wszystkim rejon Starego Miasta w Nysie, gdzie pod obecnym poziomem użytkowym znajduje się substancja zabytkowa, reprezentująca różne warstwy kulturowe datowana od wczesnego średniowiecza po czasy nowożytne. Ponadto cenne stanowiska archeologiczne zlokalizowane są na terenie wsi: Domaszkowice, Głębinów, Goświnowice, Jędrzychów, Kępnic, Kubice, Niwnica, Radzikowice, Rusocin, Sękowice, Wierzbice i Złotogłowice. Ogółem gminny zasób wartości kulturowych

podlegających ochronie uzupełnia 254 stanowisk archeologicznych, z czego 18 figuruje w rejestrze zabytków województwa opolskiego (zał.nr 5). Wykaz stanowisk archeologicznych znajduje się w załączniku do niniejszego tekstu (zał.nr 6).

Potwierdzone w terenie oraz wpisane do rejestru zabytków stanowiska archeologiczne należy otoczyć szczególną opieką i bezwzględnie zakazać prowadzenia jakichkolwiek działań mogących naruszyć stan zabytku.

2.4 Strefy konserwatorskie.

Przyjęte Uchwałą nr XXXV/531/09 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 26 sierpnia 2009 r.) Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nysa wprowadziło zróżnicowane pod względem przedmiotu ochrony i reżimów ochronnych strefy ochrony konserwatorskiej:

Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej

W strefie „A” zakłada się bezwzględny priorytet wymagań i ustaleń konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej, gospodarczej i usługowej. Działania konserwatorskie w strefie „A” zmierzają do zachowania i uczytelnienia historycznego układu przestrzennego oraz do konserwacji jego głównych elementów: zabudowy, rozplanowania, przebiegu głównych ciągów komunikacyjnych, kompozycji wewnątrz urbanistycznych, historycznych linii zabudowy, układów zieleni zabytkowej, kamiennej nawierzchni, małej architektury. Dąży się też do utrzymania historycznych podziałów własnościowych i sposobu użytkowania gruntów. Wszelka działalność inwestycyjna, budowlana, jak również przebudowy, remonty, adaptacje, dostosowywania do współczesnych funkcji, czy też rozbiórki oraz dokonywania podziałów nieruchomości znajdujących się w obszarze strefy, wymagają uzgodnienia z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Strefa „A” jest równoznaczna ze strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej tak więc na wszelkie prace ziemne w jej obszarze wymagane jest uzyskanie pozwolenia konserwatorskiego na prace archeologiczne i wykopaliskowe. Strefa „A” wyznaczona została tylko na terenie miasta Nysa i obejmuje obszary:

- rekonstrukcji historycznego układu urbanistycznego Starego Miasta;
- budowle i obiekty fortyfikacyjne rozciągające się wokół granic miasta.

Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej

Działalność konserwatorska w strefie „B” zmierza do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim: zabudowy, układu dróg, podziału i sposobu zagospodarowania działek siedliskowych. Zmierza też do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów. Na obszarze strefy „B” wprowadza się wymóg uzgadniania z wojewódzkim konserwatorem zabytków wszelkich działań inwestycyjnych, remontów, przebudów, rozbiórek oraz zmiany funkcji obiektów figurujących w ewidencji wojewódzkiej i gminnej, jak i wznoszenia nowych obiektów. Na terenie gminy Nysa strefa „B” wyznaczona została w następujących miejscowościach:

- Nysa – obejmuje obszar najlepiej zachowanych elementów zabytkowych Starego Miasta i Śródmieścia; obszar tej strefy pokrywa się z strefą ochrony konserwatorskiej zabytkowego układu przestrzennego dla miasta Nysy;
- Zabytkowy Park Miejski w Nysie;
- Forteczny Park Krajobrazowy;
- Biała Nyska – teren dawnego zespołu pałacowo – parkowego (zachowane jedynie elementy założenia parkowego oraz szczytkowo fundamenty budynku pałacowego) wraz z zachowanymi fragmentami ogrodzenia i bramą wjazdową;
- Morów – dawny dwór wczesnorennesansowy (obecnie zrujnowany spichlerz);

- Siestrzechowice – późnorenesansowy okazały pałac i teren przypałacowy – park podworski, (pozostałości fos i umocnień, zieleń przypałacowa),
- Domaszkowice, Jędrzychów, Kubice, Kępnica, Lipowa, Niwnica, Sękowice, Siestrzechowice, Wierzbicice i Złotogłowice - zabytkowe układy dróg i ulic na obszarach historycznie ukształtowanych centralnych części wsi.

Dla wsi Jędrzychów, Sękowice i Złotogłowice strefy „B” pokrywają się ze strefami ochrony konserwatorskiej zabytkowych układów ruralistycznych wpisanych do ewidencji zabytków.

Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje ona obszar krajobrazu związanego integralnie z zespołem zabytkowym znajdującym się w jego otoczeniu lub obszary o charakterystycznym wyglądzie, ukształtowane w wyniku działalności człowieka. Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują restauracje zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ochronę krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem, ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: rozłogi pól, układ dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania. Na obszarze strefy „K” wymagane jest uzgadnianie inwestycji z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Na terenie gminy Nysa strefa „K” wyznaczona została w następujących miejscowościach:

- Nysa – obejmuje tereny od zachodniej granicy miasta wzdłuż rzeki Nysy Kłodzkiej, łącząc się z granicą ochrony krajobrazu Jeziora Nyskiego, to jest z terenami o dużych wartościach krajobrazowych i rekreacyjnych;
- Biała Nyska – pokrywa się z granicami strefy „B” ochrony konserwatorskiej.

Strefa „E” – ochrony ekspozycji zabytkowych układów

Strefa ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych. Są to obszary wykluczone z zainwestowania i zalesiania. Na terenie gminy Nysa strefa „E” obejmuje panoramy i otwarcia widokowe miasta zasadniczo wzdłuż ciągów komunikacyjnych, na kierunkach od strony dróg dojazdowych do miasta.

Strefa „OW” – obszar nawarstwień kulturowych:

Strefa „OW” obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości stanowisk archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej, a charakteryzujących się własną formą krajobrazową. Obiekty, dla których wyznaczono strefę „OW” wyłączone są z wszelkiej działalności inwestycyjnej, która mogłaby naruszyć ich specyficzną formę. Na terenie gminy strefa „OW” obejmuje:

- Nysa – pokrywa się z granicami strefy „A” i „B” ochrony konserwatorskiej;
- Domaszkowice – obejmuje stanowiska archeologiczne w obszarach nawarstwień kulturowych na wyszczególnionych działkach gruntowych;
- Radzikowice – obejmuje stanowiska archeologiczne w obszarach nawarstwień kulturowych na wyszczególnionych działkach gruntowych.

Zabytkowe układy ulicowe

Dodatkowo na obszarach historycznie ukształtowanych centralnych części wsi: Domaszkowice, Kubice, Kępnica, Lipowa, Niwnica, Siestrzechowice, Wierzbicice i Złotogłowice zaleca się zachowanie zabytkowego układu dróg i ulic oraz uzgadnianie działalności inwestycyjnej z właściwym Konserwatorem Zabytków.

3. Sfera społeczna

3.1 Struktura funkcjonalno – przestrzenna

3.1.1. Struktura użytkowania gruntów.

TABELA 19: Gmina Nysa – użytkowanie gruntów w 2010 roku (w ha).

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
15530,79	14676,48	283,19	57,66	252,4	248,97	303,27	551,04

Źródło: GUS

Gospodarstwa rolne stanowią 67,45 % ogólnej powierzchni gminy. Użytki rolne stanowią 94,5 % ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych, lasy i grunty leśne 1,95 %, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 3,55 %.

RYCINA 5: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów w 2010 roku.

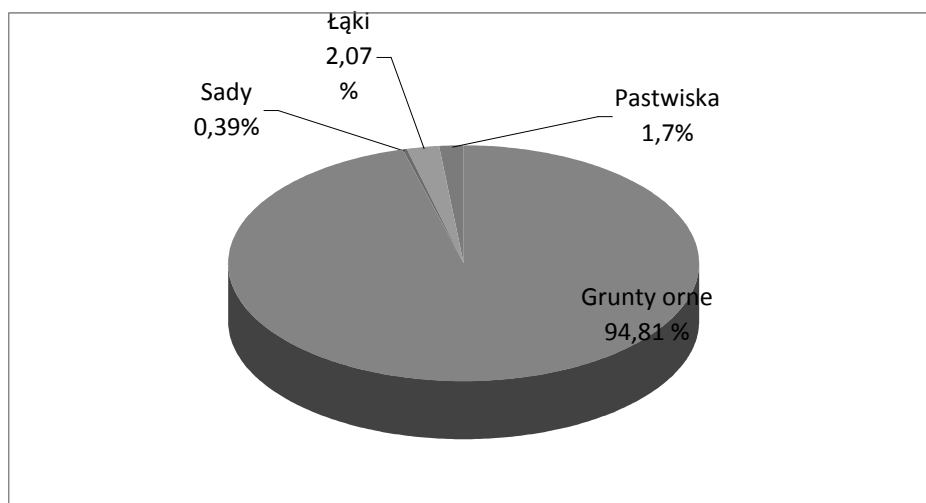
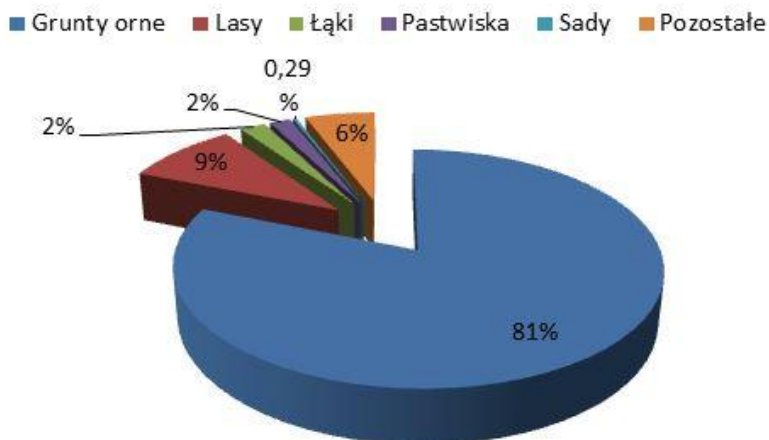

TABELA 20: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów w 2010 roku (w %).

Jednostka administracyjna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		grunty orne	sady	łąki	Pastwiska		
Gmina Nysa	67,45	94,81	0,29	2,07	1,7	9,2	5,68
Powiat Nyski	64,52	94,48	0,25	3,38	0,89	12,5	4,84
Województwo Opolskie	55,21	88,74	0,31	7,69	1,05	26,05	5,08

Źródło: GUS

RYCINA 6: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów w 2010 roku w (%).

Z powyższej ryciny i tabeli wynika, że struktura użytkowania gruntów w gminie Nysa jest zbliżona jedynie do uwarunkowań charakteryzujących powiat nyski. Na terenie gminy Nysa największą powierzchnię zajmują użytki rolne, a najmniejszą lasy i grunty leśne. Natomiast kategoria „pozostałe grunty i nieużytki”, w skład której wchodzi między innymi: obszary zabudowy mieszkaniowej, tereny przemysłowe, place, ulice, skwery, parki, tereny wodne, nieużytki itp. zajmuje w gminie Nysa znacznie większy odsetek w strukturze użytkowania gruntów niż w powiecie i województwie, głównie dzięki Zbiornikowi Nyskiemu. Wyraźniejsze różnice obserwowane są także w leśnictwie. Lasy i grunty leśne na terenie gminy i powiatu zajmują kilkukrotnie mniejszy odsetek w strukturze użytkowania gruntów niż w całym województwie. W tym przypadku tłumaczymy to zdecydowaniem rolniczą formą użytkowania gruntów na terenach wiejskich w gminie i powiecie.

TABELA 21: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów według obrębów w ha w 2007 roku.

Miejscowość (obręb)	Powierzchnia w ha	Powierzchnia użytkowania gruntów w ha:			
		Grunty orne	Użytki zielone	Grunty leśne	Pozostałe tereny
Nysa	2748	712	98	49	1889
Biała Nyska	975	593	53	54	275
Domaszkowice	1728	721	161	687	159
Głębinów	1643	375	44	26	1198
Goświnowice	1129	672	152	97	208
Hajduki Nyskie	1058	757	92	125	84
Hanuszów	260	184	28	13	35
Ilawa	353	278	41	7	27
Jędrzychów	340	282	2	0	56
Kępnica	948	715	72	82	79
Konradowa	421	229	37	28	127
Koperniki	860	551	53	143	113
Kubice	565	435	20	28	82
Lipowa	958	723	46	106	83
Morów	457	262	56	25	114
Niwnica	707	496	98	10	103
Podkamień	89	55	6	0	28
Przełęk	608	338	35	166	69
Radzikowice	648	460	102	13	73
Regulice	393	320	11	22	40
Rusocin	857	710	35	35	77

Sękowice	328	244	33	13	38
Sięstrzechowice	547	186	21	16	324
Wyszków Śląski	477	300	22	90	65
Wierzbicice	1082	737	78	157	110
Złotogłowice	1485	1204	59	60	162

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

TABELA 22: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów według obrębów w % w 2007 roku.

Miejscowość (obręb)	Struktura użytkowania gruntów w %:			
	Grunty orne	Użytki zielone	Grunty leśne	Pozostałe tereny
Nysa	25,91	3,57	1,78	68,74
Biała Nyska	60,82	5,44	5,54	28,21
Domaszkowice	41,72	9,32	39,76	9,20
Głębinów	22,82	2,68	1,58	72,92
Goświnowice	59,52	13,46	8,59	18,42
Hajduki Nyskie	71,55	8,70	11,81	7,94
Hanuszów	70,77	10,77	5,00	13,46
Łława	78,75	11,61	1,98	7,65
Jędrzychów	82,94	0,59	0,00	16,47
Kępnica	75,42	7,59	8,65	8,33
Konradowa	54,39	8,79	6,65	30,17
Koperniki	64,07	6,16	16,63	13,14
Kubice	76,99	3,54	4,96	14,51
Lipowa	75,47	4,80	11,06	8,66
Morów	57,33	12,25	5,47	24,95
Niwnica	70,16	13,86	1,41	14,57
Podkamień	61,80	6,74	0,00	31,46
Przełęk	55,59	5,76	27,30	11,35
Radzikowice	70,99	15,74	2,01	11,27
Regulice	81,42	2,80	5,60	10,18
Rusocin	82,85	4,08	4,08	8,98
Sękowice	74,39	10,06	3,96	11,59
Sięstrzechowice	34,00	3,84	2,93	59,23
Wyszków Śląski	62,89	4,61	18,87	13,63
Wierzbicice	68,11	7,21	14,51	10,17
Złotogłowice	81,08	3,97	4,04	10,91

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

3.1.2. Uwarunkowania związane z dotychczasowym rozwojem zainwestowania.

Układ przestrzenny miasta Nysa tworzy szereg elementów, które powstawały w historycznym cyklu rozwojowym miasta. Miasto charakteryzuje średniowieczny rodowód. Modelowym przykładem dobrze zachowanego historycznego układu urbanistycznego o wczesnośredniowiecznej metryce jest, pomimo niekorzystnych zmian powojennych, centrum miasta. Kolejnymi elementami struktury przestrzennej miasta w trakcie jego rozwoju były tereny fortyfikacji miejskich położone na północ od centrum, a później tereny przemysłowe, położone przede wszystkim na wschód oraz południowy – wschód od centrum. Konsekwencją rozwijania funkcji przemysłowej, zarówno w okresie przedwojennym jak i powojennym, była budowa osiedli mieszkaniowych, zlokalizowanych głównie na południe od centrum. Zabudowę miasta otacza system terenów otwartych, na który składają się zespoły zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, tereny rolnicze oraz rozległa przestrzeń Jeziora Nyskiego. Wpisują się one w wieloprzestrzenne wnętrze krajobrazowe doliny rzeki Nysy Kłodzkiej. Ponadto szereg wsi zachowało czytelne, historyczne układy przestrzennego rozplanowania, na ogół o

charakterze łańcuchowym. Do najlepiej zachowanych należą układy ruralistyczne miejscowości: Domaszkowice, Kępnica, Kubice, Lipowa, Niwnica, Siestrzechowice, Wierzbicice i Złotogłowice.

Strukturę funkcjonalno – przestrzenną miasta tworzą dzisiaj różnorodne elementy różniące się stanem i jakością zagospodarowania, stopniem wykorzystania przestrzeni i standardami. Wśród podstawowych elementów tej struktury wymienić należy:

- Jezioro Nyskie (sztuczny zbiornik retencyjny) położony na zachód od miasta;
- wieloprzestrzenna dolina rzeki Nysy Kłodzkiej rozszerzająca się wyraźnie na wschód od terenów śródmiejskich z charakterystycznym przewężeniem w pomiędzy ulicami: Szlak Chrobrego i Armii Krajowej;
- rynek i jego najbliższe okolice z historycznie ukształtowanym, zabytkowym układem urbanistycznym, ze skoncentrowanymi tu usługami ogólnomiejskimi oraz zróżnicowanymi co do standardów zespołami zabudowy. Zabudowa tego obszaru jest w znacznym stopniu zdekapitalizowana co sprawia, że ten atrakcyjny niegdyś obszar miasta nie w pełni wykorzystuje swoje funkcje. Prowadzone są w tym miejscu inwestycje rewitalizacyjne;
- tereny śródmieścia położone wokół rynku wzdłuż ulic: Armii Krajowej, Bohaterów Warszawy, Mariackiej, Moniuszki i Drzymały z pozostałością XIX wiecznej zabudowy mieszkaniowej, ze skoncentrowanymi tu usługami ogólnomiejskimi;
- zespoły zabudowy usługowej, produkcyjnej, baz i składów wraz z towarzyszącą zabudową mieszkalną położone na południowy – wschód (ulice: Jagiellońska i Piłsudskiego) oraz północ (ul. Szlak Chrobrego) od śródmieścia;
- tereny szlaków kolejowych oraz obiektów obsługi technicznej miasta położone na wschód i północny – wschód od centrum (ul. Raclawicka i Wojska Polskiego);
- tereny zieleni urządzonej (Park Miejski, tereny zieleni wzdłuż ulicy Bema i Kraszewskiego oraz ogrody działkowe położone na wschód od ul. Jagiełły oraz pomiędzy miastem a Jeziorem Nyskim);
- fortyfikacje miejskie (Twierdza Nyska) położone przede wszystkim w północnej części miasta (Fort Prusy, Fort I, Fort Bombardier, Bastiony: Kapliczny, Regulicki, Kapucyński, Morawski);
- tereny zuniformizowanej zabudowy wielorodzinnej (wysokiej intensywności) położone w północnej i południowo – zachodniej części miasta, zrealizowanej w latach 70–tych XX wieku;
- tereny jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej położonej przede wszystkim w południowej części miasta;
- byłe tereny wojskowe położone w północno – zachodniej i północno – wschodniej części miasta (ulice: Otmuchowska i Grodkowska);
- tereny otoczenia obszarów zainwestowanych z dominującym udziałem użytków rolnych.

Ukształtowana w dotychczasowym rozwoju przestrzennym miasta jego struktura funkcjonalno – przestrzenna w pełni wykorzystuje istniejące uwarunkowania terenowe, nie naruszając tych części, które w formie barier rozwojowych wyraźnie tu występują. Bariery te to przede wszystkim: Jezioro Nyskie, dolina rzeki Nysy Kłodzkiej oraz ciągi wzgórz otaczające miasto od strony północnej (Wysoczyzna Nyska). Uwarunkowania przyrodnicze (rzeźba terenu, gleby, kompleksy leśne, itp.) zadecydowały także o rozwoju przestrzennym terenów otaczających Nysę i ich wyraźnym podziale na część północną i południową od osi rzeki Nysy Kłodzkiej. Tereny położone w północnej części gminy to przede wszystkim niezalesione obszary intensywnej produkcji rolnej, zaś w południowej części gminy tereny produkcji rolnej ograniczane są miejscowo przez naturalne bariery w postaci rozwiniętej sieci hydrograficznej oraz niewielkich kompleksów leśnych.

TABELA 23: Gmina Nysa – struktura funkcjonalna według miejscowości.

Miejscowość	Funkcja podstawowa	Funkcja uzupełniająca
Nysa	ośrodek wielofunkcyjny	-
Biała Nyska	rolnicza	usługowa, mieszkaniowa
Domaszkowice	rolnicza	Przemysłowa
Głębinów	turystyczna	Mieszkaniowa
Goświnowice	rolnicza	przemysłowa, usługowa
Hajduki Nyskie	rolnicza	mieszkaniowa, usługowa
Hanuszów	rolnicza	-
Ilawa	rolnicza	-
Jędrzychów	mieszkaniowa	usługowa, rolnicza
Kępnica	rolnicza	Usługowa
Konradowa	przemysłowa	usługowa, rolnicza
Koperniki	rolnicza	Usługowa
Kubice	rolnicza	-
Lipowa	rolnicza	Usługowa
Morów	rolnicza	Turystyczna
Niwnica	przemysłowa	rolnicza, usługowa
Podkamień	rolnicza	Usługowa
Przełęk	rolnicza	Usługowa
Radzikowice	rolnicza	-
Regulice	rolnicza	-
Rusocin	rolnicza	przemysłowa, usługowa
Sękowice	rolnicza	-
Siostrzechowice	rolnicza	-
Skorochów	turystyczna	Mieszkaniowa
Wyszków Śląski	rolnicza	Usługowa
Wierzbicice	rolnicza	Usługowa
Złotogłowice	rolnicza	Usługowa

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

3.2 Demografia.

3.2.1. Podstawowe dane o ludności.

Podstawowymi miernikami charakteryzującymi zbiorowość ludzką jest jej liczebność i rozmieszczenie. Gmina miejsko – wiejska Nysa 31 grudnia 2012 roku liczyła 58 397 mieszkańców (w tym miasto Nysa – 45 232). Zamieszkiwało ją 28 066 mężczyzn oraz 30 331 kobiet (w mieście odpowiednio: 21 525 i 23 707). Współczynnik feminizacji, to jest stosunek liczby kobiet na 100 mężczyzn, wynosi 108 (w mieście 110) i jest wyższy od średniej dla powiatu nyskiego – 106 oraz wyższy od wartości charakteryzującej województwo opolskie – 107.

Na 1 km² powierzchni gminy przypada 268 mieszkańców (w mieście – 1644). Gęstość zaludnienia jest więc 2,5-krotnie wyższa od średniej dla powiatu i województwa (odpowiednio 106 i 107 osób / km²). Współczynnik występujący w gminie Nysa jest charakterystyczny dla gmin miejsko – wiejskich, gdzie zdecydowana większość mieszkańców zameldowana jest w mieście.

TABELA 24: Gmina Nysa – współczynnik feminizacji i gęstość zaludnienia w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Współczynnik feminizacji	1,08	1,06	1,07
Gęstość zaludnienia	324,43	115,67	107,33

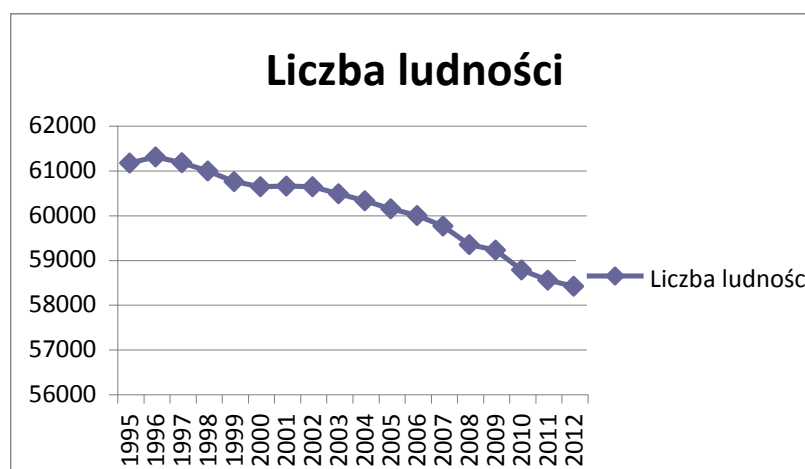
Źródło: GUS

TABELA 25: Gmina Nysa – zaludnienie w latach 1995 – 2012¹⁶.

Rok	Liczba ludności ogółem	Liczba ludności miasta Nysa
1995	61149	48899
1996	61286	49014
1997	61157	48848
1998	60968	48810
1999	60732	48336
2000	60620	48234
2001	60635	48194
2002	60618	48173
2003	60463	47959
2004	60306	47793
2005	60123	47545
2006	59973	47333
2007	59737	47027
2008	59326	46592
2009	59203	46308
2010	58761	45769
2011	58532	45457
2012	58397	45232

Źródło: GUS

RYCINA 8: Gmina Nysa – zaludnienie w latach 1995 – 2012¹⁷.

¹⁶ Według faktycznego miejsca zameldowania.

¹⁷ Według faktycznego miejsca zameldowania.

Począwszy od 1997 roku liczba mieszkańców gminy systematycznie maleje i w 2012 roku spadła do blisko 58 tysięcy. Na przestrzeni analizowanego okresu liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2752 osób, to jest o blisko 5 %. Spadek populacji obrazuje początek niżu demograficznego, w jaki wchodzi nie tylko gmina Nysa, ale także region opolski i cały kraj.

TABELA 26: Gmina Nysa – rozkład zaludnienia według miejscowości w 2007 i 2012 roku.

Miejscowość	Liczba mieszkańców w 2007 r.	Liczba mieszkańców w 2012 r.
Nysa	46455	44504
Biała Nyska	845	893
Domaszkowice	636	649
Głębinów	204	237
Goświnowice	1375	1335
Hajduki Nyskie	678	705
Hanuszów	149	156
Łława	240	237
Jędrzychów	848	1049
Kępnica	681	675
Konradowa	279	295
Koperniki	725	691
Kubice	398	405
Lipowa	474	454
Morów	356	352
Niwnica	727	773
Podkamień	99	106
Przełęk	578	586
Radzikowice	386	401
Regulice	318	320
Rusocin	456	427
Sękowice	144	127
Siostrzechowice	244	262
Skorochów	131	208
Wyszków Śląski	598	586
Wierzbięcice	474	482
Złotogłowice	768	753

Źródło: GUS (dla danych z 2012 r.)

Najludniejszą miejscowością w gminie jest miasto Nysa (44504 osób). Drugą, co do liczebności miejscowością jest wieś Goświnowice (1335 osób). Powyżej 500 mieszkańców liczy jeszcze 10 miejscowości: Jędrzychów (1049), Biała Nyska (893), Niwnica (773), Złotogłowice (753), Hajduki Nyskie (705), Koperniki (691), Kępnica (675), Domaszkowice (646), Wyszków Śląski (586) oraz Przełęk (586). Do przedziału od 300 do 500 mieszkańców kwalifikuje się dalsze 7 miejscowości: Lipowa (454), Wierzbięcice (482), Rusocin (427), Kubice (405), Radzikowice (401), Morów (352) oraz Regulice (320). W przedziale od 100 do 300 mieszkańców znajduje się 7 wsi: Konradowa (295), Siostrzechowice (262), Łława (237), Głębinów (237), Hanuszów (156), Sękowice (127) oraz Skorochów (208). Niewiele powyżej 100 mieszkańców liczy Podkamień (106).

3.2.2. Struktura wieku mieszkańców.

Na liczbę ludności decydujący wpływ mają dwa czynniki: ruch naturalny oraz wędrowny ludności. Te z kolei zdeterminowane są przez strukturę ludności według wieku i płci.

Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, polegające na wzroście w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Za granicę starości przyjmuje się umownie wiek 60 lat. Obecnie ludność województwa opolskiego, podobnie jak całej Polski, starzeje się. Jednak na wsi i małych miastach udział dzieci i młodzieży jest większy, co powoduje, że pod względem struktury wieku mieszkańców gminę Nysa obecnie możemy określić jako jednostkę młodą.

TABELA 27: Gmina Nysa – ludność według wieku w 2012 roku.

Grupa wieku	Liczba mieszkańców	
	Gmina Nysa	W tym miasto
0-4	2537	1837
5-9	2360	1724
10-14	2537	1830
15-19	3212	2394
20-24	3957	2955
25-29	4628	3547
30-34	4579	3549
35-39	4387	3343
40-44	3696	2813
45-49	3699	2867
50-54	4366	3435
55-59	4879	3887
60-64	4609	3705
65-69	2693	2247
70-74	2093	1778
75-79	1977	1658
80-84	1374	1059
85 i więcej	814	604

Źródło: GUS

TABELA 28: Gmina Nysa – struktura ludności według wieku w 2012 roku.

Grupa wieku	Gmina Nysa (%)	Powiat Nyski (%)	Województwo Opolskie (%)
0-4	4,34	4,55	4,57
5-9	4,04	4,23	4,24
10-14	4,34	4,69	4,56
15-19	5,50	5,60	5,57
20-24	6,77	7,14	7,10
25-29	7,92	8,15	8,19
30-34	7,84	7,87	7,96
35-39	7,51	7,32	7,43
40-44	6,32	6,34	6,80
45-49	6,33	6,28	6,97
50-54	7,47	7,58	7,66

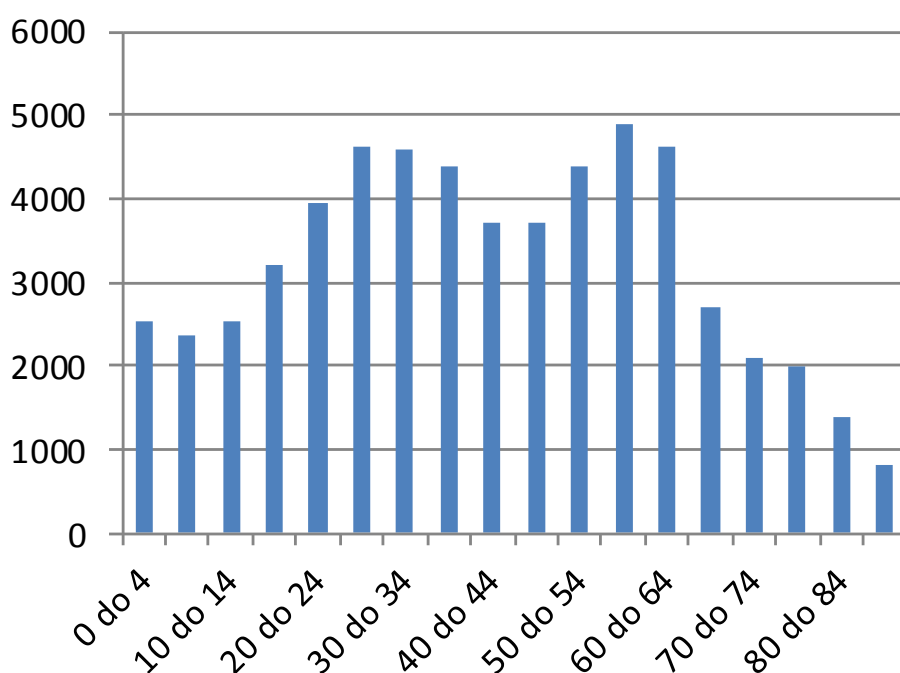

55-59	8,35	8,11	7,54
60-64	7,89	7,35	6,63
65-69	4,61	4,18	3,94
70-74	3,58	3,33	3,87
75-79	3,38	3,10	3,37
80-84	2,35	2,37	2,22
85 i więcej	1,39	1,53	1,38

Źródło: GUS

Struktura mieszkańców gminy Nysa według wieku jest bardzo zbliżona do wartości charakteryzujących zarówno populację powiatu nyskiego jak i województwa opolskiego.

RYCINA 9: Gmina Nysa – struktura ludności według wieku w 2012 roku.

Korzystny rozkład demograficzny ludności potwierdza struktura mieszkańców w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18 – 64 lata, a dla kobiet 18 – 59 lat.

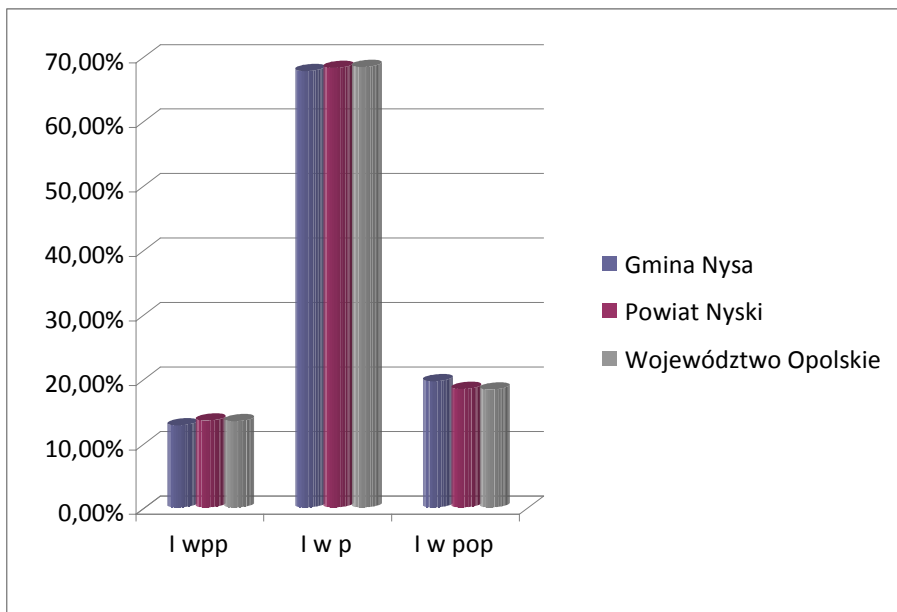
TABELA 29: Gmina Nysa – ludność wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego w 2012 roku.

Ludność w wieku	Gmina Nysa	Gmina Nysa (%)	Powiat Nyski (%)	Województwo Opolskie (%)
Przedprodukcyjnym	7434	12,73%	13,46%	13,38%
Produkcyjnym	39521	67,68%	68,17%	68,31%
Poprodukcyjnym	11442	19,59%	18,37%	18,31%

Źródło: GUS

Obywatele wieku nieprodukcyjnego (przedprodukcyjni i poprodukcyjni) stanowią 32,32 % całej zbiorowości. Od kilku lat rośnie, także w ujęciu relatywnym, zbiorowość mieszkańców zdolnych do pracy. Wpływ na to ma wejście w wiek dorosły osób z wyżu demograficznego, urodzonych w latach 80-tych XX wieku. Jednocześnie zmniejsza się tak zwane „obciążenie” ludności jej nieprodukcyjną częścią. Struktura wieku produkcyjnego i nieprodukcyjnego mieszkańców gminy Nysa nieznacznie odbiega od średnich wartości przyporządkowanych dla powiatu i województwa.

RYCINA 10: Gmina Nysa – ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym w 2012 roku.

Współczynnik obciążenia demograficznego, ustalony jako stosunek ludności nieprodukcyjnej do liczebności wieku produkcyjnego dla gminy Nysa wynosi 0,55 i jest zbliżony do średniej w powiecie nyskim i województwie opolskim (ok. 0,55). Jego wartość w gminie Nysa rozkłada się niekorzystnie, ponieważ wśród obywateli w wieku nieprodukcyjnym jest 1,5 razy więcej osób w wieku poprodukcyjnym niż przedprodukcyjnym.

3.2.3. Ruch naturalny i wędrownkowy ludności.

Na przyrost naturalny ludności składają się zmiany w jej liczbie, powodowane przez urodzenia i zgony. Charakteryzujące go wartości określają nie tylko strukturę populacji według płci i wieku, ale także liczbę zawartych małżeństw, osób w wieku rozrodczym oraz zgonów. Wartości charakteryzujące ruch naturalny gminy Nysa w 2012 roku rozkładają się nieco niekorzystniej od średniej dla powiatu nyskiego i województwa opolskiego. Wpływ na to ma szczególnie niższy wskaźnik urodzeń. Jednak z drugiej strony należy wziąć pod uwagę fakt stosunkowo niskiej populacji gminy Nysa powodującej, że nawet jednostkowe przypadki mogą wpłynąć na końcowy obraz poszczególnych wskaźników statystycznych. Przeciętna stopa przyrostu naturalnego w gminach wiejskich i miejsko – wiejskich jest niższa niż w dużych aglomeracjach. Ta tendencja utrzymuje się także w gminie Nysa. Współczynnik przyrostu naturalnego w 2012 roku wyniósł tutaj (-1,59 ‰) i był wyższy od średniej dla powiatu nyskiego (-1,15 ‰) oraz województwa opolskiego (-1,23 ‰).

TABELA 30: Gmina Nysa – ruch naturalny ludności w 2012 roku.

Ruch naturalny ludności	Wartości bezwzględne dla:	
	Gmina Nysa	W tym miasto
Małżeństwa	298	232
Urodzenia żywe	482	342
Zgony	575	453
Przyrost naturalny	-93	-111
Saldo migracji wewnętrznych	-76	-138

Źródło: GUS

Współczynnik małżeństw, to jest liczba zawartych małżeństw na 1000 ludności ogółem, w 2012 roku w gminie Nysa wyniósł 5,1 i był niższy od wartości dla powiatu (5,35) oraz województwa (5,29). Współczynnik rodności, określający liczbę urodzeń żywych badanego okresu na 1000 ludności ogółem, wyniósł w 2012 roku 8,25 i był niższy od średniej dla powiatu (8,7) oraz województwa (8,83). Natomiast umieralność społeczeństwa, mierzona współczynnikiem zgonów (liczba zgonów na 1000 ludności), wyniosła 9,84 i była niższa od wartości charakteryzującej powiat nyski (10,28) oraz województwo (10,06).

TABELA 31: Gmina Nysa – podstawowe współczynniki (na 1000 ludności) określające ruch naturalny ludności w 2012 roku.

Współczynnik	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Małżeństwa	5,1	5,35	5,29
Urodzenia żywe	8,25	8,70	8,83
Zgony	9,84	10,28	10,06
Przyrost naturalny	-1,59	-1,59	-1,23
Saldo migracji	-1,31	-1,56	-0,43

Źródło: GUS

Migracje są drugim, obok przyrostu naturalnego, czynnikiem wpływającym bezpośrednio na liczbę ludności oraz jej rozmieszczenie. Obecna tendencja przemieszczania się, szczególnie młodych mieszkańców, z mniejszych do większych ośrodków osiedleńczych, a także zagranicę powoduje, że saldo migracji wewnętrznej i zagranicznej gminy Nysa jest ujemne i wynosi -94 (w mieście -154).

TABELA 32: Gmina Nysa – ruch wędrowny ludności w 2012 roku.

razem	Napływ		razem	Odływ		Saldo migracji ogółem
	w tym:			w tym:		
	z miast	z zagranicy		do miast	za granicę	
638 ¹⁸	615	23	732	691	41	-94
395 ¹⁹	374	21	549	512	37	-154

Saldo migracji liczone na 1000 ludności wyniosło w 2012 roku (-1,31) i było niższe od średniej dla powiatu nyskiego, ale wyższe dla województwa opolskiego (-0,43). Przyrost rzeczywisty dla gminy Nysa, liczony jako suma wartości przyrostu naturalnego oraz salda migracji, był ujemny i wyniósł w

¹⁸ Gmina Nysa ogółem.¹⁹ Miasto Nysa.

2012 roku w liczbach bezwzględnych -169 (w mieście -249). Znaczny odpływ migracyjny obserwowany w mieście nie wpłynął na końcowy wynik dla całej gminy Nysa, bowiem w znacznej części były to migracje wewnątrz gminy. Należy nadmienić, że przytoczone powyżej oficjalne dane statystycznie nie oddają realnej wartości określającej obecny ruch migracyjny. Dotyczą one ruchu wędrownego na pobyt stały i nie obejmują czasowych migracji na tle zarobkowym, zwłaszcza związanych z wyjazdem za granicę.

3.3 Rynek pracy.

3.3.1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w rejestrze REGON.

Nysa jest ośrodkiem usługowo – przemysłowym o zrównoważonym udziale funkcji miejsca pracy i mieszkaniowej. Rynek pracy w mieście opiera się głównie na miejscowych zakładach przemysłowych oraz na sektorze usług publicznych (administracja państwowa i samorządowa) i prężnie rozwijającym się sektorze usług rynkowych. Pozostała część mieszkańców (zwłaszcza ludność wiejska) znajduje zatrudnienie w kilkudziesięciu mniejszych zakładach pracy, zwłaszcza produkcyjnych i usługowych, które rozwijają się stosownie do nowych realiów gospodarki rynkowej. Są to firmy zajmujące się głównie handlem, budownictwem oraz zakłady rzemieślnicze. Ponadto część mieszkańców gminy pracuje we własnych gospodarstwach rolnych, których według Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku było 1783. Znaczna grupa pracuje poza granicami gminy, w tym zagranicą. Na koniec 2012 roku urząd zarejestrował 6871 podmiotów gospodarczych (w tym w mieście 5798) w rejestrze REGON.

TABELA 33: Formy własności podmiotów gospodarczych będących w rejestrze REGON w 2012 roku.

Forma własności	Ilość podmiotów	
	Gmina Nysa	W tym miasto
Zakłady publiczne	220	204
Spółki handlowe	299	260
Spółki cywilne	506	457
Spółdzielnie	34	20
Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	197	143
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	5117	4261
Inne formy własności prywatnej	417	347

Źródło: GUS

Własnością publiczną (państwową i samorządową) jest 220, natomiast prywatną 6570 przedsiębiorstw, to jest 96,76 % ogółu. Spośród firm prywatnych 5251 to zakłady należące do osób fizycznych, co stanowi 75,36 % ogółu podmiotów sektora prywatnego.

TABELA 34: Gmina Nysa – struktura podmiotów gospodarczych według form własności w 2012 roku.

Forma własności	Gmina Nysa (%)	Powiat Nyski (%)	Województwo Opolskie (%)
Zakłady publiczne (Sektor publiczny)	3,24	3,58	4,3
Spółki handlowe	4,40	4,57	5,81
Spółki cywilne	7,45	8,03	6,58
Spółdzielnie	0,50	0,35	0,49

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	2,9	2,51	3,0
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	75,36	74,86	72,77
Inne formy własności prywatnej	6,14	6,1	7,05

Źródło: GUS

Powyższe uwarunkowania w gminie Nysa nieznacznie różnią się od przeciętnej dla powiatu i województwa. Wśród przedsiębiorstw prywatnych z gminy Nysa jest stosunkowo najwięcej zakładów osób fizycznych i spółek cywilnych kosztem zakładów publicznych, spółek prawa handlowego, spółdzielni oraz fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w ogólnej strukturze przedsiębiorstw, w stosunku do porównywanych wartości. Powyższe oznacza, że na terenie gminy Nysa zdecydowanie dominuje sektor małych, rodzinnych przedsiębiorstw.

Poniższa tabela przedstawia rozkład podmiotów gospodarczych, będących w rejestrze REGON według wybranych sekcji PKD.

TABELA 35: Gmina Nysa – podmioty gospodarki narodowej²⁰ zarejestrowane w REGON według wybranych sekcji w 2012 roku.

Wybrane sekcje według PKD	Ilość podmiotów	
	Gmina Nysa	W tym miasto
Ogółem	6871	5798
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	109	55
Przemysł	587	477
Budownictwo	810	634
Handel i naprawy	2084	1774
Hotele i restauracje	207	168
Transport, gospodarka magazynowa i łączność	306	239
Pośrednictwo finansowe	269	242
Obsługa nieruchomości i firm	553	533
Pozostałe sekcje	418	348

Źródło: GUS

Spośród wymienionych sekcji najwięcej firm (2084) prowadzi działalność handlową i naprawczą. 553 podmiotów zajmuje się obsługą nieruchomości i firm. Tylko te dwie grupy stanowią łącznie ponad połowę (54 %) wszystkich zarejestrowanych firm. Przemysł i budownictwo to łącznie 1397 podmiotów czyli 26 % wszystkich przedsiębiorstw. Znaczną pojedynczą grupę w powyższej statystyce stanowią 418 podmioty określone jako „pozostałe sekcje” (między innymi: edukacja, ochrona zdrowia, administracja, itp.), które reprezentują 8 % ogółu przedsiębiorstw w gminie. Uwarunkowania te prezentuje poniższa rycina oraz tabela.

²⁰ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

RYCINA 11: Gmina Nysa – struktura podmiotów gospodarki narodowej²¹ zarejestrowanych w REGON według wybranych sekcji w 2012 roku.

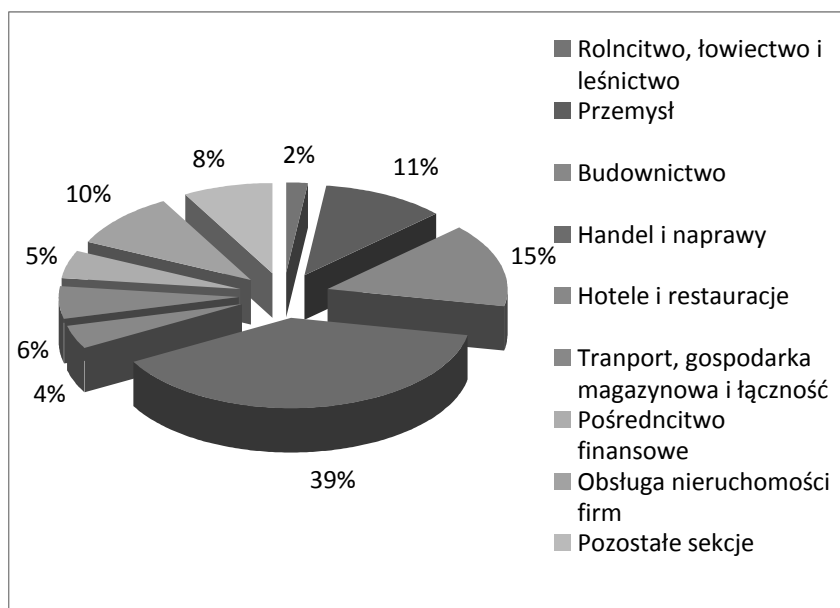

TABELA 36: Gmina Nysa – struktura podmiotów gospodarki narodowej²² zarejestrowanych w REGON według wybranych sekcji w 2012 roku.

Wybrane sekcje według PKD	Gmina Nysa (%)	Powiat Nyski (%)	Województwo Opolskie(%)
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	2	4	5
Przemysł	11	11	12
Budownictwo	15	17	17
Handel i naprawy	39	36	33
Hotele i restauracje	4	4	4
Transport i łączność	6	5	6
Pośrednictwo finansowe	5	4	4
Obsługa nieruchomości i firm	10	11	11
Pozostałe sekcje	8	7	8

Źródło: GUS

Udział sekcji: przemysł, hotele i restauracje, pośrednictwo finansowe oraz obsługa nieruchomości i firm jest zbliżony do przeciętnych uwarunkowań charakteryzujących powiat nyski i województwo opolskie. Mniejszy odsetek przedsiębiorstw z sekcji budownictwo, w gminie Nysa w stosunku do porównywanych jednostek jest zjawiskiem naturalnym bowiem statystyka, zwłaszcza dla województwa, obejmuje również duże gminy miejskie (Opole, Kędzierzyn – Koźle), w których takie firmy mają przeważnie swoje siedziby. Ponad 2–krotnie niższy odsetek firm z sekcji rolnictwo sugeruje, że branża ta znajduje się tu głównie w rękach osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne. Natomiast wyższy od porównywanych wartości udział sekcji handel i naprawy potwierdza fakt, że ten sektor reprezentują jeszcze przede wszystkim osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

²¹ Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

²² Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

3.3.2. *Zatrudnienie.*

Według danych z końca 2012 roku liczba pracujących²³ w gospodarce narodowej na obszarze gminy Nysa wyniosła 6459 osoby (w tym w mieście Nysa 5798 osób).

TABELA 37: Gmina Nysa – pracujący w 2012 roku.

Pracujący	Liczba pracujących
Ogółem	6459
Sektor rolniczy	109
Przemysł i budownictwo	1397
Usługi rynkowe	3966
Usługi nierynkowe	987

Źródło: GUS

TABELA 38: Gmina Nysa – struktura pracujących w 2012 roku.

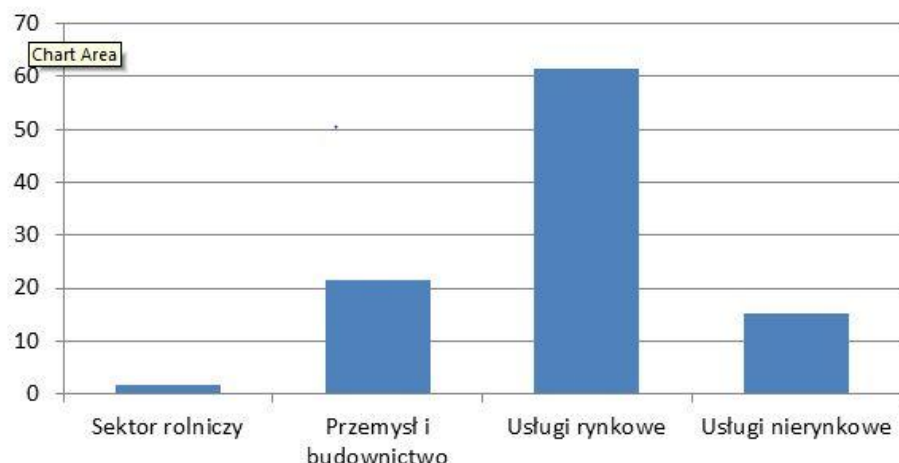
Pracujący	Gmina Nysa (%)	Powiat Nyski (%)	Województwo Opolskie (%)
Sektor rolniczy	1,69	3,15	4,09
Przemysł i budownictwo	21,63	20,79	24,03
Usługi rynkowe	61,4	63,29	56,22
Usługi nierynkowe	15,28	12,76	15,66

Źródło: GUS

Niniejsze statystyki nie odzwierciedlają faktycznej struktury zatrudnienia na terenie gminy, powiatu i województwa. Odnoszą się bowiem do liczby pracujących, zgodnie z przedstawioną powyżej definicją. Jednakże na podstawie powyższej tabeli obserwujemy prawidłowość. Odsetek pracujących w usługach rynkowych jest najwyższy w gminie Nysa, pracujących w sektorze przemysłowym i budownictwie oraz w usługach rynkowych jest wysoki ze względu na to, że znaczną ilość lokalnych firm stanowią właśnie firmy produkcyjne (zwłaszcza w skali całego województwa), natomiast znaczny odsetek pracujących w usługach rynkowych (handel, naprawy, transport, hotele i restauracje, pośrednictwo finansowe, itd.) to 2/3 podmiotów gospodarczych. Usługi nierynkowe, tj. zakłady publiczne (edukacja, administracja, służba zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, sport, kultura, itp.), stanowią około 1/4. Reasumując należy nadmienić, że na terenie gminy Nysa struktura pracujących rozkłada się najbardziej równomiernie pomiędzy wskazanymi sektorami. Znikomy odsetek pracujących w kategorii „sektor rolniczy”.

²³ Według wybranych sekcji i liczby pracujących bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

RYCINA 12: Gmina Nysa – struktura pracujących w 2012 roku.

3.4 Bezrobocie.

3.4.1. Bezrobocie w latach 1992 – 2012.

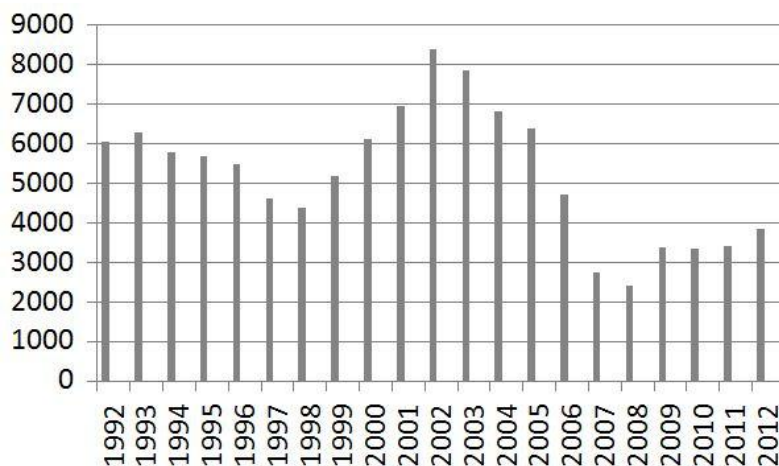
Jednym z ważniejszych kryteriów oceny warunków bytu mieszkańców jest możliwość uzyskania zatrudnienia. Zjawiskiem, które nieustannie wywiera istotny wpływ na poziom życia ludności jest bezrobocie. 31 grudnia 2012 roku Powiatowy Urząd Pracy w Nysie zarejestrował 3835 bezrobotnych z terenu gminy Nysa. Dla grupy osób w wieku produkcyjnym bezrobocie w gminie Nysa wynosi 10,3 % w tym dla kobiet 10,2% i kształtuje się na zbliżonym poziomie w stosunku do innych gmin miejsko – wiejskich województwa opolskiego.

TABELA 39: Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie nyskim i województwie opolskim na koniec 2012 roku.

Wyszczególnienie	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Stopa bezrobocia w %	20,8	14,2

Źródło: GUS

RYCINA 13: Gmina Nysa – dynamika kształtowania się bezrobocia w latach 1992 – 2012

Na przestrzeni 20 lat (lata 1992 – 2012) największe bezrobocie w Polsce i gminie Nysa występowało w latach 1992 – 1995 oraz w latach 2000 – 2005. Wyraźnie zarysował się spadek liczby bezrobotnych na 1997 rok w stosunku do lat 1992 – 1996. Spowodowane to było między innymi zmianą klasyfikacji statystycznej bezrobotnych, wprowadzonej na początku 1997 roku. Wpływ na to miała także koniunktura gospodarcza obserwowana w latach 1995 – 1997. Zaznaczający się w latach 1999 – 2002 wzrost bezrobocia należy przypisać między innymi dekoniunkturze oraz innym niekorzystnym wynikom makroekonomicznym notowanym w tych latach. Proces ten przełożył się na liczne zwolnienia grupowe. Jako pozytywny można uznać fakt, że począwszy od 2003 roku, z racji wejścia w okres kolejnej gospodarczej koniunktury, bezrobocie w gminie Nysa zaczęło systematycznie spadać. Od 2007 roku bezrobocie w gminie Nysa jest najniższe na przestrzeni ostatnich 20 lat.

TABELA 40: Gmina Nysa – bezrobocie w latach 1992 – 2012.

Rok	Liczba bezrobotnych ogółem	W tym kobiety	Udział kobiet w %
1992	6022	3455	57,37
1993	6262	3564	56,91
1994	5755	3213	55,83
1995	5657	3329	58,85
1996	5462	3295	60,33
1997	4594	2872	62,52
1998	4379	2789	63,69
1999	5182	3138	60,56
2000	6112	3503	57,31
2001	6932	3747	54,05
2002	8369	4146	49,54
2003	7838	4029	51,40
2004	6789	3463	51,01
2005	6360	3305	51,97
2006	4693	2624	55,91
2007	2738	1551	56,65
2008	2391	1330	55,60
2009	3357	1570	46,70
2010	3325	1693	51,00
2011	3384	1739	51,40
2012	3835	1826	47,60

Źródło: GUS

W przeciągu całego analizowanego okresu udział kobiet wśród ogółu bezrobotnych przekraczał poziom 50 %. Na dzień 31 grudnia 2012 roku współczynnik ten wynosi 47,6 %.

TABELA 41: Gmina Nysa – bezrobotni bez prawa do zasiłku w latach 1992 – 2012.

Rok	Liczba bezrobotnych bez prawa do zasiłku	Udział w % ogółu bezrobotnych
1992	3183	52,86
1993	3311	52,87
1994	3069	53,33
1995	2405	42,51
1996	2570	47,05
1997	3192	69,48
1998	3453	78,85
1999	3981	76,82
2000	4781	78,22
2001	5389	77,74
2002	6186	73,92

2003	6686	85,30
2004	5656	83,31
2005	5209	81,90
2006	3716	79,18
2007	2015	73,59
2008	1747	72,10
2009	2594	72,30
2010	2804	84,30
2011	2623	77,50
2012	3283	85,60

Źródło: GUS

Na koniec 2012 roku 3283 osoby, to jest 85,60 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, nie posiadało prawa do zasiłku. Jest to najwyższy wskaźnik w ostatnich dwóch dekadach.

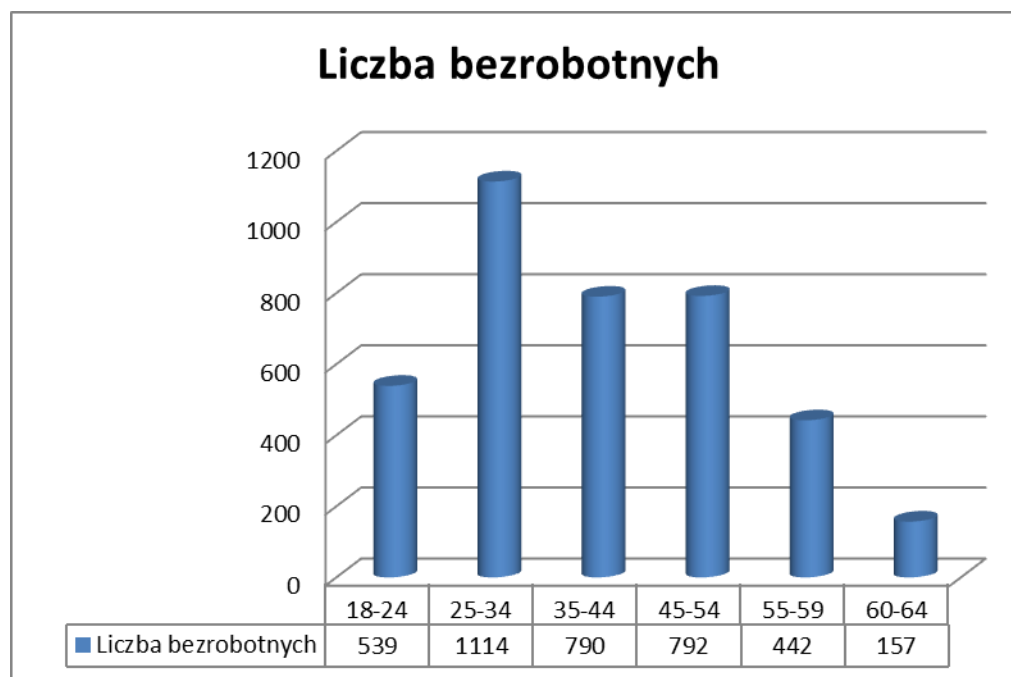
3.4.2. Struktura bezrobotnych według wieku, wykształcenia i stażu pracy.

TABELA 42: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według wieku. Stan na 31 grudnia 2012 roku.

Grupa wieku	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
18 – 24	539	14,06	282
25 – 34	1114	29,06	572
35 – 44	790	20,61	407
45 – 54	792	20,66	384
55 – 59	442	11,53	181
60 – 64	157	4,09	-

Źródło: PUP NYSA

RYCINA 14: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według wieku. Stan na 31 grudnia 2012 roku.

Struktura bezrobotnych według wieku jest zróżnicowana. Bardzo liczna rzesza bezrobotnych, około 30 %, to osoby w wieku 25 – 34 lata. Natomiast aż 35 % ogółu zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby do 34 roku życia. Ponad 40% bezrobotnych to ludzie w wieku 35 – 54 lata.

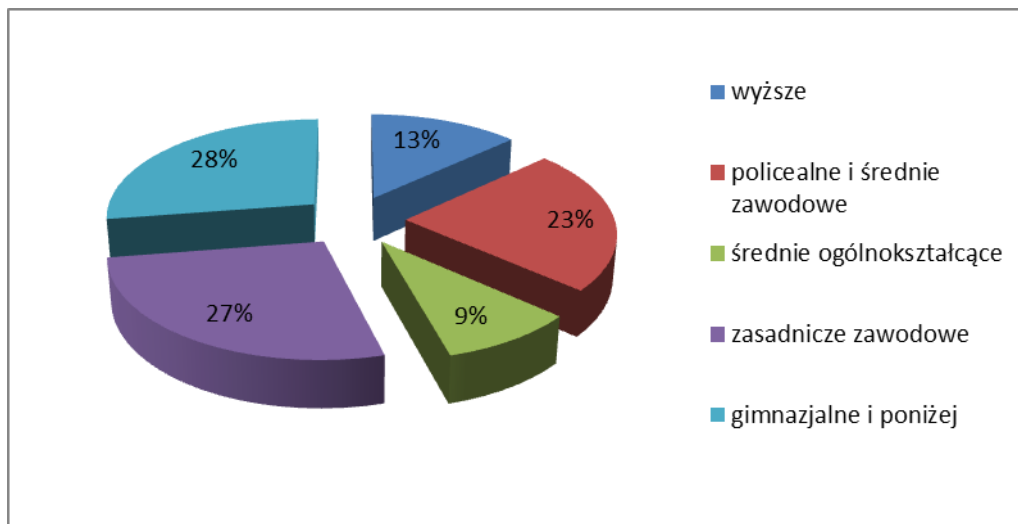
Jedynie grupa bezrobotnych powyżej 60 roku życia jest nieliczna, między innymi ze względu wcześniejszego przejścia na emeryturę lub systemu zasiłków i świadczeń przedemerytalnych.

TABELA 43: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia. Stan na 31 grudnia 2012 roku.

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
Wyższe	507	13,22	297
Policealne i średnie zawodowe	892	23,26	527
Średnie ogólnokształcące	354	9,23	228
Zasadnicze zawodowe	1030	26,86	372
Gimnazjalne i poniżej	1052	27,43	402

Źródło: PUP NYSA

RYCINA 15: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia. Stan na 31 grudnia 2012 roku.

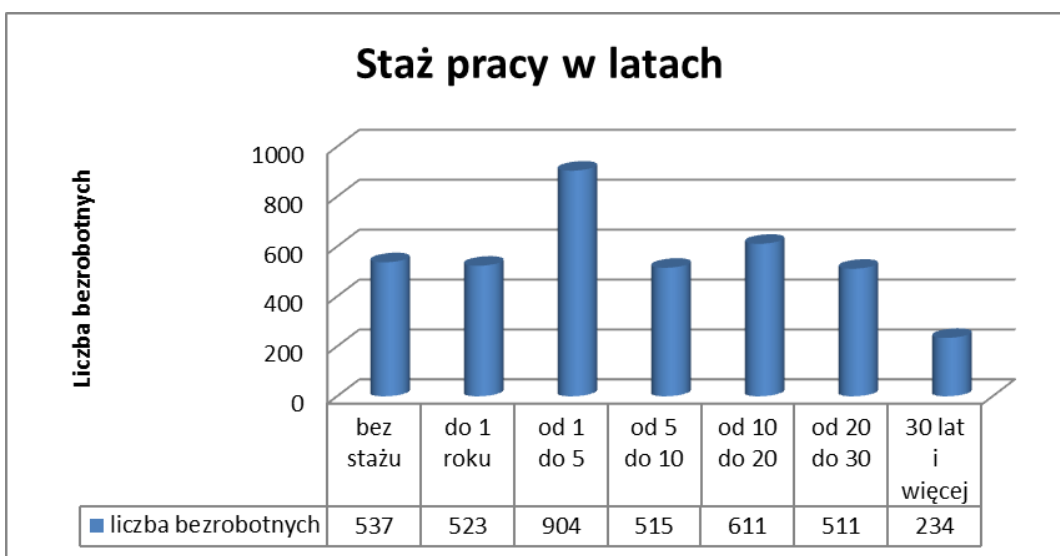
Bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym stanowią 54 % ogółu zarejestrowanych. Natomiast osoby pozostające bez pracy i legitymujące się wykształceniem średnim ogólnokształcącym stanowią poniżej 10% ogółu bezrobotnych. Więcej bezrobotnych, bo 13%, stanowią ludzie którzy posiadają dyplom wyższych uczelni.

TABELA 44: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy. Stan na 31 grudnia 2012 r.

Staż pracy w latach	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
Bez stażu	537	14	282
Do 1 roku	523	13,64	439
1 – 5	904	23,57	240
5 – 10	515	13,43	302
10 – 20	611	15,93	182
20 – 30	511	13,32	78
30 lat i więcej	234	6,1	303

Źródło: PUP NYSA

RYCINA 16: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy. Stan na 31 grudnia 2012 r.

Źródło: PUP NYSA

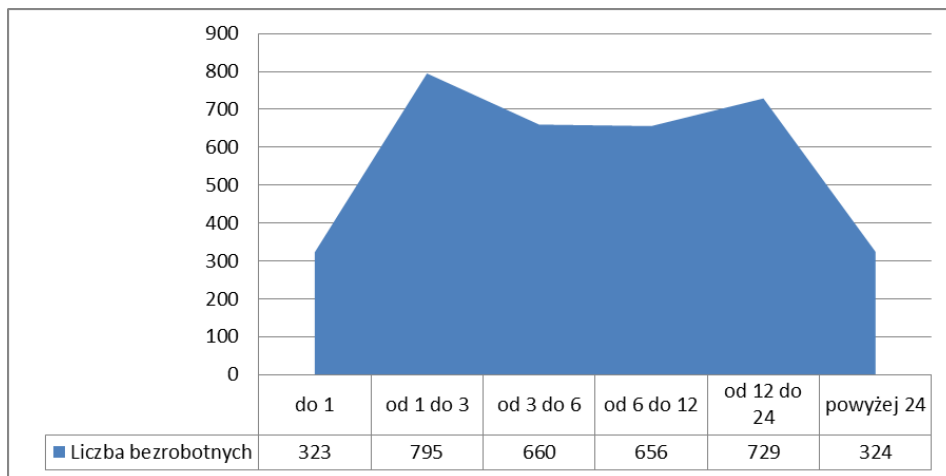
Ponad 35% zarejestrowanych bezrobotnych ma za sobą staż pracy dłuższy niż 10 lat. Równie liczną grupę stanowią bezrobotni, którzy nie podejmowali jeszcze pracy bądź mają staż do 1 roku. Społeczność ta stanowi łącznie blisko 28 % ogółu zarejestrowanych. Niekorzystnym zjawiskiem jest fakt, że w tej drugiej grupie są głównie ludzie młodzi, absolwenci średnich szkół technicznych oraz liceów.

TABELA 45: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 31 grudnia 2012 roku.

Czas pozostawania bez pracy w miesiącach	Liczba bezrobotnych ogółem	Struktura (%)	W tym liczba kobiet
Do 1	323	9,26	123
1 – 3	795	22,8	317
3 – 6	660	18,93	297
6 – 12	656	18,81	278
12 – 24	729	20,91	431
Powyżej 24 miesięcy	324	9,29	198

Źródło: PUP NYSA

RYCINA 17: Gmina Nysa – bezrobotni zarejestrowani według czasu pozostawania bez pracy. Stan na 31 grudnia 2012 roku.

90% bezrobotnych pozostaje bez pracy nie dłużej niż 24 miesiące. Natomiast za pozytywny należy uznać fakt, że 20% bezrobotnych pozostaje bez pracy dłużej niż 2 lata. Oznacza to, że Powiat Nyski nie jest zagrożony bezrobociem strukturalnym.

Obserwowana od kilku lat koniunktura gospodarcza spowodowała dość znaczny spadek bezrobocia, również na terenie gminy Nysa. Jednakże charakteryzuje ją przede wszystkim wzrost popytu na pracę w przemyśle i budownictwie, czyli dotyczy zwłaszcza robotników wykwalifikowanych i w tej kwestii obserwowana jest nawet nadwyżka popytu miejsc pracy nad podażą siły roboczej. Niepokojącym zjawiskiem jest jednak brak dobrze płatnych ofert pracy dla ludzi młodych i wykształconych. Omawianą problematykę potęguje wchodzący w wiek produkcyjny i zawodowy wyż demograficzny z pierwszej połowy lat 80 – tych XX wieku. Natychmiastowe stworzenie kilkuset miejsc pracy, opartych tylko o środki własne samorządu jest praktycznie niemożliwe. Szansę na poprawę sytuacji upatruje się w znalezieniu kolejnych grup inwestorów strategicznych, mogących zatrudnić pracowników w sektorze usługowym. Gmina posiada tereny i warunki infrastrukturalne do przyjęcia inwestorów. Ważnym atutem jest również bliskość granicy z Czechami oraz mała odległość do większych miast regionu: Opola i Wrocławia. Nie bez znaczenia są również dobre połączenia komunikacyjne gminy.

3.5 Ochrona zdrowia i opieka społeczna.

3.5.1. Służba zdrowia.

Zdecydowana większość placówek służby zdrowia zlokalizowana jest w Nysie. Najważniejszym obiektem jest Zespół Opieki Zdrowotnej zlokalizowany przy ul. św. Piotra 1 składający się z następujących jednostek organizacyjnych:

- Szpital im. Siostry Marii Merkert – ul. Bohaterów Warszawy 23;
- Przychodnia Rejonowa – ul. Ogrodowa 1;
- Przychodnia Specjalistyczna – ul. Ogrodowa 1;
- Zakład Diagnostyki Laboratoryjnej – ul. św. Piotra 1;

- Zakład Diagnostyki Obrazowej – ul. św. Piotra 1;
- Szkoła Rodzenia – ul. św. Piotra 1;
- Poradnia Medycyny Pracy – ul. Ogrodowa 1;
- Zakład Rehabilitacji Leczniczej – ul. św. Piotra 1;

W powyższym Zespole zatrudnionych jest 110 lekarzy oraz 293 pielęgniarki i położne. Szpital im. Siostry Marii Merkert posiada następujące oddziały i poradnie:

- internistyczno – kardiologiczny;
- internistyczny B;
- chirurgii ogólnej;
- dziecięcy;
- ginekologiczno – położniczy „rooming in” z pododdziałem patologii ciąży;
- obserwacyjno – zakaźny;
- neurologiczny z pododdziałem udarowym;
- laryngologiczny;
- okulistyczny;
- chirurgii urazowo – ortopedycznej;
- anestezjologii i intensywnej terapii;
- noworodkowy z pododdziałem patologii noworodka i wcześniaka;
- stacja dializ;
- dzienny oddział psychiatryczny;
- dzienny oddział szybkiej diagnostyki;
- ratunkowy;
- urologiczny;
- torakochirurgii;
- kardiologiczny;
- chirurgii jednego dnia;
- nefrologiczny.

Teren działania niniejszego Zespołu Opieki Zdrowotnej w zakresie lecznictwa otwartego obejmuje gminy: Nysa, Paczków, Korfantów, Kamiennik, Pakosławice, Łambinowice i Skoroszyce.

Ponadto do ważniejszych publicznych i niepublicznych podmiotów świadczących usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej należą:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Vita” sp. z o.o. – Nysa ul. Piłsudskiego 47;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Przychodnia Rodzinna „Mariacka” – Nysa ul. Mariacka 6/8;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Remedium” s.c. – Nysa ul. Kolejowa 2;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Vita Med.” s.c. – Nysa ul. Chodowieckiego 7;
- Wojskowa Specjalistyczna Przychodnia Lekarska, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Nysa ul. Kościuszki 3;
- Grupowa Praktyka Lekarzy Rodzinnych – Nysa ul. Piłsudskiego 12a;
- Niepubliczny Zakład Opieki Paliatywnej, Hospicjum im. św. Arnolda Janssena – Nysa ul. Sienkiewicza 7a;
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Vita” w Łambinowicach – Wyszaków Śląski 70;
- Niepubliczny Ośrodek Zdrowia – Koperniki 34b.

Powyższą listę uzupełniają kilkanaście niepublicznych specjalistycznych zakładów opieki zdrowotnej oraz dodatkowo kilkanaście praktyk lekarzy rodzinnych.

Szpital i przychodnie zapewniają mieszkańcom miasta i gminy podstawową i specjalistyczną opiekę medyczną. Korzystanie z pozostałych specjalistycznych usług medycznych odbywa się w placówkach zlokalizowanych poza granicami gminy, głównie w Opolu. Obecnie na terenie gminy funkcjonują 22 apteki. Wszystkie zlokalizowane są w Nysie. Ponadto w Nysie przy ul. Kusocińskiego 2 jest żłobek „Jedyneczka” dysponujący 95 miejscami dla dzieci oraz oddział żłobkowy przy Przedszkolu nr 14, dysponujący ponad 20 miejscami dla dzieci.

TABELA 46: Gmina Nysa – dostępność do usług służby zdrowia w 2006 roku.

Liczba mieszkańców przypadająca na 1 obiekt:	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Apteki	3164	3658	3851
Ośrodki zdrowia ²⁴	1431	1644	1355
Łóżka w szpitalach ogólnych na 10 tys. ludności	b.d.	59,9	39,8

Powyższe parametry występujące w gminie Nysa zbliżone są do warunków w innych gminach miejsko – wiejskich oraz porównywalne do przeciętnych uwarunkowań charakteryzujących powiat nyski i województwo opolskie.

- Obecnie zlokalizowana w gminie sieć placówek służby zdrowia jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb.

3.5.2. Opieka społeczna.

Opieką społeczną na terenie gminy zarządza Ośrodek Pomocy Społecznej w Nysie przy ul. Kościuszki 11. W 2012 roku rozdysponowano następującą pomoc:²⁵

- zasiłki stałe – 369 osób;
- zasiłki okresowe – 1049 osiob;
- zasiłki celowe – na kwotę 461 747,84 zł
- dodatki mieszkaniowe dla 588 osób

TABELA 47: Gmina Nysa – liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2000 – 2011.²⁶

Rok	Liczba rodzin korzystających z pomocy
2000	3019
2001	3223
2002	3670
2003	3545
2004	3167
2005	2552
2006	2351
2007	1884
2008	1522
2009	1625

²⁴ Powyższa statystyka obejmuje: szpitale ogólne, przychodnie, ośrodki zdrowia oraz praktyki lekarskie.

²⁵ Informacja z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie za 2012 r.

²⁶ Strategii Rozwoju gminy Nysa na lata 2014-2023.

2010	1631
2011	1630

Osoby korzystają z pomocy społecznej głównie z powodów tj.: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność lub długotrwała choroba oraz nieporadność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. Powyższe dane świadczą, iż dominującą formą wydatkowania środków finansowych w ramach pomocy społecznej są zasiłki celowe. Duża ilość zasiłków stałych natomiast świadczy o pogarszającym się stanie zdrowia mieszkańców gminy Nysa.

Ponadto na terenie gminy funkcjonują 3 stacjonarne domy pomocy społecznej dysponujące 309 miejscami.

W najbliższej przyszłości nie przewiduje się rozbudowy infrastruktury związanej z gminną pomocą społeczną.

3.6 Oświata i wychowanie.

W roku szkolnym 2012/2013 sieć oświatowa na terenie miasta i gminy składa się z następujących placówek:

- Przedszkole Nr 1 w Nysie ul. Bohaterów Warszawy 48;
- Przedszkole Nr 5 – Integracyjne w Nysie ul. Bohaterów Warszawy 13;
- Przedszkole Nr 6 w Nysie ul. Armii Krajowej 9;
- Przedszkole Nr 8 w Nysie ul. Tkacka 2;
- Przedszkole Nr 9 w Nysie ul. Sudecka 7;
- Przedszkole Nr 10 w Nysie ul. 11-go Listopada 6a;
- Przedszkole Nr 12 w Nysie ul. Podolska:
  - Oddział Zamiejscowy w Hajdukach Nyskich;
  - Oddział Zamiejscowy w Kępnicy;
- Przedszkole Nr 14 w Nysie ul. Grodkowska 28;
- Przedszkole Biała Nyska
- Szkoła Podstawowa Nr 1 w Nysie ul. Bohaterów Warszawy 7;
- Szkoła Podstawowa Nr 3 w Nysie ul. Krawiecka 6;
- Szkoła Podstawowa Nr 5 w Nysie ul. E. Gierczak 8;
- Szkoła Podstawowa Nr 10 w Nysie ul. 11 Listopada 6;
- Szkoła Podstawowa w Białej Nyskiej ul. Nyska 11;
- Publiczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Rozwoju Wsi Przełęk, Przełęk 15
- Publiczna Szkoła Podstawowa z Oddziałami Przedszkolnymi Stowarzyszenia Rozwoju i Odnowy Wsi Domaszkowice, Domaszkowice 47
- Zespół Szkół Sportowych w Nysie ul. Bramy Grodkowskiej 4:
  - Sportowa Szkoła Podstawowa;
  - Gimnazjum Sportowe;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nysie ul. Kościuszki 9
  - Niepubliczna Szkoła Podstawowa
  - Przedszkole Prywatne „Smerf”
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Goświnowicach ul. Kolejowa 5:
  - Przedszkole w Goświnowicach;
  - Przedszkole w Radzikowicach;
  - Szkoła Podstawowa Goświnowicach;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Kopernikach:
  - Przedszkole w Kopernikach;

- Szkoła Podstawowa w Kopernikach;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Lipowej:
  - Przedszkole w Wierzbicicach;
  - Szkoła Podstawowa w Lipowej;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Niwnicy:
  - Przedszkole w Niwnicy;
  - Szkoła Podstawowa w Niwnicy;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Złotogłowicach:
  - Przedszkole w Rusocinie;
  - Szkoła Podstawowa w Złotogłowicach;
- Gimnazjum Nr 1 w Nysie ul. Chodowieckiego 4;
- Gimnazjum Nr 2 w Nysie ul. B. Prusa 14;
- Gimnazjum Nr 3 w Nysie ul. Kościuszki 10 – przeznaczone do likwidacji;
- Diecezjalne Gimnazjum w Nysie, ul. Św. Piotra 1a;
- Diecezjalne Gimnazjum w Nysie, ul. Św. Piotra 1a;
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Nysie, ul. Jana Sobieskiego 2;
- Zespół Szkół Ekonomicznych w Nysie, ul. Plac Sikorskiego 1;
- Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Nysie, ul. Orkana 6;
- Zespół Szkół Technicznych w Nysie, ul. Chopina 2;
- Zespół Szkół i Placówek Oświatowych w Nysie, ul. Rodziewiczówny 1;
- Zespół Szkół Ogólnokształcących w Nysie, ul. Sobieskiego 2;
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie, ul. Armii Krajowej 7.

TABELA 48: Gmina Nysa – charakterystyka wychowania przedszkolnego, podstawowego i gimnazjalnego w roku szkolnym 2012/2013

Placówka	Liczba uczniów
Przedszkole Nr 1 Nysa	119
Przedszkole Nr 5 Nysa	119
Przedszkole Nr 6 Nysa	150
Przedszkole Nr 8 Nysa	125
Przedszkole Nr 9 Nysa	100
Przedszkole Nr 10 Nysa	148
Przedszkole Nr 12 Nysa	247
Przedszkole Nr 14 Nysa	100
Przedszkole w Hajdukach Nyskich	19
Przedszkole w Kępnicy	22
Przedszkole w Białej Nyskiej	72
Przedszkole w Goświnowicach	29
Przedszkole w Radzikowicach	29
Przedszkole w Kopernikach	26
Przedszkole w Wierzbicicach	16
Przedszkole w Niwnicy	33
Przedszkole w Rusocinie	23
Szkoła Podstawowa Nr 1 Nysa	591

Szkoła Podstawowa Nr 3 Nysa	414
Szkoła Podstawowa Nr 5 Nysa	279
Szkoła Podstawowa Nr 10 Nysa	614
Sportowa Szkoła Podstawowa Nysa	367
Szkoła Podstawowa w Białej Nyskiej	74
Szkoła Podstawowa Goświnowicach	55
Szkoła Podstawowa w Kopernikach	52
Szkoła Podstawowa w Lipowej	31
Szkoła Podstawowa w Niwnicy	101
Gimnazjum Nr 1 Nysa	458
Gimnazjum Nr 2 Nysa	484
Gimnazjum Nr 3 Nysa	307
Gimnazjum Sportowe Nysa	196

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Nysa

Ogółem w roku szkolnym 2012/2013 z gminnej i powiatowej sieci oświatowej korzysta:

- 3569 dzieci w przedszkolu;
- 6869 uczniów w szkołach podstawowych;
- 4270 uczniów w gimnazjum.

TABELA 49: Gmina Nysa – wybrane wskaźniki charakteryzujące sieć szkolno – oświatową w roku szkolnym 2012/2013.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Liczba miejsc na 1 przedszkole	1,04	0,95	0,94
Liczba dzieci na 1 przedszkole	110,46	64,89	78,29
Liczba miejsc w przedszkolach na 1 dziecko	0,96	1,05	1,06
Liczba uczniów na 1 szkołę podstawową	199,86	114,48	125,22
Liczba uczniów na 1 pomieszczenie w szkołach podstawowych	14,5	10,58	10,53
Liczba pomieszczeń szkolnych na 1 szkołę podstawową	13,79	10,82	11,89
Liczba uczniów na 1 gimnazjum	221	185,65	161,42
Liczba uczniów na 1 pomieszczenie w gimnazjum	12,37	13,3	13,08
Liczba pomieszczeń szkolnych na 1 gimnazjum	17,87	13,3	12,34

Diagnoza społeczno-gospodarcza gminy Nysa

Wskaźniki dotyczące poszczególnych typów sieci oświatowej są zróżnicowane. Przeciętna liczba wszystkich dzieci przypadająca na 1 obiekt w przedszkolach jest porównywalna ze wskaźnikiem charakteryzującym województwo opolskie. Jednakże liczba dostępnych miejsc w przedszkolach w stosunku do liczby wszystkich dzieci jest na terenie gminy Nysa wyższa od średniej w powiecie i województwie. Przeciętna liczba uczniów przypadająca na 1 obiekt w szkołach podstawowych i gimnazjach jest w gminie Nysa zdecydowanie wyższa od porównywanych wartości. Wpływ na to mają

głównie duże kubatury większości placówek oświatowych w gminie, w szczególności tych zlokalizowanych w mieście. Potwierdza to między innymi większa liczba pomieszczeń na 1 placówkę. Infrastrukturę związaną z edukacją i wychowaniem uzupełniają:

- Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia imienia Witolda Lutosławskiego w Nysie, ul. Plac Solny 2 (druga co do wielkości szkoła muzyczna na opolszczyźnie);
- Ognisko Artystyczne w Nysie, ul. Grodzkiej 19;
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Nysie, ul. Chopina 4;
- Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Nysie, ul. Al. Wojska Polskiego 31;
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Nysie, ul. Grodkowska 54.

Młodzież z gminy Nysa korzysta również z bogatej sieci placówek zlokalizowanych poza granicami samorządu, głównie w Opolu i Wrocławiu. Dotyczy to pobierania nauki w szkołach średnich o innych specjalizacjach niż w miejscowych placówkach oraz na wyższych uczelniach.

Obecnie gminna i powiatowa sieć oświatowa jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb i nie przewiduje się w najbliższych latach budowy nowej placówki. W dłuższej perspektywie należy prowadzić monitoring zmian demograficznych i dostosować inwestycje do potrzeb społecznych.

3.7 Kultura.

Na terenie gminy funkcjonuje rozwinięta sieć placówek kulturalnych. Rozpowszechnianiem kultury na terenie miasta i gminy zajmuje się Nyski Dom Kultury imienia Wandy Pawlik (NDK) zlokalizowany w Nysie przy ul. Wałowej 7. NDK prowadzi działalność kulturalną, edukacyjną i usługową. NDK wychodzi z szeroką i zróżnicowaną ofertą inicjatyw kulturalnych. Podstawą działalności jest praca z uzdolnionymi artystycznie amatorskimi grupami dziecięcymi i młodzieżowymi, a także gronem osób dorosłych. Różnorodna oferta kulturalna NDK obejmuje: recitale artystów scen polskich, spektakle teatralne, kabaretowe, przedstawienia operowe, operetkowe oraz wiele innych. Dla uczniów szkół NDK organizuje programy edukacyjne, audycje umuzykalniające, bajki, itp. NDK jest miejscem, gdzie odbywają się kongresy, posiedzenia, sympozja, zjazdy absolwentów szkół, wernisaże i prestiżowe wydarzenia kulturalne. Przy NDK funkcjonują liczne zespoły i sekcje zainteresowań. Prowadzone przez NDK koła zainteresowań skupiają aktywnych kulturalnie mieszkańców gminy, a poziom prezentowanych działań artystycznych wykracza po za ramy ruchu amatorskiego jak w przypadku działań teatralnych czy muzycznych. Do najpopularniejszych sekcji zainteresowań należą:

- teatralna;
- muzyczna;
- filmowa;
- taneczna;
- fotograficzna.

Kolejną instytucją kultury jest Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna im. Władysława Broniewskiego zlokalizowana w Nysie przy ul. Sukienniczej 2. Biblioteka posiada 10 filii, 2 w Nysie przy ul. Prusa 14 i przy ul. Wandy Pawlik 8a, oraz 8 we wsiach: Biała Nyska, Goświnowice, Hajduki, Koperniki, Kubice, Lipowa, Wierzbicice i Złotogłowice. Działalność biblioteki służy zaspokajaniu potrzeb czytelniczych społeczeństwa, jego wychowaniu i upowszechnianiu oraz rozwojowi kultury i wiedzy. Organizuje także zajęcia południowe dla dzieci i młodzieży. Biblioteka posiada księgozbiór liczony na ponad 135 tysięcy woluminów. Korzysta z niej rocznie ponad 11000 czytelników. W 2012 roku wypożyczenia na 1 czytelnika wyniosły 12,1 wolumina. W ramach działalności Miejskiej i Gminnej Biblioteki Publicznej w Nysie na rzecz popularyzacji książki i czytelnictwa organizowane są spotkania autorskie, wieczory

literackie, lekcje biblioteczne, konkursy czytelnicze i plastyczne, *głośne czytanie bajek*, wystawy plastyczne i fotograficzne oraz wiele innych form pracy z czytelnikami.

Pozostałe placówki upowszechniania kultury:

- Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia imienia Witolda Lutosławskiego w Nysie przy ul. Plac Solny 2 (druga co do wielkości szkoła muzyczna na opolszczyźnie);
- Zespół Szkół i Placówek Artystycznych w Nysie przy ul. Grodzkiej 19
- Muzeum w Nysie przy ul. Biskupa Jarosława 11.

Jedną z najważniejszych instytucji kultury na terenie gminy jest Muzeum w Nysie. Muzeum powstało w 1897 roku, jako pierwsza tego typu placówka na Górnym Śląsku. Muzeum posiada bogate zbiory:

- grafiki dawnej i współczesnej: XVI – XX wiek;
- rzeźby: XV – XIX wiek;
- rzemiosła artystycznego.

Muzeum posiada kolekcję malarstwa europejskiego (XV – XIX wiek). Galeria obejmuje około 200 dzieł sztalgugowych. Do najcenniejszych zaliczyć należy obrazy:

- "Judyta z głową Holofernesa" z warsztatu Cranacha Starszego;
- "Ukrzyżowanie" F. Bassana – XVI wiek;
- "Portret mężczyzny" B. von Der Helsta – XVII wiek;
- "Sceny w gospodzie" A. Palamedesa – XVII wiek

oraz wiele innych dzieł znanych mistrzów flamandzkich, niemieckich i włoskich.

Do wystaw stałych Muzeum należą:

- Pradzieje ziemi nyskiej
- Za progiem mieszczańskiego domu w Nysie na przełomie XIX i XX w.
- Kultura materialna ziemi nyskiej
- Nyskie rzemiosło artystyczne i pamiątki miejskie
- Militaria
- Galeria malarstwa obcego XV-XIX w.
- Sztuka i rzemiosło artystyczne XVI - XIX w.
- Procesy czarownic na pograniczu nysko-jesenickim.

Na terenie miasta i gminy organizowane są liczne imprezy kulturalno – sportowe o randze lokalnej i regionalnej. Organizatorem imprez jest Urząd Miejski w Nysie, Nyski Dom Kultury, Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna, Nyski Ośrodek Rekreacji oraz stowarzyszenia działające na terenie Gminy Nysa.

Najważniejsze imprezy kulturalne w Gminie Nysa:

- Dni Nysy;
- Dni Twierdzy Nysa;
- Festiwal Ognia i Wody;
- Gala wręczenia Trytona Nyskiego;
- Obchody świąt patriotycznych;
- Salon Nyski;
- Widowisko plenerowe Noc Świętojańska;
- Wakacyjny Kurs Big-Bandów;

- Jarmark Jakubowy;
- Metalowa Twierdza;
- Muzyka w zabytkowych kościołach i wnętrzach Księstwa Nyskiego;
- Europejskie Dni Dziedzictwa;
- Rocznica Beatyfikacji Błogosławionej Marii Luizy Merkert;
- Turniej Poetycki „Orzech”;
- Festiwal Folklorystyczny „Folk Fiesta”.

Ofertę kulturalną uzupełniają stowarzyszenia, które w ramach swojej statutowej działalności organizują imprezy dla mieszkańców Gminy Nysa. Są to między innymi: Nyski Klub Motocykli Dawnych i Ciężkich „Globetrotter Homeless”, Stowarzyszenie Rozwoju Uniwersytetu III Wieku im. Jerzego Kozarzewskiego, Nyska Grupa Artystyczna, Stowarzyszenie Międzyszkolny Zespół Folklorystyczny „Mała Nysa”, Stowarzyszenie „Pro Schola Musica”, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Biała Nyska. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi Skorochów, Robotnicze Stowarzyszenie Twórców Kultury, Nyska Grupa Literacka.

TABELA 50: Gmina Nysa – uwarunkowania charakteryzujące usługi kultury w 2012 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Ilość mieszkańców na 1 bibliotekę	5309	3218	3061
Księgozbiór w woluminach na 1000 mieszkańców	2287,3	3417,7	3929,3
Wypożyczenia w woluminach na 1 czytelnika	18,3	21,3	18,8
Liczba mieszkańców na 1 kino	58397	35396,5	77707,92
Liczba mieszkańców na 1 muzeum	58397	47195,3	72157,3

Z usług kultury wyższego rzędu (np.: teatry, opery, filharmonie, galerie, muzea, wystawy, itp.) mieszkańcy gminy Nysa korzystają poza jej granicami, głównie w Opolu i we Wrocławiu.

Obecna sieć i zakres usług kultury jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb. Władze samorządowe zamierzają nadal utrzymywać i kontynuować działalność istniejących placówek kulturalnych. Ponadto przyszłe działania powinny prowadzić do zachęcenia uczestnictwem w życiu kulturalnym miasta i gminy coraz większej liczby mieszkańców. Osiągnąć to można między innymi poprzez szersze dostosowanie oferty w kierunku potrzeb różnych grup wiekowych, między innymi wzbogacając obecną ofertę oraz łącząc działalność instytucji kulturalnych z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: sportu, rekreacji, gastronomii czy rozrywki. W najbliższym czasie nie przewiduje się likwidacji żadnej z placówek kulturalnych.

3.8 Sport.

Działania klubów i licznych sekcji sportowych oraz urozmaicona infrastruktura sportowa to podstawowa możliwość rozwoju kultury fizycznej wśród mieszkańców gminy, a szczególnie dzieci i młodzieży. Organizacją aktywności sportowo-turystycznej zajmuje się Nyski Ośrodek Rekreacji (NOR) z siedzibą w Skorochowie. Do głównych celów i zadań NOR należą:

- eksploatacja, konserwacja i rozbudowa bazy sportowej, rekreacyjnej i turystycznej będącej w zarządzie NOR;
- udostępnienie bazy sportowej, rekreacyjnej i turystycznej według zapotrzebowania społecznego – kluby sportowe, szkoły, mieszkańcy;

- organizacja imprez sportowo – rekreacyjnych, zawodów sportowych, imprez sportowo – turystycznych;
- prowadzenie działalności służącej upowszechnianiu sportu, rekreacji, turystyki oraz prawidłowemu funkcjonowaniu Ośrodka;
- popularyzacja walorów rekreacji ruchowej;
- działalność propagandowa i reklamowa z zakresu działania Ośrodka.

Ogólnodostępną infrastrukturę sportową i rekreacją w gminie tworzą między innymi:

- Stadion Miejski w zarządzie NOR – obiekt z widownią na 1500 miejsc wraz z infrastrukturą towarzyszącą (korty tenisowe – 5 boisk do tenisa, ściana treningowa oraz widownia na 100 miejsc, bieżnie, w okresie zimowym sztuczne lodowisko) – Nysa, ul. Kraszewskiego 2;
- Stadion Miejski w zarządzie KS Polonia Nysa – obiekt na 1222 miejsca siedzące, w tym 532 krzeselka indywidualne wraz z infrastrukturą towarzyszącą (boisko boczne, korty tenisowe, bieżnie) – Nysa, ul. Sudecka 28;
- Strzelnice sportowe – Nysa, ul. Sobieskiego 2, ul. Poniatowskiego 3, ul. Orkana 6, ul. Bolesława Śmiałego
- Kryta pływalnia – Nysa, ul. Piłsudskiego 40;
- Kąpielisko Miejskie z piaszczystą plażą, terenami zielonymi (boiska do koszykówki i siatkówki, korty tenisowe) i zapleczem gastronomicznym – Nysa, ul. Saperska;
- infrastruktura rekreacyjno – turystyczna przy siedzibie NOR w Skorochowie: plaża, kąpielisko, przystań, stanowiska wędkarskie, obiekty noclegowe i gastronomiczne, pole namiotowe;
- Przystań WOPR wraz z wypożyczalnią sprzętu pływającego w Głębinowie;
- pełnowymiarowe boiska do gry w piłkę nożną wraz z bieżnią we wsiach: Głębinów, Goświnowice, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Kubice, Niwnica, Rusocin, Sękowice, Skorochów, Wyszaków Śląski i Złotogłowice;
- boiska do gier małych (koszykówka, siatkówka) we wsiach: Głębinów, Koperniki, Kubice, Niwnica i Złotogłowice;
- boisko wielofunkcyjne "ORLIK" przy ul. Kordeckiego;
- Fitness Park przy Al. Lompy;
- Skatepark przy Al. Lompy.

Infrastrukturę sportową uzupełniają obiekty zlokalizowane przy placówkach szkolnych i są to:

- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Goświnowicach:
  - boisko do gier małych (koszykówka);
  - boisko do gier małych (uniwersalne);
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Kopernikach:
  - boisko do gier małych (uniwersalne);
  - sala gimnastyczna;
- Szkoła Podstawowa w Lipowej z oddziałem przedszkolnym:
  - boisko do gier małych (uniwersalne);
  - sala sportowa;
- Szkoła Podstawowa w Białej Nyskiej:
  - boisko do gier małych (uniwersalne);

- sala sportowa;
- Szkoła Podstawowa nr 1 w Nysie:
  - boisko wielofunkcyjne z dwutorową bieżnią i skoczną do skoku w dal;
  - sala gimnastyczna pomocnicza
- Szkoła Podstawowa nr 3 w Nysie:
  - sala sportowa;
  - boisko wielofunkcyjne;
- Szkoła Podstawowa nr 5 w Nysie:
  - boisko asfaltowe do piłki nożnej;
  - boisko asfaltowe do piłki koszykowej i siatkowej;
  - sala gimnastyczna pomocnicza;
- Szkoła Podstawowa nr 10 w Nysie:
  - sala sportowa;
  - boisko wielofunkcyjne;
- Gimnazjum nr 1 w Nysie:
  - boisko do gier małych (koszykówka);
  - boisko do gier małych (piłka ręczna);
  - 2 boiska do siatkówki plażowej
  - boisko do gier małych (tenis ziemny);
  - sala sportowa;
- Gimnazjum nr 2 w Nysie:
  - boisko wielofunkcyjne;
  - boisko do siatkówki plażowej;
  - 3 sale sportowe;
  - sala tańca;
- Gimnazjum nr 3 w Nysie:
  - boisko do gier małych (piłka ręczna);
  - boisko ze sztuczną nawierzchnią
  - bulodrom;
- I Liceum Ogólnokształcące w Nysie:
  - sala sportowa;
  - strzelnica sportowa;
- Zespół Szkół Technicznych w Nysie:
  - boisko do gier małych (piłka ręczna);
  - sala sportowa z trybunami;
- Zespół Szkół Sportowych w Nysie:
  - sala uniwersalna;
  - sala treningowa do gimnastyki sportowej;
  - sala sportowa;
  - boisko wielofunkcyjne;
- Zespół Szkół Ekonomicznych w Nysie:
boisko do gier małych (uniwersalne);
sala sportowa;
- Zespół Szkół i Placówek Oświatowych w Nysie:

- 3 sale sportowe;
- boisko piłkarskie
- Zespół Szkół Mechanicznych w Nysie:
  - 2 sale sportowe;
  - strzelnica sportowa;
- Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nysie:
  - 2 wielofunkcyjne hale sportowe.

Większość wyżej wymienionych obiektów jest ogólnodostępna. Ponadto z wyżej wymienionej infrastruktury sportowej korzystają liczne zespoły, stowarzyszenia i sekcje sportowe, do których należą:

- kluby sportowe:
  - Nyskie Towarzystwo Siatkówki Kobiet "Lewiatan" Nysa;
  - Nyskie Towarzystwo Gimnastyczne;
  - KS "Polonia";
  - Klub Żeglarski "Nysa";
  - Nyski Klub Sportowo – Turystyczny Niewidomych i Słabowidzących „ATUT” Nysa;
  - Ludowy Klub Sportowy RUSOCIN;
  - Nyskie Towarzystwo Tenisowe;
  - Stowarzyszenie Klub Sportowy „LUKS” Nysa;
  - Klub Sportowy TRIATHLON Nysa;
  - Nyski Klub Petanque;
  - Stowarzyszenie Klub Motocrossowy Nysa;
  - Nyska Formacja Obronno Taktyczna;
- akademickie kluby sportowe:
  - Klub Akademicki Związek Sportowy Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nysie;
- uczniowskie, szkolne i międzyszkolne kluby sportowe:
  - Nyski Szkolny Związek Sportowy;
  - Szkolny Klub Sportowy "Mechanik";
  - Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy "Gim.2";
  - Uczniowski Klub Sportowy "Plejada";
  - Uczniowski Ludowy Klub Sportowy "Dwójka";
  - Uczniowski Lekkoatletyczny Klub Sportowy „Athletics” Nysa.

Gminny Związek „Ludowe Kluby Sportowe” Nysa zrzeszający 9 Ludowych Klubów Sportowych:

- LKS Biała Nyska;
- LZS Domaszkowice;
- LZS Jędrzychów;
- LZS Kępnica;
- LZS Koperniki-Morów;
- LZS Niwnica – Konradowa;
- LZS Podzamcze Nysa;
- LZS Sękowice;
- LZS Siestrzechowice;

Działania samorządu powinny nadal koncentrować się wokół rozwoju oraz upowszechniania na terenie gminy różnych form sportu i rekreacji. Analogicznie do przedsięwzięć związanych z kulturą,

należy kontynuować możliwość zrzeszania się w klubach i sekcjach sportowych dla miejscowej młodzieży. W najbliższych latach planuje się przebudowę obecnych lub budowę nowych obiektów. Z punktu widzenia najważniejszych potrzeb wymienia się następujące planowane przedsięwzięcia:

- budowa kompleksu sportowego wraz z halą widowiskowo-sportową w Nysie przy ul. Sudeckiej;
- budowa wielofunkcyjnego boiska przy Gimnazjum nr 1 w Nysie;
- zagospodarowanie obiektu kąpieliska miejskiego w Nysie;
- modernizacja stadionu miejskiego w Nysie przy ul. Kraszewskiego;
- budowa ścieżek rowerowych w mieście i gminie.

3.9 Gospodarka mieszkaniowa.

3.9.1. Zasoby mieszkaniowe.

Przeciętne wskaźniki dotyczące mieszkalnictwa w gminie Nysa są zbliżone do poziomu występującego w skali kraju i województwa opolskiego. Podobnie kształtuje się problematyka związana z gospodarką mieszkaniową, to jest:

- nadal wysoki odsetek mieszkań o niskim standardzie;
- ograniczone fundusze na remonty kapitalne;
- niezaspokojone potrzeby kwaterunkowe ludności;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie;
- wysoka przeciętna liczba osób na 1 izbę.

Na terenie gminy występują zróżnicowane typy zabudowy. Zabudowa zagrodowa oraz jednorodzinna i jednorodzinna – usługowa występuje głównie na terenach wiejskich, natomiast zabudowa wielorodzinna na terenie miasta. Ponadto zabudowa wielorodzinna zlokalizowana jest na terenie wsi: Biała Nyska, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Kępnica, Koperniki, Lipowa, Morów, Niwnica, Przełęk, Radzikowice, Regulice, Siestrzechowice, Wyszków Śląski i Wierzbicice. Powierzchnie działek w zależności od typu zabudowy wahają się od 500 do 2000 m². Przeciętna wysokość zabudowy na wsi wynosi 2, a maksymalnie 3 kondygnacje, natomiast w mieście przeciętnie od 4 do 5, a miejscami do 11 kondygnacji.

Na podstawie wyników badań z powszechnego spisu ludności w 2002 roku można obliczyć, że spośród 19061 mieszkań zlokalizowanych na terenie gminy 30,85 % wybudowano przed 1945 rokiem, z czego 37,33 % powstało przed 1918 rokiem. Większość z nich wymaga kapitalnych remontów.

TABELA 51: Gmina Nysa – struktura zasobów mieszkaniowych według wieku.

Okres budowy mieszkania	Ilość mieszkań	Struktura w %	Powierzchnia w m ²	Struktura w %
przed 1918 rokiem	2195	11,52	174632	13,62
1918 – 1944	3685	19,33	288768	22,52
1945 – 1970	3129	16,42	152638	11,91
1971 – 1978	3864	20,27	209787	16,36
1979 – 1988	3608	18,93	242007	18,88
1989 – 2002	2149	11,27	176166	13,74
w budowie	112	0,59	16908	1,32
nie ustalono	319	1,67	21131	1,65

RYCINA 18: Gmina Nysa – mieszkania zamieszkane według okresu ich budowy

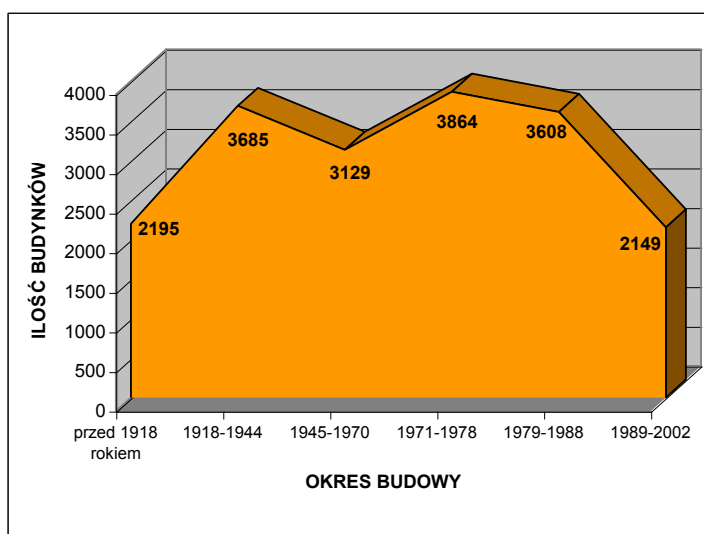

TABELA 52: Gmina Nysa – zasoby mieszkaniowe w 2010 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	w tym miasto
Liczba mieszkań	20923	17138
Liczba izb	79424	61479

Źródło: GUS

Całkowita powierzchnia użytkowa mieszkań wyniosła w 2010 roku 1470924 m², w tym w mieście – 1096273 m².

TABELA 53: Gmina Nysa – wskaźniki charakteryzujące warunki zamieszkania w 2006 roku.

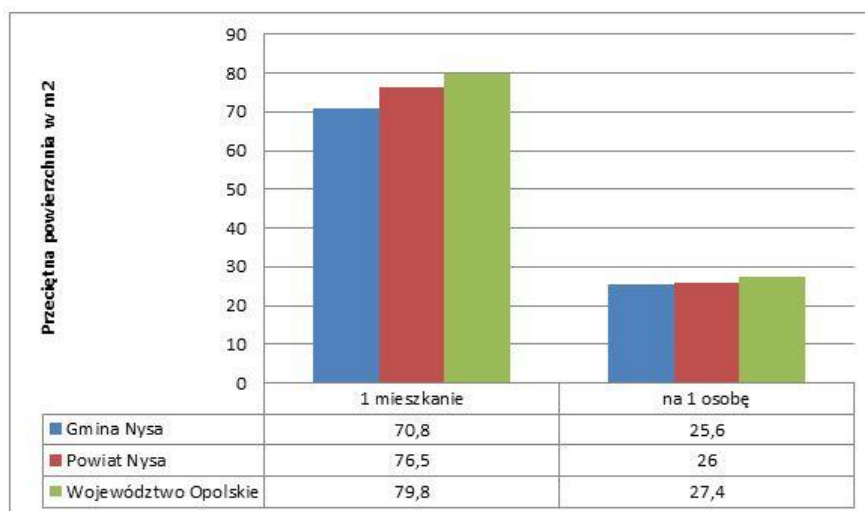
Przeciętna:	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Powierzchnia użytkowa w m ² 1 mieszkania	67,96	73,46	76,79
Powierzchnia użytkowa w m ² 1 izby	18,26	18,92	18,96
Liczba izb w 1 mieszkaniu	3,72	3,88	4,05
Powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę	22,65	23,22	24,71
Liczba osób w 1 mieszkaniu	3,00	3,16	3,11
Liczba osób w 1 izbie	0,81	0,81	0,77

Powyższe wskaźniki statystyczne dotyczące warunków zamieszkania w gminie Nysa są charakterystyczne dla gmin miejsko – wiejskich, w których liczba mieszkańców miasta stanowi aż 80 % wszystkich mieszkańców gminy. Wskaźniki te odznaczają się bowiem mniej korzystnymi uwarunkowaniami na tle gmin wiejskich województwa w zakresie powierzchni użytkowej oraz liczbie izb, a z drugiej strony korzystniejszymi uwarunkowaniami w kontekście przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie oraz 1 izbę. Powodem tego stanu jest przede wszystkim znacznie mniejsza kubatura przeciętnego zabudowania w mieście (Nysa) niż na wsi, ale także fakt, że liczebność przeciętnego gospodarstwa domowego w mieście jest mniejsza od tego na wsi. Nie bez znaczenia jest również

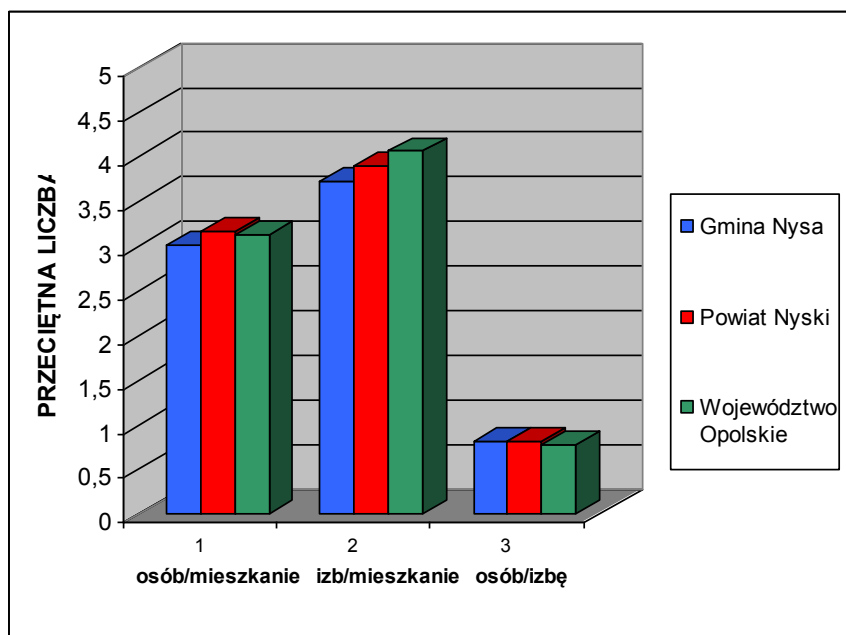
standard mieszkań, a zwłaszcza wiek substancji mieszkaniowej. Między innymi te powody decydują o tym, że przedstawione powyżej wskaźniki charakteryzujące warunki zamieszkania są w większości kategorii mniej korzystne od przeciętnych uwarunkowań w powiecie i województwie.

Nysa – wybrane wartości charakteryzujące warunki zamieszkania w 2012 roku

RYCINA 19: Gmina (I)

RYCINA 20: Gmina Nysa – wybrane wartości charakteryzujące warunki zamieszkania w 2006 r. (II).

3.9.2. Własność komunalna.

W 2007 roku własnością komunalną objęte były 1952 mieszkania, składających się z 4834 izb, o łącznej powierzchni użytkowej wynoszącej 97979,43 m². Zarządza nimi Nyski Zarząd Nieruchomości sp. z o.o. podporządkowany bezpośrednio jako spółka gminna Urzędowi Miejskiemu w Nysie. Cena 1 m² powierzchni użytkowej mieszkań komunalnych wynosi średnio od 1217 do 2671 złotych i uzależniona jest między innymi od: położenia lokalu, roku budowy, piętra i stanu technicznego.

TABELA 54: Gmina Nysa – komunalne zasoby mieszkaniowe w 2007 roku.

Wyszczególnienie	Własność Gminy	% ogółu zasobów
Mieszkania	1952	9,76
Izby	4834	6,49
Powierzchnia użytkowa w m ²	97979,43	7,21

Własność komunalna stanowi 7,21 % ogółu zasobów mieszkaniowych na terenie gminy. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania komunalnego wynosi 50,19 m² i składa się średnio z 2,48 izb. Corocznie na przydział mieszkania z gminnego zasobu mieszkaniowego oczekuje około 50 rodzin o niskich dochodach.

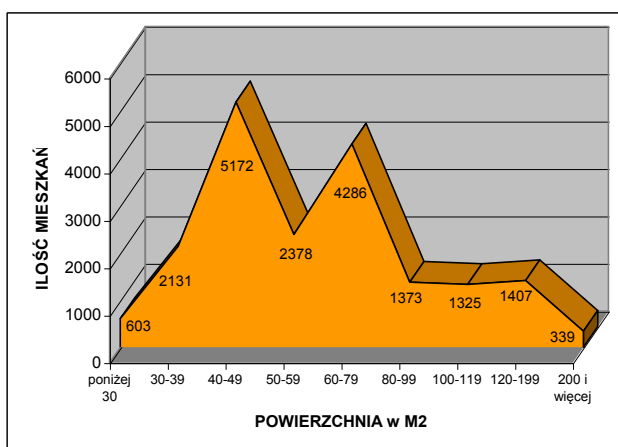
3.9.3. Standard mieszkań.

Na podstawie wyników badań z powszechnego spisu ludności w 2002 roku można obliczyć, że stosunkowo najwięcej mieszkań w gminie Nysa (27 %) ma powierzchnię użytkową w granicach od 40 do 49 m². Generalnie mieszkania o powierzchni użytkowej do 50 m² stanowią 41,48 % ogółu, od 50 m² do 100 m² – 42,16 %, a powyżej 100 m² – 16,11 %. Powierzchni 0,25 % mieszkań nie ustalono.

TABELA 55: Gmina Nysa – mieszkania zamieszkane według powierzchni użytkowej w 2002 roku.

Powierzchnia użytkowa w m ²	Ilość mieszkań	Struktura w %
poniżej 30	603	3,16
30 – 39	2131	11,18
40 – 49	5172	27,13
50 – 59	2378	12,48
60 – 79	4286	22,49
80 – 99	1373	7,20
100 – 119	1325	6,95
120 – 199	1407	7,38
200 i więcej	339	1,78
nie ustalono	47	0,25

RYCINA 21: Gmina Nysa – struktura mieszkań zamieszkałych według powierzchni użytkowej w 2002 r.

Ponadto ustalono, że w 2002 roku wyposażenie mieszkań zlokalizowanych na terenie gminy Nysa obejmowało między innymi:

- wodociąg z sieci – 18585 mieszkań (97,50 % ogółu);
- ustęp splukiwany z odprowadzeniem do sieci – 15642 mieszkania (82,06 %);
- łazienkę – 18064 mieszkania (94,77 %);

- ciepłą wodę bieżącą – 17794 mieszkania (93,95 %);
- gaz z sieci – 14769 mieszkań (77,48 %);
- centralne ogrzewanie zbiorowe – 10592 mieszkania (55,57 %).

3.9.4. Budownictwo mieszkaniowe.

Na terenie gminy Nysa w 2006 roku oddano do użytku 87 mieszkań, składających się z 419 izb (w tym w mieście: 59 mieszkań, składających się z 266 izb). Łączna powierzchnia użytkowa nowo oddanych mieszkań wyniosła 11087 m² (w tym w mieście 7167 m²). Wszystkie mieszkania oddano w systemie jednorodzinny. Obecnie przeciętna cena 1 m² terenu przeznaczonego pod budownictwo mieszkaniowe wynosi w mieście 57,80 złotych zaś na terenach wiejskich 15,05 złotych. Jej konkretny poziom jest uzależniony od lokalizacji i stopnia uzbrojenia.

TABELA 56: Gmina Nysa – mieszkania oddane do użytku w 2006 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Mieszkania oddane do użytku ogółem na 1000 ludności	1,45	0,78	1,28
Mieszkania oddane do użytku w budownictwie indywidualnym na 1000 ludności	1,45	0,78	0,94
Nowe izby mieszkalne ogółem na 1000 ludności	6,98	3,86	5,97
Nowe izby mieszkalne w budownictwie indywidualnym na 1000 ludności	6,98	3,86	5,05
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 nowego mieszkania w m ²	127,44	128,41	121,84
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 nowego mieszkania w budownictwie indywidualnym w m ²	127,44	128,41	148,06
Przeciętna ilość izb w nowym mieszkaniu	4,82	4,96	4,65
Przeciętna ilość izb w nowym mieszkaniu w budownictwie indywidualnym	4,82	4,96	5,39

W 2006 roku wskaźnik ilości nowych mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców był blisko o 100 % wyższy od wartości charakteryzującej powiat nyski oraz o 15 % wyższy od wskaźnika dla całego województwa opolskiego. Natomiast w kolejnym porównaniu obserwujemy, że przeciętna powierzchnia nowo oddanego mieszkania była zbliżona do wartości przyporządkowanej dla powiatu oraz wyższa od średniej dla województwa. Stało się tak dzięki temu, że wszystkie nowe mieszkania w gminie Nysa to budownictwo jednorodzinne, charakteryzujące się większą powierzchnią użytkową od mieszkań w blokach wielorodzinnych. Należy nadmienić, że prezentowane dane nie są wizerunkiem stałych tendencji lecz tylko obrazem sytuacji w danym roku i mogą z roku na rok ulegać znacznym zmianom. Bez względu na to gmina Nysa nie jest obecnie atrakcyjnym miejscem pod względem osadnictwa, zwłaszcza dla dotychczasowych mieszkańców gminy o czym świadczy między innymi obserwowane od kilku lat ujemne saldo migracji. Wpływ na to ma przeciętna kondycja lokalnej gospodarki i związany z tym brak nowych, a także atrakcyjnych zarobkowo miejsc pracy. Nie bez znaczenia są również obawy przed powtórką katastrofalnej powodzi z lipca 19997 roku. Z drugiej strony atrakcyjne walory krajobrazowe oraz ożywienie gospodarcze są szansą na odwrócenie dotychczasowych, niekorzystnych tendencji. Należy więc promować tereny przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe, licząc głównie na uniknięcie odpływu własnej społeczności. Jednakże należy jednocześnie prowadzić wyważoną politykę w zakresie wyznaczania miejsc pod budownictwo

mieszkańców. Zbytne nasycenie zabudową mieszkaniową, szczególnie na terenach wiejskich może spowodować odwrócenie obecnych tendencji związanych z migracjami relacji miasto – wieś.

Na etapie niniejszej diagnozy (uwarunkowań rozwoju), będącej częścią Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, nadmienić można, że perspektywiczne potrzeby mieszkaniowe są ściśle powiązane ze skalą rozwoju ludności, istniejącym deficytem mieszkań samodzielnie zamieszkiwanych, jakością zasobów mieszkaniowych (wiek i stopień zużycia technicznego) oraz aspektami ekonomicznymi wynikającymi z polityki społeczno – gospodarczej państwa (zamożność społeczeństwa, dostępność do tanich kredytów hipotecznych, itp.).

3.10 Bezpieczeństwo publiczne

3.10.1. Policja.

Stan bezpieczeństwa w gminie w znacznym stopniu jest zdeterminowany przez funkcjonowanie stosownych jednostek powołanych w tym celu. W Nysie przy ul. Armii Krajowej 11 zlokalizowana jest Komenda Powiatowa Policji. Do obsługi poszczególnych rejonów gminy oddelegowanych jest 266 funkcjonariuszy. Policjanci obsługujący obszar miasta i gminy dysponują odpowiednim sprzętem technicznym w postaci pojazdów służbowych, motocykli i łodzi motorowych. Dodatkowo na terenie miasta Nysa funkcjonuje Straż Miejska. Siedziba Straży Miejskiej mieści się w budynku Urzędu Miejskiego przy ul. Kolejowej 15.

Z punktu widzenia gospodarki przestrzennej nie przewiduje się dodatkowych potrzeb terenowych związanych z funkcjonowaniem Policji i Straży Miejskiej.

3.10.2. Ochrona przeciwpożarowa.

W zakresie ochrony przeciwpożarowej rejon gminy Nysa podlega Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej (PSP) zlokalizowanej przy ul. Chopina 5 w Nysie, która administracyjnie podlega Starostwu Powiatowemu w Nysie. Sprzęt Komendy Powiatowej Straży Pożarnej, który może być użyty do działania na terenie gminy to między innymi:

- ciężkie samochody gaśnicze;
- pojazdy ratownictwa technicznego;
- sprzęt operacyjny.

Ponadto na terenie gminy funkcjonuje 11 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych (OSP), które zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

- Domaszkowice;
- Kępnica;
- Koperniki;
- Kubice;
- Lipowa;
- Niwnica;
- Przełęk;
- Regulice;
- Rusocin;
- Wierzbicice;
- Wyszaków Śląski.

Każda jednostka OSP dysponuje samochodem gaśniczym oraz sprzętem do ratownictwa na wypadek zagrożeń innych niż pożarowe typu: powódzie, podtopienia, sile wiatry, itp. Średnia roczna liczba zdarzeń na terenie gminy Nysa, podczas których interweniują jednostki OSP wynosi 35.

Z punktu widzenia gospodarki przestrzennej nie przewiduje się dodatkowych potrzeb terenowych związanych z funkcjonowaniem jednostek PSP i OSP.

3.10.3. Ochrona przeciwpowodziowa.

Stopień zagrożenia powodziowego w dolinach rzecznych determinowany jest zarówno czynnikami naturalnymi, takimi jak: rzeźba terenu, gleba, budowa geologiczna, szata roślinna, natężenie opadów atmosferycznych, powierzchnia i ukształtowanie zlewni i jej poszczególnych dopływów, jak również czynnikami antropogenicznymi, takimi jak: regulacja koryt rzecznych, infrastruktura hydrotechniczna, stopień zagospodarowania dolin rzecznych.

Na terenie gminy Nysa istnieje zagrożenie powodziowe ze względu na występowanie rzeki Nysy Kłodzkiej oraz jej licznych dopływów, w tym zwłaszcza rzeki Białej Głuchołaskiej. Rzeki te mają reżim górski, co powoduje narażenie przyległych obszarów na występowanie nagłych i gwałtownych powodzi. Nysa Kłodzka w granicach gminy Nysa przepływa przez ostatni podgórski, przełomowy odcinek. Największe zagrożenie powodziowe dla gminy Nysa stanowią wezbrania powodziowe w górnym biegu zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej oraz rejon tamy na Jeziorze Nyskim. Górna część zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej to tereny górskie i podgórskie (Masyw Śnieżnika, Góry Bialskie, Góry Bystrzyckie, Góry Stołowe, Góry Złote, Góry Bardzkie, Kotlina Kłodzka, Wysoczyzna Nyska oraz Jeseniki, Góry Opawskie i Przedgórze Paczkowskie – Biała Głuchołaska.). Opady atmosferyczne przekraczają tam nierzadko 1000 mm rocznie, powstając wskutek ścierania się mas chłodnego powietrza polarno – morskiego z bardzo ciepłym powietrzem zwrotnikowym. Górski charakter dorzecza górnej Nysy Kłodzkiej i jej większych dopływów oraz wysokie natężenie opadów niejednokrotnie powodują duży spływ powierzchniowy i gwałtowny przybór wody. W okresie katastrofalnej powodzi z lipca 1997 roku na terenie gminy zalana została całkowicie dolina Nysy Kłodzkiej, w tym cały rejon Śródmieścia Nysy, a $\frac{3}{4}$ miasta uległo podtopieniu. Poza Nysą Kłodzką wylały także wszystkie jej dopływy, a przede wszystkim Biała Głuchołaska. Poza miastem zatopione lub podtopione były wsie: Konradowa, Kubice oraz część Wyszkowa Śląskiego, Białej Nyskiej, Morowa, Ławy, Przełęku, Hajduków Nyskich i Lipowej. Poza bezpośrednimi stratami materialnymi, które dotknęły osoby fizyczne i przedsiębiorców, skutkiem ubocznym powodzi były długotrwałe zawilgocenia budynków mieszkalnych, produkcyjnych, usługowych i użyteczności publicznej oraz pól uprawnych. Wskutek zalania, podtopień i zawilgocenia nastąpiło osłabienie struktury wielu fundamentów budynków. Zniszczeniu uległo także wiele dróg, ulic oraz koryta rzeki. Reasumując gmina Nysa była jedną z najbardziej poszkodowanych gmin w Polsce na skutek powodzi z lipca 1997 r.

Istotny wpływ na bezpieczeństwo przeciwpowodziowe na terenie gminy, a zwłaszcza miasta ma system zbiorników retencyjnych na rzece Nysie Kłodzkiej zlokalizowanych pomiędzy Nysą a Kamieńcem Ząbkowickim i Bardem. Są to zbiorniki: „Nyski”, „Otmuchowski”, „Kozielno” i „Topola”. Jednakże pomimo tego zabezpieczenia niezbędne jest przeprowadzenie dalszych inwestycji mających na celu przede wszystkim: budowę kanału ulgi dla miasta Nysa, zbiornika retencyjnego „Kamieniec” powyżej Kamieńca Ząbkowickiego oraz modernizację wałów przeciwpowodziowych na rzece Nysie Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej w granicach administracyjnych gminy Nysa. Obecnie najniebezpieczniejszym miejscem z punktu widzenia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego miasta Nysa jest rejon tamy na Jeziorze Nyskim, ponieważ nie ma kanału ulgi, którym w razie zagrożenia można odprowadzić nadmiar wody ze zbiornika. Tym samym najważniejszym zadaniem w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego jest jak najszybsza budowa kanału ulgi. Zbiornik wodny Nysa objęty jest obecnie Programem Operacyjnym Infrastruktury i Środowiska 2007-2013, Priorytet III - Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska, Działania 3.1 - Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego p. n. „Modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – etap I”. Głównymi

celami projektu są: eliminacja zagrożeń awaryjną zapory zbiornika Nysa i innych budowli zbiornikowych; ochrona przeciwpowodziowa wzdłuż Nysy Kłodzkiej, w tym miasta Nysa (obejmująca następujące aspekty: poprawa możliwości redukcyjnych fal powodziowych na zbiorniku dzięki wyprzedzającym zrzutom wody dla przygotowania dodatkowej rezerwy powodziowej, bezpośrednią ochronę życia ludzi i zwierząt oraz wartości materialnych, umożliwienie bezpiecznego rozwoju miast wraz z terenami rolniczymi i infrastrukturą techniczną) oraz wspomaganie ochrony przeciwpowodziowej wzdłuż Odry poniżej ujścia rz. Nysy Łużyckiej, a w szczególności Wrocławia.

W wyniku realizacji projektu bezpośrednio ochroną przeciwpowodziową objętych zostanie ok. 52 tys. mieszkańców miasta i gminy Nysa, o powierzchni 21,7 tys. ha, jak również pośrednią ochroną przeciwpowodziową objętych zostanie ok. 728 tys. mieszkańców, zamieszkujących obszar ok. 72,9 tys. ha. W ramach projektu zostanie wykonana przebudowa budowli zrzutowej zapory czołowej zbiornika Nyskiego, obejmująca wykonanie spustów dennych (co stworzy możliwość wytworzenia dodatkowej rezerwy pojemności powodziowej zbiornika) obniżenie korony pozostałych przelewów budowli zrzutowej wraz z wymianą zamknięć segmentowych oraz remont wszystkich elementów budowli zrzutowej. Ponadto zostanie zmodernizowany ekran żelbetowy zapory czołowej zbiornika Nysa, uszczelniona zapora, wykonany remont i odbudowa systemu monitorującego szczelność zapory. Projekt obejmuje także: budowę przelewu bocznego kontrolowanego dla przepuszczania wód katastrofalnych (przelew powiązany z kanałem ulgi, który będzie realizowany w II etapie inwestycji), budowę kanału obiegowego (kanału ulgi) dla wód katastrofalnych, usytuowanego po południowej stronie miasta Nysa realizowane w II etapie projektu), modernizację zapory bocznej w Sistrzechowicach wraz z modernizacją pompowni Sistrzechowice i Zwierzyniec, modernizację i przebudowę wałów bocznych i cofkowych polderów Buków i Wierzbn-Słiwice, zabezpieczenie przeciwpowodziowe terenów miejskich Nysy i wiejskich sąsiednich miejscowości poprzez budowę nowych i modernizację istniejących wałów ochronnych, zwiększenie przepustowości koryta rzeki Nysa Kłodzka poniżej zbiornika (na odcinku miejskim) i powyżej zbiornika (w części wlotowej) – udroźnienie i poszerzenie koryta rzeki wraz z ubezpieczeniami oraz rozbudową i udroźnieniem międzywala, przebudowę i modernizację obiektów piętrzących zabudowanych w korycie Nysy Kłodzkiej na odcinku miejskim. Obniżenie koron jazów i wyposażenie w zamknięcia ruchome i budowa ośrodka zarybieniowego.

Na rysunku Studium przedstawiono obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary wymagające ochrony przed zalaniem z uwagi na ich zagospodarowanie, wartość gospodarczą lub kulturową i obszary potencjalnego zagrożenia powodzią. Powyższe dane mają charakter informacyjny o zagrożeniu powodziowym. Informują o terenach, na których nie powinno się wprowadzać nowych inwestycji, a w szczególności inwestycji zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W razie wystąpienia zagrożenia powodziowego ochronę przed żywiołem sprawuje na terenie powiatu nyskiego Powiatowy Wydział Zarządzania Kryzysowego.

3.11 Administracja samorządowa.

3.11.1. Urząd Miejski.

Urząd jest jednostką organizacyjną, przy pomocy której Burmistrz realizuje swoje zadania. Siedzibą Urzędu jest miasto Nysa - ul. Kolejowa 15. Urząd działa na podstawie ustawy o samorządzie gminnym, Statutu Gminy oraz regulaminu organizacyjnego. Pracą Urzędu kieruje Burmistrz przy pomocy dwóch etatowych Zastępców, Sekretarza i Skarbnika.

Struktura organizacyjna Urzędu przedstawia się następująco:

1) Wydziały:

- a) Administracyjno – Organizacyjny,
- b) Architektury i Urbanistyki,
- c) Finansowy.
- d) Geodezji i Gospodarki Gruntami,
- e) Gospodarki Komunalnej i Drogownictwa,
- f) Inicjatyw i Przedsiębiorczości,
- g) Inwestycji i Remontów,
- h) Kultury, Sportu i Turystyki,
- i) Lokalowy,
- j) Rolnictwa i Ochrony Środowiska,
- k) Spraw Obywatelskich,
- l) Straż Miejska,
- m) Urząd Stanu Cywilnego,

2) Biura:

- a) Audytu i Kontroli Wewnętrznej,
- b) Informatyki,
- c) Kadr,
- d) Zamówień Publicznych,
- e) Ochrony Informacji Niejawnych,
- f) Polityki Społecznej,
- g) Prawne,
- h) Obsługi Inwestora i Promocji.

3) Samodzielne stanowiska:

- a) do spraw Bezpieczeństwa i Higieny Pracy,
- b) do spraw Kancelaryjnych i Archiwum Zakładowego,
- c) do spraw Zarządzania Kryzysowego i Ochotniczych Straży Pożarnych,
- d) Rzecznik Prasowy.

Realizację zadań Urząd wykonuje przy pomocy jednostek organizacyjnych Gminy:

- Nyski Ośrodek Rekreacji z/s w Skorochowie;
- Nyski Dom Kultury im. Wandy Pawlik – Nysa, ul. Wałowa 7;
- Ośrodek Pomocy Społecznej – Nysa, ul. KEN 1A;
- Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna im. Władysława Broniewskiego – Nysa, ul. Sukiennicza 2;
- Dzienny Dom Pobytu im. Jerzego Kozarzewskiego – Nysa, ul. Bohaterów Warszawy 28;
- Targowisko Miejskie – Nysa, ul. Łukasińskiego;
- Gminny Zarząd Oświaty – Nysa, ul. Kolejowa 15;
- Żłobek Miejski Nr 1 w Nysie, ul. Kusocińskiego 2;
- Przedszkole Nr 1 w Nysie, ul. Bohaterów Warszawy 48;
- Przedszkole Nr 5 – Integracyjne w Nysie, ul. Bohaterów Warszawy 13;
- Przedszkole Nr 6 w Nysie, ul. Armii Krajowej 9;
- Przedszkole Nr 8 w Nysie, ul. Tkacka 2;
- Przedszkole Nr 9 w Nysie, ul. Sudecka 7;
- Przedszkole Nr 10 w Nysie, ul. 11-go Listopada 8a;
- Przedszkole Nr 12 w Nysie, ul. Podolska:
  - Oddział Zamiejscowy w Hajdukach Nyskich;

- Oddział Zamiejscowy w Kępnicy;
- Przedszkole Nr 14 w Nysie, ul. Grodkowska 30;
- Przedszkole w Białej Nyskiej ul. Kamienna 2;
- Szkoła Podstawowa Nr 1 w Nysie, ul. Bohaterów Warszawy 7;
- Szkoła Podstawowa Nr 3 w Nysie, ul. Krawiecka 6;
- Szkoła Podstawowa Nr 5 w Nysie, ul. E. Gierczak 8;
- Szkoła Podstawowa Nr 10 z oddziałami integracyjnymi w Nysie, ul. 11 Listopada 6a;
- Szkoła Podstawowa w Białej Nyskiej ul. Nyska 11;
- Zespół Szkół Sportowych w Nysie, ul. Bramy Grodkowskiej 4:
  - Sportowa Szkoła Podstawowa;
  - Gimnazjum Sportowe;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Goświnowicach ul. Kolejowa 5:
  - Przedszkole w Goświnowicach;
  - Przedszkole w Radzikowicach;
  - Szkoła Podstawowa Goświnowicach;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Kopernikach:
  - Przedszkole w Kopernikach;
  - Szkoła Podstawowa w Kopernikach;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Lipowej:
  - Przedszkole w Wierzbicicach;
  - Szkoła Podstawowa w Lipowej;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Niwnicy:
  - Przedszkole w Niwnicy;
  - Szkoła Podstawowa w Niwnicy;
- Zespół Szkolno – Przedszkolny w Złotogłowicach:
  - Przedszkole w Rusocinie;
  - Szkoła Podstawowa w Złotogłowicach;
- Gimnazjum Nr 1 z oddziałami integracyjnymi w Nysie, ul. Chodowieckiego 7;
- Gimnazjum Nr 2 w Nysie, ul. Prusa 14;
- Gimnazjum Nr 3 w Nysie, ul. Kościuszki 10 – przeznaczone do likwidacji.

Spółki gminne:

- Wodociągi i Kanalizacja „AKWA” sp. z o.o. – Nysa, ul. Al. Wojska Polskiego 2;
- Nyska Energetyka Ciepła sp. z o.o. – Nysa, ul. Jagiellońska 10a;
- Miejski Zakład Komunikacji sp. z o.o. – Nysa, ul. Piłsudskiego 59;
- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „EKOM” sp. z o.o. – Nysa, ul. Piłsudskiego 32;
- Nyski Zarząd Nieruchomości sp. z o.o. – Nysa, ul. Ogrodowa 4.

3.11.2. *Gremia samorządowe.*

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym władzę wykonawczą sprawuje Burmistrz, wyłoniony na podstawie bezpośrednich wyborów. Władzę uchwałodawczą, odpowiednik władzy ustawodawczej Sejmu RP, pełni Rada Miejska, składająca się z 23 osób. W wyniku wyborów samorządowych, które odbyły się jesienią 2010 roku, Rada Miejska w Nysie składa się z 19 mężczyzn i 4 kobiet.

TABELA 57: Gmina Nysa – Radni Miejscy według wieku w 2012 r.

Wiek	Liczba radnych	Struktura w %
29 i mniej	1	4
30 – 39	6	26
40 – 59	6	26
60 i więcej	10	44

3.11.3. Współpraca krajowa i międzynarodowa.

Na arenie krajowej Gmina Nysa należy do następujących stowarzyszeń i organizacji:

- Euroregion Pradziad;
- Związek Miast Polskich.

Ponadto Gmina Nysa podpisała umowy i podjęła stosowne uchwały w sprawie nawiązania międzynarodowej współpracy partnerskiej z następującymi miastami:

- Lüdinghausen – Niemcy;
- Ingelheim am Rhein – Niemcy;
- Jeseník – Czechy;
- Šumperk – Czechy;
- Kołomyja – Ukraina;
- Taverny – Francja.

3.11.4. Starostwo Powiatowe.

Miasto Nysa jest również siedzibą władz powiatowych. W związku z powyższym na terenie miasta funkcjonuje szereg jednostek administracyjnych, będących w gestii powiatu nyskiego. Należą do nich:

- Starostwo Powiatowe, ul. Moniuszki 9 – 10;
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej, ul. Chopina 5;
- Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego, ul. Moniuszki 9 – 10;
- Zarząd Dróg Powiatowych, ul. Słowiańska 17;
- Zespół Opieki Zdrowotnej, ul. św. Piotra 1;
- Powiatowy Urząd Pracy, ul. Słowiańska 19;
- Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego, ul. Parkowa 2 – 4;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, ul. Słowiańska 17;
- Zespół Szkół Ekonomicznych, ul. Plac Sikorskiego 1;
- Zespół Szkół Mechanicznych, ul. Orkana 6;
- Zespół Szkół Technicznych, ul. Chopina 2;
- Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego, ul. Rodziewiczówny 1;
- Zespół Szkół Ogólnokształcących, ul. Sobieskiego 2;
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, ul. Chopina 4;
- Centrum Kształcenia Praktycznego, ul. Orkana 6;
- Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy, ul. Al. Wojska Polskiego 31;
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy, ul. Kordeckiego 2;
- Muzeum w Nysie, ul. Biskupa Jarosława 11;
- Ognisko Artystyczne, ul. Grodzka 19;
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe, ul. Krawiecka 28.

Ponadto na terenie miasta funkcjonują następujące ważniejsze jednostki administracji państwowej:

- Sąd Rejonowy, ul. Plac Kościelny 6;
- Komenda Powiatowa Policji, ul. Armii Krajowej 11;
- Urząd Skarbowy, ul. Krzywoustego 23;

- Inspektorat Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), ul. Armii Krajowej 3;
- Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS), ul. Siemiradzkiego 1a;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ul. Prusa 14;
- Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, ul. Krzywoustego 21;
- Powiatowa Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna, ul. Żeromskiego 7/9;
- Powiatowy Inspektorat Weterynarii, ul. Krasickiego 1.

Powyższe decyduje, że nasycenie siecią placówek usług nierynkowych (publicznych) oraz zakres ich funkcjonowania jest wystarczający z punktu widzenia potrzeb lokalnej społeczności. Z punktu widzenia gospodarki przestrzennej nie przewiduje się dodatkowych potrzeb terenowych związanych z funkcjonowaniem administracji samorządowej, powiatowej i państwowej.

3.12 Organizacje społeczne.

Na terenie miasta i gminy działa Inkubator Organizacji Społecznych, znajdujący się w budynku Ośrodka Pomocy Społecznej w Nysie, ul. Komisji Edukacji Narodowej 1A Nysa. Działają również liczne koła, związki, fundacje oraz stowarzyszenia społeczne i gospodarcze. Należą do nich między innymi:

- Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe Województwa Opolskiego, Oddział Rejonowy w Nysie – Głębinów;
- Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Nysie – Nysa ul. Bohaterów Warszawy;
- Fundacja Ratowania Zabytków Katedry Nyskiej – Nysa ul. Plac Katedralny 7;
- Stowarzyszenie „Księstwo Nyskie” – Nysa ul. Karugi 9/4;
- Stowarzyszenie „Nyskie Księstwo Jezior i Gór” – Nysa ul. Kolejowa 15;
- Związek Harcerstwa Polskiego, Komenda Hufca Nysa – Nysa ul. Bończyka 2;
- Nyski Klub Motocykli Dawnych i Ciężkich „Globetrotter Homeless” – Nysa ul. Otmuchowska;
- Klub krótkofalowców im. Ziemi Nyskiej w Nysie – Nysa ul. Jagiellońska 22a;
- Opolskie Towarzystwo Genealogiczne – Nysa ul. KEN 30/13;
- Stowarzyszenie św. Dominika – Nysa ul. Głowackiego 11;
- Zgromadzenie Sióstr św. Elżbiety, Prowincja Nysa – Nysa ul. Sobieskiego 7;
- Maltańska Służba Medyczna – pomoc maltańska, Oddział Nysa – Nysa ul. Rodziewiczówny 3;
- Parafia Rzymsko – Katolicka Matki Bożej Bolesnej, Misjonarze Werbiści – Nysa ul. Rodziewiczówny 3;
- Caritas, Zarząd Rejonowy w Nysie – Nysa ul. Głuchołaska 8;
- Chrześcijańska Misja Pomocy Ludziom Uzależnionym „Nowa Nadzieja”, Oddział w Nysie – Nysa ul. Chodowieckiego 2;
- Stowarzyszenie Parafialne św. Katarzyny w Złotogłowicach Na Rzecz Wspierania Samorządności – Złotogłowice 171;
- Stowarzyszenie Auxilium „Hospicjum św. Arnolda Janssen w Nysie”, Nysa ul. Sienkiewicza 7b;
- Polski Komitet Pomocy Społecznej – Nysa ul. Sudecka 8;
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Nysa ul. Moniuszki 5;
- Polski Związek Głuchych, Nysa ul. Moniuszki 5;
- Polski Związek Niewidomych, Nysa. Prudnicka 8;
- Towarzystwo Interwencji Społecznych – Nysa ul. Rodziewiczówny 18b;
- Stowarzyszenie „Dobra Droga” – Nysa ul. Mickiewicza 51a;
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci, Opolski Oddział Regionalny, Oddział Powiatowy w Nysie – Nysa ul. Grodkowska;

- Związek Sybiraków, Koło Ziemi Nyskiej – Nysa ul. Grodzka 7;
- Związek Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej – Nysa ul. Torowa 1;
- Zarząd Miejsko – Gminny Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych – Nysa, ul. Marcinkowskiego 4;
- Związek Żołnierzy Wojska Polskiego Zarząd Powiatowy w Nysie – Nysa, ul. Kościuszki 10B;
- Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej – Nysa ul. Kościuszki 10;
- Związek Oficerów Rezerwy Rzeczypospolitej Polskiej im. Marszałka Józefa Piłsudskiego – Nysa ul. Kościuszki 10;
- Związek Byłych Żołnierzy Batalionów Chłopskich – Nysa ul. Bohaterów Warszawy 5;
- Związek Osób Niepełnosprawnych – Nysa ul. Moniuszki 5;
- Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych i ich Przyjaciół, Nysa ul. Sudecka 8/1
- Stowarzyszenie „PRO UNO”, Nysa ul. Bohaterów Warszawy 7
- Stowarzyszenie „Ad Astra”, Nysa ul. Wałowa 7
- Stowarzyszenie Romów i Innych Narodowości, Nysa ul. Ściegiennego 21/3
- Zrzeszenie Bezrobotnych Ziemi Nyskiej – Nysa ul. Mariacka 6 – 8;
- Fundacja Społeczna „Edukacja i Praca Twórcza” – Nysa ul. Wałowa 7;
- Agroturystyczne Stowarzyszenie Ziemi Nyskiej i Borów Niemodlińskich – Skorochów 22;
- Stowarzyszenia na Rzecz Rozwoju Wsi: Biała Nyska, Domaszkowice, Hajduki Nyskie, Jędrzychów, Koperniki, Kubice, Niwnica, Przełek, Rusocin, Skorochów, Złotogłowice;
- Rolnicze Spółdzielnie Produkcyjne: Kubice, Radzikowice, Regulice, Rusocin, Siestrzechowice, Wierzbicice, Wyszków Śląski;
- Ochotnicze Straże Pożarne: Domaszkowice, Kępnica, Koperniki, Kubice, Lipowa, Niwnica, Przełek, Regulice, Rusocin, Wierzbicice, Wyszków Śląski;
- Zespoły i Stowarzyszenia Kulturalne wymienione w rozdziale nr 4. 7;
- Ludowe, Uczniowskie i inne Zespoły Sportowe wymienione w rozdziale „Sport” nr 4. 8.

4. Gospodarka

4.1 Rolnictwo i leśnictwo

4.1.1. Użytkowanie gruntów w rolnictwie

Sektor rolniczy stanowi bardzo ważną funkcję w strukturze gospodarczej gminy. Przeważają małe gospodarstwa rolne o areale około 5 ha, zajmujące się głównie uprawą ziemi oraz hodowlą. Współpracują na terenie miasta i gminy z licznymi podmiotami gospodarczymi.

TABELA 59: Gmina Nysa – użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych²⁷ w 2010 roku (w ha).

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne					Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki
	Razem	W tym					
		grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
15530,79	14676,48	283,19	57,66	252,4	248,97	303,27	551,04

Źródło: GUS

²⁷ Za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Gospodarstwa rolne stanowią 67,45 % ogólnej powierzchni gminy. Użytki rolne stanowią 94,5 % ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw rolnych, lasy i grunty leśne 1,95 %, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 3,55 %. Natomiast struktura użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw rolnych kształtuje się w następujący sposób:

- grunty orne – 94,81%
- sady – 0,39%
- łąki – 2,07%
- pastwiska – 1,7%

RYCINA 22: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach rolnych w 2010 roku.

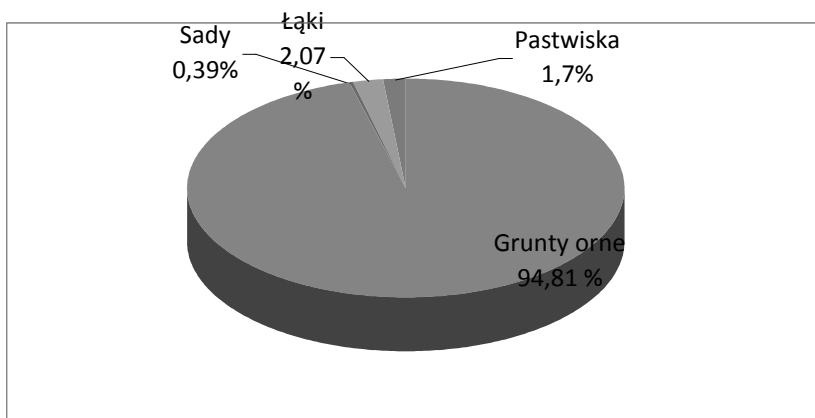

TABELA 59: Gmina Nysa – użytkowanie gruntów w gospodarstwach indywidualnych²⁸ w 2010 roku (w ha).

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne				Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki	
	Razem	W tym					
		grunty orne	sady	łąki			pastwiska
6651,19	6188,07	189,93	57,66	277,62	211,26	125,96	337,16

Źródło: GUS

Gospodarstwa indywidualne stanowią 24,49 % powierzchni ogólnej gminy. Użytki rolne stanowią 93,04 % ogólnej powierzchni gruntów gospodarstw indywidualnych, lasy i grunty leśne 1,89 %, a pozostałe ziemie oraz nieużytki 5,07 %. Natomiast struktura użytków rolnych będących we władaniu gospodarstw indywidualnych kształtuje się w następujący sposób:

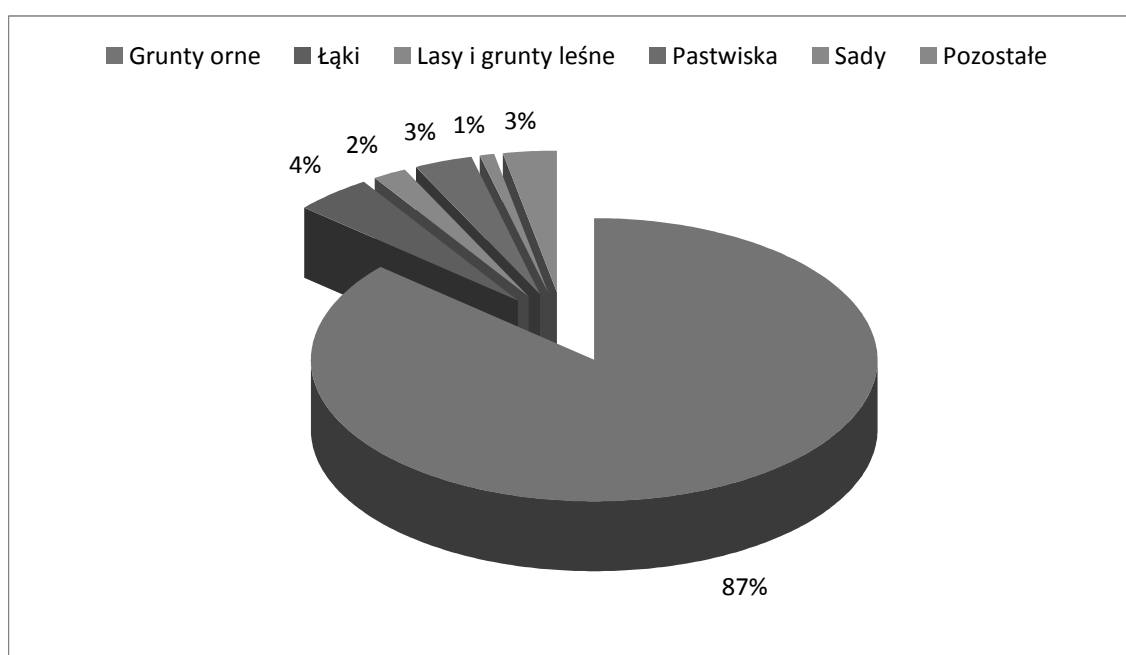
- grunty orne – 89,93%
- sady – 0,93%
- łąki – 4,49%
- pastwiska – 3,41%

²⁸ Za gospodarstwo indywidualne uważa się gospodarstwo będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób.

Udział gospodarstw indywidualnych w stosunku do ogólnej powierzchni poszczególnych elementów kształtujących przestrzeń gminy Nysa przedstawia się w następujący sposób:

- użytki rolne razem – 42,16 %;
- grunty orne – 41,54 %;
- sady – 100 %;
- łąki – 78,78 %;
- pastwiska – 84,85 %;
- lasy – 41,53 %;
- pozostałe grunty – 61,19 %.
-

RYCINA 23: Gmina Nysa – struktura użytkowania gruntów w gospodarstwach indywidualnych w 2010 roku.

4.1.2. Charakterystyka gospodarstw rolnych.

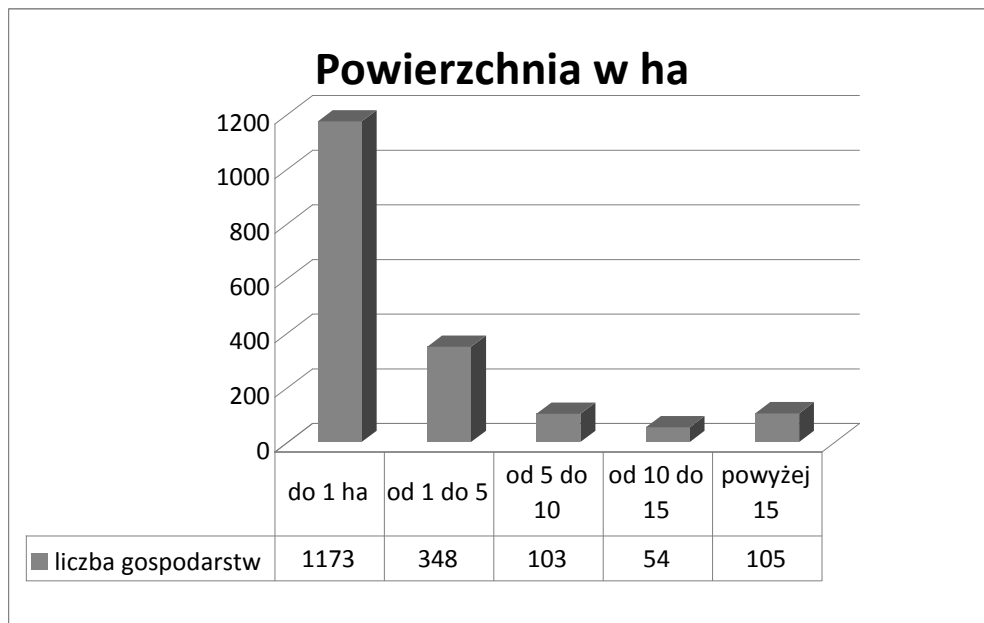
Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku na terenie gminy Nysa funkcjonowało 1783 gospodarstw rolnych.

TABELA 60: Gmina Nysa – struktura powierzchni gospodarstw rolnych w 2010 roku.

Powierzchnia gospodarstwa w ha	Ilość gospodarstw	Struktura (%)
do 1 ha	1173	65,69
1 – 5	348	19,52
5 – 10	103	5,78
10 – 15	54	3,03
15 i więcej	105	5,89

Źródło: GUS

RYCINA 24: Gmina Nysa – charakterystyka struktury agrarnej w 2010 roku.

Gospodarstwa bardzo małe, to jest o areale do 5 ha, stanowią aż 85 % ogólnej liczby gospodarstw w gminie. Gospodarstwa małe, to jest o areale od 5 do 10 ha stanowią około 6 %, natomiast gospodarstwa średnie jak na polskie warunki, czyli o powierzchni od 10 ha do 15 ha to 3 % ogółu, a gospodarstwa duże o areale powyżej 15 ha stanowią ponad 5 % ogółu. Należy więc przyjąć, że struktura obszarowa gospodarstw rolnych jest bardzo rozdrobniona. Większość małych gospodarstw poszukuje i będzie poszukiwać dodatkowych, pozarolniczych źródeł dochodu. Aby sprostać realiom współczesnej gospodarki rynkowej należy przyspieszyć tempo restrukturyzacji sektora rolniczego, celem poprawy struktury agrarnej gospodarstw. Należy nadmienić, że na podstawie danych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku 1170 gospodarstw (65,62 % ogółu) prowadziło wyłącznie działalność rolniczą, 31 gospodarstwa (1,74 %) prowadziły wyłącznie działalność pozarolniczą, 344 gospodarstw (19,28 %) prowadziło działalność rolniczą i pozarolniczą. Ponadto należy zaznaczyć, że 105 gospodarstw rolnych o areale większym niż 15 ha skupiało w swoim władaniu aż 12688 ha z 15530 ha ogólnej powierzchni gospodarstw rolnych, czyli blisko 76 %. Głównym problemem dla miejscowych rolników jest niska rentowność produkcji rolniczej oraz brak szerszej możliwości podjęcia zajęć pozarolniczych.

4.1.3. Jakość gleb, uprawy, hodowla i ceny gruntów.

Pod względem jakości gleb wyrażonej klasyfikacją według klas bonitacyjnych gmina Nysa posiada dobre warunki do produkcji rolniczej. Areał gruntów bardzo dobrych i dobrych należących do I, II i III klasy bonitacyjnej wynosi 59,23 %. Natomiast areał gruntów średnich należących do IV klasy bonitacyjnej wynosi 3,71 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. Zaś ziemie słabe i bardzo słabe V i VI klasy bonitacyjnej stanowią 7,06 % ogólnej powierzchni gruntów ornych. Udział użytków zielonych będących w I – III klasie bonitacyjnej wynosi 62,34 %, w IV klasie – 31,62 % zaś najslabsze V i VI klasy to 6,04 %.

Według opracowanej przez Instytut Upraw, Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG Puławy) kompleksowej metody waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, obliczony dla gminy

Nysa wskaźnik wartości wynosi 86,9 pkt. Jest to wskaźnik wyższy od średniej dla województwa opolskiego wynoszącego 83,2 pkt.

TABELA 61: Gmina Nysa – odsetek gruntów ornyc bardzo dobrych i dobrych (I – IVa klasa bonitacyjna) według miejscowości.

Miejscowość	Odsetek gruntów ornyc w I – IVa klasie bonitacyjnej ²⁹
Nysa	75,98
Biała Nyska	86,03
Domaszkowice	45,91
Głębinów	52,53
Goświnowice	91,67
Hajduki Nyskie	83,75
Hanuszów	91,85
Iława	100,00
Jędrzychów	85,11
Kępnica	99,58
Konradowa	88,65
Koperniki	99,46
Kubice	60,69
Lipowa	98,76
Morów	91,22
Niwnica	61,09
Podkamień	94,55
Przełęk	89,05
Radzikowice	90,00
Regulice	75,00
Rusocin	84,08
Sękowice	83,61
Siostrzechowice	90,32
Wyszków Śląski	79,67
Wierzbięcice	99,32
Złotogłowice	78,32

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

Grunty orne o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w obrębach: Biała Nyska, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Iława, Jędrzychów, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Lipowa, Morów, Podkamień, Przełęk, Radzikowice, Rusocin, Sękowice, Siostrzechowice i Wierzbięcice (powyżej 82,85 %³⁰ gruntów ornyc w klasie I – IVb), zaś o wskaźniku najniższym w miejscowościach: Nysa, Domaszkowice, Głębinów, Kubice, Niwnica, Regulice, Wyszków Śląski i Złotogłowice (powyżej 20 % gruntów ornyc w klasie IVb – VI).

²⁹ Grunty podlegające ochronie.

³⁰ Średnia dla gminy Nysa.

TABELA 62: Gmina Nysa – odsetek użytków zielonych bardzo dobrych i dobrych (I – IV klasa bonitacyjna) według miejscowości.

Miejscowość	Odsetek użytków zielonych w I – IV klasie bonitacyjnej ³¹
Nysa	89,80
Biała Nyska	100,00
Domaszkowice	81,37
Głębinów	90,91
Goświnowice	99,34
Hajduki Nyskie	97,83
Hanuszów	96,43
Łława	97,56
Jędrzychów	100,00
Kępnica	95,83
Konradowa	94,59
Koperniki	92,45
Kubice	95,00
Lipowa	100,00
Morów	96,43
Niwnica	88,78
Podkamień	83,33
Przełęk	97,14
Radzikowice	95,10
Regulice	100,00
Rusocin	91,43
Sękowice	93,94
Siostrzechowice	100,00
Wyszków Śląski	100,00
Wierzbicice	100,00
Złotogłowice	93,22

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

Użytki zielone o najwyższym wskaźniku bonitacji występują w obrębach: Biała Nyska, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Łława, Jędrzychów, Kępnica, Konradowa, Kubice, Lipowa, Morów, Przełęk, Radzikowice, Regulice, Sękowice, Siostrzechowice, Wyszków Śląski i Wierzbicice (ponad 93,95 %³² użytków zielonych w klasie II – IV), zaś o wskaźniku najniższym w miejscowościach: Nysa, Domaszkowice, Głębinów, Koperniki, Niwnica, Podkamień, Rusocin i Złotogłowice (powyżej 7 % użytków zielonych w klasie V – VI).

Powyższe uwarunkowania decydują, że głównym kierunkiem w produkcji rolniczej jest uprawa roślinna dostosowana przede wszystkim na potrzeby rolno – spożywczego przemysłu przetwórczego oraz hodowla zwierząt. *Największe znaczenie w gminie miały w 2010 roku (według danych z Powszechnego Spisu Rolnego) następujące uprawy:*

- *zboża ogółem – 9148,87 ha (67,71 % powierzchni zasiewów);*
- *rzepak i rzepik – 3564,75 ha (26,38 %);*
- *buraki cukrowe – 335,48 ha (2,48 %);*
- *ziemniaki – 232,17 ha (1,72 %);*
- *warzywa – 54 ha (0,42 %);*

³¹ Grunty podlegające ochronie.

³² Średnia dla gminy Nysa.

4.1.4. Leśnictwo.

Gmina charakteryzuje się nieznacznym zalesieniem. Lasy i grunty leśne stanowią zaledwie 9,2 % powierzchni gminy, to jest 1989,8 ha. Jest to wskaźnik zdecydowanie niższy od średniej dla powiatu nyskiego – 12,50 % i prawie trzykrotnie niższy od średniej charakteryzującej województwo opolskie – 26,5 %.

TABELA 63: Gmina Nysa – wskaźnik lesistości³³ w 2012 roku.

	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Lesistość (%)	9,2	12,5	26,5

Lasami znajdującymi się na terenie gminy Nysa zarządza Nadleśnictwo Prudnik, należące do Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Opolu. W 2012 roku ogólna powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy Nysa wynosiła 2004,2 ha, w tym samych lasów 1796,4 ha. Z ogółu gruntów leśnych we władaniu publicznym znajdowało się 1782,4 ha, to jest 89,5.

TABELA 64: Gmina Nysa – powierzchnia lasów i gruntów leśnych według miejscowości w 2007 roku.

Miejscowość (obręb)	Powierzchnia lasów i gruntów leśnych w ha	Wskaźnik lesistości w %
Nysa	49	1,78
Biała Nyska	54	5,54
Domaszkowice	687	39,76
Głębinów	26	1,58
Goświnowice	97	8,59
Hajduki Nyskie	125	11,81
Hanuszów	13	5,00
Iława	7	1,98
Jędrzychów	0	0,00
Kępnica	82	8,65
Konradowa	28	6,65
Koperniki	143	16,63
Kubice	28	4,96
Lipowa	106	11,06
Morów	25	5,47
Niwnica	10	1,41
Podkamień	0	0,00
Przełęk	166	27,30
Radzikowice	13	2,01
Regulice	22	5,60
Rusocin	35	4,08
Sękowice	13	3,96
Sięstrzechowice	16	2,93
Wyszków Śląski	90	18,87

³³ Tylko tereny leśne.

Wierzbiewice	157	14,51
Złotogłowice	60	4,04

Dane w pozycji Głębinów obejmują dwa sołectwa: Głębinów i Skorochów.

Największą lesistością, ponad średnią występującą w gminie Nysa, charakteryzują się miejscowości: Domaszkowice, Hajduki Nyskie, Koperniki, Lipowa, Przełęk, Wyszaków Śląski i Wierzbiewice. Wskaźnik lesistości w przypadku Domaszkowic sięga blisko 40 %, a w Przełęku ponad 27 %. Najmniejszą lesistość (poniżej 9,14 %) posiadają miejscowości: Nysa, Biała Nyska, Głębinów, Goświnowice, Hanuszów, Ilawa, Kępnica, Konradowa, Kubice, Morów, Niwnica, Radzikowice, Regulice, Rusocin, Sękowice, Siostrzechowice i Złotogłowice. Na terenie sołectw: Jędrzychów i Pokamień nie ma w ogóle gruntów leśnych.

Podobnie jak w całym kraju oraz województwie opolskim dzisiejszy las na terenie gminy Nysa posiada strukturę gatunkową korzystną z punktu widzenia zysków, ale niekorzystną z punktu widzenia optymalnego wykorzystania siedlisk i bioróżnorodności zespołów leśnych. Obecnie dominującym gatunkiem drzewa jest sosna, kosztem pożądanego z biologicznego punktu widzenia: dębów, jesionów, klonów czy lip. Nadrzędność pozaprodukcyjnych funkcji lasu nad produkcją drewna pojawiło się i funkcjonuje od 1991 roku wraz z datą wejścia w życie „Ustawy o lasach”. Las gospodarczy bliższy wzorcowi lasu naturalnego jest bardziej odporny na działanie szkodliwych czynników. Do najgroźniejszych z nich należą:

- cyklicznie pojawiające się susze;
- skażenie powietrza i gleb zanieczyszczeniami;
- gradacje szkodliwych owadów;
- odbiegająca od przepisów penetracja terenów leśnych przez ludzi;
- ewentualne zmiany struktury własnościowej lasów.

Znaczna część lasów na terenie gminy została uznana jako lasy ochronne: wodochronne, glebochronne, rezerваты przyrody oraz lasy masowego wypoczynku. Cenne pod względem przyrodniczym są lasy nasienne wyłączone z pozyskiwania drewna, zajęte przez starodrzew i służące do pozyskiwania nasion z drzew stojących. Pozostałe powierzchnie lasów na terenie gminy to lasy gospodarcze. W lasach ochronnych prowadzi się gospodarkę leśną zapewniającą utrzymanie spełnianych funkcji ochronnych. Istnienie takich form ochronnych na terenie lasów położonych w granicach gminy Nysa w zasadniczy sposób wpływa na możliwości ich wykorzystywania dla celów rekreacyjnych. Racjonalna gospodarka leśna zapewnia: ochronę gleb i terenów szczególnie narażonych na zniszczenie lub uszkodzenie oraz ochronę wód powierzchniowych i głębinowych. Właściwa gospodarka leśna pozwala miejscowym lasom na spełnianie różnych funkcji, które można podzielić na dwie podstawowe grupy: funkcja produkcyjna i pozaprodukcyjna. Funkcje produkcyjne (gospodarcze) lasu polegają na zdolności do produkcji biomasy i ciągłego powtarzania tego procesu, co umożliwia trwałe użytkowanie drewna i surowców niedrzewnych pozyskiwanych z lasu, w tym użytków gospodarki łowieckiej. Do funkcji pozaprodukcyjnych zaliczyć należy: funkcje ekologiczne i społeczne. Funkcje ekologiczne wyrażają się między innymi korzystnym wpływem lasów na kształtowanie: klimatu, atmosfery, regulacji obiegu wody w przyrodzie, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem, zachowanie potencjału biologicznego (różnorodność gatunków i ekosystemów) i różnorodności krajobrazu. Funkcje społeczne lasu kształtują głównie korzystne warunki: zdrowotne, rekreacyjne, turystyczne i edukacyjne dla społeczeństwa. Produkcja drewna jest tutaj ograniczona ze względu na pełnione funkcje pozaprodukcyjne. Dlatego też zagospodarowanie tych lasów winno mieć na celu trwałość utrzymania drzewostanu z zachowaniem w nich walorów estetyczno – krajobrazowych.

Nadrzędnym celem ochrony ekosystemów leśnych jest utrzymanie i odtwarzanie ich charakteru, zbliżonego do pierwotnego oraz naturalnego, a także prowadzenie racjonalnej gospodarki leśnej związanej z pozyskiwaniem drewna. Ponadto zgodnie z tendencją zwiększania lesistości kraju wskazane byłoby przeznaczenie pod zalesienie nie użytkowanych gruntów rolnych i użytków zielonych V i VI klasy bonitacyjnej.

4.2 Działalności produkcyjne.

4.2.1. Górnictwo i przetwórstwo kopalin³⁴.

Pośród 5 udokumentowanych złóż kopalin na terenie gminy Nysa obecnie eksploatowane jest jedno. Jest to złoża kruszywa naturalnego „Głębinów – Zbiornik”.

Złoża „Głębinów – Zbiornik” eksploatowane jest przez Opolskie Kopalnie Surowców Mineralnych z Opola, posiadające koncesję ważną do 2017 roku. Koncesją objęta jest zachodnia część złoża i dla tej części ustanowiony został obszar górniczy o powierzchni 192,3 ha i teren górniczy o powierzchni 527,5 ha. Eksploatacja złoża jest ściśle powiązana z utrzymaniem retencyjności zbiornika wodnego i w związku z tym odbywa się spod wody systemem basenowym. Wielkość wydobywania w 2001 roku wynosiła 317 tysięcy ton. Obok tego złoża zlokalizowany jest zakład przerobczy kruszywa „Wójcice” (poza terenem gminy Nysa). Produkowany jest tutaj żwir wielofrakcyjny, grys i piasek uszlachetniony. Odpady eksploatacyjne są na bieżąco zagospodarowywane do prac niwelacyjnych dróg i placów na terenie zakładu górniczego. Natomiast odpady przerobcze powstałe w procesie płukania urobku, w formie półpłynnej gromadzone są w osadnikach zlokalizowanych przy brzegu jeziora na terenie zakładu górniczego.

W ramach złoża „Głębinów – Zbiornik” wyznaczono tereny i obszary górnicze:

- „Głębinów - Zbiornik” ustanowione dla eksploatacji złoża kruszywa naturalnego, koncesję na wydobywanie posiada firma Górażdże Kruszywa Sp. z o.o., Chorula ul. Cementowa 1, 47-316 Górażdże na podstawie koncesji Wojewody Opolskiego nr 25/93 z 04.09.1993 r. znak OŚ. V-7512/1/91/92/93 (koncesja ważna do 18.04.2017 r.),
- „Głębinów - Zbiornik II” ustanowione dla eksploatacji złoża kruszywa naturalnego, koncesję na wydobywanie posiada firma Górażdże Kruszywa Sp. z o.o., Chorula, ul. Cementowa 1, 47-316 Górażdże na podstawie koncesji Marszałka Województwa Opolskiego nr 97/2012 z 06.04.2012 r. znak DOŚ-II.7422.1.5.2012.JJ (koncesja ważna do 31.12.2037 r.).

Iły ceramiki budowlanej ze złoża „Niwnica” eksploatowane były na podstawie koncesji, ważnej do 2004 roku, wydanej osobie fizycznej. Koncesją objęte było wydobywanie iłów oraz piasków w granicach jednego, wschodniego pola złożowego, dla którego utworzono obszar górniczy o powierzchni 1,89 ha. Teren górniczy o powierzchni 9,0 ha obejmował trzy pola złożowe. Wydobyty surowiec przerabiany był w cegielni zlokalizowanej po południowej stronie złoża. Produkowana jest tu była cegła pełna klasy „100” i „150”. Nadkład występujący w niewielkich ilościach, składowany był wewnątrz złoża i służył do niwelacji wyrobisk poeksploatacyjnych. Odpady przerobcze w całości wykorzystywane są do remontu dróg leśnych w sąsiedztwie złoża. Obecnie złoża jest nieczynne i prowadzone są na nim prace rekultywacyjne.

Eksploatacja złoża kruszywa naturalnego „Konradowa – Wyszaków” została zaniechana, a w miejscu wyrobiska wybudowano stawy rybne. Zaniechano także eksploatacji kruszyw ze złoża

³⁴ Informacje na podstawie Objaśnień do Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:50000, arkusze: Nysa nr 904 (Awadankiewicz, 2004), Otmuchów nr 903 (Awadankiewicz, 2004) i Skoroszyce nr 871 (Horbowy, 2004).

„Radzikowice”, a na jego miejscu pojawiają się ogniska dzikich składowisk odpadów. W związku z projektem budowy zbiornika retencyjnego „Bielice” złoża „Bielice – Zbiornik” nie jest eksploatowane.

Oprócz ww. na terenie Gminy Nysa zlokalizowane są fragmenty terenów górniczych: „Kamienna Góra” oraz „Nadziejów I” (obydwie w południowej części wsi Koperniki).

4.2.2. Pozostałe działalności produkcyjne.

Nysa jest trzecim co do wielkości ośrodkiem gospodarczym województwa opolskiego znanym głównie z przemysłu motoryzacyjnego, elektromaszynowego, budowlano – montażowego oraz rolno – spożywczego. Obecnie nie ma tutaj wyraźnego, dominującego profilu produkcji. Miejscowe zakłady produkcyjne charakteryzują się różnorodnością branżową, a ich działalność często związana jest z wykorzystaniem zasobów lokalnych. Lokalne zakłady przemysłowe dotkliwie odczuły zmiany, związane z transformacją ustrojową, które nastąpiły pod koniec ubiegłego stulecia. Na przełomie XX i XXI wieku wiele zakładów mimo wieloletniej tradycji zaprzestało lub zmieniło, ograniczając zatrudnienie, profil produkcji. Zaowocowało to dużym bezrobociem. Przedsiębiorstwa takie jak:” Zakład Urządzeń Przemysłowych” SA w Nysie (zajmujący się produkcją urządzeń dla przemysłu chemicznego, energetycznego, cukrowniczego i ochrony środowiska) i „DAEWOO Nysa” (przemysł motoryzacyjny) zostały sprzedane. Jednocześnie zaczęły powstawać i odradzać się firmy zatrudniające od kilkunastu do kilkudziesięciu osób. W lipcu 2004 roku powstała Nyska Regionalna Izba Gospodarcza, założona z inicjatywy przedsiębiorców regionu nyskiego. Izba ta jest dobrowolną organizacją samorządu gospodarczego, zrzeszającą firmy z różnych branż gospodarki i reprezentującą interesy zrzeszonych w niej podmiotów gospodarczych. W lutym 2005 roku została przyjęta w poczet członków Krajowej Izby Gospodarczej. W Nysie mieści się także Podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej o powierzchni 9,42 ha.

Generalnie na koniec 2006 roku na terenie gminy funkcjonowało 607 podmiotów przemysłowych (w tym w mieście 514). Spośród nich 603 firmy (w mieście 511) zajmowały się przetwórstwem przemysłowym. Zdecydowana większość z nich to niewielkie zakłady, zatrudniające kilkanaście osób, zajmujące się rzemiosłem produkcyjnym. W 2006 roku liczba pracujących³⁵ w przemyśle i budownictwie na terenie gminy wynosiła 3394 osoby (w tym w mieście 2885). Oznacza to, że na 1000 osób w wieku produkcyjnym 86 pracowało w przemyśle bądź budownictwie (w mieście 92). Do największych zakładów produkcyjnych zlokalizowanych na terenie gminy należą:

- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe „Cafrex”, Konradowa 11, profil działalności: produkcja konstrukcji metalowych;
- „Dagny” sp. z o.o., Nysa ul. Czarnieckiego 12, profil działalności: przemysł spożywczy (produkcja wyrobów ciastkarskich i cukierniczych);
- Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe „Lodgar”, Skorochołów 10, profil działalności: przemysł spożywczy (przetworów z mięsa, przetwórstwo i konserwowanie owoców i warzyw);
- „Taboss”, Nysa ul. Nowowiejska 21, profil działalności: budownictwo;
- Zakład Cukierniczy „Wacusz” sp.j., Nysa ul. Jagiellońska, profil działalności: przemysł spożywczy;
- „Lutz Industria” sp. z o.o., Domaszkowice 25, profil działalności: produkcja narzędzi;
- Fabryka okien Sp. z o.o. - Majewski”, Nysa ul. Saperska 9, profil działalności: produkcja stolarki budowlanej;

³⁵ Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób; bez pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

- „Galaskór” Zakład Galanterii Skórzanej sp. z o.o., Nysa ul. Prudnicka 26, profil działalności: produkcja odzieży, skórzanej i roboczej;
- „Kaja” s.c., Nysa ul. Piłsudskiego 42, profil działalności: produkcja plandek, namiotów, tapicerki samochodowej,
- „Oknoplast”, Goświnowice ul. Nyska, profil działalności: produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych;
- „TRULLER Poland” Sp. z o.o Nysa ul. Jagiellońska 22, profil działalności: przemysł spożywczy (przetwórstwo i konserwowanie ziemniaków, owoców i pozostałych warzyw);
- Spółdzielnia Pracy „Cukry Nyskie”, Nysa ul. Al. Wojska Polskiego 9, profil działalności: przemysł spożywczy (produkcja wyrobów piekarskich i ciastkarskich o przedłużonej trwałości).

Obszary przeznaczone pod funkcje przemysłowe stanowią znaczący element w strukturze zagospodarowania miasta i gminy. Tereny, na których prowadzona jest działalność produkcyjna położone są przede wszystkim we wschodniej i północnej części miasta (ulice: Piłsudskiego, Kruczkowskiego, Jagiellońska, Nowowiejska, Słowiańska, Szlak Chrobrego) oraz na terenie wsi: Konradowa, Skorochów, Domaszkowice, Głębinów i Goświnowice. Obecnie cena 1 m² terenu przeznaczonego pod działalności gospodarcze waha się w granicach od 23,70 do 827,00 złotych. Jej konkretna wysokość uzależniona jest od lokalizacji i stopnia uzbrojenia terenu w infrastrukturę techniczną (górna stawka dotyczy terenów położonych w centrum miasta). Rozwój działalności produkcyjnych w skali odpowiedniej dla obecnych potrzeb wymaga wprowadzenia inwestycji zewnętrznych.

W 2001 r. poprzez włączenie 19 ha położonych na południowym wschodzie Nysy, powstała **Podstrefa Nysa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej**. W 2007 r. przeniesiono Podstrefę Nysa WSSE na tereny położone w zachodniej części miasta w rejon ulic Dubois i Karpackiej. W latach 2009-2010 gmina sprzedała tu trzy działki o łącznej powierzchni ok. 12 ha. Działki te utworzyły jeden kompleks, który został w szybkim czasie zainwestowany i uzbrojony w niezbędne media. Swoje zakłady produkcyjne wprowadziły tu firma Alsecco - producent stolarki okiennej oraz spółka Vascco Doors - producent stolarki drzwiowej i paneli. Na ostatniej działce w 2012 r. firma Advantech Polska rozpoczęła produkcję systemów ociepleń oraz otworzyła Centrum Badawczo – Rozwojowe, dając zatrudnienie ok. 190 osobom.

W następnych latach gmina Nysa zaczęła starać się o rozszerzenie strefy przemysłowej o nowe tereny pod zainwestowanie. W 2010 r. gmina podpisała porozumienie z Wałbrzyską Specjalną Strefą Ekonomiczną „INVEST-PARK”, Województwem Opolskim reprezentowanym przez Zarząd Województwa Opolskiego, Powiatem Nyskim, Agencją Nieruchomości Rolnych Oddział Opole w sprawie utworzenia **Regionalnego Parku Przemysłowego Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST-PARK”** na terenie gminy Nysa, w obrębach wsi Radzikowice i Goświnowice. Wspólne działania obejmować miały/mają przygotowanie nieruchomości pod względem infrastrukturalnym, prawnym i organizacyjnym. Już w 2011 r. uchwalono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy Nysa w obrębach wsi Radzikowice i Goświnowice dla rejonu przewidzianego do objęcia granicami Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (Uchwała Nr VIII/127/11 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 26 maja 2011 r.) umożliwiający inwestycje przemysłowo-produkcyjne o łącznej pow. ok. 156 ha.

W dniu 24 czerwca 2013 r. gmina złożyła fiszkę wstępną dotyczącą realizacji projektu pn. „Rozwój Regionalnego Parku Przemysłowego w Nysie”. Fiszka zawiera wstępny zakres projektu, który po zatwierdzeniu może zostać wpisany w zakres nowego RPO WO jako tzw. projekt kluczowy.

Wartość projektu - 42 mln PLN.

Wnioskowane dofinansowanie - 35,7 mln PLN (85%)

Wkład własny - 6,3 mln PLN

Termin realizacji - 2014-2018

Miejsce realizacji: Regionalny Park Przemysłowy w Nysie – w obrębie Radzikowic i Goświnowic.

Główne działania:

1. uzbrojenie terenu w sieć wodociągową
2. uzbrojenie terenu w sieć kanalizacji sanitarnej
3. uzbrojenie terenu w sieć kanalizacji deszczowej
4. budowa publicznych dróg gminnych zapewniających dogodną komunikację z terenami inwestycyjnymi

Produkty:

1. wprowadzenie infrastruktury do terenów o powierzchni - 156 ha
2. budowa sieci wodociągowej w pasie dróg gminnych - ok.14 km
3. budowa sieci kanalizacji sanitarnej w pasie dróg gminnych - ok.7 km
4. budowa sieci kanalizacji deszczowej w pasie dróg gminnych - ok. 8 km
5. budowa publicznych dróg gminnych - ok.8 km

Rezultaty:

1. liczba nowych inwestorów – 4
2. powstanie nowych miejsc pracy – 350.

Rezerwy lokalizacyjne pod działalność gospodarczą zlokalizowane są także na terenie nieczynnych zakładów przemysłowych. Na wyżej wymienionych obszarach oczekuje się rozwoju nowoczesnych i zaawansowanych technologicznie inwestycji związanych z działalnościami produkcyjnymi. Szansą na rozwój aktywności gospodarczych na terenie gminy jest także rozbudowa i modernizacja głównych szlaków komunikacyjnych w południowo – zachodniej części województwa opolskiego, przede wszystkim dróg krajowych nr: 41 i 46 oraz linii kolejowych: Nysa – Kamieniec Ząbkowicki, Nysa – Kędzierzyn – Koźle, Nysa – Brzeg i Nysa – Opole.

4.3 Usługi rynkowe.

Charakterystyczny w ostatnich 30 latach XX wieku dla krajów rozwiniętych proces serwicyzacji gospodarki postępuje w Polsce od 18 lat. Rośnie odsetek zatrudnionych w III sektorze gospodarki narodowej. Dogodne położenie geograficzne gminy Nysa oraz obecna struktura gospodarcza powoduje, że pożądany staje się dalszy rozwój sektora produkcyjnego oraz usług: handlowych, gastronomicznych, sportowych i rekreacyjnych. Należy nadmienić, że przygraniczne położenie tak dużego miasta jak Nysa względem Republiki Czeskiej oraz zróżnicowany poziom cen w obu krajach na poszczególne dobra konsumpcyjne powoduje, że Nysa jest atrakcyjnym ośrodkiem usługowym dla naszych południowych sąsiadów. Między innymi ten fakt wpływa na prężny rozwój sektora usługowego w gminie.

4.3.1. Handel.

Ogółem w 2003³⁶ roku na terenie gminy Nysa funkcjonowało 861 sklepów, w których pracowało 2195 osób (w mieście odpowiednio: 783 i 2061). Na 1 obiekt handlowy przypadało 70 mieszkańców (w mieście 62). Większość sklepów, poza nielicznymi wyjątkami, to placówki małe i średnie, o powierzchni sprzedaży nie przekraczającej 100 m². Głównym ośrodkiem handlowym w

³⁶ Urząd Statystyczny w Opolu począwszy od 2004 roku nie publikuje danych dotyczących ilości placówek handlowych w podziale na gminy i powiaty.

gminie jest miasto Nysa. Zespoły usługowe o rozszerzonym zakresie znajdują się także we wsiach: Biała Nyska, Domaszkowice, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Niwnica, Przełęk, Wyszaków Śląski i Złotogłowie. Pozostałe miejscowości posiadają przynajmniej jeden obiekt handlowy zaopatrujący miejscową ludność w podstawowe produkty. Ponadto na terenie gminy w 2003 roku funkcjonowało 11 stacji paliw, w tym 9 w mieście. Dodatkowo w Nysie funkcjonuje 1 targowisko stałe o powierzchni 9425 m² z 414 stałymi punktami sprzedaży.

TABELA 65: Gmina Nysa – dostępność oraz nasycenie placówkami handlowymi w 2003 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Liczba mieszkańców na 1 sklep	70	89	97
Liczba sklepów na 10 km ²	39,50	13,63	11,61
Liczba pracujących na 1 sklep	2,55	2,29	2,39
Liczba mieszkańców na 1 stację paliw	5510	4778	3762
Liczba stacji paliw na 10 km ²	0,50	0,25	0,30

Wskaźnik określający przeciętną liczbę mieszkańców na 1 sklep oraz nasycenie tymi usługami na 10 km² prezentuje się zdecydowanie korzystniej w gminie Nysa na tle wartości charakteryzującej powiat nyski oraz województwo opolskie. W przypadku stacji paliw przeciętna dostępność (liczba mieszkańców na 1 stację paliw) dla mieszkańców gminy jest mniej korzystna niż w powiecie i województwie, jednakże nasycenie stacjami paliwowymi (liczba stacji na 10 km²) jest tutaj większe. Biorąc pod uwagę, że jest to gmina miejsko – wiejska o dość znacznej powierzchni to wartość powyższych wskaźników należy uznać za bardzo korzystną. Niska liczba pracujących na 1 sklep świadczy o tym, że miejscowy handel to głównie zakłady osób fizycznych oraz firmy rodzinne.

4.3.2. Gastronomia.

Niezbędnym elementem współtworzącym prestiż danego rejonu jest świadcząca wysoki poziom gastronomia. Należy rozwijać sieć tego typu placówek. W tym celu należy wykorzystać obecne rezerwy lokalizacyjne oraz budynki typu: świetlice wiejskie czy dawne zabytkowe karczmy. Obecnie obiekty gastronomiczne i gastronomiczno – rozrywkowe reprezentuje 86 placówek, z tego 58 w mieście. Na terenach wiejskich najwięcej placówek gastronomicznych zlokalizowanych jest w miejscowościach położonych nad Jeziorem Nyskim (Głębinów i Skorochów) i są to przede wszystkim placówki sezonowe.

TABELA 66: Gmina Nysa – placówki gastronomiczne według miejscowości w 2007 roku.

Miejscowość	Liczba placówek gastronomicznych
1	2
Nysa	58
Biała Nyska	1
Domaszkowice	1
Głębinów	5
Goświnowice	2
Hajduki Nyskie	-
Hanuszów	-
Ilawa	-

Jędrzychów	-
Kępnica	-
Konradowa	-
Koperniki	1
Kubice	-
Lipowa	-
Morów	1
Niwnica	-
Podkamień	-
Przełęk	1
Radzikowice	-
Regulice	1
Rusocin	1
Sękowice	-
Siostrzechowice	-
Skorochów	12
Wyszków Śląski	-
Wierzbicice	1
Złotogłowice	1

4.3.3. Pozostałe placówki usługowe i rzemiosło.

Oferta zakładów rzemieślniczych jest bogata i zróżnicowana. W szczególności świadczą one usługi: transportowe, budowlane oraz inne czynności związane z sektorem produkcyjnym, budownictwem czy obsługą rolnictwa. W 2006 roku sekcje: budownictwo oraz transport, gospodarka magazynowa i łączność reprezentowało 906 podmiotów (w tym 761 w mieście).

W Nysie zlokalizowane są 3 Urzędy Pocztowe przy ulicach: Krzywoustego 21, Piłsudskiego 33 i 22-go stycznia 12. Rozwinięta jest także sieć usług podstawowych typu: zakłady fryzjerskie, krawieckie, fotograficzne, naprawy sprzętu AGD i RTV, mechaniki pojazdowej, wulkanizacyjne, biura podróży, wypożyczalnia, itp. Łącznie na terenie miasta i gminy w 2006 roku funkcjonowało 4168 podmiotów usługowych (w tym 3744 w mieście) z sekcji: handel i naprawy, hotele i restauracje, pośrednictwo finansowe oraz obsługa nieruchomości i firm.

4.3.4. Pośrednictwo finansowe.

W miejscowości Nysa działalność prowadzą liczne placówki bankowe. Funkcjonują także liczne agencje ubezpieczeniowe, brokerskie, reasekuracyjne, doradcze, kasy oszczędnościowo – pożyczkowe, itp. Obecność banków pozytywnie wpływa na prestiż gminy. Zarówno klienci detaliczni jak i przedsiębiorcy mogą korzystać z pełnego wachlarza nowoczesnych usług finansowych. Na miejscu można zapoznać się z ofertą bardzo ważnych w nowoczesnej gospodarce rynkowej kredytów konsumpcyjnych lub inwestycyjnych. Placówki bankowe w mieście reprezentują:

- PKO BP SA Oddział 1 – ul. Teatralna 1;
- PKO BP SA Oddział 2 – ul. Krzywoustego 1;
- PEKAO SA – ul. Marcinkowskiego 1;
- ING Bank Śląski SA – ul. Piastowska 33;
- ING Bank Śląski SA – ul. Prudnicka 3;
- BZ WBK SA – ul. Krzywoustego 7–9;
- BGŻ SA – ul. Kupiecka 7;

- Millennium SA – ul. Celna 8;
- Kredyt Bank SA – ul. Chopina 17;
- Lukas Bank SA – ul. Celna 21/2;
- BOŚ SA – ul. Rynek 35;
- Eurobank – ul. Rynek 32–35;
- BPH SA – ul. Prudnicka 1;
- Dominet Bank SA – ul. Rynek 33/34;
- Invest Bank SA – ul. Rynek Garncarski 2;
- Bank Spółdzielczy Otmuchów, Oddział w Nysie – ul. Kolejowa 13.

W Nysie główne ulice handlowo – usługowe (usługi publiczne i rynkowe) zlokalizowane są w centrum miasta. Jest to przede wszystkim Rynek oraz przyległe do niego ulice: Wrocławska, Kupiecka, bpa Jarosława, Tkacka, Bracka, św. Piotra, Krzywoustego i inne. Bogate zespoły usługowo – handlowe występują także w centralnych rejonach większych osiedli mieszkaniowych oraz na głównych, przelotowych ulicach miasta: Grodkowska, Ujejskiego, Jagiellońska i Piłsudskiego). Generalnie nasycenie siecią usługową jest wystarczające z punktu widzenia potrzeb mieszkańców miasta i gminy. Dodatkowo należy rozważyć zasadność ewentualnej lokalizacji kolejnych obiektów handlowych o powierzchni sprzedażowej przekraczającej 300 m², w tym reprezentacyjnej galerii handlowej, a także przekształcać wybrane ulice w centrum miasta na eleganckie pasáže handlowo – usługowe (deptaki) z wyłączeniem na nich ruchu pojazdów. W roku 2013 został otwarty park handlowy Vendo Park przy drodze krajowej 41.

Z pozostałych usług, zwłaszcza ponadpodstawowych, związanych między innymi z: handlem, kulturą, szkolnictwem wyższym, służbą zdrowia, pośrednictwem finansowym, administracją wojewódzką, itd., mieszkańcy gminy korzystają w stolicy województwa – Opolu.

4.4 Turystyka.

4.4.1. Główne atrakcje turystyczne.

Gmina Nysa jest atrakcyjnym miejscem z punktu widzenia funkcjonowania oraz rozwoju potencjału turystycznego. Przedstawione w rozdziałach nr 2 oraz nr 3 walory przyrodnicze i kulturowe gminy Nysa determinują jej atrakcyjność turystyczną. Większość z nich, to jest: Otmuchowsko – Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu z atrakcjami sportowo – rekreacyjnymi Jeziora Nyskiego, walory krajobrazowe doliny Nysy Kłodzkiej i Białej Głuchołaskiej, rezerwat i pomniki przyrody, zabytki budownictwa i architektury z Fortami Nyskimi na czele, itp., udostępnione są szerokiemu gronu odwiedzających. Obecna infrastruktura turystyczna gminy składa się z: obiektów noclegowych, pieszych i rowerowych znakowanych szlaków oraz szeregu usług towarzyszących, do których zaliczyć można między innymi: ośrodki sportów wodnych, punkt informacji turystycznej czy sieć lokali gastronomicznych. W mieście przy ul. Brackiej 4 siedzibę ma również oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego (PTTK) „Ziemi Nyskiej”. Natomiast bazę sportowo – rekreacyjną i kulturalną gminy wzbogacają obiekty przedstawione w rozdziałach nr 4.7. i 4.8. („Kultura” i „Sport”).

Na terenie gminy działają dwie informacje turystyczne:

- Informacja Turystyczna w Bastionie św. Jadwigi;
- Punkt Nyskiej Drogi św. Jakuba „Camino Nysa”.

4.4.2. Znakowane trasy turystyczne.

Na obszarze gminy Nysa znajdują się liczne szlaki piesze i rowerowe.

Szlaki piesze – przebieg na terenie gminy:

- **niebieski** - (szlak Kopernika relacji Otmuchów – Nysa): Nysa – Biała Nyska – Siestrzechowice – Koperniki. Długość szlaku na terenie gminy to 12,750 km.

Ponadto na terenie miasta wyznaczono trasy turystyczne:

Lp	Nazwa szlaku	Długość	Przebieg
1.	Nyska Droga św. Jakuba	106 km	Opis Nr 1 Mapy szlaku na stronie http://www.nysa.eu/strona-1060-nyska_droga_sw_jakuba_nysa_saint_james.html
2.	Szlak Marii Luizy Merkert	Teren miasta, czas zwiedzania ok. 6 godz.	Opis Nr 2 Mapa szlaku na stronie http://um.nysa.pl/_portal/123746640149c23d21b8521/Szlaki_turystyczne_Nysy.html
3.	Szlak Josepha von Eichendorffa	1,3 km	Opis Nr 3 Trasa i mapa szlaku na stronie http://um.nysa.pl/_portal/123746640149c23d21b8521/Szlaki_turystyczne_Nysy.html
4.	Park Kulturowo-Przyrodniczy Twierdzy Nysa	1 km	Opis Nr 4 Trasa i mapka szlaku na stronie http://www.twierdzanysa.com/index.php?option=com_content&task=view&id=42&Itemid=42
5.	Szlakiem nyskich grodów, zamków i twierdz	11 km	Opis trasy i mapa na stronie http://um.nysa.pl/portal.php?aid=11775735334630589d13b5e
6.	Ścieżka ornitologiczna w Nysie	1 km	Ścieżka prowadzi wzdłuż prawego brzegu rzeki Nysy Kłodzkiej na odcinku od mostu Kościuszki do tamy wojskowej. Ilość tablic - 8szt. opisujących gatunki ptaków występujące w tym terenie
7.	Ścieżka przyrodniczo-edukacyjna we wsi Siestrzechowice	1 km	Ścieżka znajduje się we wsi Siestrzechowice na końcu ul. Kopernika. Znajduje się na koronie wału Zbiornika Nyskiego. Ilość tablic - 12 szt.- tablice z gatunkami ptaków, które występują na terenie Zbiornika Nyskiego oraz tablice przyrodnicze z przekrojem zbiornika wodnego.
8.	Szlakiem Pielgrzyma		"Szlakiem Pielgrzyma" to szlaki turystyczne opisane i przygotowane w aplikacji Google Maps. Mapę można dowolnie przewijać i przybliżać, jak również włączyć tryb satelitarny.

Opis Nr 1

Przebieg „Nyskiej Drogi św. Jakuba” na terenie Gminy Nysa

„Nyska Droga św. Jakuba” zaczyna się w mieście przygranicznym Głuchołazy. Z Gminą Nysa łączy się w Kopernikach, skąd według legendy wywodzą się przodkowie Mikołaja Kopernika. Tu zwiedzić możemy neogotycki kościół pw. św. Mikołaja z pięknym wnętrzem barokowym. Wychodząc z wioski kierujemy się do Siestrzechowic, położonych na południowym brzegu Jeziora Nyskiego. Dalej droga nasza biegnie wałem jeziora do Nysy. Przed nami rozciągają się wspaniałe widoki na góry i jezioro. Przechodzimy przez tamę, idąc dalej dochodzimy do betonowych schodów, którymi schodzimy z wału. Przechodzimy przez drogę, skręcamy w prawo, następnie w lewo i ul Saperską idziemy wzdłuż ogrodów działkowych. Dochodzimy do zakrętu, w lewo, skręcamy w prawo i brukowaną drogą dochodzimy do zabudowań przemysłowych. Za ścianą lasu skręcamy w lewo i gruntową alejką dochodzimy do tamy na rzece za którą skręcamy w prawo. Kierując się znakami wchodzimy do parku. Idąc alejkami, dochodzimy do głównego kanału, za którym skręcamy w lewo, przechodzimy przez ul. Bohaterów Warszawy i wchodzimy plac Ignacego Paderewskiego. Przed nami bryła barokowego kościoła św. Św. Piotra i Pawła. W kościele znajdują się wspaniałe iluzjonistyczne polichromie przedstawiające historię odnalezienia Krzyża Św. Dochodzimy do barokowej Fontanny Trytona, która została wykonana na wzór rzymskiej Fontanny Del Tritone G.L. Berniniego. Wchodzimy do rynku, przechodzimy obok późnorennesansowego Domu Wągi Miejskiej. Przed nami potężna bryła Bazyliki Mniejszej św. Jakuba z wolnostojącą dzwonnica, w której znajduje się skarbiec św. Jakuba. Warto go odwiedzić i obejrzeć wspaniałą kolekcję nyskiego złotnictwa. Warto złożyć wizytę w Muzeum, w którym poza wspaniałą kolekcją malarstwa zobaczyć możemy szklankę św. Jadwigi. Druga szklanka świętej znajduje się w skarbcu na Wawelu. Na Rynku Solnym stoi Dom macierzysty Sióstr św. Elżbiety, jego założycielką była błogosławiona Maria Luiza Merkert, której relikwie znajdują się w nyskiej bazylice. Po zwiedzeniu bazyliki idziemy w stronę ul. Wrocławskiej. Dochodzimy do Pięknej Studni nakrytej wspaniałą barokową kratą. Ul. Kowalską dochodzimy do Bastionu św. Jadwigi, skręcamy w prawo następnie w lewo i znowu w prawo, dalej ul. Armii Krajowej dochodzimy do elektrowni, przechodzimy przez bardzo ruchliwą ul. Bema i dalej idąc wzdłuż rzeki dochodzimy do kładki, przechodzimy na drugą stronę. Skręcamy w prawo, dochodzimy do neoromańskiego kościoła św. Elżbiety i klasztoru franciszkanów. Idziemy dalej wzdłuż koryta rzeki. Mijamy po drodze stary cmentarz i nieczynny kościół św. Rocha. Drogą przez nadrzeczny las, dochodzimy do kościółka MB Wspomożenia Wiernych zwanym w Lasku. Po chwili odpoczynku idziemy w dół lipową alejką, skręcamy w lewo i polną drogą wśród nadrzecznych łąk dochodzimy do ściany lasu. Skręcamy w lewo, przechodzimy przez las idziemy dalej w stronę Złotogłowic. Po drodze mijamy ciekawy krzyż pokutny.

Opis Nr 2

Opis Szlaku Marii Luizy Merkert

1. **Dom Macierzysty Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety** – Rynek Solny Dom wybudowany staraniem Marii Luizy Merkert, miejsce jej życia, działalności i śmierci.
2. **„Carolinum”** – ul. Sobieskiego - w tych zabudowaniach Maria Luiza Merkert i Jej siostry pielęgnowały chorych uczniów, a w czasie wojen: w 1866, 1870/71 żołnierzy i jeńców wojennych.
3. **Posesja przy ul. Krawieckiej** - parcela zakupiona przez Marię Luizę Merkert 1871 roku. Tu stał klasztor i budynki gospodarcze – miejsce wypoczynku Sióstr św. Elżbiety.

4. **Ul. Celna** - na tej ulicy znajdowała się kamienica rodziny Merkertów, gdzie urodziła się Maria Luiza Merkert i mieszkała w latach 1817-1842.
5. **Ul. Karola Miarki** (dawniej św. Józefa) - na tej ulicy, po odejściu z nowicjatu Maria Luiza Merkert wynajęła mieszkanie. Mieszkała tu w latach 1850-1852.
6. **Dom Altarzystów** przy Placu Kościelnym - w tym miejscu, w XIX w. znajdowała się kamienica, w której w latach 1842-1846 mieszkała Maria Luiza Merkert. Tu 27 września 1842 roku rozpoczęła zorganizowaną opiekę nad chorymi w ich własnych mieszkaniach.
7. **Ul. Marcinkowskiego** - w dniu 21 września 2005 roku na budynku Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nysie przy ul. Marcinkowskiego odsłonięto tablicę upamiętniającą nadanie patronatu Marii Merkert.
8. **Kościół św. Jakuba Starszego Apostoła i św. Agnieszki Męczennicy (Bazylika Mniejsza od 23.08.2009r.)** – Rynek Kościół św. Jakuba St. Ap. i św. Agnieszki miejsce chrztu Marii Luizy Merkert, modlitwy, spoczynku po ekshumacji w 1964 r. oraz beatyfikacji – 30 września 2007 r.
9. **Miejska Szkoła Katolicka dla Dziewcząt** – Rynek - w północnej pierzei Rynku w latach 1726-1810 stały zabudowania klasztorne Sióstr Magdalenek i kościół. W 1813 roku w budynku otwarto Miejską Szkołę Katolicką dla Dziewcząt, do której uczęszczała Maria Luiza Merkert w latach 1824-1827.
10. **Dom Rekolekcyjny** – ul. Emilii Gierczak - w tych zabudowaniach w XIX wieku mieścił się szpital, w którym w latach 1849-1850 Maria Luiza Merkert pielęgnowała chorych.
11. **Kościół św. Piotra i Pawła** – ul. Bracka - w tym kościele 19 marca 1863 roku poświęcono kamień węgielny pod budowę Domu Macierzystego Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety wybudowanego staraniem Marii Luizy Merkert.
12. **Szpital Miejski** im. Marii Luizy Merkert w Nysie – ul. Bohaterów Warszawy W dniu 2 maja 1910 roku poświęcono nowo wybudowany Szpital Miejski w Nysie i przekazano go pod zarząd Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety. Uchwałą Rady Miejskiej w Nysie, w grudniu 2005 roku szpitalowi nadano imię Marii Luizy Merkert.
13. **Kościół Matki Bożej Wspomożenia Wiernych w Lasku** - miejsce pielgrzymowania Marii Luizy Merkert.
14. **Kościół św. Franciszka** przy Bramie Grodkowskiej- w tym kościele rodzice Marii Luizy Merkert zawarli sakrament małżeństwa.
15. **Dom św. Elżbiety** – ul. Słowiańska - w trosce o starsze i chore siostry i ze względu na niezdrowy klimat w śródmieściu, Matka Maria Luiza Merkert w 1871 roku zakupiła poza miastem budynek, który został dostosowany do potrzeb sióstr.
16. **Ul. Marii Merkert** w Nysie - w 1987 roku jedna z ulic nowego osiedla w pobliżu ul. Słowiańskiej w Nysie została nazwana imieniem Marii Merkert.

17. Klasztor Dominikanów – ul. Ujejskiego - w tym budynku siostry Marii Luizy Merkert pielęgnowały chorych żołnierzy.

18. Cmentarz Jerozolimski – ul. Mieczysława I - Maria Luiza Merkert pochowana została na Cmentarzu Jerozolimskim. Tu spoczywała w latach 1872-1964. Jej relikwie przeniesiono do kaplicy w kościele św. Jakuba i św. Agnieszki.

Opis Nr 3

Szlak Josepha von Eichendorffa to malownicza trasa spacerowa, którą według przekazów chętnie wędrował Joseph von Eichendorff. Prowadzi ona do dawnej Wysokiej Baterii (Höhe Batterie), gdzie znajduje się punkt widokowy, z którego można podziwiać piękną panoramę Nysy, Gór Opawskich i Jeziora Nyskiego.

Opis Nr 4

Do dyspozycji turystów zostały otwarte dwie trasy turystyczno - dydaktyczne, które połączyły odrestaurowane obiekty Twierdzy z pozostałą częścią miasta. Trasy te obejmują nie tylko wartości zabytkowe ale również wartości krajobrazowe i przyrodnicze znajdujące się na trasie turystycznej a wykonane w formie "ścieżki" spacerowej.

TRASA I : Fort Wodny - bulwar Nysy Kłodzkiej - wzdłuż Alei Roosvelta - Bastion św. Jadwigi

TRASA II : **Bastion św. Jadwigi - Wieża Wrocławska**, wzniesiona w połowie XIV wieku, stanowiła część średniowiecznych obwarowań miejskich. Jest jedną z 4 zabytkowych bram (Wrocławska, Ziębicka, Celną, Bracką); **Barokowa Piękna Studnia**, nakryta wspianiałą, kutą w żelazie kratą wykonaną przez zarządcę nyskiej mennicy Wilhelm Hellewega w roku 1686. Cembrowina wykonana jest z marmuru sławniowickiego; **Kościół św. Jakuba i Agnieszki**, jeden z największych kościołów gotyckich na Śląsku. Jest to budowla halowa o trzech nawach równej wysokości z różowej cegły i szarego kamienia. Wyposażony w ołtarz główny i kilka ołtarzy pobocznych wykonanych w stylu barokowym. Przy kościele znajduje się czterokondygnacyjna dzwonnica. Mieści ona m. in. jeden z najstarszych dzwonów Śląska, tzw. Macieja z 1498 r. Obecnie w dzwonnicy znajduje się "Skarbiec św. Jakuba".; **Renesansowy Dom Wagi Miejskiej**, powstał w 1604 roku jest symbolem kwitnącego w Nysie handlu; **Fontanna Trytona**, powstała w latach 1700-1701. Barkowa fontanna jest nieodłącznym elementem pejzażu miasta wzorowana na rzymskiej fontannie G.L Berniniego; **Plac Paderewskiego**, powstał na miejscu, już nie istniejącego Fortu Ziemnego, w którym osadzono uczestników III Powstania Śląskiego. Obecnie znajduje się tam obelisk upamiętniający te wydarzenia; **Park Miejski**, powstał na podmokłych terenach zalewowych Nysy Kłodzkiej, w miejscu ujścia do niej niewielkiej rzeki Białki. Park spełnia ważną rolę rekreacyjną dla mieszkańców Nysy; **wzdłuż Alei Duńczyków**, w latach 1864 – 1866 duńscy jeńcy wojenni wybudowali w tym miejscu aleję. W dniu 22.02.2001r. Rada Miejska w Nysie przywróciła historyczną nazwę alei w dowód wdzięczności rządowi i narodowi Królestwa Danii za pomoc w ochronie środowiska - Fort Wodny.

Trasy rowerowe – przebieg na terenie gminy:

- **zielona**: Nysa – Jędrzychów – Radzikowice i dalej w stronę Ziębic oraz Nysa – Wyszków Śląski – Kubice i dalej w stronę Niemodlina. Długość trasy na terenie gminy to 18 km;
- **czerwona**: Nysa – Regulice i dalej w stronę Grodkowa. Długość trasy na terenie gminy to 5,250 km;
- **żółta** (północny): Nysa – Jędrzychów – Goświnowice i dalej w stronę Otmuchowa oraz Nysa – Rusocin i dalej w stronę Korfantowa. Długość trasy na terenie gminy to 15,750 km;

- **żółta** (południowy): Nysa – Biała Nysa – Siostrzechowice i dalej w stronę Otmuchowa oraz Nysa – Biała Nyska – Morów – Iława i dalej w stronę Głuchołaz. Długość trasy na terenie gminy to 15 km.

Ponadto do projektowanych tras rowerowych należą niezagospodarowane dzisiaj trasy (długość trasy obejmuje także tereny położone poza gminą Nysa):

- „Rowerem wokół Jeziora Nyskiego” – trasa o łącznej długości około 46 km prowadzi malowniczymi okolicami Jeziora Nyskiego;
- „Średniowieczne ślady zbrodni” – trasa o łącznej długości około 48 km prowadzi śladami krzyży pokutnych i przebiega przez miejscowości: Nysa, Jędrzychów, Radzikowice i Złotogłowice;
- „Na tropach skarbu Liczyrzepy” – trasa o łącznej długości 86,6 km, przeznaczona szczególnie dla zbieraczy kamieni i minerałów, prowadzi przez miejscowości: Nysa, Biała Nyska, Morów, Koperniki i Przełęk;
- „Wyprawa do letniej rezydencji biskupiej” – trasa o łącznej długości 97,5 km prowadzi przez Nysę, Białą Nyską, Morów i Iławę do zamku w czeskich Javornikach (rezydencji biskupów wrocławskich);
- „Śladami czarownic” – trasa o łącznej długości około 120 km prowadzi od Głuchołaz przez miejscowości: Morów, Koperniki, Siostrzechowice, Białą Nyską i Nysę oraz dalej do Korfantowa i z powrotem do Głuchołaz i miejscowości Złote Hory w Republice Czeskiej.

4.4.3. Baza noclegowa.

Gmina Nysa dysponuje następującą, zarejestrowaną bazą noclegową:

Lp.	Nazwa obiektu	Miejsce położenia	Ilość miejsc noclegowych
1.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Skorochów 22, 48-300 Nysa	8 miejsc noclegowych
2.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Skorochów 8, 48-300 Nysa	2 pokoje 2-osobowe
3.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Skorochów 12, 48-300 Nysa	2 pokoje 2- osobowe
4.	Centrum Biznesowo-Hotelowe „Lider”	48-303 Nysa, ul. Piłsudskiego 40	46 miejsc noclegowych
5.	Gościniec „U Rudka”	48-304 Nysa, ul. Orzeszkowej 14	2 pokoje 2-osobowe 2 pokoje 3-osobowe
6.	Nyski Ośrodek Rekreacji	Skorochów, 48-300 Nysa	125 miejsc noclegowych, namioty - 500
7.	PHU „Tank”	48-300 Nysa, ul. Grodkowska 9	4 pokoje/ 10 miejsc noclegowych
8.	Villa „Navigator”	48-300 Nysa, ul. Wyspiańskiego 11	12 pokoi/ 27 miejsc noclegowych
9.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Hanuszów 9, 48-300 Nysa	3 pokoje/ 7 miejsc noclegowych
10.	PHU „POL-KAR”	ul. Grodkowska 13A, 48-300 Nysa	14 pokoi/35 miejsc noclegowych
11.	Gospodarstwo Agroturystyczne	Iława 42, 48-303 Nysa	1 pokój/6 miejsc noclegowych
12.	Firma Usługowa Abramek Marian	Skorochów 21A, 48-300 Nysa	3 pokoje/9 miejsc noclegowych
13.	Pokoje noclegowe „Biały Dom”	Wierzbięcice 59A, 48-303 Nysa	8 pokoi/20 miejsc noclegowych
14.	Pokoje noclegowe „Calypso”	Głębinów 3b, 48-300 Nysa	2 pokoje/8 miejsc noclegowych
15.	Wynajem pokoi	Skorochów 21B/I, 48-300 Nysa	4 pokoje/8 miejsc noclegowych

16.	Diecezjalny Dom Formacyjny w Nysie	ul. Emilii Gierczak 2, 48-300 Nysa	49 pokoi/30 miejsc noclegowych
-----	------------------------------------	------------------------------------	--------------------------------

Inne obiekty, w których są świadczone usługi hotelarskie:

- Hotel *** „Europejski” – Skorochów 21k, miejsc noclegowych – 54;
- Hotel *** „Piast” – Nysa ul. Krzywoustego 14, miejsc noclegowych – 58;
- Hotel ** „Floryda” – Nysa ul. Krawiecka 24, miejsc noclegowych – 32;
- Hotel ** Redos, Nysa ul. Wyspiańskiego 1a, miejsc noclegowych – 29;
- Motelik „Lux” – Nysa ul. Grodkowska 13a;
- Ośrodek Wypoczynkowy „Błękitna Zatoka” – Głębinów, miejsc noclegowych – 120 + pole namiotowe;
- Nyski Ośrodek Rekreacji – Skorochów, miejsc noclegowych – 65 + pole namiotowe i stanowiska karawaningowe;
- Ośrodek Wczasowy „Paradise” – Głębinów, miejsc noclegowych – 60;
- „Dom Studenta LOK” – Nysa ul. Poniatowskiego 3, miejsc noclegowych 81;
- Szkolne Schronisko Młodzieżowe „Pod Ziębickim Lwem”, Nysa ul. Rodziewiczówny 1, miejsc noclegowych – 48;
- Ośrodek Formacyjno-Wypoczynkowy Rybak, Głębinów 18, miejsc noclegowych – 54;
- Spa & Wellnes Estetica Noclegi, ul. Piastowska 33a, miejsc noclegowych – 8;
- Hostel "Nuove Frontiere", Nysa ul. Krasickiego 1, miejsc noclegowych – 37;
- Noclegi „Majorka”, Głębinów 3B, miejsc noclegowych – 41;
- Schronisko Młodzieżowe „Fire Brigade”, Nysa ul. Marii Skłodowskiej-Curie 2/8.

Według powyższych danych baza noclegowa na terenie miasta i gminy składa się z około 700 miejsc noclegowych + około 1000 miejsc na polach namiotowych, karawaningowych, itp. Standard bazy noclegowej jest zróżnicowany. Oferta miejscowych hoteli i moteli skierowana jest głównie dla bardziej zamożnych gości, natomiast agroturystyka, schronisko młodzieżowe, dom studenta i pokoje gościnne oferują standard turystyczny.

Według danych za 2006 rok z bazy noclegowej na terenie gminy skorzystało 17573 gości, w tym 2516 zagranicznych. Udzielono im łącznie 53086 noclegów, w tym 6374 dla gości zagranicznych. Oznacza to, że średni pobyt 1 gościa trwał około 3 dni, w tym gościa zagranicznego 2,5 dnia.

TABELA 67: Gmina Nysa – baza noclegowa turystyki w 2006 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Obiekty noclegowe ³⁷ ogółem na 100 km ²	5,05	2,86	1,21
Obiekty noclegowe całoroczne na 100 km ²	2,75	1,88	0,91
Liczba miejsc noclegowych ogółem na 100 km ²	552,29	269,20	79,59
Liczba miejsc noclegowych w	123,39	157,35	50,54

³⁷ Główny Urząd Statystyczny (GUS) pod tym pojęciem obejmuje tylko wybrane obiekty zbiorowego zakwaterowania, spełniające określone normy, między innymi: zarejestrowana działalność gospodarcza lub osobowość prawna w sektorze usług turystycznych (sekcja: hotele i restauracje), odpowiednia liczba miejsc noclegowych, standard, a przede wszystkim na bieżąco prowadzona statystyka dotycząca udzielanych noclegów.

obiektach całorocznych na 100 km ²			
Liczba miejsc noclegowych ogółem na 1000 mieszkańców	20,03	22,52	7,15
Liczba korzystających z noclegów na 1 miejsce noclegowe	14,60	17,95	26,16
Liczba korzystających z noclegów turystów zagranicznych na 1 miejsce noclegowe	2,09	1,02	4,44
Liczba udzielonych noclegów na 1 miejsce noclegowe	44,09	70,31	69,93
Liczba udzielonych noclegów turystom zagranicznym na 1 miejsce noclegowe	5,29	2,66	10,15
Średnia ilość udzielonych noclegów na 1 gościa	3,02	3,92	2,67
Obłożenie bazy noclegowej ³⁸ w %	12,08	19,26	19,16

Gęstość obiektów turystycznych zbiorowego zakwaterowania oraz miejsc noclegowych liczonych na 100 km² jest w gminie Nysa blisko dwukrotnie wyższa od średniej charakteryzującej powiat nyski. Jednocześnie jest także ponad czterokrotnie (liczba obiektów na 100 km²) oraz blisko siedmiokrotnie (liczba miejsc noclegowych na 100 km²) wyższa od przeciętnej występującej w całym województwie opolskim (wliczając w nie także wszystkie typowo rolnicze gminy wiejskie). Wartość tych współczynników jest jednocześnie wyrazem „przewagi” gminy i powiatu Nysa pod względem wyposażenia w bazę turystyczną w stosunku do całego województwa. Potwierdzeniem tej przewagi jest trzykrotna różnica na korzyść, jaka dzieli gminę i powiat Nysa od średniej w województwie pod względem liczby miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców. Należy nadmienić, że w powiecie nyskim znajduje się ponad 30 % wszystkich obiektów noclegowych oraz blisko 45 % wszystkich miejsc noclegowych zarejestrowanych w całym województwie, zaś na terenie gminy Nysa znajduje się blisko 32 % wszystkich obiektów noclegowych oraz blisko 37 % wszystkich miejsc noclegowych zarejestrowanych w całym powiecie nyskim. Natomiast wskaźniki wykorzystania turystycznych miejsc noclegowych (liczba korzystających gości na 1 miejsce noclegowe, liczba udzielonych noclegów na 1 miejsce noclegowe oraz obłożenie bazy noclegowej) prezentują się już zdecydowanie mniej korzystnie od średniej dla powiatu, a zwłaszcza od średniej dla województwa. Potwierdzeniem powyższego jest fakt, że spośród wszystkich zarejestrowanych noclegów udzielonych turystom w 2006 roku w powiecie nyskim, zaledwie 22,91 % udzielono w gminie Nysa. Oznaczać to może z jednej strony mniejszą popularność turystyczną gminy Nysa, a z drugiej mniejszą niż w gminie Nysa podaż bazy noclegowej na terenie powiatu nyskiego i województwa opolskiego w stosunku do odwiedzających te rejony turystów.

5. Infrastruktura techniczna.

5.1 Komunikacja.

Gmina Nysa posiada dobrze rozwinięty i wystarczający pod względem gęstości sieci komunikacyjnej układ drogowy i komunikacyjny. Położenie geograficzne gminy powoduje, że ma ona

³⁸ Liczba udzielonych noclegów w ciągu roku w stosunku do liczby wszystkich miejsc noclegowych * ilość dni w roku.

dotatkowo korzystne połączenia komunikacyjne z układem drogowym zarówno Polski jak i Czech. Już od średniowiecza przebiegały przez obszar gminy szlaki łączące Śląsk z Morawami i Czechami.

Drogi krajowe:

- nr 41: Nysa – Prudnik – Trzebina (Bartultovice):

Droga krajowa nr 41 jest jedną z najkrótszych w Polsce dróg (38,5 km) o tym statusie. Cały jej odcinek znajduje się w granicach województwa opolskiego. Trasa nr 41 rozprowadza ruch z Nysy w kierunku Prudnika i przejścia granicznego z Czechami (Trzebina/Bartultovice) oraz dalej jako droga nr 40 w kierunku Kędzierzyna – Koźla i Pyskowic. Na terenie gminy Nysa droga nr 41 przebiega przez miejscowości: Nysa, Niwnica oraz Wierzbice i ma długość 12,1 km. Na terenie miasta droga nr 41 prowadzi przez ulice: Bema, Asnyka, Jagiellońska i Piłsudskiego. Trasa nr 41 znajduje się w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), Oddział w Opolu. Według danych GDDKiA w 2005 roku przez Nysę na drodze nr 41 przejeżdżało 15478 pojazdów na dobę. GDDKiA planuje budowę wschodniej części obwodnicy miasta Nysa w ciągu drogi krajowej nr 41 o parametrach technicznych odpowiadających klasie GP (droga główna ruchu przyspieszonego). Uzgodniony jej przebieg (do węzła na drodze nr 46 Nysa - Hanuszów) oznaczony jest na rysunku zmiany Studium.

- nr 46: Szczekociny – Częstochowa – Lubliniec – Ozimek – Opole – Niemodlin – Nysa – Otmuchów – Paczków – Złoty Stok – Kłodzko.

Droga krajowa nr 46 jest jedną z ważniejszych dróg w układzie transportowym województwa opolskiego, a także północnej części województwa śląskiego. Droga rozprowadza ruch między innymi z centralnych rejonów kraju (Warszawa, Łódź) w kierunku atrakcyjnych turystycznie rejonów Sudetów Środkowych i Wschodnich, a także w kierunku największego przejścia granicznego z Republiką Czeską w Kudowie Zdroju. Na terenie gminy Nysa droga nr 46 przebiega przez miejscowości: Hanuszów, Nysa oraz Skorochów i ma długość 13,25 km. Na terenie miasta droga nr 46 prowadzi przez ulice: Grodkowską, Bramy Grodkowskiej, Szlak Chrobrego, Ujejskiego, Mieczysława I i Otmuchowską. Nyski odcinek trasy nr 46 znajduje się w zarządzie Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad (GDDKiA), Oddział w Opolu. Według danych GDDKiA w 2005 roku przez Nysę na drodze nr 46 przejeżdżały 12922 pojazdy na dobę. GDDKiA planuje budowę północnej części obwodnicy miasta Nysa w ciągu drogi krajowej nr 46 o parametrach technicznych odpowiadających klasie GP (droga główna ruchu przyspieszonego). W 2010 r. przeprowadzony został kolejny Generalny Pomiar Ruchu dróg krajowych, którego wyniki wskazały, że przez miasto Nysa na drodze krajowej nr 41 porusza się średnio 16357 pojazdów na dobę, natomiast na drodze krajowej nr 46 wskaźnik ten wynosi 16825 pojazdów na dobę. Uzgodniony jej przebieg (do węzła na drodze nr 46 Nysa - Hanuszów) oznaczony jest na rysunku zmiany Studium.

Drogi wojewódzkie:

- nr 406: Nysa – Jasienica Dolna – Wierzbie – Włostowa.

Droga wojewódzka nr 406 pełni uzupełniającą rolę w układzie drogowym województwa opolskiego i praktycznie jako szlak komunikacyjny ma znaczenie tylko na terenie powiatu nyskiego. Obecnie droga nr 406 posiada parametry klasy „Z”. Długość drogi na terenie gminy wynosi 6,5 km i przebiega przez miejscowości: Nysa i Rusocin. Według danych Zarządu Dróg Wojewódzkich w Opolu z 2005 roku średni dobowy ruch pojazdów na drodze nr 406 wynosił 1260 pojazdów na dobę i należał do grupy najmniejszych na drogach województwa opolskiego.

- nr 407: Nysa – Korfantów – Łącznik.

Droga wojewódzka nr 407 pełni uzupełniającą rolę w układzie drogowym województwa opolskiego i praktycznie jako szlak komunikacyjny ma znaczenie tylko na terenie powiatu nyskiego i krapkowickiego. Obecnie droga nr 407 posiada parametry klasy „Z”. Długość drogi na terenie gminy wynosi 9 km i przebiega przez miejscowości: Nysa (ul. Jagiellońska), Konradowa, Wyszaków Śląski i

Kubice. Według danych Zarządu Dróg Wojewódzkich w Opolu z 2005 roku średni dobowy ruch pojazdów na drodze nr 407 wynosił 1151 pojazdów na dobę i należał do grupy najmniejszych na drogach województwa opolskiego.

- nr 411: Nysa – Głuchołazy – Konradów (Zlaté Hory).

Droga wojewódzka nr 411 pełni ważną rolę w układzie drogowym województwa opolskiego. Umożliwia rozprowadzenie ruchu z kierunku Opoli i Brzegu, a także Wrocławia poprzez Nysę w stronę przejść granicznych w Głuchołazach (Mikulovice i Zlaté Hory) oraz dalej w stronę miasta Jeseník i Šumperk oraz w atrakcyjne turystycznie rejony Jeseníków. Obecnie droga nr 411 posiada parametry klasy „G”. Długość drogi na terenie gminy wynosi 6 km i przebiega przez miejscowości: Nysa (ul. Zwycięstwa), Podkamień i Przełęk. Według danych Zarządu Dróg Wojewódzkich w Opolu z 2005 roku średni dobowy ruch pojazdów na drodze nr 411 wynosił 3786 pojazdów na dobę i należał do grupy największych na drogach województwa opolskiego.

Drogi nr 406, 407 i 411 znajdują się w gestii Zarządu Dróg Wojewódzkich w Opolu.

TABELA 68: Gmina Nysa – wyniki pomiarów ruchu pojazdów w 2005 roku na drogach krajowych nr 41 i 46.

Nr drogi	Pikietaż		Długość odcinka	Nazwa odcinka	Pojazdy samochodowe na dobę ogółem
	początek	koniec			
41	0,0	2,1	2,1	Nysa (przejście)	15478
41	2,1	14,0	12,0	Nysa – Piorunkowice	4392
46	40,4	47,9	7,5	Otmuchów – Nysa	7786
46	47,9	53,7	5,8	Nysa (przejście)	12922
46	53,7	62,2	8,4	Nysa – Pakosławice	11826

TABELA 69: Gmina Nysa – wyniki pomiarów ruchu pojazdów w 2005 roku na drogach wojewódzkich nr 406, 407 i 411.

Numer punktu pomiarowego	Nr drogi	Nazwa odcinka drogi	Ilość pojazdów na dobę							
			Ogółem	Struktura rodzajowa ruchu pojazdów						
				motocykle	samochody osobowe	samochody ciężarowe lekkie (dostawcze)	samochody ciężarowe		autobusy	ciągniki rolnicze
bez przyczepy	z przyczepą									
16212	406	Nysa – Włostowa	1260	6	1059	93	20	18	24	40
16213	407	Nysa – Korfantów	1151	5	981	98	24	9	16	18
16215	411	Nysa – Glucholazy	3786	11	3407	155	53	91	61	8

Drogi powiatowe:

Łączna długość dróg powiatowych przebiegających przez teren gminy wynosi 119,110 km. Nawierzchnię twardą posiada 116,000 km dróg (97,39 %), a nawierzchnię gruntową 3,110 km (2,61 %). Wykaz dróg powiatowych znajduje się w załączniku do niniejszego tekstu. Drogi znajdują się w gestii Zarządu Dróg Powiatowych w Nysie.

Drogi gminne:

Łączna długość dróg gminnych wynosi 96,532 km, z czego 61,046 km na terenie miasta Nysa oraz 35,486 km na terenach wiejskich. Wykaz dróg gminnych znajduje się w załączniku do niniejszego tekstu.

Generalnie stan dróg na terenie gminy jest zadowalający zarówno pod względem jakości nawierzchni (drogi krajowe i wojewódzkie) jak i możliwości obsługi przez nie poszczególnych obszarów zabudowy. Sieć ta wymaga jednak bieżących napraw i modernizacji. Drogi powiatowe, gminne i wewnętrzne w większości nie posiadają odpowiedniej wytrzymałości i są w złym stanie technicznym. Brak kanalizacji deszczowej oraz rowów odwadniających uniemożliwia odprowadzenie wód opadowych lub prawidłowe odwodnienie korpusu drogi. Na terenach zabudowanych w dużej mierze drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne i wewnętrzne nie posiadają chodników i ruch pieszy odbywa się na poboczu lub jezdni. Do najpilniejszych zadań modernizacyjnych układu drogowego miasta i gminy należą:

- budowa wschodniej części obwodnicy miasta Nysa w ciągu drogi krajowej nr 41 o klasie technicznej GP;
- budowa północnej części obwodnicy miasta Nysa w ciągu drogi krajowej nr 46 o klasie technicznej GP;
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 406 do pełnych parametrów klasy „G”;
- modernizacja drogi wojewódzkiej nr 407 do pełnych parametrów klasy „G”;
- dostosowanie parametrów jezdni i nośności nawierzchni dróg powiatowych i gminnych do ruchu ciężkiego i pojazdów rolniczych.

Komunikacja samochodowa:

Dobrze rozwinięta jest sieć komunikacji autobusowej, obsługiwanej głównie przez Przedsiębiorstwa Komunikacji Samochodowej (PKS) oraz prywatne BUS-y. Dzięki niej można bezpośrednio dotrzeć do każdego sołectwa gminy oraz do miejscowości sąsiednich takich jak między innymi: Otmuchów, Paczków, Głuchołazy, Prudnik, Korfantów, Grodków, a także: Kłodzko, Opole i Wrocław.

Na terenie Nysy funkcjonuje autobusowa komunikacja miejska – Miejski Zakład Komunikacji w Nysie (MZK Nysa) sp. z o.o. MZK Nysa tworzy sieć składającą się z 12 linii obowiązujących od dnia 28 stycznia 2013 r., docierających w niemal każdy rejon miasta oraz do większości miejscowości zlokalizowanych poza miastem, w granicach gminy oraz poza granicami na podstawie zawartego Porozumienia z gminą Otmuchów. Niemal cały obszar miasta znajduje się w strefie dojścia pieszego do przystanków nie większej niż 300 m. Najlepiej obsłużone są rejony położone wzdłuż ulic: Aleja Wojska Polskiego, Jagiellońska, Jagiełły, Mickiewicza, Nowowiejska i Piłsudskiego. Dworzec PKP i PKS powiązany jest 10 - cioma liniami autobusowymi.

- Linia nr A 1: Głębinów pętla – Gierczak- Piłsudskiego -Zajezdnia;
: Domaszkowice – Niwnica-Piłsudskiego- Moniuszki- Otmuchowska- Skorochów-
Głębinów

- Linia nr A 2: Głębinów pętla- Skorochów- Gierczak- Niwnica- Kubice- Domaszkowice
: Kubice pętla-Niwnica- Domaszkowice- Piłsudskiego- Moniuszki- Chełmońskiego- Jędrzychów ;
- Linia nr B 1: Regulice- Złotogłowice- Rusocin- Grodkowska- Gierczak- Piłsudskiego- Hajduki- Czarneckiego- Kępnica
: Kępnica- Piłsudskiego- Moniuszki- Grodkowska- Rusocin- Złotogłowice
- Linia nr B 2: Złotogłowice- Regulice- Rusocin- Orłąt Lwowskich- Grodkowska- Gierczak- Piłsudskiego- Hajduki Nyskie- Kępnica
: Przełęk POM – Podkamień – Piłsudskiego – Kępnica – Hajduki Nyskie- Moniuszki- Grodkowska- Złotogłowice;
- Linia nr B 3: Kępnica- Hajduki N.- Piłsudskiego- Moniuszki- Orłąt Lwowskich- Regulice
- Linia nr B 4 : Złotogłowice- Regulice- Grodkowska- Mickiewiczza-Rodziewiczówny- Podkamień- Przełęk POM
- Linia nr C 1: Otmuchów- Wójcice- Goświnowice- Jędrzychów- Gierczak- Jagiellońska- Konradowa- Wyszków- Kubice;
: Lipowa- Wierzbicice- Niwnica- Piłsudskiego- Jagiellońska- Nowowiejska- Moniuszki- Jędrzychów – Goświnowice- Wójcice - Otmuchów
- Linia nr C 2 : Otmuchów- Jędrzychów –Chełmońskiego- Piłsudskiego- Niwnica- Domaszkowice
: Kubice- Wyszków- Konradowa – Moniuszki- Jędrzychów- Radzikowice- Goświnowice - Przełęk POM
- Linia nr D 1: Nowowiejska – Morcinka – Gierczak - Rodziewiczówny- Piłsudskiego- Nowowiejska
- Linia nr D 2 : Nowowiejska- Mickiewiczza- Piastowska- Jagiełły- Reymonta - Nowowiejska
- Linia nr E 1 : Al. Wojska Polskiego- Gierczak- Mickiewiczza-Orzeszkowej- Siostrzechowice - Koperniki- Iława - Nadziejów
: Iława – Koperniki – Siostrzechowice - Mickiewiczza- Moniuszki- Aleja Wojska Polskiego
- Linia nr E 2 : Al. Wojska Polskiego- Gierczak- Mickiewiczza-Orzeszkowej- Biała Nyska- Morów- Koperniki- Iława – Nadziejów - Jarnołtów
: Jarnołtów- Nadziejów -Koperniki- Morów- Biała Nyska- Mickiewiczza- Maniuszki- Aleja Wojska Polskiego.

Linie kolejowe:

- nr 137: Legnica – Jawor – Jaworzyna Śląska – Świdnica – Kamieniec Ząbkowicki – Nysa – Prudnik – Kędzierzyn Koźle – Gliwice – Katowice:

Jest to dwutorowa (częściowo jednotorowa), niezelektryfikowana linia kolejowa państwowego znaczenia z przewagą ruchu towarowego. W miejscowościach: Legnica i Kędzierzyn – Koźle następuje połączenie z międzynarodowym szlakiem kolejowym E30 relacji: Lipsk – Drezno – Zgorzelec – Legnica – Wrocław – Katowice – Kraków – Lwów – Kijów. Natomiast w Kamieńcu Ząbkowickim ze szlakiem kolejowym łączącym: Wrocław z Kłodzkiem, Międzyzlesiem i Pragą. Zgodnie z rozkładem jazdy pociągów osobowych Polskich Kolei Państwowych SA (przewozy regionalne) na 2007 rok z Nysy do Kamieńca Ząbkowickiego i z powrotem wyjeżdżają po 3 składy osobowe, w tym jeden codziennie. Infrastrukturę kolejową na terenie gminy wzbogacają: dworzec kolejowy w Nysie oraz przystanki w miejscowościach: Przełęk (nieczynny), Radzikowice (nieczynny) i Goświnowice (czynny).

- nr 287: Opole Zachodnie – Szydłów – Tułowice – Łambinowice – Nysa:

Jest to jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa drugorzędного znaczenia z przewagą ruchu towarowego. W miejscowości Opole następuje połączenie z międzynarodowym szlakiem kolejowym E30 relacji: Lipsk – Drezno – Zgorzelec – Legnica – Wrocław – Katowice – Kraków – Lwów – Kijów. Zgodnie z rozkładem jazdy pociągów osobowych Polskich Kolei Państwowych SA (przewozy regionalne dofinansowywane przez Urząd Marszałkowski) na 2007 rok z Nysy do Opola i z powrotem wyjeżdża 8 składów osobowych, w tym 2 codziennie. Sezonowo kursują pociągi relacji: Opole – Nysa – Głucholazy – Jeseník – Ostrużna. Infrastrukturę kolejową na terenie gminy wzbogacają przystanki kolejowe w miejscowościach: Wyszaków Śląski (nieczynny) i Kubice (czynny).

➤ nr 288: Nysa – Grodków – Brzeg:

Jest to jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa drugorzędного znaczenia z zawieszonym obecnie kursowaniem pociągów. W miejscowości Brzeg następuje połączenie z międzynarodowym szlakiem kolejowym E30 relacji: Lipsk – Drezno – Zgorzelec – Legnica – Wrocław – Katowice – Kraków – Lwów – Kijów.

➤ nr 328: Nysa – Podkamień – Biała Nyska – Koperniki – Buków – Łąka:

Jest to nieczynna, jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa drugorzędного znaczenia. Wzdłuż szlaku znajdują się nieczynne przystanki kolejowe w miejscowościach: Podkamień, Biała Nyska i Koperniki.

Fakt istnienia różnorodnej i dogodnej sieci komunikacyjnej podnosi prestiż gminy oraz stanowi istotny argument, pozwalający stymulować jej dalszy, gospodarczy rozwój, zwłaszcza w perspektywie rozbudowy i modernizacji infrastruktury komunikacyjnej.

Planowana jest budowa obwodnicy miasta Nysa, o której mowa w kierunkach do nieniejszej zmiany Studium.

5.2 Sieć wodociągowa i kanalizacyjna.

5.2.1. Zaopatrzenie w wodę.

Na koniec 2012 roku gmina Nysa była zaopatrywana w wodę przez sieć wodociągową rozdzielczą o długości 295,3 km z 6026 połączeniami prowadzącymi do budynków. Sieć wodociągowa obejmuje wszystkie miejscowości. W 2012 roku dostarczono mieszkańcom 2299,4 tys. m³ wody.

TABELA 70: Gmina Nysa – wyposażenie w sieć wodociągową w 2012 roku.

Miejscowość	Długość sieci w km	Ilość przyłączy
Nysa	145,6	3339
Biała Nyska	6,0	129
Domaszkowice	10,8	162
Głębinów	12,7	101
Goświnowice	4,2	157
Hajduki Nyskie	7,9	183
Hanuszów	2,0	30
Ława	3,2	50
Jędrzychów	7,2	181
Kępica	6,0	95
Konradowa	3,2	71
Koperniki	9,6	111
Kubice	7,1	114
Lipowa	6,5	116
Morów	2,0	51
Niwnica	10,9	87
Podkamień	3,6	38

Przełęk	6,0	123
Radzikowice	5,8	88
Regulice	3,2	70
Rusocin	5,6	104
Sękowice	3,9	38
Sięstrzechowice	2,4	58
Skorochów	2,8	74
Wyszków Śląski	4,6	117
Wierzbięcice	5,3	126
Złotogłowie	7,3	213

Do obiektów zaopatrujących gminę w wodę należą:

- SUW Sięstrzechowice;
- SUW Wierzbięcice;
- SUW Goświnowice
- Zakup wody w Hajdukach Nyskich.

SUW Sięstrzechowice:

S-ka posiada ważne pozwolenie wodnoprawne na pobór wody powierzchniowej z rzeki Biała Głucholańska nr ROŚ.V.EM.6223/-29/10 z dnia 10.01.2011 r. wydane przez Starostę Nyskiego, ważne do 31.12.2030 r.

Pozwolenie zezwala na pobór wody w ilości:

$$Q_{\max h} = 833 \text{ m}^3 / \text{h}$$

$$Q_{\text{śrd}} = 19\,200 \text{ m}^3 / \text{d}$$

Ujęcie wody posiada ustanowioną strefę ochronną: teren ochrony bezpośredniej i teren ochrony pośredniej ustanowione Rozporządzeniem Dyrektora RZGW we Wrocławiu z dnia 15.12.2004 r. ze zm.

Woda z ujęcia na Białej Głucholańskiej zasila miasto Nysa i wioski: Sięstrzechowice, Koperniki, Morów, Ilawa, Biała Nyska, Podkamień, Jędrzychów, Konradowa, cz. Niwnicy (nr 1, 1a, 2, 2a, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 17a, 21, 20, 24, 25, 28, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 40a, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 50c, 50, 81, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 93, 92, 94, 97, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 112b, 113, 131, 117, 119a, 121, 121a, 125, 126, 128, 129d, 134, 139, 137, 138, 148b, 140, 141, 142), Wyszków Śl., Kubice, Przełęk.

SUW Wierzbięcice:

Ujęcie w Wierzbięcicach posiada ważne pozwolenie wodnoprawne na pobór wody nr ROŚ.IV.6341.37.2012.EM z dnia 31.12.2012 r. udzielone przez Starostę Powiatu Nyskiego ze studni nr 4, 5 i 6 w ilości:

$$Q_{\max h} = 30 \text{ m}^3 / \text{h}$$

$$Q_{\text{śrd}} = 600 \text{ m}^3 / \text{h}$$

$$Q_{\max \text{ rok}} = 263\,520 \text{ m}^3 / \text{rok}$$

Ważność pozwolenia od 1 stycznia 2013 r. do 31.12. 2032 r.

Ujęcie posiada również strefę ochronną terenu ochrony bezpośredniej dla studni 4, 5 i 6 ustalone Decyzją nr ROŚ.IV.3223 – 19/2003 z dnia 12.08.2003 r.

SUW Goświnowice:

Spółka posiada ważne pozwolenie wodnoprawne nr ROŚ.IV.MK.6223-35/10 z dnia 20.01.2011 r. udzielone przez Starostę Nyskiego na pobór wody ze studni :

- a/ nr 3 $Q_{maxh} = 44 \text{ m}^3 / \text{h}$
 $Q_{maxd} = 1056 \text{ m}^3 / \text{h}$
 b/ nr 4 $Q_{maxh} = 40 \text{ m}^3 / \text{h}$
 $Q_{maxd} = 984 \text{ m}^3 / \text{h}$
 c/ nr 5 $Q_{maxh} = 67 \text{ m}^3 / \text{h}$
 $Q_{maxd} = 1608 \text{ m}^3 / \text{h}$

przy zatwierdzonych zasobach z utworów trzeciorzędowych w kat. „B” w ilości $Q = 151,0 \text{ m}^3 / \text{h}$.

Pozwolenie jest ważne do 19.01.2031 r.

Ujęcie posiada strefy ochronne, teren ochrony bezpośredniej dla studni nr 3, 4 i 5 ustanowione zostały Decyzją ROŚ.6320.2.2012.JM z dnia 11.01.2013 r.

Dobowa zdolność produkcyjna ujęć wody $20\,733 \text{ dam}^3$, dobowa zdolność uzdatniania całego wodociągu $14\,973 \text{ dam}^3$, wg wydajności urządzeń. Wg pozwoleń wodnoprawnych maksymalna wydajność ujęć $974 \text{ m}^3 / \text{h}$.

TABELA 72: Gmina Nysa – zaopatrzenie w wodę w 2012 roku.

Miejscowość	Źródło zaopatrzenie w wodę
Nysa	SUW Siostrzechowice
Biała Nyska	SUW Siostrzechowice
Domaszkowice	SUW Wierzbęcice
Głębinów	SUW Siostrzechowice
Goświnowice	SUW Goświnowice
Hajduki Nyskie	Zakup wody ze studni ProAgra
Hanuszów	SUW Siostrzechowice
Ława	SUW Goświnowice
Jędrzychów	SUW Goświnowice
Kępnica	SUW Wierzbęcice
Konradowa	SUW Siostrzechowice
Koperniki	SUW Siostrzechowice
Kubice	SUW Siostrzechowice
Lipowa	SUW Wierzbęcice
Morów	SUW Siostrzechowice
Niwnica	SUW Siostrzechowice
Podkamień	SUW Siostrzechowice
Przełęk	SUW Siostrzechowice
Radzikowice	SUW Goświnowice
Regulice	SUW Siostrzechowice
Rusocin	SUW Siostrzechowice
Sękowice	SUW Goświnowice
Siostrzechowice	SUW Siostrzechowice
Skorochów	SUW Goświnowice
Wyszków Śląski	SUW Siostrzechowice

Wierzbiewice	SUW Wierzbiewice
Złotogłowie	SUW Siostrzechowice

TABELA 73: Gmina Nysa – gęstość sieci wodociągowej w 2006 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Gęstość sieci wodociągowej ³⁹ w km / 100 km ²	102,29	56,63	69,95
Zużycie wody na 1 mieszkańca w m ³	36,1	33,8	35,4

Nasylenie siecią wodociągową w gminie Nysa jest zdecydowanie wyższe od średniej w powiecie nyskim i województwie opolskim. Decydujący wpływ na to ma fakt, że jest to gmina w całości zwodociągowana i dodatkowo charakteryzuje się znacznym rozproszeniem jednostek osadniczych. Natomiast średnie jednostkowe zużycie wody w gospodarstwach domowych jest nieco wyższe od średniej powiatowej oraz wojewódzkiej i ze względu na znaczny odsetek ludności wiejskiej, odzwierciedla zwiększone zużycie wody na terenach wiejskich.

5.2.2. Kanalizacja.

Na koniec 2012 roku długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 236,5 km z 5885 przyłączami kanalizacyjnymi. W tym samym roku odprowadzono siecią kanalizacji sanitarnej z Gminy Nysa 2404,7 tys. m³ ścieków sanitarnych, z Gminy Głucholazy 1200,4 tys. m³, z Gminy Otmuchów 204,9 tys. m³.

TABELA 74: Gmina Nysa – wyposażenie w sieć kanalizacyjną w 2012 roku.

Miejscowość	Długość sieci w km	Ilość przyłączy
Nysa	60,1	3029
Biała Nyska	3,7	173
Domaszkowice	13,5	149
Głębinów	8,2	134
Goświnowice	11,0	197
Hajduki Nyskie	5,9	186
Hanuszów	3,7	35
Ilawa	2,0	45
Jędrzychów	6,4	132
Kępnica	26,7	93
Konradowa	3,7	77
Koperniki	3,7	120
Kubice	3,5	95
Lipowa	10,5	107
Morów	3,9	73
Niwnica	7,0	204

³⁹ Sieć rozdzielcza, bez połączeń prowadzących do budynków i innych obiektów.

Podkamień	1,4	27
Przełęk	3,5	123
Radzikowice	4,3	91
Regulice	4,6	66
Rusocin	5,1	101
Sękowice	2,6	34
Siostrzechowice	4,8	63
Skorochów	2,9	53
Wyszków Śląski	4,1	114
Wierzbięcice	10,0	113
Złotogłowice	9,5	196

Na terenie gminy zlokalizowana jest jedna oczyszczalnia ścieków. Obiekt ten to, zlokalizowana w północno – wschodniej części Nysy przy ujściu kanału Bielawskiego do rzeki Nysy Kłodzkiej, mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków ze stacją chemiczną do usuwania fosforu oraz pełną przeróbką osadu ściekowego, o przepustowości projektowanej 28000 m³/dobę. Obiekt przyjmuje ścieki z miasta i gminy Nysa oraz z Głucholaz i Otmuchowa. Obecnie do oczyszczalni dopływa 16000 m³ ścieków na dobę. Odbiornikiem zrzucanych ścieków jest rzeka Nysa Kłodzka. Właścicielem obiektu są Wodociągi i Kanalizacja „AKWA” sp. z o.o. w Nysie.

Decyzją Starosty Nyskiego z dnia 18.04.2003 r. udzielono na rzecz Wodociągów i Kanalizacji „AKWA” sp. z o.o. w Nysie pozwolenia wodnoprawnego na odprowadzanie ścieków z oczyszczalni ścieków w Nysie do rzeki Nysy Kłodzkiej za pośrednictwem Kanału Bielawskiego, w następujący sposób:

- BZT₅ – minimum 90 % redukcji;
- ChZT₅ – minimum 75 % redukcji;
- zawiesina ogólna – minimum 90 % redukcji;
- azot ogólny – minimum 85 % redukcji;
- fosfor ogólny – minimum 90 % redukcji.

Pozwolenie wydano na czas określony do dnia 31.12.2010 r.

TABELA 75: Gmina Nysa – gęstość sieci kanalizacyjnej w 2006 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Gęstość sieci kanalizacyjnej ⁴⁰ w km / 100 km ²	46,06 (8,79)⁴¹	17,43	22,49
Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną ⁴² na 1 mieszkańca w m ³	36,05	32,57	26,79

⁴⁰ Sieć rozdzielcza i kolektory.

⁴¹ Tereny wiejskie.

⁴² Do kanalizacji miejskiej.

Dane dotyczące gospodarki ściekowej za 2006 rok odzwierciedlają jakim niedoborem w zakresie sieci kanalizacyjnej charakteryzują się tereny wiejskie gminy Nysa. Brak systemowego rozwiązania gospodarki ściekowej, zwłaszcza na terenach wiejskich, przy jednoczesnym pełnym zwodociągowaniu powoduje powstawanie większej ilości nieodprowadzonych siecią ścieków. Miejskowa społeczność zmuszona jest gromadzić płynne nieczystości w zbiornikach zlokalizowanych na terenie własnych posesji. To z kolei wpływa na zwiększone zanieczyszczenie gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych.

Budowa kanalizacji sanitarnej ma priorytetowe znaczenie dla gminy i już rozpoczęły się inwestycje w tym zakresie. Według opracowanej koncepcji ścieki ze skanalizowanych terenów wiejskich będą odprowadzane do oczyszczalni w Nysie.

5.3 Sieć gazowa.

Na terenie gminy Nysa Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo SA (PGNiG SA) nie posiada utworzonych obszarów i terenów górniczych oraz sieci gazowych.

Operator Gazociągów Przesyłowych „Gaz – System” SA, Oddział w Świerklanach posiada na terenie gminy Nysa następującą infrastrukturę:

- gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Nysa DN 250 PN 4,0 MPa; planuje się modernizację gazociągu na parametry DN 300 PN 8,4 MPa;
- gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Nysa – Paczków CN 150/100 PN 4,0 MPa, do końca 2016 r. planuje się modernizację tego gazociągu na odcinku Hanuszów – Goświnowice na parametry DN 200, CN 6,3 MPa, natomiast odcinek Goświnowice – Otmuchów na parametry DN 150, CN 6,3 MPa;
- gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Prudnik – Nysa DN 200 PN 4,0 MPa, planuje się modernizację gazociągu pod ciekim wodnym Młynówka Niwnińska na parametry DN 200 PN 6,3 MPa;;
  - odgałęzienie od gazociągu do SRP I^o Wyszaków DN 100 PN 4,0 MPa;
  - odgałęzienie od gazociągu do SRP I^o Polsnack DN 80 PN 4,0 MPa;
  - odgałęzienie od gazociągu do SRP I^o Nysa II DN 100 PN 4,0 MPa.

Na terenie objętym opracowaniem zlokalizowane są następujące stacje redukcyjno – pomiarowe:

- SRP I^o Nysa I ul. Grodkowska o przepustowości Q = 5000 nm³/h;
- SRP I^o Nysa II o przepustowości Q = 3000 nm³/h;
- SRP I^o Wyszaków o przepustowości Q = 600 nm³/h;
- SP Hanuszów przepustowości Q = 18 000 nm³/h.

PSG Sp. z o.o., Oddział w Zabrzcu, Zakład w Opolu posiada na terenie gminy Nysa następujące stacje redukcyjno-pomiarowe:

- SRP I^o Goświnowice Kolejowa o przepustowości Q = 8000 m³/h;
- SRP I^o Śliwice o przepustowości Q = 320 m³/h;
- SR II° Nysa Otmuchowska o przepustowości Q = 3200 m³/h;
- SR II° Nysa Mostowa o przepustowości Q = 3000 m³/h;
- SR II° Nysa Wojska Polskiego o przepustowości Q = 3000 m³/h;
- SRP II° Nysa Towarowa o przepustowości Q = 1600 m³/h;
- SR II° Biała Nyska o przepustowości Q = 1600 m³/h;

- SR II° Nysa Kozielska o przepustowości Q = 1600 m³/h;
- SRP II° Nysa Bohaterów Warszawy o przepustowości Q = 600 m³/h;
- SRP II° Nysa Wojska Polskiego o przepustowości Q = 400 m³/h;
- SRP II° Nysa Nowowiejska o przepustowości Q = 250 m³/h;
- SRP II° Nysa Karpacka o przepustowości Q = 100 m³/h;
- SRP II° Nysa Regulice o przepustowości Q = 1600 m³/h;
- SR II° Goświnowice Kolejowa o przepustowości Q = 600 m³/h;
- SRP II° Złotogłowice o przepustowości Q = 600 m³/h;
- SRP II° Wyszaków Śląski o przepustowości Q = 600 m³/h;

Ponadto przez teren gminy przebiega kabel ziemny łączący szafkę stacji ochrony katodowej z gazociągiem wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Paczków DN 150 PN 4,0 MPa. Wyżej wymieniona infrastruktura umożliwia dostawy i zaopatrzenie mieszkańców miasta w gaz przewodowy.

Górnośląski Operator Systemu Dystrybucyjnego sp. z o.o., Oddział Zakład Gazowniczy w Opolu posiada dystrybucyjną sieć gazową na terenie miasta Nysa oraz we wsiach: Biała Nyska, Goświnowice, Jędrzychów, Regulice, Wyszaków Śląski i Złotogłowice. Według stanu na koniec 2006 roku na terenie gminy Nysa długość czynnej sieci gazowej ogółem wynosiła 164,689 km, z czego 133,648 km to sieć rozdzielcza. Sieć ta zaopatrywała 15218 odbiorców (gospodarstw domowych), którym dostarczono w 2006 roku ponad 6 mln m³ gazu. Według danych z 2006 roku na terenie miasta z sieci gazowej korzystało 88,4 % mieszkańców to jest 43481 osób. System zaopatrujący gminę posiada rezerwy, umożliwiające przyłączenie do sieci wszystkich zainteresowanych odbiorców, którzy są przyłączani sukcesywnie według wystąpień o przyłączenie. Według stanu na koniec 2013 r. na terenie gminy Nysa długość czynnej sieci gazowej dystrybucyjnej średniego i niskiego ciśnienia wynosiła 161,8 km. Sieć ta zasila w gaz ziemny 3779 przyłączy.

TABELA 76: Gmina Nysa – sieć gazowa, odbiorcy oraz zużycie gazu w gospodarstwach domowych w 2006 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Gęstość sieci gazowej ⁴³ w km / 100 km ²	61,31	18,94	13,32
Korzystający z gazu z sieci na 1000 mieszkańców	723,20	469,44	411,23
Liczba korzystających w stosunku do liczby ludności ogółem w (%)	72,32	46,94	41,12
Zużycie gazu z sieci na 1 odbiorcę w m ³	395,5	427,8	432,9
Zużycie gazu z sieci na 1 mieszkańca w m ³	100,5	71,2	63,8

⁴³ Sieć rozdzielcza.

Gęstość sieci gazowej na terenie gminy Nysa jest ponad 3 razy wyższa niż na terenie powiatu oraz blisko 5-krotnie wyższa niż na obszarze całego województwa opolskiego. Powodem takiego stanu jest fakt, że na terenie gminy Nysa zgazyfikowane jest prawie całe miasto oraz dodatkowo 6 wsi, a statystyka obejmująca powiat nyski i województwo opolskie zawiera również dane ze wszystkich gmin wiejskich, gdzie gaz sieciowy nie jest powszechnym medium. Powyższą analizę potwierdzają dane wskazujące, że na terenie gminy Nysa w 2006 roku było 62,78 % wszystkich odbiorców (gospodarstw domowych) gazu z całego powiatu i aż 9,89 % z całego województwa. Ze względu na wyższe nasycenie siecią gazową również wskaźniki dotyczące ilości odbiorców oraz zużycia gazu na 1 mieszkańca są wyższe od porównywanych wartości. Należy dodać, że 14,84 % spośród wszystkich odbiorców gazu przewodowego w gminie Nysa używało go również do celów grzewczych.

Istniejące warunki techniczne i stan techniczny gazociągów pozwalają na rozbudowę sieci dystrybucyjnej dla potrzeb wszystkich zainteresowanych, którzy spełnią warunek opłacalności w rozumieniu ustawy Prawo energetyczne. Opłacalność przedsięwzięcia uzależniona jest między innymi od zawarcia odpowiedniej ilości umów o przyłączenie do sieci gazowej oraz długości projektowanych gazociągów i przyłączy odpowiednich dla umożliwienia zaistnienia warunków technicznych przyłączenia. Stacje redukcyjno – pomiarowe oraz gazociągi stanowią układy hermetycznie zamknięte i wyłączając stany awaryjne nie zagrażają środowisku naturalnemu. Wprowadzenie gazyfikacji sprzyja ochronie środowiska poprzez eliminację lokalnej emisji pyłów i toksycznych składników spalin. Na terenie gminy Nysa korzystne warunki gazyfikacji posiadają przede wszystkim wsie: Domaszkowice, Kępnic, Konradowa, Koperniki, Lipowa, Niwnica, Przełęk, Radzikowice i Rusocin.

Ewentualna przyszła budowa sieci gazowej dla odbiorców indywidualnych powinna być realizowana z uwzględnieniem obowiązującego prawa energetycznego – ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 roku (Dz. U. Dz.U. z 2012 poz. 1059, ze zm.) oraz rozporządzeń wykonawczych, w szczególności w oparciu o:

- wnioski podmiotów ubiegających się o przyłączenie do sieci gazowej posiadających tytuł prawny do korzystania z przyłączanego obiektu;
- sporządzony przez przedsiębiorstwo energetyczne plan rozwoju w zakresie sieci gazowej, uwzględniający wytyczne miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, ograniczony do zadań, dla których istnieją warunki techniczne oraz ekonomiczne dostarczania paliwa gazowego.

5.4 Elektroenergetyka

5.4.1. Elektroenergetyczna sieć przesyłowa

Na terenie gminy Nysa znajduje się fragment przesyłowej linii elektroenergetycznej o napięciu 220 kV relacji Groszowice – Ząbkowice, która stanowi własność Polskich Sieci Elektroenergetycznych – Południe SA (PSE SA). W aktualnym planie inwestycyjnym PSE SA przewiduje się ewentualną budowę linii elektroenergetycznej 400 kV albo linii wielotorowej, wielonapięciowej po trasie istniejącej linii 220 kV Groszowice – Ząbkowice.

Obiekty istniejące i planowane to ważne elementy sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego pozwalające na wyprowadzenie znacznej mocy elektrycznej z elektrowni. Liniami tymi dosyłana jest moc elektryczna do stacji elektroenergetycznych 400/220/110 kV i 220/110 kV, z

których poprzez sieć dystrybucyjną (obiekty o napięciu 110 kV i niższym) przesyłana jest energia elektryczna także do odbiorców bytowo – komunalnych i przemysłowych znajdujących się na terenie gminy Nysa.

5.4.2. Elektroenergetyczna sieć dystrybucyjna

- napowietrzne linie elektroenergetyczne 110 kV:

- dwutorowa relacji: Hajduki - Bodzanów, Hajduki - Prudnik,
  - dwutorowa relacji: Hajduki - Zdieszowice, Hajduki - Ceglana,
  - dwutorowa relacji: Hajduki - Orłęta, Hajduki - Grodków,
  - jednotorowa relacji: Hajduki - Grodków,
  - jednotorowa relacji: Orłęta - Cieszanowice,
  - jednotorowa relacji: Hajduki - Orłęta,
  - jednotorowa relacji: Hajduki - Paczków,
- dwie stacje 110/15kV: Orłęta i Hajduki,
- rozdzielnie sieciowe 15kV w m. Radzikowice i Morów,
- linie napowietrzne i kablowe 15 kV
- stacje transformatorowe 15/0,4 kV,
- sieć elektroenergetyczna 0,4 kV.

Dostawa energii do odbiorców odbywa się liniami średniego (15 kV) i niskiego (0,4 kV) napięcia, pracujących w układzie pierścieniowo-promieniowym. Wszystkie miejscowości na terenie gminy są zelektryfikowane. Dostawy energii w pełni pokrywają potrzeby mieszkańców oraz jednostek gospodarczych. W 2006 roku energię elektryczną pobierało w gminie 18999 odbiorców (gospodarstw domowych). Jej zużycie przez gospodarstwa domowe wyniosło 35397 MWh. Przeciętna dostawa na 1 mieszkańca gminy wyniosła więc 748,6 kWh. Obecny system elektroenergetyczny zaspokaja we właściwym zakresie potrzeby mieszkańców i nie występują problemy związane z brakami energii elektrycznej. Jednakże część sieci, zwłaszcza w starszej, centralnej części miasta wymaga modernizacji. Problemem w skali całego miasta jest niewystarczająca ilość sieci oświetlenia ulicznego.

TABELA 77: Gmina Nysa – odbiorcy oraz zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w 2006 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Odbiorcy energii elektrycznej na 1000 mieszkańców	316,00	215,55	206,37
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w kWh	1863,1	1882,2	1925,6
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w kWh	748,6	766,4	757,7

Dane dotyczące przeciętnej liczby odbiorców energii elektrycznej na 1000 mieszkańców są na terenie gminy wyższe od porównywanych wartości. Natomiast przeciętne zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę oraz 1 mieszkańca jest niższe na terenie gminy Nysa. Nie wynika to tylko i wyłącznie z większej oszczędności energii elektrycznej przez miejscową społeczność lecz z faktu, że prąd nie służy tam do celów spożywczych i grzewczych z racji pokrycia terenu całego miasta i części gminy dystrybucyjną siecią gazową.

5.4.3. Elektrownie wodne.

Na terenie gminy Nysa zlokalizowane są 2 elektrownie wodne:

- „Nysa” – o mocy generowanej 0,74 MW;
- „Głębinów” – o mocy generowanej 3,04 MW.

Obie elektrownie stanowią własność TAURON Ekoenergia sp. z o.o. z siedzibą w Jeleniej Górze.

5.4.4. Farmy wiatrowe.

W północnej części gminy na Wysoczyźnie Nyskiej istnieją korzystne uwarunkowania naturalne (anemograficzne), umożliwiające pozyskiwanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł – w tym przypadku na bazie siły wiatru.

5.5 Ciepłownictwo.

Potrzeby ciepłe mieszkańców oraz przedsiębiorców gminy Nysa zaspokajane są przez ciepłownię centralną o łącznej mocy 87,495 MW oraz 6 kotłowni lokalnych o mocy 0,750 MW. Infrastruktura ta jest własnością Nyskiej Energetyki Ciepłej sp. z o.o. Miejski system ciepłowniczy charakteryzuje się następującymi parametrami i obejmuje :

- ciepłownię centralną o mocy 87,495 MW zlokalizowaną przy ul. Jagiellońskiej 10 a, która posiada 2 kotły o łącznej mocy 58,2 MW zasilane węglem kamiennym, 2 kotły o łącznej mocy 11,6 MW zasilane gazem ziemnym, jeden kocioł o mocy 16,5 MW zasilany alternatywnie gazem ziemnym lub olejem opałowym oraz układ chłodzenia kogeneracji o mocy cieplnej 1,195 MW. Roczna produkcja ciepła kształtuje się na poziomie 400 – 480 tyś. GJ ciepła przy rocznym zużyciu około 19 – 25 tyś. ton węgla miału, 200 – 250 ton węgla groszku oraz 2,5 – 3,0 mln. m³ gazu ziemnego;
- sieć ciepła wysokich parametrów posiada długość około 36 km, w tym ok. 23 km sieci ciepłej preizolowanej (łącznie z zewnętrzną instalacją odbiorczą węzłów grupowych) wybudowanej po 1995 roku. Sieć tradycyjna budowana była w latach 1975 – 1994. System ciepłowniczy zasilany jest w zależności od temperatur zewnętrznych wodą o parametrach pracy: 150/80 °C. Ponadto do systemu należy 7,2 km zewnętrznej instalacji odbiorczej z węzłów grupowych. Parametry pracy tych instalacji to: 95/70 °C;
- węzły ciepłe : ogółem w ilości 294 , w tym 196 węzłów NEC – Nysa Sp. z o.o.
- miejski system ciepłowniczy ogrzewa około 835 tyś. m² powierzchni budynków (3,567 mln m³ kubatury) z czego około 574 tyś. to powierzchnia mieszkalna, a 261 tyś. to obiekty przemysłowe, usługowe i użyteczności publicznej,

- całkowite zapotrzebowanie mocy cieplnej wynosi w sezonie grzewczym 70,2 MW, a w sezonie letnim ok. 6 MW. Powierzchnia lokali objętych dostawą ciepłej wody użytkowej wynosi ok. 233 tys. m² z czego 185 tys. m² to powierzchnia mieszkaniowa.

TABELA 78: Gmina Nysa – infrastruktura ciepłownicza w 2013 roku.

Lokalizacja	Kotłownia	Zasięg	Paliwo
Nysa ul. Jagiellońska	ciepłownia centralna	miasto Nysa	węgiel miał ; gaz GZ – 50 ; olej opałowy
Nysa ul. Otmuchowska	kotłownia lokalna	obiekt użyteczności publicznej	węgiel groszek
Biała Nyska	kotłownia lokalna	obiekt użyteczności publicznej	węgiel groszek
Goświnowice	kotłownia lokalna	obiekt użyteczności publicznej	węgiel groszek
Kępnica	kotłownia lokalna	obiekt użyteczności publicznej	węgiel groszek
Koperniki	kotłownia lokalna	obiekt użyteczności publicznej	węgiel groszek
Niwnica	kotłownia lokalna	obiekt użyteczności publicznej	węgiel groszek

Łączna moc cieplna zainstalowana w kotłowniach lokalnych wynosi 0,750 MW, w tym zainstalowana w obiektach Gminnego Zarządu Oświaty 0,600 MW oraz 0,15 MW w obiektach użyteczności publicznej. W kotłowniach tych zainstalowane są ekologiczne kotły półautomatyczne na węgiel groszek. Roczna produkcja ciepła wynosi ok. 4 tys. GJ ciepła przy rocznym zużyciu węgla w ilości ok. 200 - 250 ton.

Potrzeby grzewcze mieszkańców terenów wiejskich pokrywane są ze źródeł lokalnych, do których należą głównie piece opalane drewnem, węglem kamiennym i jego pochodnymi, węglem brunatnym oraz olejem opałowym, gazem ziemnym lub gazem propan – butan. W najbliższym okresie nie przewiduje się realizacji centralnych urządzeń ciepłowniczych, umożliwiających dostawę ciepła dla odbiorców indywidualnych na terenach wiejskich.

Nyska Energetyka Ciepła Sp. z o.o. planuje w najbliższych latach między innymi następujące przedsięwzięcia inwestycyjno – modernizacyjne:

- eliminacja niskiej emisji, wykonanie nowych podłączeń,
- modernizacja źródeł ciepła : modernizacja układów wodnych ciepłowni K-423, modernizacja systemu automatyki KW-1 WR-25, budowa instalacji do spalania paliwa alternatywnego z odpadów komunalnych 4 MW, modernizacja instalacji odpylania spalin,
- modernizacja sieci cieplnej,
- przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie energii, cieplnej i inne,
- pozyskiwanie nowych odbiorców ciepła.

Wymogi ochrony powietrza atmosferycznego wymuszają potrzebę podjęcia inicjatyw związanych ze zmianą obecnego rodzaju paliw używanych do celów grzewczych, szczególnie węgla i drewna, w kierunku szerszego wykorzystania paliw uznawanych za ekologiczne. Takim nośnikiem energii może stać się np.: gaz przewodowy. Gmina posiada wymagane ustawą Prawo Energetyczne opracowanie „Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Nysa” przyjęte uchwałą Rady Miejskiej w Nysie nr L/III/654/2002 z dnia 27 lutego 2002 roku.

5.6 Telekomunikacja i łączność.

Gmina Nysa wyposażona jest w nowoczesne systemy telekomunikacyjne. Dzieje się tak dzięki włączeniu do central obsługujących przepływ automatyczny oraz inwestycji poczynionych przez Telekomunikację Polską SA oraz konkurencyjnego operatora NETIA. Zwiększa się liczba numerów telefonicznych. W każdej miejscowości zainstalowani są abonenci telefonii przewodowej. Umożliwia to nawiązanie łączności praktycznie z całym światem.

Operujące na terenie gminy: Telekomunikacja Polska SA oraz NETIA zapewniają szeroką gamę usług. Są wśród nich usługi powszechne: telefoniczne, telegraficzne, teleksowe i telefaksowe oraz specjalistyczne w dziedzinie transmisji danych, radiokomunikacji i dostępu do internetu. Ponadto cały teren gminy jest w zasięgu działania operatorów telefonii bezprzewodowej: ORANGE, PLUS GSM, ERA GSM, PLAY.

Trudności z pozyskaniem szerokiej gamy najświeższych informacji dotyczących telekomunikacji, związane z zastrzeżeniem danych ze względu na konkurencję, spowodowały, że w poniższym tekście oraz tabeli analizowane są ostatnie ogólnodostępne dane z 1999 roku. Według danych z 1999 roku w gminie zarejestrowanych było 17172 łącz telefonii przewodowej. Na 1000 ludności przypadło więc 281 numerów telefonicznych (w mieście Nysa 312). Ponadto na terenie gminy funkcjonują 3 placówki pocztowe zlokalizowane w Nysie, świadczące również usługi telekomunikacyjne. Daje to 0,50 placówki na 10 tysięcy ludności.

TABELA 79: Gmina Nysa – telekomunikacja i łączność⁴⁴ w 1999 roku.

Wyszczególnienie	Gmina Nysa	Powiat Nyski	Województwo Opolskie
Ludność na 1 placówkę pocztową	5051	3445	3901
Liczba placówek pocztowych na 10 tysięcy ludności	1,98	2,90	2,56
Liczba placówek na 10 km ²	0,55	0,35	0,29
Linie telefoniczne na 1000 ludności	281,42	217,39	226,11
Linie telefoniczne na 1000 mieszkań	917,55	741,60	766,95

Nasylenie usługami łączności na terenie gminy Nysa było statystycznie mniej korzystne od uwarunkowań charakteryzujących powiat nyski oraz województwo opolskie. Natomiast poziom telefonizacji gminy Nysa, o którym świadczy liczba linii na 1000 mieszkańców był zdecydowanie korzystniejszy od średniej dla powiatu i województwa. W tym przypadku niewątpliwie wyższą średnią ilość linii telefonicznych w gminie zwiększa duża liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w mieście.

⁴⁴ Dane dotyczące łączności pochodzą z końca 2002 roku.

Jeszcze bardziej wymiernym wskaźnikiem jest wskaźnik nasycenia telefonią na 1000 mieszkań, który w przypadku gminy Nysa również kształtował się zdecydowanie korzystniej od średniej dla powiatu i województwa opolskiego. Tym samym nasycenie telefonią stacjonarną należy uznać za wystarczające z punktu widzenia potrzeb. Tak wysokie wskaźniki są niezbędne w dzisiejszych realiach gospodarki rynkowej, z uwagi na zwiększone potrzeby telekomunikacyjne oraz teleinformatyczne mieszkańców, obecnych przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów.

5.7 Gospodarka odpadami.

System zbierania odpadów komunalnych na terenie gminy Nysa jest podobny do większości takich systemów stosowanych w innych rejonach Polski. Polega on na zbieraniu do odpowiednich pojemników odpadów oraz ich dalszemu deponowaniu na składowisku. Obecnie 100 % gospodarstw domowych z terenu gminy objętych jest zorganizowanym systemem wywozu odpadów. Wszystkie gospodarstwa domowe mają dostęp do pojemników o pojemności 110 dm³, które są opróżniane 2 razy w miesiącu (około 5523 sztuk). Poza tym, przy budynkach użyteczności publicznej rozstawionych jest 935 kontenerów o pojemności 1100 dm³, 25 sztuk kontenerów KP-7 i 25 pojemników 240 dm³ opróżnianych raz w miesiącu. Dopiero od krótkiego czasu zaczęto wprowadzać segregację odpadów, co umożliwia ich dalsze wykorzystanie. W gminie istnieje system selektywnej zbiórki odpadów. Zbiórce podlegają odpady z tworzyw sztucznych, papier oraz zmieszane szkło białe i kolorowe.

Na terenie gminy Nysa decyzje dotyczące zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie zbierania, transportu, usuwania lub unieszkodliwiania odpadów komunalnych posiadają następujące podmioty:

- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „EKOM” – Nysa, ul. Piłsudskiego 32;
- Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe „Komunalnik” – Nysa, ul. Morcinka 66e.
- Remondis Opole Sp. z o.o. – Al. Przyjaźni 9, 45-573 Opole,
- Veolia Usługi dla Środowiska S.A. – ul. Zagnańska 232a, 35-563 Kielce,

natomiast faktycznie świadczą usługi komunalne:

- Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej „EKOM” – Nysa, ul. Piłsudskiego 32;
- Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe „Komunalnik” – Nysa, ul. Morcinka 66e.

Odpady poprzemysłowe i niebezpieczne wywożone są przez wyspecjalizowane podmioty spoza terenu gminy.

Gmina Nysa posiada dwa składowiska odpadów komunalnych: w Domaszkowicach i Goświnowicach. Składowisko odpadów w Goświnowicach jest nieczynne i przeznaczone do rekultywacji. Gminne składowisko odpadów komunalnych w Domaszkowicach oddano do użytkowania w 2000 roku. Charakterystyka dotycząca składowiska w Domaszkowicach przedstawia się następująco:

- typ: składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne;
- korzystanie: 4 gminy: Nysa (100%), Pakosławice (100%), Otmuchów (85%), Korfantów (5%);
- ilość odpadów przyjmowanych w ciągu doby: 85 Mg/d;
- stan formalno – prawny:
  - data rozpoczęcia eksploatacji: 02.11.2000 rok;
  - data zakończenia eksploatacji: 2024 rok;
  - data wykonania przeglądu ekologicznego: VI 2002 rok;
  - data wydania decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska: 13.06.2003 rok.

Podstawowe parametry techniczne składowiska w Domaszkowicach to:

- powierzchnia: 26,24 ha;
- objętość: 816 700 m³;
- wypełnienie: 20 %;
- uszczelnienie niecki: folia PGHD o grubości 2,0 mm, geowłóknina o grubości 800 g/m²;
- instalacja do zbierania odcieków: drenaż nadfoliowy z rur PGHD, górny zbiornik odcieków, podczyszczalnia hydrobotaniczna, dolny zbiornik odcieków, przepompownia odcieków, system rurociągów z zasuwami i zaworami;
- instalacja do ujmowania gazu składowiskowego: w trakcie budowy;
- prowadzenie monitoringu wód i gazu: według obowiązujących przepisów,;
- prowadzenie ewidencji przyjmowanych odpadów: system komputerowy prowadzony na bieżąco;
- sposób eksploatacji: zgodny z instrukcją eksploatacji składowiska – zagęszczona 2 m warstwa odpadów przysypana 20 cm warstwą izolacyjną.
- ponadto składowisko wyposażone jest w spychacz, kompaktor, wagę, brodzik, itp.

Składowisko w Domaszkowicach posiada decyzję zezwalającą na przyjmowanie, przetwarzanie i składowanie odpadów z dnia 13.06.2003 roku – decyzja zatwierdzająca instrukcję eksploatacji środowiska znak: ŚR.III-HS-6621-4/03 wydaną przez Wojewodę Opolskiego. W roku 2013 r. utworzone zostało Regionalne Centrum Gospodarki Odpadami (RCGO) w Domaszkowicach.

Mając na uwadze dbałość o stan środowiska naturalnego należy dążyć do utrzymania 100 % wartości wskaźnika gospodarstw objętych zorganizowanym wywozem odpadów, między innymi poprzez ciągłe działania w celu podniesienia świadomości ekologicznej. Ponadto należy rozwinąć system segregacji odpadów „u źródła” oraz ich racjonalnego zagospodarowania poprzez wtórne przetwarzanie. Niepokojącym zjawiskiem jest występowanie dzikich składowisk odpadów. Podczas prac nad Planem Gospodarki Odpadami zinwentaryzowano kilkanaście niewielkich powierzchniowo dzikich składowisk odpadów. Na terenie nielegalnych wysypisk zalegają głównie odpady komunalne, pochodzące z gospodarstw domowych, placów budowy, różnorakie opakowania papierowe, plastikowe oraz szklane, ziemia, opony samochodowe, resztki organiczne. Działania samorządu powinny skupić się na skutecznej eliminacji dzikich składowisk, począwszy od gorliwej stosowanych kar administracyjnych, poprzez likwidację obiektów, a skończywszy na biologicznej rekultywacji zanieczyszczonych przez składowiska terenów.

Zgodnie z Ustawą „o odpadach” gmina Nysa posiada Plan Gospodarki Odpadami przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Nysie nr XXXV/609/05 z dnia 14 kwietnia 2005 roku.

5.8 Melioracje i urządzenia wodne.

Urządzenie melioracji wodnych służą regulacji stosunków wodnych w celu poprawienia zdolności produkcyjnej gleby oraz ułatwienia jej uprawy. Ponadto chronią użytki rolne przed powodzią. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 Prawo wodne (Dz. U. 2012 poz. 145, ze zm.) dzieli urządzenia melioracji wodnych na podstawowe i szczegółowe.

Do urządzeń melioracji wodnych podstawowych należą:

- budowle piętrzące, upustowe oraz obiekty służące do ujmowania wód;

- stopnie i zbiorniki wodne;
- kanały wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie;
- rurociągi o średnicy co najmniej 0,6 m;
- budowle regulacyjne oraz przeciwpowodziowe;
- stacje pomp.

Natomiast urządzenia melioracji wodnych szczegółowych obejmują:

- rowy wraz z budowlami związanymi z nimi funkcjonalnie;
- deszczownie z pompami przenośnymi;
- rurociągi o średnicy poniżej 0,6 m;
- stacje pomp do nawodnień ciśnieniowych;
- ziemne stawy rybne oraz groble na obszarach nawadnianych;
- systemy nawodnień grawitacyjnych.

Na terenie gminy Nysa łączna powierzchnia gruntów zmeliorowanych wynosi 6749 ha, w tym: 5473 ha gruntów ornych i 1276 ha użytków zielonych. Natomiast wśród gruntów zmeliorowanych, zdrenowanych jest łącznie 3951 ha, w tym: 3482 ha gruntów ornych i 469 ha użytków zielonych. Powyższe oznacza, że użytki rolne zmeliorowane stanowią 45,44 % ogólnej powierzchni użytków rolnych w gminie (w tym zdrenowane – 26,60 %).

TABELA 80: Gmina Nysa – wykaz i parametry cieków podstawowych w 2007 roku.

Nazwa cieku	Długość całkowita w km	Długość w gminie w km	Hektometry w gminie w km	Długość uregulowana w gminie w km
Mora	14,000	3,700	0+000 – 3+700	1,680
Kamienica	20,220	12,690	0+000 – 12+690	7,087
Młynówka Niwnińska	8,000	8,000	0+000 – 8+000	3,700
Młynówka Skorochowska	3,300	3,300	0+000 – 3+300	3,300
Domaszkowicki	6,800	6,800	0+000 – 6+800	4,998
Lipowski	4,870	4,870	0+000 – 4+870	2,163
Miejski	15,020	15,020	0+000 – 15+020	14,100
Cielnica	35,800	7,970	18+720 – 26+690	3,350

Całkowita długość cieków podstawowych wynosi na terenie gminy Nysa 62,350 km, w tym 40,378 km jest uregulowanych, natomiast całkowita długość rowów szczegółowych wynosi 216,5 km co oznacza, że średnio na 100 ha użytków rolnych przypada 1,46 km rowów szczegółowych.

Istotny wpływ na prowadzenie racjonalnej gospodarki wodnej mają rozmiary i techniczna sprawność urządzeń wodnych. Ponieważ nadmiar wód w glebie, podobnie jak ich niedobór negatywnie wpływają na jej wydajność, to tworzenie optymalnych warunków wilgotnościowych i powietrznych poprzez melioracje, dzięki którym można regulować poziom wód gruntowych oraz odpływ nadmiaru wód opadowych, staje się koniecznością. Prawidłowe funkcjonowanie systemów melioracyjnych jest

uzależnione od ich właściwej eksploatacji i konserwacji. Odpowiedzialność za właściwe utrzymywanie urządzeń melioracji wodnych spoczywa na zainteresowanych właścicielach gruntów. Stan urządzeń melioracji wodnych szczegółowych na terenie gminy Nysa jest niezadowolający. Według analiz wykonanych na potrzeby sporządzenia gminnego Programu Ochrony Środowiska większość urządzeń melioracyjnych wymaga odbudowy lub modernizacji.

5.9 Cmentarze.

Na terenie gminy Nysą funkcjonują 2 cmentarze komunalne oraz 16 cmentarzy parafialnych. Zlokalizowane są w następujących miejscowościach:

a) cmentarze komunalne:

- Nysa, ul. Złotogłowicka – pow. 10,63 ha;
- Nysa, ul. Mieczysława I – pow. 6,036 ha;

b) cmentarze parafialne:

- Nysa, ul. Szczecińska – 1,76 ha;
- Nysa, ul. Rodziewiczówny – 0,24 ha;
- Biała Nyska – 0,30 ha;
- Domaszkowice – 0,74 ha;
- Goświnowice – 0,40 ha;
- Hajduki Nyskie – 0,91 ha;
- Kępnicza – 0,48 ha;
- Koperniki – 1,28 ha;
- Kubice – 0,46 ha;
- Lipowa – 1 ha;
- Niwnica – 0,95 ha;
- Przełęk – 0,35 ha;
- Radzikowice – 0,94 ha;
- Rusocin – 0,70 ha;
- Wierzbięcice – 0,49 ha;
- Złotogłowice – 1,06 ha.

c) cmentarze nieczynne:

- Nysa, ul. Krasickiego – 2 ha;
- Nysa, ul. Al. Wojska Polskiego – 2 ha.

Łączna powierzchnia czynnych cmentarzy wynosi 28,73 ha. Szacuje się, że istniejące miejsca pochówku zaspokoją potrzeby mieszkańców gminy w perspektywie najbliższych kilkunastu lat i w związku z powyższym nie planuje się rozbudowy cmentarzy komunalnych i parafialnych, za wyjątkiem budowy nowego cmentarza w Białej Nyskiej.

Na terenie gminy nie występują grzebowiska dla zwierząt. Miejscowi rolnicy posiadają stosowne umowy na utylizację martwych zwierząt z przedsiębiorstwami spoza terenu gminy.

5.10 Obiekty obrony cywilnej.

Obrona cywilna na terenie gminy Nysa posiada sieć zabezpieczonych studni głębinowych do użycia na wypadek zagrożeń. Ich pisemny wykaz oraz zobrazowanie na rysunku Studium nie mieści się w jego kompetencjach.

Do listopada 2006 roku na terenie miasta formalnie funkcjonowały 43 budowle ochronne w postaci schronów i ukryć, które znajdowały się w częściach piwnicznych budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej, wybudowanych nierzadko przed 1940 rokiem. Kontrola przeprowadzona w listopadzie 2006 roku przez Obronę Cywilną wykazała, że rozwiązania techniczno – konstrukcyjne, funkcjonalne oraz użytkowe budowli ochronnych nie w pełni zapewniają bezpieczeństwo ludzi. Wymagają one kapitalnych remontów instalacji wodno – kanalizacyjnych, elektrycznych oraz wykonania robót przeciw wilgotnościowym. Stan techniczny oraz rozwiązania komunikacyjne nie odpowiadają obecnym wymaganiom technicznym. Tym samym wykreślono wszystkie obiekty z wykazu budowli ochronnych. Brak jednoznacznych uregulowań prawnych w zakresie budowli ochronnych, powoduje istotne utrudnienia w realizacji ustawowych zadań przez organy administracji publicznej i organy nadzoru budowlanego w odniesieniu do budowli ochronnych. W związku z powyższym po likwidacji i skreśleniu ich z wykazu budowli ochronnych na terenie miasta Nysy nie będą utrzymywane żadne budowle ochronne. Pomieszczenia po tych budowlach będą przekazywane Administratorom obiektów.

6. Obiekty i tereny chronione.

W przeznaczeniu terenów do pełnienia funkcji planistycznych należy uwzględnić ograniczenia jakie wynikają z prawnej ochrony: środowiska, zasobów przyrody i warunków życia ludzi. Należy zapewnić przewidywaną prawem ochronę wszystkim elementom środowiska i obiektów opisanych w rozdziałach nr 2 i 3 niniejszego opracowania. Istnienie na omawianym terenie infrastruktury technicznej, opisanej w rozdziale nr 6, stwarza dodatkowe ograniczenia. Wymagają one zapewnienia dodatkowych stref ochronnych oraz obszarów ograniczonego użytkowania.

6.1 Ochrona przyrodniczo – rolnicza.

Na obszarze gminy Nysa ochronie przyrodniczo – rolniczej podlegają:

- Otmuchowsko – Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu;
- Rezerwat przyrody „Przyłęk”;
- NATURA 2000 „Forty Nyskie” (PLH 160001);
- NATURA 2000 „Jezioro Nyskie” (PLB 160002);
- NATURA 2000 „Przyłęk nad Białą Głuchołaską” (PLH160016);
- pomniki przyrody;
- tereny leśne;
- cały areal gruntów ornych, łąk i pastwisk zaliczanych do klas bonitacyjnych od I do IVa;
- grupy śródpolnej zieleni wysokiej;
- istniejące ciągi zadrzewione;

- ciągi ekosystemów wodno – łąkowych wzdłuż cieków;
- zieleń urządzona;
- gatunki roślin i zwierząt prawnie chronionych;
- złoża surowców mineralnych,

a ponadto:

Wody podziemne:

Z uwagi na przewodność hydrauliczną, wydajność potencjalną studni oraz ryzyko zagrożenia zasobów wodnych na obszarze gminy Nysa wyodrębniono, zgodnie z regionalizacją hydrogeologiczną A.S. Kleczkowskiego (1990), Główny Zbiornik Wód Podziemnych (GZWP). Jest to GZWP nr 338, określony jako „Subzbiornik Paczków – Niemodlin”, wymagający wysokiej ochrony (OWO). Zbiornik ten nie posiada jeszcze dokumentacji hydrogeologicznej określającej jego zasoby.

Na obszarze OWO należy zakazać lub ograniczyć budowę obiektów produkcyjnych stwarzających zagrożenia dla środowiska, budowy składowisk wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych oraz oczyszczalni ścieków, lokalizacji i eksploatacji ferm hodowlanych, stosujących technologie szczególnie uciążliwe dla środowiska oraz innej działalności gospodarczej mogącej spowodować trwałe zanieczyszczenie gruntów i wód powierzchniowych oraz podziemnych.

Wody powierzchniowe:

Zgodnie z ustawą Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz. U. 2012 poz. 145, ze zm.) należy przestrzegać między innymi:

- zakazu gromadzenia nieruchomości w odległości 1,5 m od krawędzi cieków;
- zakazu uprawy gruntu, sadzenia drzew lub krzewów na wałach oraz w odległości mniejszej niż 3 m od stopy wału, a także wykonywania obiektów budowlanych, kopania studni, sadzawek, dołów oraz rowów w odległości mniejszej niż 50 m od stopy wału przeciwpowodziowego po stronie odpowietrznej.

Ochrona przeciwpowodziowa:

- Dla obszarów szczególnego zagrożenia powodzią należy uwzględnić wymagania wynikające z ustawy Prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz. U. 2012 poz. 145, ze zm.).

6.2 Ochrona kulturowa.

Na obszarze gminy Nysa ochronie kulturowej podlegają:

- pomnik historii - Zespół kościoła farnego pw. św. Jakuba i św. Agnieszki w Nysie;
- obiekty i obszary zabytkowe wpisane do rejestru zabytków;
- stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków;
- obiekty o wartościach środowiskowych i kulturowych objęte spisem konserwatorskim;
- rejony obserwacji archeologicznej – stanowiska archeologiczne udokumentowane;
- zabytki, dla których ustalono ochronę w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego;
- strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej w Nysie;

- strefa „B” ochrony konserwatorskiej dóbr kultury i zachowanych elementów zabytkowych w Nysie;
- strefa „B” ochrony elementów zabytkowych w Białej Nyskiej;
- strefa „B” ochrony elementów zabytkowych w Morowie;
- strefa „B” ochrony konserwatorskiej dóbr kultury i elementów zabytkowych w Siestrzechowicach;
- strefa „K” ochrony krajobrazu w Nysie;
- strefa „K” ochrony krajobrazu w Białej Nyskiej;
- strefa „E” ekspozycji układu – panoramy w Nysie;
- strefa „OW” obszar nawarstwień kulturowych w Nysie;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznych w Domaszkowicach;
- strefa „OW” obserwacji archeologicznych w Radzikowicach.

6.3 Ograniczenia użytkowania terenu związane z infrastrukturą techniczną.

6.3.1. Komunikacja – strefa uciążliwości akustycznej od dróg.

Ograniczenia w zainwestowaniu na terenach o przekroczonych standardach akustycznych polegają na zakazie lokalizacji obiektów mieszkalnych lub innych wymagających ochrony przed hałasem, jeżeli wcześniej nie zostaną podjęte środki ograniczające emisję fal dźwiękowych. Przy lokalizowaniu obiektów budowlanych na terenach sąsiadujących z drogami należy uwzględnić strefy ograniczonego użytkowanie terenu, to jest:

- strefę wyłączoną z wszelkiej działalności budowlanej, wyznaczoną położeniem linii zabudowy – określoną przepisami ustawy o drogach publicznych;
- strefę uciążliwości dróg dotyczącą obiektów z pomieszczeniami na pobyt ludzi;
- strefę uciążliwości drogi wyznaczoną położeniem linii uciążliwości drogi.

Strefy ochrony wynikające z przepisów szczególnych przedstawione są w poniższej tabeli.

TABELA 81: Minimalne odległości dróg publicznych od istniejących i planowanych budynków z pomieszczeniami na pobyt ludzi (w metrach).

Typ drogi	Klasa techniczna	Obiekty mieszkaniowe i użyteczności publicznej		Budynki szpitalne i wymagające szczególnej ochrony
		jedno – kondygnacyjne	wielo – kondygnacyjne	
Krajowa regionalna	GP, G, Z	30	40	130
Wojewódzka	GP, G, Z	30	40	130
Powiatowa	G, Z, L, D	15	20	80
Gminna	G, Z, L, D	15	20	80

6.3.2. Ujęcia wody.

Na terenie gminy Nysa zostały wyznaczone bezpośrednie i pośrednie strefy ochronne ujęć wód podziemnych. Zlokalizowane są one przy:

- SUW Siestrzechowice;
- SUW Wierzbędice;

- SUW Goświnowice.

SUW Siostrzechowice:

Rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu z dnia 15 grudnia 2004 r. ustanowiono strefę ochronną ujęcia wody powierzchniowej usytuowanego na lewym brzegu rzeki Białej Głuchołaskiej w km 3+515 w Białej Nyskiej na potrzeby wodociągu komunalnego miasta i gminy Nysa. Ujęcie wody, chronione strefą, stanowią obiekty:

- jaz kłapowy na rzece Białej Głuchołaskiej;
- ujęcie brzegowe;
- piaskownik;
- osadniki;
- pompownia I°.

Strefę ochronną ujęcia wody stanowią:

- teren ochrony bezpośredniej o powierzchni 3951,4 m² (czworokąt o wymiarach: 67,5 x 62,0 x 61,0 x 61,5 m);
- teren ochrony pośredniej o powierzchni 970 ha (w tym 221 ha na terenie gminy Nysa) wzdłuż rzek: Białej Głuchołaskiej, Młynówki, Mory i Potoku Długosz w odległości około 100 – 500 m od tych cieków.

Na terenie ochrony bezpośredniej ujęcia wody należy:

- odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- zagospodarować teren zielenią;
- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych, przeznaczonych do użytku osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- ograniczyć do niezbędnych przebywanie osób niezatrudnionych przy urządzeniach służących do poboru wody;
- teren ochrony bezpośredniej ogrodzić;
- na terenie ochrony bezpośredniej ujęcia wody zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.

Na terenie ochrony pośredniej zabrania się wykonywania robót i czynności powodujących zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia:

- wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi;
- rolniczego wykorzystania ścieków;
- przechowywania lub składowania odpadów promieniotwórczych;
- stosowania nawozów oraz środków ochrony roślin;
- mycia pojazdów mechanicznych;
- budowy autostrad oraz torów kolejowych;
- lokalizowania składowisk odpadów komunalnych lub przemysłowych;
- urządzania parkingów, obozowisk oraz kąpielisk;
- lokalizowania cmentarzy oraz grzebania zwłok zwierzęcych;
- używania samolotów do przeprowadzania zabiegów rolniczych.

SUW Wierzbicice:

Decyzją Starosty Nyskiego z dnia 12.08.2003 r. ustanowiono Wodociągom i Kanalizacji „AKWA” sp. z o.o. w Nysie strefę ochronną ujęcia wód podziemnych w Wierzbęcicach, która obejmuje teren ochrony bezpośredniej dla studni nr 4, 5 i 6 o wymiarach 80,0 x 46,5 x 19,5 x 60,0 x 25,0 m, o powierzchni $F = 0,2947$ ha.

Na terenie strefy ochronnej ustalono następujące zakazy, nakazy i ograniczenia:

- a) na terenie ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej zabronić użytkowania gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody.
- b) na terenie ochrony bezpośredniej ujęcia wody należy:
  - odprowadzać wody opadowe w sposób uniemożliwiający przedostanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
  - zagospodarować teren zielenią;
  - ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

Terenu ochrony pośredniej nie wyznaczono ze względu na korzystną budowę geologiczną rejonu.

SUW Goświnowice:

Decyzją Wojewody Opolskiego z dnia 03.04.1995 roku ustanowiono Wodociągom i Kanalizacji „AKWA” sp. z o.o. w Nysie strefę ochronną dla ujęcia wody w miejscowości Goświnowice, obejmującą teren ochrony bezpośredniej dla:

- studni nr 3 o wymiarach 16 m x 16 m;
- studni nr 4 o wymiarach 16 m x 16 m;
- studni nr 5 o wymiarach 16 m x 16 m.

Na terenie strefy ochronnej ustalono następujące zakazy, nakazy i ograniczenia:

- ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych stale przy urządzeniach służących do poboru wody;
- odprowadzić wody opadowe w taki sposób, aby nie mogły się one przedostawać do urządzeń służących do poboru wody.

Terenu ochrony pośredniej wewnętrznej i zewnętrznej nie ustanawia się ze względu na korzystne warunki geologiczne.

Ponadto na terenie gminy Nysa występują strefy ochrony pośredniej Biała Nyska (Rozporządzenie Dyrektora RZGW we Wrocławiu nr 8/2009 z dnia 12.11.2009 r. zmieniające Rozporządzenie z dnia 15 grudnia 2004 r.).

6.3.3. Tereny położone w strefie ochronnej od odwiertów, gazociągów wysokiego ciśnienia i stacji redukcyjno – pomiarowych.

Na terenie gminy nie ma czynnych oraz zlikwidowanych odwiertów służących do wydobycia gazu ziemnego.

W związku z występowaniem na terenie gminy sieci gazowej wysokiego ciśnienia dla przedmiotowej sieci zgodnie z przepisami szczególnymi należy określić strefę ochronną wyznaczoną przez odległości podstawowe zgodnie z poniższą tabelą:

TABELA 82: Strefy ochronne wzdłuż gazociągów wysokiego ciśnienia.

Rodzaj obiektu terenowego	Średnica DN ≤300 Ciśnienie PN 4,0 MPa	Licząc od gazociągu do:
Miasta i zespoły wiejskich budynków mieszkalnych o zwartej zabudowie	25 m	linii zwartej zabudowy
Budynki użyteczności publicznej	35 m	granicy terenu
Budynki mieszkalne zabudowy jedno- i wielorodzinnej	20 m	rzutu budynku
Wolnostojące budynki niemieszkalne	15 m	rzutu budynku
Zakłady przemysłowe	25 m	granicy terenu
Parkingi	20 m	granicy terenu

Strefa ochronna sieci gazowej wysokiego ciśnienia stanowi obszar, w którym operator sieci gazowej jest uprawniony do zapobiegania działalności mogącej mieć negatywny wpływ na jej trwałość i prawidłową eksploatację. Ponadto ustala się obowiązek uzgodnienia z operatorem sieci gazowej lokalizacji obiektów wzdłuż strefy ochronnej oraz sposobu jej zagospodarowania.

6.3.4. Tereny położone w strefie uciążliwości od linii i urządzeń elektroenergetycznych – zagrożenie polami elektromagnetycznymi.

Na terenie gminy znajdują się fragmenty linii elektroenergetycznej o napięciu 220 kV relacji Groszowice – Ząbkowice, wzdłuż której należy uwzględnić pas technologiczny o szerokości 25 m od osi linii 220 kV (mierząc poziomo i prostopadle do osi), dla którego obowiązują ograniczenia użytkowania jego terenu.

Dla terenów znajdujących się w pasie technologicznym obowiązują następujące ustalenia:

- nie należy lokalizować budynków mieszkalnych i lokalizować terenów przeznaczonych na stały pobyt ludzi;
- lokalizacja budowli zawierających materiały niebezpieczne pożarowo, stacji paliw i stref zagrożonych wybuchem oraz konstrukcji wysokich w bezpośrednim sąsiedztwie pasów technologicznych wymaga uzgodnienia z właścicielem linii;
- warunki lokalizacji pozostałych obiektów budowlanych wymagają każdorazowego, indywidualnego uzgodnienia z właścicielem linii;
- zabrania się sadzenia roślinności wysokiej pod linią i w odległości do 10 m od rzutu poziomego skrajnego przewodu;
- zalesienia terenów rolnych w pasie technologicznym mogą być przeprowadzone w uzgodnieniu z właścicielem linii;
- wszelkie zmiany w kwalifikacji terenu w obrębie pasa technologicznego linii i w jego bezpośrednim sąsiedztwie powinny być zaopiniowane przez właściciela linii.

Wzdłuż linii napowietrznych 110 kV ustala się strefę oddziaływania linii (pas technologiczny), obejmujący pasy terenu o szerokości ok. 15 m od osi linii, gdzie dopuszcza się użytkowanie zgodnie z przeznaczeniem z uwzględnieniem następujących ograniczeń:

- zakaz sadzenia roślinności wysokiej;

- budowa i rozbudowa budynków i budowli wymaga zachowania warunków bezpieczeństwa, w tym min. Dopuszczalnych odległości od elementów znajdujących się pod napięciem oraz zachowania wymagań dotyczących dopuszczalnego natężenia pola elektrycznego emitowanego przez linię 110 kV;
- lokalizacja budynków i budowli nie może ograniczać dostępu do stanowisk słupowych sprzętem budowlanym.

Wzdłuż napowietrznych linii elektroenergetycznych ustala się strefę ograniczonego użytkowania, tj. pasy wolne od drzew, gałęzi, konarów i krzewów o szerokości, licząc od osi linii z każdej strony: dla linii 15kV – 6 m i dla linii 0,4 kV – 3 m.

Wszelkie zmiany zagospodarowania terenu pod liniami elektroenergetycznymi 400 kV, 220 kV i 110 kV należy projektować w oparciu o przepisy odrębne.

Strefą ochronną obejmuje się również maszty telefonii cyfrowej (GSM) oraz inne instalacje radiotelekomunikacyjne. Określony areal jest ogrodzony i obejmuje obszar zależny od wysokości masztu – od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów od osi masztu. Na terenie gminy zlokalizowanych jest 9 stacji bazowych telefonii cyfrowej: 1 w Białej Nyskiej i 8 w Nysie (ulice: Rynek 6 i 8, Kaczkowskiego, Bohaterów Warszawy 3, Piłsudskiego 40, Ujejskiego 10, Grodkowska, Bema 1) oraz 2 maszty antenowe dla radiowej transmisji danych w Nysie (ulice: Grodkowska i Piłsudskiego).

6.3.5. Cmentarze – strefa ochrony sanitarnej.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze, z dnia 25 sierpnia 1959 r. (Dz. U. Nr 52, poz. 315) podaje minimalne odległości cmentarzy od granicy terenów:

- 50 m od zabudowań mieszkalnych, jeśli posiadają one sieć wodociągową i wszystkie budynki korzystające z wody są do niej podłączone;
- 150 m od zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących lub przechowujących artykuły żywnościowe, zakładów żywienia zbiorowego, studzien, źródeł i strumieni, z których czerpana jest woda do picia dla potrzeb gospodarczych;
- 500 m od ujęć wody o charakterze zbiorników wodnych będących źródłem zaopatrzenia sieci wodociągowej w wodę do picia.

Na omawianym terenie czynne cmentarze znajdują się w miejscowościach zwodociągowanych: Nysa, Biała Nyska, Domaszkowice, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Kępnica, Koperniki, Kubice, Lipowa, Niwnica, Przełęk, Radzikowice, Rusocin, Wierzbęćce i Złotogłowice.

6.3.6. Obiekty wojskowe i obrony cywilnej:

Ochronie podlegają obiekty obrony cywilnej:

- studnie zapasowe;
- obiekty wojskowe istotne dla bezpieczeństwa kraju.

Gabaryty i parametry ochronne określają właściwe organy wojskowe i obrony cywilnej.

6.3.7. Pozostałe obiekty.

Dla obiektów typu oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych, baz maszynowych, zakładów przemysłowych, ferm hodowlanych, stacji paliw płynnych – strefy ochronne

wyznaczane są indywidualnie. W bezpośrednim sąsiedztwie zajmowanym przez tereny chronione wprowadza się zakaz lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej, obiektów służby zdrowia, oświaty, sportu i rekreacji oraz innych budynków użyteczności publicznej. Wskazane jest tworzenie pasów zieleni izolacyjnej.

7. Uwarunkowania własnościowe.

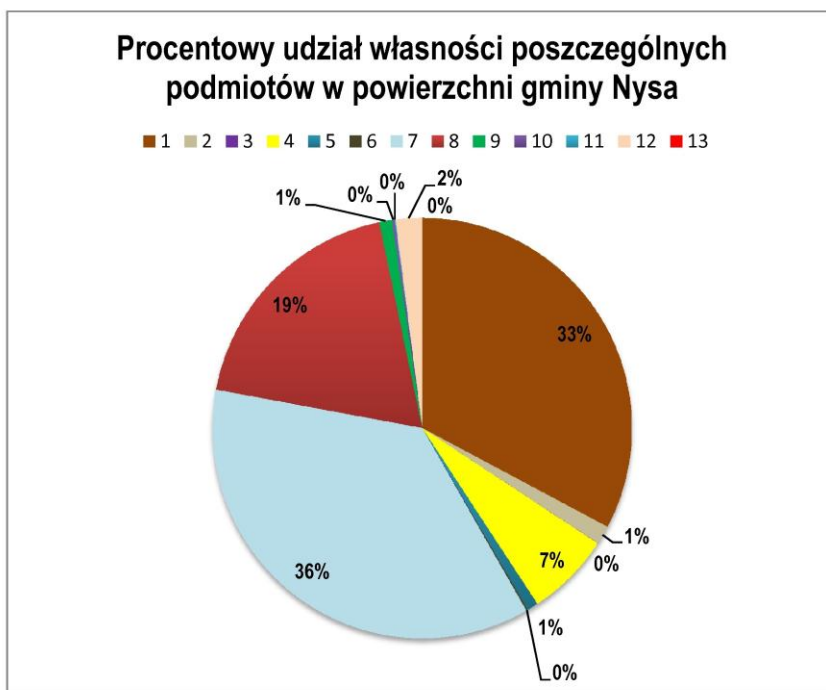
Analiza struktury własności wykazała, że zdecydowaną grupę własnościową gruntów położonych w gminie Nysa stanowią osoby fizyczne (36 %). Ich nieruchomości zajmują ponad 8,8 tys. ha. Niewiele mniej, bo 33 % powierzchni gminy (prawie 8 tys. ha), znajduje się we władaniu Skarbu Państwa i nie występuje w zbiegu z użytkownikami wieczystymi. Trzecia największa grupa to własność spółdzielni i ich związków (19 % o powierzchni ok. 4,7 tys. ha). Własność gminy bez użytkowania wieczystego stanowi tylko ok. 7 % i zajmuje ok. 1,6 tys. ha, z czego ok. 60 % znajduje się w samym mieście Nysa. Własności pozostałych podmiotów, tj.: Skarbu Państwa w zbiegu z użytkownikami wieczystymi, jednoosobowe spółki Skarbu Państwa, Gminy w zbiegu z użytkownikami wieczystymi, samorządowe osoby prawne, kościoły i związki wyznaniowe, powiatu niewystępujące w zbiegu z użytkownikami wieczystymi, województwa niewystępujące w zbiegu z użytkownikami wieczystym, spółki prawa handlowego, partie polityczne, stowarzyszenia są znikome i oscylują w granicach od 0 do 2 %.

Szczegółowe dane dotyczące struktury własności zawarte są w tabeli nr 1, która przedstawia powierzchniowy udział własności poszczególnych podmiotów w gminie wiejskiej, mieście Nysa oraz zawiera łączne zestawienie. Natomiast wykres nr 1. pokazuje procentowy udział ich własności w powierzchni całej gminy Nysa.

TABELA 83: Struktura władania gruntami na podstawie materiałów udostępnionych na OWI Opolskie w Internecie (<http://www.mapy.opolskie.pl>).

Lp.	Struktura władania gruntami	GMINA WIEJSKA		MIASTO		RAZEM	
		w m ²	w ha	w m ²	w ha	w m ²	w ha
1.	Skarbu Państwa niewystępujące w zbiegu z użytk. wieczystymi	74 696 488	7 470	5 069 042	507	79 765 530	7 977
2.	Skarbu Państwa w zbiegu z użytk. wieczystymi	1 538 696	154	1 961 950	196	3 500 646	350
3.	Jednoosobowe spółki Skarbu Państwa	1 100	0	39 927	4	41 027	4
4.	Gminy niewystępujące w zbiegu z użytk. wieczystym	6 458 154	646	9 410 795	941	15 868 949	1 587
5.	Gminy w zbiegu z użytk. wieczystymi	130 262	13	1 970 522	197	2 100 784	210
6.	Samorządowe osoby prawne	168 270	17	130 703	13	298 973	30
7.	Osoby fizyczne	82 080 047	8 208	6 001 771	600	88 081 818	8 808
8.	Spółdzielnie i ich związki	45 309 494	4 531	1 478 121	148	45 686 845	4 679
9.	Kościoły i związki wyznaniowe	2 052 908	205	377 351	38	2 430 259	243
10.	Powiatu niewystępujące w zbiegu z użytk. wieczystymi	179 214	18	306 714	30	485 928	48
11.	Województwa niewystępujące w zbiegu z użytk. wieczystym	84 501	8	66 217	7	150 718	15
12.	Spółki prawa handlowego, partie polityczne, stowarzyszenia	4 326 710	433	645 009	65	4 971 719	498
13.	Inne	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
14.	Suma	217 025 844	21 703	27 458 122	2 746	244 483 966	24 449

RYCINA 25: Procentowy udział własności poszczególnych podmiotów w powierzchni gminy Nysa.

Liczby od 1-13 odnoszą się do podmiotów władania z wyżej umieszczonej tabeli.

W niniejszej analizie posłużono się danymi z 2010 r. umieszczonymi na portalu OWI Opolskie w Internecie, które z kolei pochodzą z Powiatowych Ośrodków Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej, a w tym przypadku z ośrodka w Nysie.

8. Podsumowanie.

8.1 Wnioski.

Położenie gminy miejsko – wiejskiej Nysa w regionie jest korzystne. Oprócz walorów naturalnych duże znaczenie dla rozwoju mają przebiegające przez gminę szlaki komunikacyjne. Szczególne znaczenie mają trasy:

- nr 41: Nysa – Prudnik – Trzebina (Bartultovice);
- nr 46: Szczekociny – Częstochowa – Opole – Nysa – Kłodzko.
- linia kolejowa nr 137: Legnica – Kamieniec Żąbkowicki – Nysa — Kędzierzyn Koźle – Gliwice – Katowice.

Występujący na terenie gminy umiarkowany klimat sprzyja osadnictwu, rolnictwu i rozwojowi aktywności gospodarczych. Obszar Niziny Śląskiej i Przedgórze Sudeckie, w tym doliny rzeki Nysy Kłodzkiej jest korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym. W celu ochrony wartościowej przyrodniczo doliny rzeki Nysy Kłodzkiej oraz zbiorników zaporowych: Otmuchowskiego i Nyskiego utworzono Otmuchowsko – Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu. Ponadto na terenie gminy utworzono rezerwat przyrody „Przyłęk” i obszary NATURA 2000 „Forty Nyskie” i „Jezioro Nyskie”, występują tutaj także

pomniki przyrody oraz bardzo liczne, rzadko spotykane chronione gatunki flory i fauny. Środowisko przyrodnicze terenów zainwestowanych jest w znacznym stopniu przekształcone w procesie ich historycznego rozwoju. Niekorzystnym jego elementem jest ponadnormatywne zanieczyszczenie cieków wodnych. Miejscowe rzeki są dodatkowo źródłem cyklicznie powtarzających się gwałtownych zagrożeń powodziowych i w związku z tym oczekuje się zdecydowanych inwestycji w infrastrukturę przeciwpowodziową, zwłaszcza w postaci budowy kanału ulgi dla miasta Nysa. Problemem dla środowiska jest także uciążliwy, tranzytowy ruch pojazdów w centralnych rejonach miasta. Poprawę tego stanu upatruje się w planowanych inwestycjach w infrastrukturę drogową, w tym przede wszystkim w budowie obwodnicy Nysy w ciągu dróg krajowych nr: 41 i 46. Wartościowe zasoby środowiska kulturowego, a w szczególności zabytkowy układ przestrzenny miasta jest obecnie częściowo zdegradowany. Rewaloryzacji wymagają najcenniejsze obiekty zabytkowe. Ogółem na terenie gminy 105 obiektów znajduje się w rejestrze zabytków, a 509 figuruje w spisie konserwatorskim. W celu prowadzenia skutecznej ochrony wartości kulturowych wyznaczono także strefy ochrony konserwatorskiej.

Na obszarze 218 km² zamieszkuje około 60 tysięcy mieszkańców, co daje średnią gęstość zaludnienia na poziomie 276 osób/km². Jest to typowy wskaźnik dla gmin miejsko – wiejskich z dużym ośrodkiem miejskim. Gminę Nysa zamieszkuje jeszcze stosunkowo młoda demograficznie społeczność. Ponad 18 % zameldowanych mieszkańców nie ukończyło jeszcze 18 roku życia. Jednakże od blisko 10 lat postępują negatywne procesy demograficzne. Przyrost naturalny od lat jest ujemny i obecnie wynosi – 0,7 ‰. Z bilansu migracji wynika, że więcej osób opuszcza gminę niż do niej napływa (–2,5 ‰). Współczynnik obciążenia demograficznego, to jest stosunek ludności w wieku nieprodukcyjnym do liczebności wieku produkcyjnego wynosi 0,52.

Pod względem struktury gospodarczej gmina Nysa zaliczana jest do rolniczo – przemysłowych, a samo miasto jest ośrodkiem usługowo – przemysłowym. Gospodarka rolna pełni pierwszoplanową rolę na terenach wiejskich. Miasto odgrywa ważną rolę w systemie obsługi mieszkańców sąsiednich gmin, co wynika z pełnionej roli ośrodka powiatowego oraz centrum usługowego o znaczeniu ponadlokalnym. Transformacja systemowa w Polsce wymusiła szereg zmian, które niekorzystnie odbiły się na gminie, a zwłaszcza mieście Nysa. Ograniczenie produkcji przez największe zakłady produkcyjne w mieście spowodowały wzrost bezrobocia. Wskutek powyższego realne dochody części mieszkańców gminy obniżyły się w stosunku do lat 70 – tych i 80 – tych XX wieku. Szansą na poprawę bytu robotników oraz kooperantów upadłych przedsiębiorstw są inwestycje zewnętrzne oraz system wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny w ramach członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Jednocześnie prężnie rozwija się sektor usług. Sprywatyzowano handel oraz inne branże usługowe. Struktura i rozmieszczenie usług publicznych i nierynkowych jest wystarczająca z punktu widzenia potrzeb. To właśnie stale rozwijający się sektor usługowy oraz zmodernizowane zakłady produkcyjne, a także nowo powstałe zakłady przemysłowe dają znaczą część miejsc pracy. Pozostała grupa pracujących znajduje zatrudnienie poza granicami gminy, zwłaszcza w zakładach przemysłowych zlokalizowanych na terenie pobliskich miast. Niekorzystnym, nasilającym się zjawiskiem jest emigracja zarobkowa za granicę, zwłaszcza przez najmłodszą grupę osób w wieku produkcyjnym. Powyższe decyduje, że gmina nie jest zagrożona bezrobociem strukturalnym. Obecny wskaźnik bezrobocia kształtuje się na zbliżonym poziomie w stosunku do innych gmin województwa opolskiego. Standard życia jest zróżnicowany i nie można go jednoznacznie określić. Średni dochód na 1 mieszkańca kształtował się w 2005 roku na poziomie 2000 złotych brutto i był na przeciętnym poziomie w

porównaniu z innymi samorządami województwa. Dla inwestujących przedsiębiorców gmina oferuje ulgi podatkowe, obecne i planowane rezerwy terenowe dla wprowadzenia nowych obiektów produkcyjnych i usługowych. Ponadto gmina posiada nadwyżki energii elektrycznej, ciepłej oraz wody i wolne moce przerobowe oczyszczalni ścieków, co stwarza dobre warunki dla wprowadzenia nowych inwestycji. W zachodniej części gminy, położonej na brzegu Jeziora Nyskiego, wskazany jest dalszy rozwój funkcji turystyczno – rekreacyjnych. W północnych rejonach gminy uwarunkowania naturalne umożliwiają alternatywne pozyskiwanie energii na bazie farm wiatrowych.

Standard zamieszkania w gminie jest zróżnicowany. Występują znaczne dysproporcje w poszczególnych częściach miasta, co dotyczy zwłaszcza obszaru Śródmieścia. Gmina dysponuje znacznymi rezerwami terenowymi dla wprowadzenia nowej zabudowy mieszkaniowej, jednak nie przekłada się to jeszcze na zwiększenie ruchu budowlanego. W związku z powyższym oczekuje się dalszego rozwoju infrastruktury technicznej, a szczególnie modernizacji szlaków komunikacyjnych, sieci wodociągowej i budowy sieci kanalizacyjnej. Pożądane jest wykorzystanie niezagospodarowanych, wolnych od zabudowy przestrzeni w obrębie południowej części miasta. Zespoły wieloblokowej zabudowy wielorodzinnej z ubogim programem usług towarzyszących i urządzonych zespołów zieleni wymagają gruntownej modernizacji i uzupełnienia obiektami usługowymi oraz rekreacyjnymi w trwałej zabudowie o wysokich walorach estetyczno – użytkowych. Wskazana jest także kontynuacja budowy nowoczesnych i estetycznych osi spacerowo – usługowych w mieście oraz uporządkowanie terenów zielonych na obszarach wiejskich, przede wszystkim zdegradowanych, zabytkowych założeń parkowych. Obszary te wymagają opracowania programów rewitalizacyjnych, na podstawie których można przeprowadzić szereg niezbędnych inwestycji współfinansowanych przez fundusze pochodzące z Unii Europejskiej.

Należy nadmienić, że gmina posiada szereg opracowanych dokumentów o randze planistycznej i strategicznej (między innymi: miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ocena aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami), ujmujących szczegółowy program rozwoju miasta w perspektywie najbliższych kilkunastu lat w kontekście: gospodarki przestrzennej, ochrony wartości kulturowych, infrastruktury społecznej i technicznej oraz aktywności gospodarczych.

8.2 Strategia Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004 – 2015.

„Strategia Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004 – 2015” przyjęta uchwałą nr XXXI/543/04 Rady Miejskiej w Nysie z dnia 29 grudnia 2004 roku jest dokumentem określającym kierunki rozwoju Gminy w zmieniających się warunkach zewnętrznych i wewnętrznych. Wskazuje drogę funkcjonowania Gminy w strukturach Unii Europejskiej. Projekt Strategii Rozwoju Gminy Nysa poddano konsultacjom społecznym, podczas których mieszkańcy miasta, organizacje pozarządowe i przedsiębiorcy mieli możliwość zapoznania się z dokumentem oraz okazję do wyrażenia opinii i wskazania tematów. Szczegółowa analiza potencjału rozwojowego Gminy, celów i priorytetów oraz wyniki przeprowadzonych z mieszkańcami konsultacji społecznych posłużyły do określenia misji Gminy, którą wyrażono słowami:

Obecnie trwają prace nad aktualizacją Strategii Rozwoju gminy Nysa na lata 2014-2023.

„Gmina Nysa przestrzenią atrakcyjną dla inwestycji, zamieszkania i wypoczynku”.

Strategia Rozwoju Gminy Nysa jest spójna z rządowymi i regionalnymi dokumentami programowymi oraz spełnia wymogi polityk Wspólnoty Europejskiej. Priorytety Gminy są zgodne z

sześcioma narodowymi strategiami przede wszystkim w obszarze: rozwoju zasobów ludzkich i zatrudnienia, wspierania konkurencyjności przedsiębiorstw i usług, wspierania obszarów wymagających aktywizacji, wzmocnienia potencjału rozwojowego regionów i przeciwdziałania marginalizacji obszarów.

Zawarta w Strategii analiza SWOT w następujący sposób identyfikuje słabe strony oraz zagrożenia, których rozwiązania upatruje się między innymi w sprawnie funkcjonującej polityce przestrzennej samorządu:

Słabe strony:

- brak pełnej infrastruktury technicznej na wsi (sieć kanalizacyjna i gazowa);
- niewystarczająca baza sportowo – rekreacyjna;
- zły stan techniczny infrastruktury transportowej;
- brak kompleksowo przygotowanych terenów inwestycyjnych;
- brak odpowiedniej infrastruktury turystycznej, w tym bazy noclegowej;
- rozdrobnione gospodarstwa rolne;
- niewystarczające pokrycie obszarów gminy planami zagospodarowania przestrzennego;
- niski stopień zalesienia;
- mały udział gruntów zmeliorowanych;
- brak obwodnic miejscowości gminnych i miasta Nysa;
- brak miejsc parkingowych w mieście Nysa.

Zagrożenia:

- brak kanału ulgi dla zbiornika retencyjnego;
- wały powodziowe rzek Nysy Kłodzkiej i Białej Głucholaskiej nie odpowiadają wymaganej klasie (zgodnie ze Studium ochrony przed powodzią zlewni rzeki Nysy Kłodzkiej poniżej wodowskazu Bardo);
- urządzenia Zbiornika Nysa wymagają modernizacji, gdyż nie odpowiadają wymogom I klasy dla budowli hydrotechnicznych;
- mała liczba turystów krajowych i zagranicznych;
- brak wystarczającej bazy noclegowej dla ruchu turystycznego;
- brak napływu kapitału inwestycyjnego;
- zbyt niski wzrost gospodarczy dla zapewnienia odpowiedniego tempa tworzenia miejsc pracy.

Biorąc pod uwagę wyniki analizy SWOT, opracowano układ priorytetów i celów strategicznych, a także celów operacyjnych, które mają zagwarantować poprawność realizacji działań zmierzających do spełnienia wyznaczonej misji:

PRIORYTET I: Wzmocnienie konkurencyjności gospodarki:

Cele strategiczne:

I.1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju:

Cele operacyjne:

- 1) Kompleksowe uzbrojenie i zagospodarowanie terenów inwestycyjnych.
- 2) Rewitalizację obszarów przemysłowych i powojkowych.
- 3) Uporządkowanie gospodarki odpadami.

I.2. Poprawa komunikacji i współpracy regionalnej i ponadregionalnej:

Cele operacyjne:

- 1) Zwiększenie dostępności komunikacyjnej.

- 2) Inicjowanie współpracy dla ożywienia gospodarczego.

PRIORYTET II: Poprawa standardu życia mieszkańców:**Cele strategiczne:**

II.1. Zmniejszenie bezrobocia:

Cele operacyjne:

- 1) Wspieranie tworzenia miejsc pracy i rozwój przedsiębiorczości.
- 2) Aktywizacja edukacyjno – zawodowa mieszkańców.

II.2. Rozwój funkcjonalnych usług społecznych:

Cele operacyjne:

- 1) Poprawa infrastruktury społecznej.
- 2) Poprawa warunków zamieszkania.
- 3) Rozwój społeczeństwa obywatelskiego.
- 4) Rozwijanie współpracy ponadregionalnej.

II.3. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa:

Cele operacyjne:

- 1) Przeciwdziałanie zagrożeniom i patologiom.
- 2) Wzmocnienie i modernizacja systemu przeciwdziałania klęskom żywiołowym

PRIORYTET III: Rozwój i promocja turystyki:**Cele strategiczne:**

III.1. Rozwój bazy turystycznej:

Cele operacyjne:

- 1) Modernizacja i rozwój infrastruktury turystycznej.
- 2) Wykreowanie produktów turystycznych.

III.2. Rewitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego i wykorzystanie walorów przyrodniczych dla celów turystycznych:

Cele operacyjne:

- 1) Rozwój systemu obszarów chronionych.
- 2) Renowacja i adaptacja zabytków dla potrzeb turystyki.

PRIORYTET IV: Aktywizacja obszarów wiejskich:**Cele strategiczne:**

IV.1. Wspieranie wielofunkcyjnego rozwoju wsi:

Cele operacyjne:

- 1) Ulepszenie i rozwój istniejącego potencjału sektora rolniczego.
- 2) Wprowadzanie alternatywnych działalności na terenach wiejskich.

IV.2. Rozwój funkcjonalnych usług społecznych:

Cele operacyjne:

- 1) Realizacja programu Odnowa Wsi i ochrony dziedzictwa kulturowego.

LITERATURA

- Absalon D., Jankowski T., Leśniok M.**, *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-A, Ziębice*, Uniwersytet Śląski 1998.
- Absalon D., Jankowski T., Leśniok M.**, *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-B, Skoroszyce*, Uniwersytet Śląski 1998.
- Absalon D., Jankowski T., Leśniok M.**, *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-C, Otmuchów*, Uniwersytet Śląski 1998.
- Absalon D., Jankowski T., Leśniok M.**, *Komentarz do Mapy Hydrograficznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-D, Nysa*, Uniwersytet Śląski 1998.
- Absalon D., Jankowski T., Leśniok M., Witka S.**, *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-B, Skoroszyce*, Uniwersytet Śląski 1997.
- Absalon D., Jankowski T., Leśniok M., Witka S.**, *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-D, Nysa*, Uniwersytet Śląski 1997.
- ARPLAN sp. z o.o., Biuro Urbanistyczno – Architektoniczne**, zespół autorski, *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Nysa*, Nysa 2003.
- ATMOTERM – EKOURBIS sp. z o.o.**, zespół autorski, *Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Nysa na lata 2004 – 2014*, Częstochowa 2004.
- ATMOTERM – EKOURBIS sp. z o.o.**, zespół autorski, *Program Ochrony Środowiska dla Gminy Nysa na lata 2004 – 2014*, Częstochowa 2004.
- Baraniecki L., Bieroński J., Kuźniewski E., Pawlak W.**, *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-A, Ziębice*, Uniwersytet Wrocławski 1997.
- Baraniecki L., Bieroński J., Kuźniewski E., Pawlak W.**, *Komentarz do Mapy Sozologicznej w skali 1:50000, arkusz M-33-59-C, Otmuchów*, Uniwersytet Wrocławski 1997.
- Ecosystem Projekt, Badora K.**, *Opracowanie ekofizjograficzne obszaru wiejskiego gminy Nysa do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego*, Nysa 2004.
- Energoprojekt – Katowice SA**, zespół projektowy, *Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe gminy Nysa*, Katowice 2000.
- Kondracki J.**, *Geografia regionalna Polski*, Warszawa 2000.
- Ministerstwo Środowiska**, zespół redakcyjny, *II Polityka Ekologiczna Państwa*, Warszawa 2000.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000, arkusz Otmuchów (903)*, Warszawa 2004.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000, arkusz Nysa (904)*, Warszawa 2004.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000, arkusz Skoroszyce (871)*, Warszawa 2004.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000, arkusz Ziębice (870)*, Warszawa 2004.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Mapa Hydrogeologiczna Polski 1:50000, arkusz Otmuchów (903)*, Warszawa 2000.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Mapa Hydrogeologiczna Polski 1:50000, arkusz Nysa (904)*, Warszawa 2002.
- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Mapa Hydrogeologiczna Polski 1:50000, arkusz Skoroszyce (871)*, Warszawa 1998.

- Państwowy Instytut Geologiczny**, *Mapa Hydrogeologiczna Polski 1:50000, arkusz Ziębice (870)*, Warszawa 1997.
- PLAN**, *Mapa Turystyczna 1:275000 Dolny Śląsk, Lasy Regionalnej Dyrekcji Lasów państwowych we Wrocławiu*, Jelenia Góra – Wrocław 2004.
- PLAN**, *Mapa Turystyczna 1:11000 Nysa – plan miasta*, Wrocław 2006.
- PLAN**, *Mapa Turystyczna 1:75000 Ziemia Nyska – Powiat Nyski*, Wrocław 2005.
- Starostwo Powiatowe w Nysie**, zespół autorski, *Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Nyskiego*, Nysa 2003.
- Starostwo Powiatowe w Nysie**, zespół autorski, *Strategia Rozwoju Wspólnoty Międzygminno – Powiatowej Ziemi Nyskiej na lata 2004 – 2015*, Nysa 2004.
- Uniwersytet Opolski, Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi**, zespół autorski, *Walory przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa*, Opole 1999.
- Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego**, zespół autorski, *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego*, Opole 2002.
- Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego**, zespół autorski, *Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego*, Opole 2005.
- Urząd Miejski w Nysie**, *Strategia Rozwoju Gminy Nysa na lata 2004 – 2015*, Nysa 2004.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Podstawowe informacje ze spisów powszechnych, gmina miejsko – wiejska Nysa*, Opole 2002.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2000*, Opole 2000.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Rocznik Statystyczny Województwa Opolskiego 2003*, Opole 2003.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Województwo Opolskie 2004*, Opole 2004.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Województwo Opolskie 2005*, Opole 2005.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Województwo Opolskie 2006*, Opole 2006.
- Urząd Statystyczny w Opolu**, *Województwo Opolskie 2007*, Opole 2007.
- Woś A.**, *Klimat Polski*, Warszawa 1999.
- Zarząd Województwa Opolskiego**, zespół projektowy, *Program Ochrony Środowiska Województwa Opolskiego na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010*, Opole 2003.
- EUROEKSPERT, Biuro Konsultingowo-Doradcze**, zespół projektowy, *Studium Rozwoju Komunikacyjnego w Zakresie Modelowania Ruchu Wewnętrzznego w Mieście Nysa*, Chorzów 2008.
- EUROTEST, Instytut Usług Marketingowych**, zespół projektowy, *Analiza skutków i wpływu lokalizacji wielkopowierzchniowych obiektów handlowych, o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 mkw. Na terenie miasta Nysy na istniejącą sieć handlową, rynek pracy, komunikację oraz zaspokojenie potrzeb i interesów mieszkańców*, Gdańsk 2008.
- mgr inż. Franciszek Wiśniewski**, *Koncepcja wskazania i wykorzystania zasobów wód geotermalnych na obszarze gminy i powiatu nyskiego*, Nysa 2002.
- POLSKA AKADEMIA NAUK, Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, Zakład Energii Odnawialnej**, zespół projektowy pod kierownictwem dr inż. Wiesława Bujakowskiego, *Ocena Warunków Hydrotermalnych dla Obszaru Powiatu Nyskiego ze Szczególnym Uwzględnieniem Gminy Nysa*, Kraków 2004.

CZĘŚĆ II

KIERUNKI

ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

GMINY NYSA

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy

1.1 Struktura funkcjonalno - przestrzenna

Strategicznym celem gminy jest troska o zapewnienie jej wszechstronnego rozwoju. Istotnym elementem polityki prowadzącej do osiągnięcia tego celu jest polityka przestrzenna gminy. Zadaniem polityki przestrzennej jest przede wszystkim stwarzanie, w jak najszerszym zakresie, możliwości inwestowania, z jednoczesnym objęciem ochroną najcenniejszych wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych gminy.

Dogodne położenie miasta na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych oraz różnorodna sieć komunikacyjna zapewnia dobre połączenia komunikacyjne z dużymi aglomeracjami miejskimi i ośrodkami gospodarczymi Dolnego i Górnego Śląska oraz Republiką Czeską. Istotnym elementem rozwojowym jest bliskie sąsiedztwo z Republiką Czech sprzyjające wzajemnej wymianie handlowo-turystycznej i wpływające w znaczący sposób na obroty handlowe miasta.

Przy ustalaniu kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy znaczący wpływ miała dokładna analiza uwarunkowań wynikających z istniejącego stanu zagospodarowania terenu gminy, warunków ekofizjograficznych, w tym rzeźby terenu, budowy geologicznej, wód podziemnych i powierzchniowych, gleb, szaty roślinnej, surowców mineralnych, obszarów i obiektów przyrodniczych prawnie chronionych oraz podlegających prawnej ochronie wartości kulturowych.

Strukturę funkcjonalno – przestrzenną gminy tworzą dzisiaj różnorodne elementy różniące się stanem i jakością zagospodarowania, stopniem wykorzystania przestrzeni i standardami. Struktura przestrzenna gminy nie jest zwarta. Wsie usytuowane są częściowo w znacznych odległościach od siebie oraz od ośrodka miejskiego. Powyższe uwarunkowania nie sprzyjają mobilności mieszkańców, zwłaszcza, że jednostki wiejskie w przeważającym stopniu nie są miejscem pracy oraz usług. Uwzględnienie uwarunkowań sprzyjających rozwojowi miasta i gminy w części kierunków Studium podkreśli główne walory, a zidentyfikowanie zagrożeń i określenie barier pozwoli na przyjęcie takich rozwiązań, aby zmniejszyć ich negatywny wpływ na rozwój miasta i gminy.

Gmina Nysa ma wielofunkcyjny charakter z uzupełniającymi się rolami sektorów: usługowego, rolniczego i przemysłowego.

W oparciu o analizy przeprowadzone na podstawie zebranych materiałów inwentaryzacyjnych oraz na podstawie występujących powiązań komunikacyjnych i funkcjonalnych, planuje się następujący system obsługi ludności miasta i gminy:

Ośrodek gminny głównego poziomu obsługi o zasięgu ponadlokalnym obsługujący w zakresie usług ponadpodstawowych teren całej gminy – miasto Nysa. Rozwój funkcji administracyjnej (gminnej i powiatowej), rozwinięcie funkcji w zakresie szkolnictwa i kultury, jako dominującego ośrodka, utrzymanie koncentracji mieszkalnictwa i usług dla ludności oraz obsługi rolnictwa. Zachowanie funkcji lokalnego centrum rozwoju, które jest istotnym czynnikiem wzrostu i kumuluje usługi oraz inne działalności gospodarcze w skali umożliwi społeczny i ekonomiczny rozwój sąsiadujących z nimi miejscowości.

Ośrodki pośredniego poziomu obsługi z poszerzonym programem usługowym, współpracujące z ośrodkiem gminnym – wsie: Biała Nyska, Domaszkowice, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Lipowa, Niwnica, Przełek i Złotogłowice. Są to ośrodki stanowiące etap pośredni w kompleksowym systemie obsługi ludności, o odpowiednio dużej liczbie ludności w rejonie obsługi. Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: rolnictwa, mieszkalnictwa, działalności produkcyjnych, a także usług rynkowych.

Ośrodki pośredniego poziomu obsługi, bliższego zasięgu; zaliczono do nich wsie: Jędrzychów, Rusocin, Wyszaków Śląski, Wierzbicice, Głębinów i Skorochów. Planowanymi funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: rolnictwa, mieszkalnictwa, podstawowych usług rynkowych i nieuciążliwych działalności produkcyjnych, a także usług: sportu, rekreacji i turystyki (Głębinów, Skorochów, Biała Nyska, Siostrzechowice i Morów).

Wsie elementarne, o funkcjach typowo rolniczych, obsługujące ludność w podstawowym zakresie usług. Zaliczono do nich wsie: Hanuszów, Iława, Konradowa, Kubice, Morów, Podkamień, Radzikowice, Regulice, Sękowice, Siostrzechowice, Rusocin, Domaszkowice, Niwnica, Przełęk i Lipowa. Planowanymi funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: rolnictwa i mieszkalnictwa.

Jakkolwiek dominującą funkcją gminy jest sektor usług oraz rolnictwo i przemysł, to w perspektywie najbliższych lat, po zrealizowaniu założonego w studium rozwoju gospodarczego gminy opartego na wzroście budownictwa mieszkaniowego, aktywności gospodarczej i usług pozarolniczych, właśnie te funkcje przejmą rolę wiodącą.

1.2 Funkcja mieszkaniowa

W przypadku gminy Nysa czynnikami decydującymi w głównej mierze o potrzebie wyznaczenia i rezerwowania terenów przeznaczonych pod lokalizację nowej zabudowy mieszkaniowej, pomimo prognozowanej malejącej liczby ludności, będącej konsekwencją dotychczasowych procesów demograficznych są:

- przewidywane dążenie do modelu gospodarstw rodzinnych jedno i wieloosobowych mieszkających samodzielnie - szacowane potrzeby wynoszą około 500 mieszkań;
- konieczność wymiany zasobów mieszkaniowych złej jakości (wiek i stopień zużycia technicznego budynków) na nowe - szacowany deficyt kolejne minimum 1000 mieszkań;

Na terenie miasta Nysa planuje się rozwój terenów mieszkaniowych z przewagą terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej o niskiej intensywności, w kierunku południowym i północnym, w rejonie ul. Rodziewiczówny, ul. Długosza, ul. Mickiewicza, ul. Otmuchowskiej oraz w północnej części miasta na terenach powojkowych. Kierunek północny, najlepszy fizjograficznie, jest możliwy do zagospodarowania po wykonaniu pełnego uzbrojenia, a kierunek południowy o gorszych warunkach fizjograficznych, po realizacji kanalizacji sanitarnej. Powinny być one zabudowywane etapowo, na podstawie istniejących i nowo opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Nastąpi to po wykorzystaniu rezerw lokalizacyjnych na terenach wymagających wypełnienia tkanką budowlaną, zapewnieniu dostaw mediów infrastruktury technicznej i społecznej oraz po wybudowaniu dróg. Rozwój zabudowy jednorodzinnej przewiduje się również jako sukcesywne przekształcanie peryferyjnej zabudowy zagrodowej oraz wtórne podziały gruntów przeznaczone na nowe działki budowlane pod budownictwo jednorodzinne.

Dla terenów zabudowy istniejącej w mieście zaleca się:

- realizację zabudowy wielorodzinnej nie wyższej niż 5 kondygnacji nadziemnych;
- realizacja zabudowy na terenach znajdujących się w granicach stref ochrony konserwatorskiej zgodnie z wytycznymi konserwatorskimi;
- dopuszczanie realizacji plombowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej wśród istniejącej zabudowy;

- zakaz lokalizacji obiektów usługowych i produkcyjnych stwarzających zagrożenie dla zdrowia ludzkiego lub związanych z intensywnym, transportem dostawczym na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz wielorodzinnej;
  - nawiązanie nowo realizowanej zabudowy oraz obiektów modernizowanych i adaptowanych, w formie architektonicznej do otaczającej zabudowy;
  - przewiduje się stopniowe wypełnianie luk w zabudowie śródmiejskiej i w centrum miasta jak również możliwość przekształcenia terenów poprzemysłowych, przeznaczonych do rewitalizacji, na tereny mieszkaniowe,
  - realizację inwestycji (budowy, modernizacje, rozbudowy) oraz innych prac polegających na zmianie sposobu użytkowania i zagospodarowania terenów w granicach wyznaczonych stref konserwatorskich w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.
  - doprowadzenie istniejących zasobów mieszkaniowych do standardów odpowiadających współczesnemu poziomowi rozwoju technicznego i cywilizacyjnego, tak pod względem wyposażenia, jak też parametrów eksploatacyjnych (zwiększenie powierzchni użytkowej w m² na 1 osobę, zmniejszenie przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie),
  - uzupełnienie miejskich zespołów wieloblokowej zabudowy wielorodzinnej terenami zabawowo-rekreacyjnymi oraz obiektami usługowymi o wysokich walorach estetyczno – użytkowych z jednoczesną eliminacją lub wymianą zabudowy zdegradowanej w obrębie dotychczasowego zainwestowania;
  - podnoszenie wartości użytkowych istniejącej substancji mieszkaniowej (we wszystkich sektorach własnościowych) poprzez wykonywanie remontów, modernizacji, rozbudowy oraz adaptacji;
  - dopuszczenie przekształceń funkcji mieszkaniowej w zabudowie jednorodzinnej oraz w parterach i na wyższych kondygnacjach zabudowy wielorodzinnej zlokalizowanej przy ciągach handlowych, z przeznaczeniem na lokale usługowe;
  - opracowanie zakresu prac modernizacyjnych budynków mieszkalnych na terenie miasta, z rejestrem budynków wytypowanych ze względu na stan techniczny do likwidacji (wyburzenia), rejestru budynków przeznaczonych do remontów kapitalnych, wytypowanych do nadbudowy, rozbudowy, itp.;
  - zagospodarowanie obszaru rynku i terenów przyległych powinno być prowadzone w sposób szczególny poprzez koordynację procesu inwestycyjnego w zakresie rozwiązań urbanistycznych, architektonicznych i funkcjonalnych i zapewniać ich najwyższą jakość,
  - zagospodarowanie zwłaszcza centralnych obszarów miasta winno uwzględniać odtwarzanie detalu architektonicznego, „małej architektury” i zieleni,
  - zachowanie starych alei i parków ze względu na walory krajobrazowe oraz ekologiczne
- Dla terenów położonych w strefach planowanego rozwoju przestrzennego miasta postuluje się:
- realizację nowej zabudowy o formie architektonicznej nawiązującej do zabudowy miasta;
  - realizację obiektów o maksymalnej wysokości do 3 kondygnacji w zabudowie jednorodzinnej i 5 kondygnacji w zabudowie wielorodzinnej o niskiej intensywności, wliczając w to poddasze użytkowe, zalecane symetryczne kształtowanie połaci dachowych,
  - dopuszczenie realizacji zabudowy o dachach płaskich w przypadku lokalizowania nowych zespołów zabudowy;
  - minimalną powierzchnię nowo wydzielanej działki budowlanej w zabudowie mieszkaniowej 400m²;
  - minimalną powierzchnię nowo wydzielanej działki budowlanej z usługami 1500m²;
  - nie przekraczanie 70% powierzchni działki pod zabudowę,

- możliwość niespełnienia powyższych wymogów, w przypadku zabudowy uzupełniającej,
- w przypadkach braku możliwości podłączenia do kanalizacji sanitarnej lub w czasie poprzedzającym podłączenie, dla nowo realizowanych budynków zapewnienie odprowadzania ścieków bytowo – gospodarczych do szczelnego, bezodpływowego zbiornika na nieczystości, z zapewnionym wywozem nieczystości do punktu zlewnego najbliższej oczyszczalni ścieków;
- ograniczanie możliwości realizacji indywidualnych wjazdów z terenów położonych przy drogach wojewódzkich, włączeń należy dokonywać poprzez zorganizowane drogi dojazdowe.

Za jednostki rozwojowe w gminie Nysa uznać należy miejscowości największe i zarazem koncentrujące już wykształcone funkcje usługowe. Dla terenów preferowanego rozwoju funkcji mieszkaniowych należy przyjmować zasadę wyposażania ich w niezbędne obiekty i urządzenia infrastruktury społecznej, dopuszczając realizację usług podstawowych w formie urządzeń wbudowanych lub wolnostojących. Rozwój nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej wraz z towarzyszącymi jej usługami zakłada się przede wszystkim w północno-zachodniej i południowo-zachodniej części gminy, tj. w obrębach wsi Jędrzychów, Goświnowice, Głębinów, Skorochów, Biała Nyska, Koperniki, Przełek oraz Hajduki Nyskie. W celu zachowania walorów krajobrazowych ogranicza się przeznaczenie nowych terenów pod budownictwo mieszkaniowe w południowo-wschodniej i wschodniej części gminy.

Na terenie wiejskim gminy dominuje mieszkalnictwo zgrupowane w zabudowie zagrodowej lub zabudowie jednorodzinnej nowej oraz powstałej po przekształceniu zabudowy zagrodowej. Mniejsze znaczenie ma zabudowa wielorodzinna. Rozwój osadnictwa w gminie powinien sprowadzać się do:

- uzupełniania istniejących luk w zabudowie;
- podnoszenia wartości użytkowych istniejącej substancji mieszkaniowej poprzez wykonywanie remontów, modernizacji oraz rozbudowy;
- wymianę zużytej zabudowy w obrębie dotychczasowego siedliska;
- realizację zabudowy na nowych działkach budowlanych.

W zakresie osadnictwa i budownictwa mieszkaniowego w gminie określa się następujące kierunki rozwoju:

- adaptację, uzupełnienia i remonty istniejącej zabudowy z doprowadzeniem istniejących zasobów mieszkaniowych do standardów odpowiadających współczesnemu poziomowi rozwoju technicznego i cywilizacyjnego, tak pod względem wyposażenia, jak też parametrów eksploatacyjnych (zwiększenie powierzchni użytkowej w m² na 1 osobę, zmniejszenie przeciętnej liczby osób na 1 mieszkanie);
- dopuszczenie przekształceń funkcji pierwotnych na terenach wiejskich i podmiejskich (zabudowy zagrodowej) do funkcji zabudowy mieszkaniowej lub usług lokalnych;
- opracowanie zakresu prac budowlanych w budynkach mieszkalnych na terenie gminy, z rejestrem budynków wytypowanych ze względu na stan techniczny do likwidacji (wyburzenia), rejestru budynków przeznaczonych do remontów kapitalnych, wytypowanych do nadbudowy, rozbudowy, itp.;
- kształtowanie nowej zabudowy w ramach strefy dopuszczalnego zainwestowania terenów wiejskich, poprzez tworzenie zabudowy zwartej (uzupełnienie istniejących luk w zabudowie, realizacja zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie terenów zainwestowanych wzdłuż istniejących dróg);
- ograniczenie możliwości wyznaczania nowych terenów zabudowy na obszarach systemu terenów otwartych;
- preferowanie regionalnych cech architektonicznych w budownictwie;

- realizację zabudowy usługowej i gospodarczej z dostosowaniem formy architektonicznej do otaczającej zabudowy i krajobrazu;
- uzupełnienie niezbędnego zakresu usług podstawowych;
- stworzenia podstaw prawnych dla realizacji nowych terenów zabudowy mieszkaniowej poprzez opracowanie planów miejscowych oraz sukcesywne uzbrajanie tych terenów;
- w przypadkach braku możliwości podłączenia do kanalizacji sanitarnej lub w czasie poprzedzającym podłączenie, dla nowo realizowanych budynków zapewnienie odprowadzania ścieków bytowo – gospodarczych do szczelnego, bezodpływowego zbiornika na nieczystości, z zapewnionym wywozem nieczystości do punktu zlewnego najbliższej oczyszczalni ścieków lub budowę przydomowych oczyszczalni biologicznych.

Planowany rozwój terenów mieszkaniowych wpisuje się w ukształtowaną już strukturę przestrzenną oraz stanowi jej uzupełnienie i kontynuację. Ważnym elementem zachowania harmonii wprowadzanej zabudowy z istniejącą będzie nawiązywanie do parametrów zabudowy oraz formy architektonicznej.

1.3 Funkcja usługowa

Przez usługi rozumie się działalności w dziedzinach: handlu detalicznego i hurtowego, gastronomii, rzemiosła, szkolnictwa, zdrowia, kultury i rozrywki, sportu i rekreacji, obsługi komunikacji (w tym stacje naprawy i obsługi pojazdów mechanicznych, bazy transportowe i spedycyjne), instytucji finansowych i ubezpieczeniowych, siedzib stowarzyszeń, związków, izb zawodowych i gospodarczych, jednostek projektowych i consultingowych, instytucji gospodarczych, środków masowej komunikacji i łączności oraz innych, których powyższe grupy nie dotyczą bezpośrednio, a mają charakter usługi.

Głównym ośrodkiem usługowym w gminie jest miasto Nysa, co wynika z pełnionej roli ośrodka powiatowego oraz centrum usługowego o znaczeniu ponadlokalnym. Z punktu widzenia gospodarki przestrzennej nie przewiduje się dodatkowych potrzeb terenowych związanych z funkcjonowaniem administracji samorządowej, powiatowej i państwowej, usług bezpieczeństwa publicznego, sądownictwa i wymiaru sprawiedliwości. Funkcje te powinny być nadal rozwijane z wykorzystaniem istniejących obiektów oraz poprzez adaptacje śródmiejskich obiektów o wysokich walorach historycznych.

Na terenie miasta Nysy zakłada się dalszą rozbudowę usług ponadpodstawowych posiadających ogólnogminny i ogólnopowiatowy charakter, które powinny podlegać sukcesywnemu rozwojowi:

w zakresie usług zdrowia i opieki społecznej:

- utrzymanie i rozbudowa dotychczas funkcjonującego szpitala, specjalistycznych przychodni zdrowia, domów opieki społecznej, hospicjum;
- rozwój funkcji poprzez powstanie nowych, zakładów opiekuńczo-leczniczych, rozwój niepublicznych specjalistycznych zakładów opieki zdrowotnej oraz praktyk lekarzy rodzinnych, oraz rozbudowę infrastruktury związanej z gminną pomocą społeczną;

w zakresie usług nauki i oświaty:

- rozwój szkolnictwa wyższego oraz oświaty ponadgimnazjalnej w ramach adaptacji obiektów zabytkowych zabudowy śródmiejskiej;

w zakresie usług kultury i rozrywki:

- utrzymanie i rozwój tych usług poprzez łączenie działalności instytucji kulturalnych z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: sportu, rekreacji, gastronomii lub rozrywki,
- budowa wielofunkcyjnej sali sportowo-widowskiej,
- adaptacje wartościowych obiektów zabytkowych na bazę lokalową przeznaczoną na potrzeby rozrywki poprzez zmianę dotychczasowych funkcji (np. mieszkaniowych, produkcyjnych, magazynowych) zlokalizowanych w strefie rynku i śródmieścia,

- przekształcenie części terenów miejskich fortyfikacji na centrum usług hotelowo -konferencyjnych,
- adaptacje obiektów miejskich fortyfikacji na funkcje usługowe z zakresu kultury, gastronomii, handlu,

w zakresie usług rekreacji i sportu:

- rozwój i rozbudowa przyszkolnej bazy sportowej,
- modernizacja obiektów sportowych (boisko, basen, kąpielisko itp),
- budowa wielofunkcyjnej hali sportowej wraz z zapleczem gastronomiczno - hotelowym przy modernizowanym stadionie,
- stworzenie przestrzeni otwartej dla organizacji imprez sportowo – rekreacyjnych, zawodów sportowych, imprez sportowo – turystycznych na terenach nadbrzeża rzeki Nysy Kłodzkiej oraz miejskich fortyfikacji,
- zagospodarowanie rekreacyjne nadbrzeży rzeki Nysy Kłodzkiej w sąsiedztwie zabytkowych fortów i zieleni parkowej z możliwością lokalizacji przystani kajakowej, placów zabaw oraz wzbogacających funkcję podstawową obiektów gastronomicznych i kulturalnych,
- przeznaczenie terenów dawnych fortyfikacji na usługi wypoczynku, sportu i rekreacji wraz z zespołem parkowym,
- przystosowanie części dawnych fortyfikacji na potrzeby sportów ekstremalnych;
- rozbudowa ścieżek rowerowych,

w zakresie usług handlu i gastronomii:

- utrzymanie i rozwój ponadpodstawowych usług handlu i gastronomii,
- budowa wielkopowierzchniowego obiektu handlowo-usługowego o charakterze ogólnoregionalnym,
- budowa wielkopowierzchniowych obiektów handlowo-usługowych o charakterze ponadlokalnym,
- adaptacja zabytkowych obiektów na funkcje gastronomiczne lokalizowane na terenach w sąsiedztwie zabytkowych układów zieleni i układów urbanistycznych;
- adaptacja zabytkowych obiektów na funkcje kulturalno-gastronomiczne na terenach sąsiadujących z nadbrzeżem rzeki Nysy Kłodzkiej.

w zakresie usług rzemiosła :

- utrzymanie i rozwój nieuciążliwych form usług rzemieślniczych na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej nie może prowadzić do pogarszania warunków zamieszkiwania okolicznych mieszkańców,
- rozwój na terenach planowanych pod aktywności gospodarcze.

Tereny usług wielkopowierzchniowych planowane w Głębinowie i w mieście Nysa są jedynymi obszarami w gminie, na których dopuszcza się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m².

Na terenie obszarów wiejskich gminy Nysa rozproszenie jednostek osiedleńczych oraz stosunkowo niskie zaludnienie znacznej części wsi sprawiło, że tylko nieliczne z nich posiadają pełny program usług na poziomie podstawowym, obejmującym szkołę, przedszkole, opiekę zdrowotną, pocztę, handel i gastronomię. W związku z zachodzącymi procesami restrukturyzacyjnymi, przewiduje się we wszystkich jednostkach osadniczych rozwój funkcji usługowej jako kontynuację oraz uzupełnienie istniejącego zagospodarowania wielofunkcyjnych terenów mieszkaniowo - usługowych z nastawieniem zarówno na obsługę przyjezdnych jak i mieszkańców gminy. Aby uniknąć rozproszenia, lokalizacje obiektów usługowych na obszarach wiejskich proponuje się sytuować tylko w granicach obecnie istniejącej zabudowy. Rekomenduje się wykorzystanie budowli spełniających obecnie podobną funkcję. Zespoły usługowe o rozszerzonym zakresie należy rozwijać we wsiach: Biała Nyska, Domaszkowice, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Niwnica, Przełęk, Wyszków Śląski i Złotogłowice.

Funkcje usługowe na terenach wiejskich powinny podlegać sukcesywnemu rozwojowi:

w zakresie usług zdrowia i opieki społecznej:

- utrzymanie i rozbudowa dotychczas funkcjonujących zakładów opieki zdrowotnej oraz społecznej,
- rozwój funkcji poprzez powstanie nowych domów opieki spokojnej starości, hospicjum, zakładów opiekuńczo-leczniczych, rozwój praktyk lekarzy rodzinnych, oraz rozbudowa infrastruktury związanej z gminną pomocą społeczną;

w zakresie usług oświaty i kultury:

- utrzymanie i rozwój filii bibliotecznych,
- utrzymanie i rozwój działalności istniejących świetlic wiejskich i remiz strażackich oraz łączenie działalności tych instytucji z innymi rodzajami aktywności, szczególnie w dziedzinach: sportu, rekreacji, gastronomii lub rozrywki,
- przewiduje się możliwość uszczuplenia sieci szkół podstawowych na terenach wiejskich w związku z postępującym niżem demograficznym oraz adaptację tych placówek na usługi kultury,

w zakresie usług rekreacji i sportu:

- rozwój i rozbudowa przyszkolonej bazy sportowej,
- modernizacja obiektów sportowych na terenach wsi (boiska pełnowymiarowe do gry w piłkę nożną, boiska do gier małych (koszykówka, siatkówka), boiska wielofunkcyjne) i sportowo-rekreacyjnych,
- rozwój i rozbudowa oraz przystosowanie do obsługi całorocznej sezonowych placówek gastronomicznych na terenach rekreacyjnych,

w zakresie usług handlu i gastronomii:

- utrzymanie i rozwój podstawowych usług we wszystkich wsiach,
- rozwój usług gastronomii poprzez adaptację obiektów zabytkowych karczm i zabudowy zagrodowej na funkcje gastronomiczne lokalizowane w atrakcyjnych krajobrazowo i ruralistycznie obszarach wiejskich,

w zakresie usług rzemiosła usługowego:

- utrzymanie i rozwój nieuciążliwych form usług rzemieślniczych na terenach zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej nie może prowadzić do pogarszania warunków zamieszkiwania okolicznych mieszkańców,
- rozwój na terenach planowanych pod aktywności gospodarcze.

1.4 Funkcja turystyczna

Pomimo istniejących rzeczywistych i potencjalnych możliwości rozwoju turystyki na obszarze gminy, funkcja turystyczna gminy nie była dotychczas należycie rozwijana. W związku ze zmieniającymi się uwarunkowaniami społeczno – gospodarczymi w skali kraju i gmin, a także zważywszy na niewykorzystane walory krajobrazowe oraz zasoby sportowe i rekreacyjne gminy Nysa, wydaje się być zasadne rozwijanie tej funkcji. Rozwój funkcji turystycznej gminy Nysa planuje się w oparciu o istniejące liczne walory historyczne i krajobrazowe. Planowane tereny rozwoju turystyki stanowią obszary strategiczne z punktu widzenia promocji Nysy i powinny stanowić ważny element w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta i gminy. Na etapie analiz zdiagnozowano problemy dotyczące funkcjonowania bazy noclegowej na terenie gminy. Istniejące na terenie gminy obiekty noclegowe nie są dostatecznie przygotowane do całorocznego ruchu turystycznego, zarówno krajowego, jak i zagranicznego. Mimo dużej liczby miejsc noclegowych większość z nich to miejsca sezonowe (pola namiotowe, domki kempingowe) możliwe do wykorzystania jedynie w sezonie letnim.

Rozwój mieszkalnictwa zbiorowego nastąpi poprzez nowe inwestycje objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.

Rozwój funkcji turystycznej w mieście Nysa planuje się poprzez:

- podwyższenie standardu usług turystycznych i rozszerzenia zakresu działalności,
- podwyższenie standardu istniejącej bazy noclegowej i jej rozbudowa,
- budowę nowych funkcjonalnych obiektów sportowo – rekreacyjnych w mieście;
- budowę hotelu o reprezentacyjnym standardzie jako uzupełnienie istniejącej bazy całorocznych obiektów noclegowych oraz zabezpieczenie centrum konferencyjno – biznesowego,
- wprowadzanie funkcji usług turystycznych do obiektów zabytkowych,
- podwyższenie standardów obiektów zabytkowych, dostosowując infrastrukturę do wymogów architektonicznych, ekologicznych oraz ogólnych uwarunkowań ładu przestrzennego,
- udostępnienie i zrewitalizowanie dla potrzeb turystycznych dawnych fortyfikacji miejskich (unikatowych w skali ogólnopolskiej) poprzez realizację na ich obszarze obiektów kulturowych i usługowych,
- przystosowanie części dawnych fortyfikacji na potrzeby turystyki kwalifikowanej,
- adaptacje wartościowych obiektów zabytkowych na bazę noclegową o zróżnicowanym standardzie (schroniska młodzieżowe lub ekskluzywne hotele) poprzez zmianę dotychczasowych funkcji (np. mieszkaniowych, produkcyjnych, magazynowych) zlokalizowanych w strefie rynku i śródmieścia,
- wyznaczenie nowych tras spacerowych i turystycznych na terenie miasta oraz rozbudowę i modernizację istniejących ze szczególnym uwzględnieniem trasy „Nysa – Śląski Rzym na styku europejskich kultur i tradycji” ukazującej perły architektury europejskiej z wpływami włoskimi, morawskimi, północnoniemieckimi i typowo śląskimi, trasy „Szlak Eichendorffa”, będącej odtworzeniem przedwojennej trasy spacerowej prowadzącej przez system fortyfikacji zwany obwałowaniami jerozolimskimi zewnętrznymi, trasy „Szlak Marii Luizy Merkert”, nyskiej samarytanki, błogosławionej siostry zakonu Elżbietanek oraz trasa „Trakt św. Jakuba”, będąca południową odnogą europejskiego szlaku św. Jakuba,
- wyznaczenie i przygotowanie szlaku wodnego po rzece Nysie Kłodzkiej,
- podejmowanie działań skutkujących wydłużeniem sezonu turystycznego,
- zabezpieczenie obsługi ruchu turystycznego poprzez realizację urządzeń obsługi motoryzacji i technicznego zaplecza motoryzacji - stacje paliw, MOP, motele, parkingi);

Obszar gminy wskazany jest do umiarkowanego ruchu turystycznego, który może wspomagać rozwój ekonomiczny poszczególnych miejscowości i gospodarstw rolnych. Należy promować inwestycje sportowe i turystyczne oparte na koncepcji ekorozwoju, harmonijnie wpisanego w struktury przyrodnicze, gospodarcze oraz społeczne regionu. Ekologiczny rozwój turystyki powinien być nastawiony na budowę małych ośrodków dla turystów poszukujących spokoju i odosobnienia oraz kontaktu z naturą. Ten kierunek zakłada unikanie degradacji walorów przyrodniczych. Ważnym elementem rozwoju turystyki powinno się stać wykorzystanie nadbrzeży Jeziora Nyskiego, zwłaszcza w zachodniej części gminy. Biorąc pod uwagę liczne walory przyrodniczo – krajobrazowe regionu planuje się rozwój następujących form ekoturystyki:

- krajoznawcza - polegająca na zwiedzaniu różnych miejsc i obiektów - forma ta dotyczy zarówno turystów wypoczywających kilka godzin, jak i kilku dni,
- rekreacyjna weekendowa - przyjazdy w wolne dni od pracy z możliwością zakwaterowania, połączona z różnymi formami turystyki specjalistycznej,
- turystyka specjalistyczna - turystyka zdrowotna, wodna, rowerowa, wędkarstwo, hippika obserwacje przyrody, fotografia.

- turystyka wiejska - polegająca na przygotowaniu bazy noclegowej i żywieniowej w niewielkich ośrodkach wykorzystujących istniejące zabytkowe zabudowania folwarczne i zespoły dworskie.

W celu planowanego rozwoju funkcji turystyczno - rekreacyjnej w gminie zaleca się:

- rozbudowę kompleksu terenów wypoczynkowych oraz bazy rekreacyjnej i turystycznej nad Zbiornikiem Nyskim w obrębach wsi Głębinów, Skorochów,
- rozbudowę bazy gastronomicznej, zwłaszcza w większych wsiach,
- podniesienie standardów istniejącej bazy noclegowej, między innymi poprzez wyposażenie zaplecza noclegowego w nowoczesny, ekologiczny system grzewczy umożliwiający oferowanie całorocznej bazy noclegowej,
- zmodernizowanie i rozbudowę obiektów rekreacyjno – turystycznych takich jak: wypożyczalnie sprzętu, przystanie żeglarskie i kajakowe, kąpieliska, boiska, itp.
- podniesienie standardów zapleczy sanitarno – gospodarczego większości obecnie funkcjonujących obiektów o charakterze sezonowym (pola namiotowe i karawaningowe, domki kempingowe),
- budowę małych ośrodków dla turystów poszukujących odosobnienia oraz kontaktu z naturą,
- wprowadzanie funkcji turystycznej do obiektów zabytkowych zabudowy folwarcznej oraz zespołów dworskich poprzez adaptację na hotele, zajazdy lub pensjonaty z towarzyszącymi im usługami gastronomicznymi i rozrywkowymi, w atrakcyjnych krajobrazowo i ruralistycznie obszarach wiejskich,
- zmodernizowanie i oznakowanie sieci szlaków dla turystyki pieszej oraz zorganizowanie terenów do liniowej i obszarowej penetracji turystycznej na przyjęcie wypoczywających - pola biwakowe, wiaty, punkty widokowe, stanowiska do łowienia ryb, ambony, ze szczególną ochroną walorów środowiska naturalnego,
- utworzenie oraz oznakowanie sieci ścieżek przyrodniczo – dydaktycznych oraz przygotowanie zabytków przyrody na przyjęcie turystów poprzez urządzenie parkingów, ogrodzenia oraz inne działania zależnie od specyfiki miejsca,
- wyznaczenie i oznakowanie tras dla turystyki konnej,
- realizację i zagospodarowanie planowanych tras rowerowych:
  - wokół Jeziora Nyskiego,
  - Nysa - Złotogłowice,
  - Nysa - Przełęk,
  - Nysa - Iława - czeski Javornik,
  - Głuchołazy - Nysa - Korfantów - Głuchołazy - czeskie Złote Hory.

1.5 Funkcja przemysłowa, produkcyjna

Planowany rozwój funkcji przemysłowej, niegdyś zaliczanej do wiodących funkcji gminy, możliwy jest w oparciu o walory, do których należą:

- korzystne warunki transportu kolejowego i drogowego,
- istniejące zasoby majątku trwałego, umożliwiające adaptację,
- duże możliwości terenowe rozbudowy istniejącego przemysłu i lokalizacji nowego,
- zaplecze siły roboczej w Nysie i rejonie,
- dobre warunki rekrutacji kadr kwalifikowanych (szkolnictwo wyższe i średnie zawodowe).

Główna koncentracja przemysłu planowana jest na obszarze podmiejskim i miejskim Nysy, w dzielnicy przemysłowo-składowej, korzystnie wykształconej w części wschodniej, w rejonie ulic Piłsudskiego i

Jagiellońskiej oraz w północnej części miasta: ul. Słowiańska, ul. Szlak Chrobrego, a także w południowo-wschodniej, w rejonie ul. Kruczkowskiego i ul. Nowowiejskiej oraz ulicy Zwycięstwa.

Tereny przemysłowe powinny rozwijać się w oparciu o planowane tereny aktywności gospodarczej, zlokalizowane na terenach położonych na południe od obwodnicy drogi krajowej nr 46 i bezpośrednim sąsiedztwie planowanych węzłów komunikacyjnych obwodnicy, oraz w południowej części miasta na terenach przyległych do terenu planowanego kanału ulgi. Ponadto rezerwy lokalizacyjne pod działalność gospodarczą zlokalizowane są także na terenach nieczynnych zakładów przemysłowych, które powinny być wykorzystane w pierwszej kolejności, w ramach rehabilitacji tej zabudowy. Na planowanych obszarach oczekuje się rozwoju nowoczesnych i zaawansowanych technologicznie inwestycji związanych z działalnością produkcyjną.

Na terenie gminy przewiduje się rozwój działalności produkcyjnej i aktywności gospodarczej głównie jako kontynuację istniejącego zagospodarowania, w obrębach: Goświnowice, Radzikowice, Nysa, Konradowa. Ze względu na stosunkowo wysoki poziom produkcji rolnej i potencjalne możliwości rozwoju rolnictwa dążyć należy do stworzenia możliwości rozwoju przemysłu spożywczego związanego z przetwórstwem rolno-spożywczym i przechowywalnictwem.

Docelowo powinny powstać zakłady produkcyjne i przemysłowe w liczbie i strukturze dostosowanej do chłonności lokalnego rynku.

Dla terenów przemysłowych istniejących w gminie zaleca się:

- restrukturyzację i dostosowanie do obowiązujących norm unijnych istniejących zakładów przemysłowych,
- rozwój przemysłu z zastosowaniem nowych technologii nie zagrażających środowisku naturalnemu,
- tereny, na których występuje zwarta zabudowa przemysłowa, w dalszym ciągu powinny spełniać funkcje ogólnogospodarcze,
- wprowadzanie zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie planowanej i istniejącej zabudowy mieszkaniowej, dostosowanej do rodzaju uciążliwości zakładów produkcyjnych.

Dla terenów położonych w strefach planowanego rozwoju przestrzennego postuluje się:

- rozwój nowych aktywności gospodarczych z zastosowaniem nowoczesnych technologii nie zagrażających środowisku naturalnemu,
- rozwój nowych terenów aktywności gospodarczej w sposób etapowy na podstawie istniejących i nowo opracowanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zabezpieczających dostawę mediów infrastruktury technicznej, komunikacyjnej oraz usuwanie i unieszkodliwianie odpadów, jak również wpływ skutków oddziaływania obiektów na środowisko naturalne,
- ukierunkowanie funkcji przemysłowej na przemysł nieuciążliwy, nie powodujący strat w środowisku przyrodniczym,
- wprowadzanie zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie istniejącej zabudowy mieszkaniowej, dostosowanej do rodzaju uciążliwości zakładów produkcyjnych.

Uzupełniający kierunek funkcji przemysłowej stanowi eksploatacja złóż kopalin. Na terenie gminy Nysa w kierunkach Studium nie wydzielono obszarów prognostycznych dla występowania kopalin. Wyznaczono 3 obszary perspektywiczne w otoczeniu udokumentowanych złóż, jako tereny eksploatacji powierzchniowej oraz dopuszczono eksploatację innych udokumentowanych złóż (nie wyznaczonych jako oddzielny teren eksploatacji) oraz realizację infrastruktury komunikacyjnej i drogowej do ich obsługi, pod warunkiem, że występują one poza obszarami ochrony przyrodniczej oraz nie zagrażają terenom mieszkaniowym gminy.

1.6 Funkcja rolnicza

Funkcja rolnicza wynika z korzystnych uwarunkowań glebowo - przyrodniczych i stanowi ważną funkcję w strukturze gospodarczej gminy. Planuje się specjalizację produkcji rolnej w kierunku konkretnych upraw oraz przetwórstwa płodów rolnych. Rozwój funkcji rolniczych będzie nadal oparty o wykorzystanie gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych z dopasowaniem upraw i hodowli zwierząt do istniejących warunków, szczególnie w obrębach wsi: Rusocin, Regulice, Łława, Kubice, Kępnica, Lipowa, Sękowice, Radzikowice, Niwnica, Wierzbicice, Koperniki, Goświnowice, Morów, Przełek, Konradowa, Domaszkowice. Natomiast we wsiach: Biała Nyska, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Podkamień, Wyszaków Śląski, Złotogłowice może występować jako równorzędna z funkcją mieszkaniową i usługową.

Należy spodziewać się ograniczenia funkcji rolniczej na rzecz funkcji mieszkaniowej, sukcesywnie do rozwoju terytorialnego miasta Nysy, we wsiach Jędrzychów, Konradowa, Niwnica; zmiany funkcji rolniczej na rzecz funkcji turystyczno-rekreacyjnej i mieszkaniowej we wsiach Skorochołów, Głębinów i Siostrzechowice, a we wsiach Goświnowice, Niwnica i Biała Nyska może być ona zdominowana przez przemysł.

W dalszej perspektywie znaczenie funkcji rolnej gminy będzie sukcesywnie spadać, co wynikać będzie z następujących procesów:

- spadku zatrudnienia w rolnictwie,
- obniżania udziału użytków rolnych w wyniku przeznaczania gruntów rolnych na cele inwestycyjne,
- zalesienia gruntów po opracowaniu granicy rolno - leśnej, rozumianej jako przyrodniczo i ekonomicznie uwarunkowanej granicy pomiędzy terenami leśnymi oraz zagospodarowanymi rolniczo,
- tworzenia nowych miejsc pracy na wsi w przetwórstwie i usługach,
- przekształcania niewykorzystanych obiektów gospodarczych na wsi na cele nierolne.

Dla obszarów nie wskazanych jako rozwojowe, w kontekście budownictwa mieszkaniowego, stref usługowo – przemysłowych, komunikacji oraz turystyki i rekreacji Studium zaleca zakaz wszelkiej zabudowy, łącznie z zabudową siedliskową.

Dopuszcza się zalesianie gruntów niskich klas bonitacyjnych lub nieprzydatnych rolnictwu ze względu na niekorzystne warunki uprawy.

Obszary o znacznym nachyleniu terenu, zajmujące duże powierzchnie w południowej części gminy cechuje znaczna podatność gleb na erozję, a w szczególności na denudację naturogeniczną i uprawową. W wyniku tego procesu powstają gleby szczątkowe o niewykształconym profilu, nie nadające się pod uprawy, a zwłaszcza na wykorzystanie jako grunty orne.

Na terenach szczególnie narażonych na denudację zapobieganie erozji gleb wymaga stosowania zabiegów rolniczych i melioracyjnych, mających na celu zahamowanie spływu wód i przeciwdziałanie niszczycielskiej sile wiatru, takich jak:

- tarasowanie stromych stoków,
- prawidłowy kierunek upraw (prostopadły do spływu wód),
- unikanie monokultur i stosowanie płodozmianu,
- zaprzestanie orki i wypasu zwierząt na stromych zboczach,
- wyeliminowanie ciężkiego sprzętu i maszyn rolniczych na zboczach,
- zaprzestanie nadmiernego wyrębu drzew,
- zakładanie ochronnych pasów zieleni,
- zwiększanie zadrzewień i zalesień, w szczególności na zboczach,

- budowanie progów na potokach, w celu zmniejszenia prędkości spływu wody.

W celu ochrony produkcji żywności roślinnej przed skażeniem pochodzenia przemysłowego i komunikacyjnego należy lokalizować ją z dala od źródeł skażenia, w odległości co najmniej 100 m. Tereny rolne położone przy głównych trasach komunikacyjnych należy chronić poprzez lokalizowanie zieleni izolacyjnej.

Na terenie miasta Nysy funkcja rolna ma w stanie istniejącym małe znaczenie. Rozwój miasta zgodnie z założeniami przyjętymi w niniejszym studium jeszcze bardziej przyczyni się do marginalizacji tej funkcji. Jej funkcjonowanie w obszarze miasta powinno sprowadzać się do:

- pozostawienia łąk na obszarze znajdującym się w strefie zagrożenia powodziowego przyległego do koryta rzeki Nysa Kłodzka,
- realizacji planowanych ogrodów działkowych na obrzeżach miasta,
- niewielkich obszarów upraw rolnych (sady, ogrody),
- specjalistycznej roślinnej produkcji ogrodniczej (produkcja warzyw i owoców, kwiatów i roślin ozdobnych).

Na obszarze miejskim planuje się przekształcanie terenów istniejących ogrodów działkowych położonych, w szczególności w strefie śródmiejskiej na tereny mieszkalnictwa lub ogólnodostępne tereny zieleni urządzonej.

1.7 Funkcja leśna

Gmina charakteryzuje się nieznacznym zalesieniem co w dużej mierze wynika ze zdecydowanie rolniczej formy użytkowania gruntów. Zbiorowiska leśne w postaci niewielkich powierzchniowo kompleksów występują przede wszystkim we wschodniej, południowej oraz rzadko w centralnej części gminy. Lasy na terenie gminy Nysa posiadają korzystną strukturę gatunkową ze względów gospodarczych, lecz niekorzystną dla optymalnego wykorzystania siedlisk i bioróżnorodności zespołów leśnych. Znaczna część lasów na terenie gminy została uznana jako lasy ochronne: wodochronne, glebochronne, rezerваты przyrody oraz lasy o charakterze rekreacyjnym.

Gospodarka leśna powinna być prowadzona w zakresie:

- ochrony istniejących kompleksów leśnych poprzez zakaz budowy obiektów gospodarczych i mieszkaniowych,
- utrzymania i odtworzenia zbliżonego do pierwotnego oraz naturalnego charakteru lasów,
- uregulowania granicy rolno - leśnej w miejscowościach o największej lesistości: Domaszkowice, Hajduki Nyskie, Koperniki, Lipowa, Przełęk, Wyszków Śląski i Wierzbicice,
- powiększenia granicy rolno-leśnej w miejscowościach o najmniejszej lesistości poprzez przeznaczenie terenów rolnych nieprzydatnych dla produkcji rolniczej: Biała Nyska, Głębinów, Goświnowice, Hanuszów, Iława, Kępnic, Konradowa, Kubice, Morów, Niwnica, Radzikowice, Regulice, Rusocin, Sękowice, Siostrzechowice i Złotogłowice oraz na terenie sołectw: Jędrzychów i Pokamień, gdzie nie ma w ogóle gruntów leśnych,
- włączenia do zalesień terenów zagospodarowanych rolniczo położonych na glebach podatnych na denudację,
- wyłączenia z zalesień wilgotnych łąk i zbiorowisk roślinnych na podmokłych siedliskach,
- dopuszczenia wykorzystania terenów leśnych na cele rekreacji i wypoczynku poprzez lokalizowanie tras rowerowych, spacerowych i krajoznawczych,
- szczególnej ochrony lasów o charakterze zabytkowym w rejonie miejskich fortyfikacji w Nysie, z dopuszczeniem wycinek o charakterze sanitarnym oraz związanych z utrzymaniem obiektów kubaturowych,

- dopuszczenia lokalizacji inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej oraz obiektów służących gospodarce leśnej.

2. Kierunki zagospodarowania oraz użytkowania terenów

2.1 Ogólne zasady i standardy zagospodarowania przestrzennego

1. W rozwoju zagospodarowania gminy preferowane powinny być kierunki w maksymalnym stopniu wykorzystujące i podkreślające walory środowiska przyrodniczego, z zachowaniem dużej dbałości o jego stan. W szczególności należy zabezpieczyć walory, gdzie przewiduje się utworzenie obszarów chronionej przyrody: obszaru ochronionego krajobrazu, rezerwatu, korytarza ekologicznego, użytku ekologicznego, zespołu przyrodniczo - krajobrazowego oraz obszarów NATURA 2000. Celem jest opracowanie programu sportowo - rekreacyjnego rejonu Jeziora Nyskiego.
2. Przyrost terenów osadniczych powinien polegać na dopełnieniu i intensyfikacji istniejących układów oraz na dodawaniu terenów zainwestowanych bezpośrednio do granic istniejących terenów osadniczych. Niedopuszczalne jest rozpraszanie nowej zabudowy poza skupione układy osadnicze. Na nowych terenach przyrost zabudowy powinien również mieć charakter sukcesywny (ciągły), a nie rozproszony.
3. Pod nową zabudowę w pierwszej kolejności należy przeznaczać tereny posiadające już zgodę na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz tereny wskazane pod zabudowę w uchwalonych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
4. Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych bardziej rygorystycznych regulacji niż te, które zostały określone w niniejszym dokumencie, w szczególności dotyczy to ustaleń odnoszących się do przeznaczenia terenów. Dopuszczalny jest też podział określonych w niniejszym Studium funkcjonalnych jednostek terenowych na mniejsze, z bardziej szczegółowo ustalonymi funkcjami i sposobami zagospodarowania. Linie rozgraniczające poszczególne jednostki terenowe mogą podlegać uściśleniu (korektom) w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
5. Przeważające przeznaczenie terenu, wymienione w rozdz. 2.2. oznacza takie formy zagospodarowania, które powinny zajmować więcej niż połowę wyznaczonej jednostki terenowej, z zastrzeżeniem, że regulacja ta nie ogranicza powierzchni, która może być pokryta zielenią towarzyszącą. Pozostałe części jednostki terenowej mogą być zagospodarowane w sposób, który w ustaleniach określono jako dopuszczalny.
6. Dopuszcza się, uznając za również zgodne z ustaleniami Studium przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia, sposobu zagospodarowania i zabudowy lub sposobu wykorzystania także na terenach, na których Studium przewiduje ich zmianę;
7. Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych na nie zabudowanych terenach rolnych i leśnych dotychczasowej formy użytkowania tych gruntów, w tym z wyłączeniem prawa zabudowy, także na terenach, na których Studium przewiduje możliwość wprowadzenia zabudowy.
8. Za zgodne ze Studium uznaje się wykorzystanie i przebudowę akwenów, cieków i innych urządzeń melioracyjnych, jeżeli nie stoi to w kolizji z pozostałymi ustaleniami niniejszego dokumentu i odrębnymi przepisami.

9. Utrzymuje się ustalenia dla terenów zgodnie z ustaleniami obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego oraz projektami podziału, w ramach granic terenów przeznaczonych w Studium do zabudowy.
10. Dopuszcza się dokonywanie scaleń i podziałów geodezyjnych, które nie będą utrudniały realizacji ustaleń Studium i w zgodzie z obowiązującymi przepisami.
11. Dopuszcza się, na zasadach braku konfliktu, wprowadzanie w planach miejscowych funkcji z zakresu usług publicznych podstawowych (określonych w studium) na terenach nie przeznaczonych pod funkcje usług publicznych.
12. W przypadku gdy w dniu wejścia w życie niniejszego studium, na danym obszarze obowiązujące plany wyznaczają inne funkcje (przeznaczenie terenu) lub występuje istniejące zagospodarowanie funkcją inną niż przewidziana w studium, dopuszcza się jej utrzymanie w sporządzanych nowych planach miejscowych bądź innych dokumentach planistycznych.
13. W odniesieniu do terenów, dla których studium wprowadza zmianę przeznaczenia gruntów rolnych lub leśnych na cele nie rolnicze i nieleśne, a które w procedurze sporządzenia planu miejscowego nie uzyskają zgody na przeznaczenie tych gruntów na cele nierolnicze i nieleśne, dopuszcza się pozostawienie ich w dotychczasowym użytkowaniu, niezależnie od ustaleń kierunkowych studium.
14. Za zgodne z ustaleniami studium uznaje się realizację liniowych inwestycji infrastrukturalnych i komunikacyjnych na terenach lasów i terenach rolnych.

2.2 . Szczegółowe zasady i standardy zagospodarowania

Na obszarze gminy Nysa określono istniejące i projektowane formy przeznaczenia terenów. Poniższa tabela opisuje wskazania funkcji wiodących, jak również funkcje towarzyszące i dopuszczalne na danym terenie. Szczegółowe ustalenie intensywności zabudowy powinno nastąpić na etapie opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych obszarów. Na terenach, które oznaczono kilkoma symbolami oddziałanymi przecinkami (np. 2US, 2UT), dopuszcza się współwystępowanie wymienionych rodzajów przeznaczeń w dowolnych udziałach (w tym rezygnacja jednego z nich).

Symbol wg rysunku studium określającego kierunki zagospodarowania przestrzennego	Symbol wg rysunku studium określającego uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego	Kierunki zagospodarowania <i>Szczegółowe zasady i standardy zagospodarowania</i>
CENTRUM USŁUGOWO-MIESZKANIOWE OBEJMUJĄCE RYNEK I PRZYLEGLĄ ZABUDOWĘ		
MUC	MUC	Teren śródmiejskiej zabudowy mieszkaniowej i usługowej o wysokiej intensywności. Cechuje go charakter wielofunkcyjny usługowo - handlowo - mieszkaniowy, właściwy dla centrum miasta. Różnorodność funkcjonalna na tym obszarze powinna być zachowana i rozwijana. Należy dążyć do koncentracji usług centrotwórczych. Dopuszcza się lokalizację obiektów usługowych z zakresu usług administracji, obrotu

		<p>finansowego, handlu, ubezpieczeń, szkolnictwa i kultury, gastronomii, turystyki, hotelarstwa, sportu o znaczeniu ponadlokalnym oraz przekształcenie funkcji mieszkaniowej na funkcję usługową. Dopuszcza się nieuciążliwą działalność wytwórczą, której produkty są sprzedawane wyłącznie w obiekcie handlowym na obszarze danego terenu (np.: pracownie artystyczne, cukiernie, punkty szycia ubrań na miarę, wyrób pamiątek regionalnych, itp.). Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej zieleni urządzonej, a także dróg i parkingów, w tym podziemnych i wielokondygnacyjnych zespołów parkingowych. Zalecane jest utrzymanie reprezentacyjnego charakteru śródmiejskiego w kształtowaniu nowej zabudowy uzupełniającej, z utrzymaniem mieszkalno-usługowego charakteru. Rozplanowanie zabudowy powinno podkreślać i uczyniać historyczne ukształtowanie przestrzenne miasta. Ciągi komunikacyjne przyległe do Rynku zaleca się częściowo przekształcić na ciągi pieszo-jezdne w celu eliminacji ruchu samochodowego. Wskazana jest modernizacja lub likwidacja elementów dysharmonizujących położonych w zabytkowym centrum, przede wszystkim zapleczy gospodarczych śródmiejskich kamienic. W miejscach tych zaleca się urządzenie placów, skwerów i terenów zieleni służących jako miejsca spotkań mieszkańców. Dopuszcza się dominanty architektoniczne, ich wysokość należy ustalać w planach miejscowych.</p> <p>Zaleca się następujące wskaźniki zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość projektowanej zabudowy: maks.18 m z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi); - wskazane jest kształtowanie zabudowy obrzeżnej wzdłuż ulic; - elewacje przyuliczne powinny odznaczać się wysokimi walorami estetycznymi, prestiżowym charakterem, a w przypadku budynków niemieszkalnych – symboliką wynikającą z pełnionych funkcji.
<p>STREFA ZESPOŁU ŚRÓDMIEJSKIEGO</p>		
<p>MWU</p>	<p>MWU</p>	<p>Tereny zabudowy usługowo - handlowo - mieszkaniowej o wysokiej intensywności, położone w historycznej strukturze. Należy utrzymać i rozwijać funkcje o różnorodnym charakterze usługowo - handlowo - mieszkaniowym, z wykluczeniem uciążliwego przemysłu i rzemiosła, występujących obecnie na tym obszarze. Dopuszcza się możliwość lokalizacji niezbędnych urządzeń infrastruktury technicznej, komunikacji i transportu, w tym lokalizację, podziemnych i wielokondygnacyjnych zespołów parkingowych. Wskazane zachowanie istniejących terenów zieleni i zadrzewień oraz sukcesywne wprowadzanie nowych terenów, szczególnie w formie alei i skwerów. Zaleca się wprowadzenie funkcji z preferencją usług centrotwórczych. Wskazana docelowa eliminacja powierzchni terenów nieuporządkowanych, zajętych przez obiekty uznane za dysharmonizujące i uciążliwe tj.: składy, hurtownie, magazyny, obiekty gospodarcze, tereny przemysłowe na rzecz funkcji usługowych. Należy przeprowadzić rehabilitację kwartałów zabudowy przedwojennej w obrębie śródmieścia oraz zwiększyć powierzchnie biologicznie czynne na terenach zdewastowanych, poprzez usuwanie lub modernizację zużytych zabudowań gospodarczych (komórek) i garażowych. Wskazane jest kształtowanie zwartej zabudowy z dostosowaniem wysokości do obiektów sąsiadujących, utrzymanie</p>

		<p>charakteru śródmiejskiego w nowej zabudowie z preferencją dla kamienic wielorodzinnych do 5 kondygnacji naziemnych. Zaleca się rozbudowę ciągów pieszych oraz realizację promenady wzdłuż rzeki Nysy Kłodzkiej, z wprowadzeniem usług przy nabrzeżach rzeki oraz uzupełnienie zabudowy w lukach pierzei i wzmocnić funkcję usługową poprzez wprowadzanie usług w parterach budynków. Wskazane przekształcenie terenów ogrodów działkowych w centrum miasta w zakresie funkcji - wprowadzenie funkcji zabudowy mieszkaniowej, jako kontynuację terenów przyległych. Ustala się maksymalną wysokość projektowanej zabudowy: 18 m z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi). Dopuszcza się dominanty architektoniczne, ich wysokość należy ustalać w planach miejscowych.</p>
STREFA ZABUDOWY MIEJSKIEJ		
1MSU	1MSU	<p>Tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności. Cechuje go charakter zróżnicowany, w przeważającej części są to blokowe osiedla mieszkaniowe z usługami. Należy utrzymać i rozwijać funkcje o różnorodnym charakterze usługowo – handlowo-mieszkaniowym. Dopuszcza się jako uzupełnienie przeznaczenia podstawowego zieleni urządzoną, a także drogi i parkingi. Należy dążyć do utrzymania i rozwoju terenów zieleni rekreacyjnej o znaczeniu dla całego zespołu. Wysokość zabudowy uzupełniającej powinna być dostosowana do sąsiadujących budynków istniejących na danym terenie. Postuluje się wspieranie budowy podziemnych miejsc parkingowych. Dla wykształcenia korzystnego układu funkcjonalno-przestrzennego należy uzupełniać zabudowę w lukach. Dopuszcza się zabudowę mieszkalną jednorodziną oraz wille wielorodzinne wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących z zakresu oświaty, opieki i ochrony zdrowia oraz handlu, gastronomii, sportu i kultury itp. wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.</p> <p>Ustala się maksymalną wysokość nowej zabudowy: 15 m z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi).</p>

2MSU	-	<p>Tereny projektowanej zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności. Zabudowa o zróżnicowanym charakterze z usługami. Dopuszcza się jako uzupełnienie przeznaczenia podstawowego zieleni urządzoną, a także drogi i parkingi. Należy dążyć do planowania terenów zieleni urządzonej i rekreacyjnej o znaczeniu dla całego zespołu zabudowy. Wysokość nowo powstających obiektów zharmonizowana powinna być z sąsiadującą, istniejącą zabudową. Dopuszcza się uzupełnienie naziemnych miejsc postojowych zespołami podziemnymi. Dopuszcza się zabudowę mieszkalną jednorodzinną oraz wille wielorodzinne wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi. Wskazane przekształcenie terenów ogrodów działkowych w zakresie funkcji - wprowadzenie funkcji zabudowy mieszkaniowej, jako kontynuacja terenów przyległych. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących z zakresu oświaty, opieki i ochrony zdrowia oraz handlu, gastronomii, sportu i kultury itp. wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.</p> <p>Zaleca się następujące wskaźniki i parametry zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość projektowanej zabudowy: maks. 15 m, z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi); - intensywność zabudowy - maks. 0,50; - powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 25% powierzchni działki budowlanej.
STREFA ZABUDOWY PODMIEJSKIEJ		
1 MNU	1MNU	<p>Tereny istniejącej zabudowy o niskiej intensywności. Cechuje go zróżnicowany charakter zabudowy: zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i wielorodzinna oraz usługowa. Należy utrzymać i rozwijać funkcje o różnorodnym charakterze usługowo - mieszkaniowym. Dopuszcza się wolnostojącą i bliźniaczą zabudowę jednorodzinną oraz wille wielorodzinne do 3 kondygnacji nadziemnych oraz do 5 mieszkań. Preferowana jest lokalizacja jednorodnych zespołów zabudowy, o jednakowych lub zbliżonych do siebie formach architektonicznych. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej zieleni urządzoną, a także drogi i parkingi. Za niepożądane uważa się obiekty produkcyjne i składowe. Docelowo należy dążyć do likwidacji tych struktur lub ich przekształcenia na usługi nieuciążliwe. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących z zakresu oświaty, opieki i ochrony zdrowia oraz handlu, gastronomii, sportu i kultury, itp. nieuciążliwej produkcji wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej. Dla obiektów usługowych stwarzających uciążliwość dla mieszkańców i środowiska przyrodniczego ustala się nakaz stosowania zabezpieczeń mających na celu eliminację lub redukcję uciążliwości.</p> <p>Ustala się maksymalną wysokość nowej zabudowy: 12 m z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi).</p>
2 MNU	-	<p>Tereny projektowanej zabudowy mieszkaniowej o niskiej intensywności. Należy rozwijać funkcje o różnorodnym charakterze usługowo - mieszkaniowym. Dopuszcza</p>

		<p>się wszystkie formy zabudowy jednorodzinnej oraz willi wielorodzinnych, do 3 kondygnacji naziemnych oraz do 5 mieszkań. Preferowana jest lokalizacja jednorodnych zespołów zabudowy, o jednakowych lub zbliżonych do siebie formach architektonicznych. Za niepożądane uważa się obiekty produkcyjne i składowe. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej zieleń urządzoną, a także drogi i parkingi. Wskazane przekształcenie terenów ogrodów działkowych w zakresie funkcji - wprowadzenie funkcji zabudowy mieszkaniowej, jako kontynuacja terenów przyległych. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących z zakresu oświaty, opieki i ochrony zdrowia oraz handlu, gastronomii, sportu i kultury itp. wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.</p> <p>Zaleca się następujące wskaźniki i parametry zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość projektowanej zabudowy: maks. 12 m, z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi); - intensywność zabudowy - maks. 0,40; - powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 30% powierzchni działki budowlanej.
STREFA ZABUDOWY WIEJSKIEJ OBEJMUJĄCA TERENY ZABUDOWY ZAGRODOWEJ, MIESZKANIOWEJ I USŁUGOWEJ		
1 MUN	1MUN	<p>Tereny istniejącej wiejskiej zabudowy o niskiej intensywności z zachowanymi elementami wiejskiej struktury przestrzennej. Tereny charakteryzują się przemieszaniem zabudowy zagrodowej o charakterze wiejskim z budynkami jednorodzinnymi i usługowymi. Należy dążyć do rozdzielenia zabudowy o konfliktowych funkcjach. Na terenach, gdzie zabudowa zagrodowa łączy się z zabudową mieszkaniową, rozwój działalności rolniczej nie powinien powodować dodatkowych uciążliwości w stosunku do przyległych działek. Dopuszcza się adaptację zabudowy zagrodowej na funkcje mieszkaniowe, mieszkaniowo - usługowe oraz usługowe, o nieuciążliwym charakterze. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących z zakresu oświaty, opieki i ochrony zdrowia oraz handlu, gastronomii, sportu i kultury, itp. oraz nieuciążliwej produkcji wraz niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.</p> <p>Ustala się maksymalną wysokość nowej zabudowy: 12 m z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi).</p>
2 MUN	-	<p>Tereny projektowanej wiejskiej zabudowy mieszkaniowej i usługowej o niskiej intensywności. Rozwój zabudowy dozwolony jest w granicach obszaru wyznaczonego na rysunku studium. Nową zabudową należy nawiązać do lokalnych form architektonicznych oraz elementów wiejskiej struktury przestrzennej unikając lokalizowania obiektów o odmiennym charakterze. W rozwoju nowych struktur należy dążyć do likwidacji uciążliwości związanych z przemieszaniem funkcji. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej, usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących z zakresu oświaty, opieki i ochrony zdrowia oraz handlu, gastronomii, sportu i kultury itp. wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.</p>

		<p>Zaleca się następujące wskaźniki i parametry zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość projektowanej zabudowy: maks. 12 m, z wyłączeniem wysokości obiektów i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi); - intensywność zabudowy - maks. 0,30; - powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 30% powierzchni działki budowlanej.
TERENY USŁUG SPORTU		
1 US	1US	<p>Tereny istniejących usług sportu i rekreacji obejmują obszary usług komercyjnych oraz publicznych z dużym udziałem terenów zielonych. Dopuszcza się lokalizowanie obiektów usługowych z zakresu handlu, gastronomii i hotelarstwa wzbogacających funkcję podstawową wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej transportu i komunikacji wewnętrznej. Ustala się zakaz zabudowy terenu obiektami kubaturowymi nie związanymi z prowadzoną działalnością sportowo-rekreacyjną. Ustala się maksymalną wysokość nowej zabudowy: 12 m z wyłączeniem wysokości obiektów sportowych i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi). Minimalna powierzchnia terenu biologicznie czynnego powinna zostać ustalona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.</p>
2 US	-	<p>Tereny projektowanych usług sportu i rekreacji obejmują obszary usług komercyjnych oraz publicznych z dużym udziałem terenów zielonych. Dopuszcza się lokalizowanie obiektów usługowych z zakresu handlu, gastronomii i hotelarstwa wzbogacających funkcję podstawową wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej transportu i komunikacji wewnętrznej. W zależności od położenia i wielkości terenu przewiduje się różne formy zagospodarowania sportowo – rekreacyjnego, w tym kubaturowe i niekubaturowe objekty z zakresu sportu, rekreacji, takie jak: hale wielofunkcyjne, boiska do gier małych i dużych, baseny, pływalnie, stawy, łowiska komercyjne, pola golfowe, szkoły jazdy konnej, ogródki jordanowskie, itp. Dopuszcza się lokalizację usług plenerowych z zakresu kultury. Ustala się zakaz zabudowy terenu obiektami kubaturowymi nie związanymi z prowadzoną działalnością sportowo-rekreacyjną.</p> <p>Zaleca się następujące wskaźniki i parametry zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość projektowanej zabudowy: maks. 12 m, z wyłączeniem wysokości obiektów sportowych i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi); - powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 40% powierzchni działki budowlanej.
TERENY USŁUG TURYSTYCZNYCH		
1 UT	1UT	<p>Tereny istniejących usług turystycznych obejmujące obszary lokalizacji obiektów i urządzeń dla obsługi ruchu turystycznego, ośrodki wypoczynkowe i szkoleniowe wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej i komunikacji wewnętrznej.</p>

		Przeznaczenie uzupełniające: parkingi, usługi handlu, gastronomii, obiekty sportowe, zabudowa mieszkaniowa jako lokale właścicieli i zarządców obiektów usługowych. Ustala się maksymalną wysokość nowej zabudowy: 10 m z wyłączeniem wysokości obiektów widokowych i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi). Minimalna powierzchnia terenu biologicznie czynnego powinna zostać ustalona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
2 UT	-	<p>Tereny projektowanych usług turystycznych obejmujące obszary lokalizacji obiektów i urządzeń dla obsługi ruchu turystycznego, campingi, pola biwakowe, domki letniskowe, pensjonaty, motele, ośrodki wypoczynkowe i szkoleniowe wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej i komunikacji wewnętrznej. Przeznaczenie uzupełniające: parkingi, usługi handlu, gastronomii, obiekty sportowe, zabudowa mieszkaniowa jako lokale właścicieli i zarządców obiektów usługowych. Dopuszcza się lokalizacje usług plenerowych z zakresu kultury.</p> <p>Zaleca się następujące wskaźniki i parametry zabudowy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wysokość projektowanej zabudowy: maks. 10 m z wyłączeniem wysokości obiektów widokowych i urządzeń technicznych niezbędnych do właściwego funkcjonowania zabudowy (wysokość tych obiektów i urządzeń zgodna z wymaganiami technicznymi); - powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 40% powierzchni działki budowlanej.
TERENY ZABUDOWY AKTYWNOŚCI GOSPODARCZYCH		
1 AG	1AG	Tereny istniejących aktywności gospodarczych obejmują tereny wszystkich form działalności gospodarczej (zakłady przemysłowe, składy, magazyny, drobna wytwórczość, hurtownie produkcji rolnej i obsługi rolnictwa, rzemiosło produkcyjne i usługowe, w tym sprzedaż paliw wraz z towarzyszącymi obiektami usługowymi, administracyjnymi, biurowymi, socjalnymi, handel hurtowy lub detaliczny w obiektach o powierzchni sprzedaży do 2000m ²). Dopuszcza się możliwość lokalizacji niezbędnych urządzeń infrastruktury technicznej, transportu i komunikacji wewnętrznej. Wskazana jest zastosowanie zabezpieczeń mających na celu eliminację lub redukcję uciążliwości tych obszarów w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych. Postuluje się przekształcenie terenów przemysłowych i magazynowych zlokalizowanych w bliskim sąsiedztwie centrum miasta w zakresie funkcji - wprowadzenie funkcji zabudowy usługowej lub placówek o profilu kulturalnym lub mieszkalnictwa w obiektach zabytkowych.
2 AG	-	Tereny projektowanych aktywności gospodarczych obejmują tereny przeznaczone dla wszystkich form działalności gospodarczej (zakłady przemysłowe, składy, magazyny, drobna wytwórczość, hurtownie produkcji rolnej i obsługi rolnictwa, rzemiosło produkcyjne i usługowe, w tym sprzedaż paliw wraz z towarzyszącymi obiektami usługowymi, administracyjnymi, biurowymi, socjalnymi, handel hurtowy lub detaliczny w obiektach o powierzchni sprzedaży do 2000m ²). Dopuszcza się możliwość lokalizacji niezbędnych urządzeń infrastruktury technicznej, transportu i komunikacji wewnętrznej oraz zieleni urządzonej. Wymagane jest ustalenie regulacji ograniczających uciążliwości dla projektowanych obszarów. Dla obiektów stwarzających uciążliwości dla

		<p>mieszkańców i środowiska przyrodniczego ustala się nakaz stosowania zabezpieczeń mających na celu eliminację lub redukcję uciążliwości. Dla obiektów typu oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych, baz maszynowych, zakładów przemysłowych, ferm hodowlanych, stacji paliw płynnych – strefy ochronne wyznaczane są indywidualnie. W bezpośrednim sąsiedztwie tych stref wprowadza się zakaz lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej, obiektów służby zdrowia, oświaty, sportu i rekreacji oraz innych budynków użyteczności publicznej. Dopuszcza się zieleni urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, zwłaszcza w przypadku sąsiedztwa z istniejącą lub projektowaną zabudową mieszkaniową.</p> <p>Zalecana powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 10% powierzchni działki budowlanej.</p>
TERENY WIELKOPOWIERZCHNIOWYCH OBIEKTÓW HANDLOWYCH		
UC	-	<p>Tereny rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² wraz z prawidłową obsługą komunikacyjną. Dopuszcza się możliwość lokalizacji obiektów o charakterze rozrywkowo - kulturalnym i sportowym, niezbędnych urządzeń infrastruktury technicznej, transportu i komunikacji wewnętrznej oraz zieleni urządzonej. Wskazana jest zastosowanie zabezpieczeń mających na celu eliminację lub redukcję uciążliwości tych funkcji w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych.</p> <p>Zalecana powierzchnia terenu biologicznie czynnego - min. 10% powierzchni działki budowlanej.</p>
TERENY UŻYTKOWANE ROLNICZO		
1 R	1R	<p>Tereny rolne obejmują obszary upraw polowych, łąki oraz pastwiska z lokalnymi zakrzewieniami i zadrzewieniami, zbiorniki i cieki wodne. Zaleca się w planach miejscowych ustalać zasięg zabudowy zagrodowej i gospodarczej oraz obsługi i produkcji zwierzęcej w sąsiedztwie istniejących zabudowań w celu nie dopuszczania do ropraszania się zabudowy. Ww. zabudowę należy lokalizować poza siedliskami dogodnymi do występowania chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów. Dopuszcza się lokalizację niezbędnych urządzeń w zakresie infrastruktury technicznej, urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi związanymi z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu zgodnie z rysunkiem zmiany studium, terenów zieleni oraz urządzonych ciągów pieszych i rowerowych. Dopuszcza się budowę stawów hodowlanych, wprowadzanie zadrzewień śródpolnych o charakterze wiatrochronnym i przeciwerozojnym oraz zalesień.</p>
TERENY ZIELENI I WOD		
ZL	ZL	Tereny lasów obejmują obszary leśne w rozumieniu ustawy o lasach. Tereny istniejących lasów i zadrzewień.
ZLp	-	Tereny projektowanych zalesień obejmują tereny rolne projektowane do zalesienia w rozumieniu ustawy o lasach.

ZP	ZP	<p>Tereny zieleni urządzonej obejmują tereny zieleni parkowej, urządzonej, izolacyjnej oraz nieurządzonej. Dalszy ich rozwój winien szczególnie uwzględniać zachowanie wartości krajobrazowych oraz racjonalne zagospodarowanie kubaturowe. Dopuszcza się lokalizowanie obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych oraz wzbogacających funkcję podstawową nieuciążliwych obiektów usługowych.</p> <p>ZP1 – teren zieleni izolacyjnej i nieurządzonej, na którym:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) dopuszcza się urządzenia i obiekty związane z ochroną przeciwpowodziową; w zabezpieczeniach przeciwpowodziowych należy w maksymalnym stopniu stosować rozwiązania ekologiczne (w mniejszym – techniczne), 2) należy w maksymalnym stopniu zachować wszelkie zbiorniki wodne, zwłaszcza naturalne (starorzecza, odnogi, oczka wodne) oraz istniejące zespoły lasów, zadrzewień i zakrzewień, o ile nie będą kolidowały z ochroną przeciwpowodziową.
1 ZD	1ZD	<p>Tereny istniejących Ustala się zakaz lokalizacji budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Dopuszcza się zmianę funkcji terenów na zieleni urządzonej lub nieurządzonej, nie wpływającą negatywnie na bezpieczne przeprowadzenie wód powodziowych. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących, a także dróg i parkingów. Na wydodrębnionych terenach dopuszcza się lokalizację niezbędnych urządzeń infrastruktury technicznej.</p>
2 ZD	-	<p>Tereny projektowanych rodzinnych ogrodów działkowych, obejmują obszary lokalizacji upraw ogrodniczych. Dopuszcza się lokalizację w postaci funkcji uzupełniającej: usług nieuciążliwych wbudowanych lub wolnostojących, a także dróg i parkingów. Na wydodrębnionych terenach dopuszcza się lokalizację niezbędnych urządzeń infrastruktury technicznej.</p>
1 ZC	1ZC	<p>Tereny czynnych cmentarzy, obejmują obszary przeznaczone na pochówki ziemne i urnowe wraz z obiektami związanymi z funkcją terenu, takich jak kaplice cmentarne, domy pogrzebowe, mauzolea, grobowce, pomniki, krzyże, itp; oraz towarzyszącą zielenią. Dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych oraz usług towarzyszących.</p>
2 ZC	-	<p>Tereny projektowanych cmentarzy, obejmują obszary przeznaczone na pochówki ziemne i urnowe wraz z obiektami związanymi z funkcją terenu, takich jak kaplice cmentarne, domy pogrzebowe, itp; oraz towarzyszącą zielenią. Dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych oraz usług towarzyszących. Dopuszcza się zmianę lokalizacji projektowanego cmentarza w Białej Nyskiej pod warunkiem zgodności z przepisami szczegółowymi.</p>
WS	WS	<p>Tereny wód powierzchniowych obejmują tereny wód otwartych i płynących oraz wody gospodarki rybackiej.</p> <p>Dopuszcza się urządzenia i obiekty związane z ochroną przeciwpowodziową oraz inne niezbędne urządzenia hydrotechniczne. Dopuszcza się zieleni urządzonej i nieurządzonej, pod warunkiem, że nie będzie ona zakłócać swobodnego odpływu wód powodziowych. Dopuszcza się wykorzystanie rekreacyjne, o ile nie jest to sprzeczne z przepisami odrębnymi i funkcją akwenu.</p>
TERENY GŁÓWNYCH ELEMENTÓW KOMUNIKACJI		

1 KS	1KS	Tereny istniejące obsługi komunikacji samochodowej – parkingów.
2 KS		Tereny projektowane obsługi komunikacji samochodowej – parkingów.
1KD(G)	KD(G)	Droga klasy głównej – istniejąca.
2KD(G)	2KD(G)	Droga klasy głównej – projektowana.
2 KD(GP)		Droga klasy głównej ruchu przyspieszonego – projektowana.
1KD(Z)	1KD(Z)	Droga klasy zbiorczej – istniejąca.
2KD(Z)		Droga klasy zbiorczej – projektowana.
1KD(L)	1KD(L)	Droga klasy lokalnej – istniejąca.
TERENY INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ		
IT	-	Tereny infrastruktury technicznej obejmują obszary lokalizacji obiektów i urzędzeń infrastruktury technicznej. Dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym.
IT/NO	-	Tereny obiektów i urzędzeń odprowadzania i oczyszczania ścieków. Dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym.
IT/NU	-	Tereny obiektów i urzędzeń składowiska odpadów komunalnych. Dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym.
POZOSTAŁE TERENY		
TZ	TZ	Tereny zamknięte kolei. Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszcza się zmianę przeznaczenia na przeznaczenia ustalone jak dla terenów: 1MSU, 1AG, IT.

3. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, przyrody i krajobrazu naturalnego

3.1 Ogólne zasady ochrony środowiska

1. Dla niżej wymienionych form ochrony przyrody, obowiązują zapisy ustawy o ochronie przyrody oraz zawarte w aktach ustanawiających niniejsze formy:
  - Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu i jego proponowanego powiększenie,
  - obszar NATURA 2000 specjalnej ochrony ptaków „Zbiornik Nyski” (PLB160002),
  - obszary NATURA 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty „Forty Nyskie” (PLH160001) i „Przyłęk nad Białą Głuchołaską” (PLH160016),
  - rezerwat przyrody "Przyłęk" i jego proponowanego powiększenia.
2. Dna dolin rzecznych Nysy Kłodzkiej, Białej Głuchołaskiej i Kamienicy należy wyłączyć z intensywnego zagospodarowania, a w szczególności z zabudowy kubaturowej. Dopuszczalne jest zagospodarowanie ekstensywne - łąki, zieleń wypoczynkowa, tereny spacerowe oraz niezbędne przejścia infrastrukturalne, drogi i obiekty hydrotechniczne, w szczególności przeciwpowodziowe, pod warunkiem, że nie ograniczą one przekroju doliny czynnie przewodzącego wysokie wezbrania oraz nie zaburzą ciągłości i funkcji przyrodniczych doliny rzeki Nysa Kłodzka jako korytarza ekologicznego.

3. Na terenach podmokłych należy zachować naturalne cechy siedlisk, w szczególności pożądaną jest zachowanie lasów łągowych, oczek wodnych i starorzeczy wraz z siedliskami nadbrzeżnymi.
4. W gospodarce leśnej (na terenach leśnych) należy dążyć do sukcesywnej przebudowy struktury gatunkowej zadrzewień, stosownie do warunków siedliskowych. Także przy dolesianiu nowych terenów należy uwzględnić miejscowe uwarunkowania siedliskowe. Z dolesień powinny być wyłączone wilgotne łąki i zbiorowiska roślinne na podmokłych siedliskach.
5. Zaleca się by przebudowa elementów systemów melioracyjnych, wynikająca z inwestowania na terenach zmeliorowanych, nie powodowała niekorzystnych zmian stosunków gruntowo - wodnych, zwłaszcza na terenach tworzących system przyrodniczy gminy, przebudowa taka wymaga uzgodnienia z właściwym zarządcą systemu melioracyjnego.
6. W zagospodarowaniu terenów uwzględnić należy zasięg występowania głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP), określony na rysunku Studium dot. uwarunkowań przestrzennych, w szczególności na terenach o wrażliwym środowisku gruntowo - wodnym na infiltrację zanieczyszczeń, podjęte działania i zasady zagospodarowania wymienione poniżej powinny zabezpieczyć wody podziemne tego zbiornika.
7. W ochronie środowiska priorytetowe znaczenie ma ochrona wód podziemnych i powierzchniowych, m.in. poprzez:
  - 1) sukcesywne porządkowanie gospodarki wodno - ściekowej na terenach zainwestowanych przede wszystkim na obszarach wiejskich jednostek osadniczych,
  - 2) wdrażanie odpowiednich (proekologicznych) kierunków produkcji rolniczej i agrotechnik,
  - 3) kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej według zasad określonych w rozdz. 7.,
  - 4) odpowiednie zasilanie gleb,
  - 5) odpowiednią eksploatację składowiska w Domaszkowicach.
8. Zaleca się także dążyć do zminimalizowania uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, m.in. poprzez wprowadzanie "czystych" technologii w procesach produkcyjnych oraz wysokosprawnych urządzeń zabezpieczających na terenach przeznaczonych dla skoncentrowanej działalności gospodarczej.
9. Zaleca się przenoszenie uciążliwych zakładów i obiektów lub urządzeń z terenów mieszkaniowych i rekreacyjnych oraz lokalizowanie nowych zakładów i obiektów o takim charakterze na wyodrębnionych terenach przeznaczonych dla aktywności gospodarczej.
10. Działalność produkcyjno - gospodarcza oraz nowe zainwestowanie na obszarze gminy powinno w najwyższym stopniu uwzględniać wysoką wrażliwość środowiska gruntowo - wodnego na przenikanie i migrację zanieczyszczeń z powierzchni terenu oraz zagrożenia podtopieniami gruntu.

3.2 Szczegółowe zasady ochrony środowiska

1. Główne cele i zasady ochrony środowiska przyrodniczego i ekologicznego nie uległy zmianie na terenie i podtrzymuje się jako aktualne podstawowe cele ekologiczne polityki przestrzennej gminy, przyznając bezwzględny priorytet dla działań związanych z ochroną środowiska.
2. Na terenie obowiązuje jako kontynuacja prowadzonych działań i założeń, następujących ogólnych celów ekologicznych:
  - 1) ochrona wartości, zasobów i walorów ekologicznych środowiska przyrodniczego oraz krajobrazu dolin rzecznych Nysy Kłodzkiej, Białej Głucholańskiej i Kamienicy,
  - 2) utrzymanie zdolności ekosystemów do odtwarzania zasobów przyrody,
  - 3) ochrona istniejącego układu naturalnych powiązań przyrodniczych, jako warunek ciągłości przestrzennej i przepływu materii żywej,

- 4) przywracanie równowagi ekologicznej środowiska obszarów przekształconych lub zdegradowanych na drodze dostosowania ekosystemów do lokalnych warunków siedliskowych,
- 5) wzmacnianie naturalnej odporności środowiska poprzez utrzymanie i wzbogacenie bioróżnorodności ekosystemów,
- 6) dążenie do zapewnienia zgodności między przydatnością, chłonnością i odpornością środowiska a rodzajem i intensywnością zagospodarowania i użytkowania,
- 7) przeciwdziałanie czynnikom antropopresji i minimalizowanie ich negatywnego wpływu na środowisko,
- 8) poprawa warunków życia mieszkańców i funkcjonowania systemów przyrodniczych obszarów zainwestowanych,
- 9) racjonalne wykorzystanie zasobów środowiskowych.

4. Zasady ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego

4.1 Szczegółowe zasady ochrony dziedzictwa kulturowego

1. O wartościach historycznie wykształconego urbanistycznego układu zabudowy miasta decyduje przede wszystkim jego zespół śródmiejski z zabudową zabytkową, a dla układów ruralistycznych historycznie rozplanowany układ komunikacyjny oraz układ przestrzenny zabudowy, stanowiący panoramę wsi w powiązaniu z krajobrazem naturalnym. Objęte ochroną obiekty i obszary środowiska kulturowego stanowią o tożsamości miejsca. Uwzględnianie faktu ich występowania, a także harmonizowanie charakteru zabudowy współczesnej z zabytkową, powinno mieć swoje odzwierciedlenie w opracowywanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W rozwoju przestrzennym gminy w celu integracji historycznie ukształtowanych przestrzeni ze współcześnie realizowanym zagospodarowaniem należy kierować się następującymi zasadami:
  - 1) zachowanie zabudowy i krajobrazu o potencjalnych wartościach kulturowych poprzez ich konserwację, rewaloryzację i adaptację do współczesnych potrzeb i wymogów,
  - 2) przeprowadzenie rewitalizujących działań inwestycyjnych lub likwidację w odniesieniu do obiektów nie mających cech zabytkowych, a dysharmonizujących obszar o wartościach kulturowych oraz zagospodarowanie obiektów „opuszczonych”,
  - 3) ochrona terenów osadniczych przed niekontrolowaną, pod względem estetyki architektonicznej, zabudową nie dostosowaną do otoczenia oraz eliminacja czynników degradujących układy historyczne jednostek osadniczych,
  - 4) rewaloryzacja wartości krajobrazowych, zachowanie i adaptacja dawnych zagród chłopskich i folwarków stanowiących wartości historyczne i krajobrazowe,
  - 5) bezwzględna ochrona historycznego układu przestrzennego i komunikacyjnego jednostek osadniczych,
  - 6) utrwalanie dotychczasowej formy przestrzennej w danej miejscowości w sytuacji niewielkiego nawarstwienia w stosunku do formy pierwotnej,
  - 7) projektowanie nowej zabudowy indywidualnie, w dostosowaniu do otoczenia oraz zachowanie równowagi elementów krajobrazu historycznego poprzez kształtowanie skali i formy nowej zabudowy w nawiązaniu tradycji historycznych danego miejsca oraz eksponowanie regionalnej odrębności terenu,
  - 8) zakaz lokalizowania w sąsiedztwie zabytków obiektów uciążliwych i inwestycji, które mogą pogorszyć stan środowiska przyrodniczego oraz zakaz lokalizowania budynków i obiektów dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z zabytkami,
  - 9) opracowanie strategicznego programu konserwatorskiego dla ratowania najcenniejszych obiektów,
  - 10) prowadzenie gminnej ewidencji dóbr kultury,
  - 11) określenie preferencji dla utrzymania i ratowania lokalnych walorów kulturowych, a także dla realizacji obiektów o twórczych rozwiązaniach architektonicznych.
  - 12) rozszerzenie zakresu ochrony zabytkowych obszarów poprzez ustanowienie stref ochrony konserwatorskiej wyznaczonych w studium i wskazanych w planach zagospodarowania przestrzennego z określeniem możliwości inwestycyjnych w ich obrębie;
  - 13) w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego w przypadku planowania inwestycji kubaturowo i funkcjonalnie obcej historycznemu zagospodarowaniu, należy ocenić jej wpływ na krajobraz;

- 14) w celu ochrony walorów krajobrazowych i kulturowych gminy Nysa zaleca się opracować „Studium ochrony krajobrazu kulturowego gminy Nysa”.

4.2 Zabytki architektury

1. Podstawowe zasady ochrony zabytków określają przepisy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Rozstrzygają one, że ochronie winny podlegać wszystkie zabytki, również te, które nie są objęte jedną z wymienionych form: wpis do rejestru, uznanie za pomnik przyrody, utworzenie parku krajobrazowego, ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego. Ważnym narzędziem ochrony zabytków jest prowadzenie gminnej ewidencji zabytków.
2. Szczególnej ochronie podlegają zabytki znajdujące się w rejestrze i ewidencji zabytków wymienione szczegółowo w załącznikach nr 2, 3, 4 niniejszego Studium. Szczegółowe zasady ochrony tych obiektów powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
3. Istnienie na terenie gminy styku kulturowego pomiędzy ludnością napływową, a autochtoniczną zobowiązuje również do uszanowania istniejących relikwów kultury tj. – pomników poświęconych ludności miejscowej poległej na frontach wojen światowych, pomników, płyt nagrobnych sprzed 1945 r, niejednokrotnie z końca XIX wieku, usytuowanych na cmentarzach przykościelnych lub wydzielonych, kaplic i krzyży przydrożnych często związanych z rozwiniętym na tym terenie kultem św. Jana Nepomucena, poprzez objęcie ich ochroną konserwatorską.

4.2 Stanowiska archeologiczne

1. Szczególnej ochronie podlegają stanowiska archeologiczne znajdujące się w rejestrze zabytków oraz w wykazie stanowisk archeologicznych wymienione szczegółowo w załącznikach nr 5 i 6 niniejszego Studium.
2. Szczegółowe zasady ochrony tych stanowisk powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
3. W obrębie znajdujących się na terenie gminy chronionych stanowisk archeologicznych oraz ich bezpośrednim sąsiedztwie należy wszelkie zamierzenia inwestycyjne uzgodnić z Wojewódzkim Opolskim Konserwatorem Zabytków, zaś ewentualne prace ziemne mogą być wykonywane jedynie po przeprowadzeniu badań archeologicznych, których zakres i sposób określa pozwolenie na prace archeologiczne i wykopaliskowe.

4.3 Strefy ochrony konserwatorskiej

1. Podstawowymi elementami zachowanego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe zespoły urbanistyczne i ruralistyczne oraz zabytkowe parki i cmentarze znajdujące się na terenie gminy, które ze względu na znaczne wartości historyczne i kulturowe podlegają ochronie konserwatorskiej.
2. W studium wyznaczone zostały strefy ochrony konserwatorskiej:
A - ścisłej ochrony konserwatorskiej i archeologicznej miasta,

- B - strefa ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego oraz zabytkowych elementów zagospodarowania, obejmująca obszar przyległy do strefy „A” i niewielkie kompleksy zabudowy zwartej sprzed 1945 oraz elementy zagospodarowania na terenach wiejskich,
- E - ekspozycji bezpośredniej obszarów objętych ścisłą ochroną ,
- K - strefa ochrony krajobrazu, chroniąca sylwetę zespołu zabudowy śródmiejskiej miasta,
- OW - strefa obserwacji archeologicznej,
- W - stanowiska archeologiczne.
3. Przy opracowaniu planów miejscowych dla stref A, B, E, K, OW, W zakłada się wprowadzenie w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi ustaleń dotyczących:
- 1) istniejącej zabudowy historycznej – zasady konserwacji, modernizacji, rewitalizacji i przekształceń,
  - 2) istniejącej zabudowy powojennej w zakresie przekształceń,
  - 3) lokalizowania i kształtowania form, skali nowej zabudowy,
  - 4) obszarów i obiektów dysharmonijnych drobno- i wielkokubaturowych w zakresie ich waloryzacji (konieczne jest wyszczególnienie tego typu obiektów),
  - 5) lokalizowania i form architektonicznych obiektów o dużych kubaturach,
  - 6) lokalizowania i form architektonicznych obiektów drobnokubaturowych,
  - 7) kształtowania małej architektury,
  - 8) kształtowania zieleni,
  - 9) stosowania materiałów i kolorystyki obiektów,
  - 10) lokalizowania i modernizowania infrastruktury technicznej oraz urządzeń towarzyszących.
4. Strefa „A” - ścisłej ochrony konserwatorskiej i archeologicznej
- Strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej i archeologicznej wyznaczono, dla utrwalenia odrębności zespołu zabytkowego i jego fragmentów świadczących o historycznym rozwoju. Obejmuje ona obiekty i obszary szczególnie wartościowe do bezwzględnego zachowania oraz restauracji, rekonstrukcji. W tej strefie zakłada się priorytet działań konserwatorskich nad względami wynikającymi z działalności inwestycyjnej, gospodarczej i usługowej.
- 1) W strefie „A” obowiązuje:
    - konserwacja i rewitalizacja historycznej zabudowy, układów przestrzennych i ich elementów,
    - eliminacja lub przekształcenie form dysharmonijnych (obiektów i urządzeń nie będących zabytkami),
    - uczytelnienie historycznych struktur przestrzennych,
    - dostosowanie nowych obiektów do historycznej zabudowy, układu przestrzennego w zakresie sytuacji, skali, formy i detalu architektonicznego, materiału oraz funkcji,
  - 2) Strefa „A” wyznaczona została tylko na terenie miasta Nysa w granicach dawnego miasta lokacyjnego w obrębie linii murów miejskich i obejmuje obszary :
    - rekonstrukcji historycznego układu urbanistycznego Starego Miasta;
    - budowle fortyfikacyjne i obiekty rozciągające się wokół granic miasta.
5. Strefa „B” - ochrony konserwatorskiej układu urbanistycznego
- Strefę ochrony układu urbanistycznego i ochrony oraz rewitalizacji założeń parkowych i cmentarzy wyznaczono dla ochrony zabytkowych elementów dawnego układu przestrzennego, które dominują w jej obrazie przestrzennym posiadając wartości kulturowe w skali lokalnej. Zmierzają też do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem współczesnej funkcji do wartości obiektów.
- 1) W strefie „B” obowiązuje:

- zachowanie charakteru historycznej zabudowy i układów przestrzennych,
  - uczynienie historycznych struktur przestrzennych,
  - w miarę możliwości eliminowanie elementów dysharmonijnych,
  - dostosowanie nowych obiektów do charakteru historycznej zabudowy i układów przestrzennych w zakresie sytuacji, skali i formy architektonicznej,
- 2) Strefa „B” na terenie gminy Nysa wyznaczona została w następujących miejscowościach:
- Nysa – obszar najlepiej zachowanych elementów zabytkowych Starego Miasta i Śródmieścia; obszar tej strefy pokrywa się z strefą ochrony konserwatorskiej zabytkowego układu przestrzennego dla miasta Nysy;
  - Zabytkowy Park Miejski w Nysie;
  - Forteczny Park Krajobrazowy;
  - Biała Nyska – teren dawnego zespołu pałacowo – parkowego (zachowane jedynie elementy założenia parkowego oraz szczytkowo fundamenty budynku pałacowego) wraz z zachowanymi fragmentami ogrodzenia i bramą wjazdową;
  - Morów – dawny dwór wczesnorennesansowy (obecnie zrujnowany spichlerz);
  - Siostrzechowice – późnorennesansowy okazały pałac i teren przypałacowy – park podworski, (pozostałości fos i umocnień, zieleń przypałacowa),
  - Domaszkowice, Jędrzychów, Kubice, Kępnica, Lipowa, Niwnica, Sękowice, Siostrzechowice, Wierzbicice i Złotogłowice - zabytkowe układy dróg i ulic na obszarach historycznie ukształtowanych centralnych części wsi.

Dla wsi Jędrzychów, Sękowice i Złotogłowice strefy „B” pokrywają się ze strefami ochrony konserwatorskiej zabytkowych układów ruralistycznych wpisanych do ewidencji zabytków.

6. Strefa "E" - ochrony ekspozycji zabytkowych układów

Strefa ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania sylwety miasta oraz zespołów lub obiektów zabytkowych o szczególnych wartościach krajobrazowych. Są to obszary wykluczone z zainwestowania i zalesiania.

- 1) Na terenie miasta Nysa strefa „E” obejmuje panoramy i otwarcia widokowe miasta zasadniczo wzdłuż ciągów komunikacyjnych, na kierunkach od strony dróg dojazdowych do miasta.

7. Strefa "K" - ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje ona obszar krajobrazu związanego integralnie z zespołem zabytkowym znajdującym się w jego otoczeniu lub obszary o charakterystycznym wyglądzie, ukształtowane w wyniku działalności człowieka. Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują restauracje zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ochronę krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem, ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: rozłogi pól, układ dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania.

- 1) W strefie „K” obowiązuje:

- dokonywanie analizy stopnia ingerencji przestrzennej i przyrodniczej nowoprojektowanej zabudowy z chronionym krajobrazem,
- uzgodnienie zamierzeń inwestycyjnych z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

- 2) Na terenie gminy Nysa strefa „K” wyznaczona została w następujących miejscowościach:

- Nysa – tereny od zachodniej granicy miasta wzdłuż rzeki Nysy Kłodzkiej, łącząca się z granicą ochrony krajobrazu Jeziora Nyskiego, to jest z terenami o dużych wartościach krajobrazowych i rekreacyjnych;

- Biała Nyska – pokrywa się z granicą ochrony konserwatorskiej strefy „B”.
8. Strefa "W" ochrony konserwatorskiej reliktyw archeologicznych.
Obejmuje ona tereny o rozpoznanej zawartości kulturowej, mające własną formę krajobrazową.
- 1) W strefie „W” obowiązują:
    - priorytet wymogów konserwatorskich,
    - zakaz działań inwestycyjnych nie związanych bezpośrednio z konserwacją i rewaloryzacją zabytkowego terenu,
    - wszelkie dopuszczalne prace wykopaliskowe i archeologiczne należy uzgadniać i prowadzić za pozwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
  - 2) Na terenie gminy Nysa strefą „W” objęto cmentarzyska przykościelne w następujących miejscowościach:
    - Domaszkowice, Głębinów, Goświnowice, Jędrzychów, Kępnica, Kubice, Niwnica, Radzikowice, Rusocin, Sękowice, Wierzbice, Złotogłowice.
9. Strefa "OW" – strefa obserwacji archeologicznej .
Strefa „OW” obejmuje obszar intensywnego osadnictwa pradziejowego i średniowiecznego, gdzie zachodzi domniemanie występowania ważnych reliktyw archeologicznych.
- 1) W strefie „OW” obowiązują:
    - wszelkie przekształcenia lub zmiany formy zagospodarowania terenu uwarunkowane są badaniami ratowniczymi lub obserwacją w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, który podejmuje decyzje dotyczącą wielkości i trybu badań archeologicznych.
  - 2) Na terenie gminy Nysa strefa „OW” wyznaczona została w następujących miejscowościach:
    - Nysa, Domaszkowice, Radzikowice.
10. Szczegółowe zasady zagospodarowania w powyższych strefach konserwatorskich powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem obowiązujących przepisów oraz pożądanych zasad ochrony konserwatorskiej, określonych przez Wojewódzkiego Opolskiego Konserwatora Zabytków.
11. Ważnym dziedzictwem kulturowym są istniejące cmentarze, cmentarze zamknięte oraz tereny zieleni pocmentarnej, usytuowane przeważnie w otoczeniu zespołów kościelnych z cennymi zabytkami sztuki sepulkarnej, zachowanym zabytkowym układem alei i ścieżek cmentarnych, w otoczeniu okazałego starodrzewu, w miejscowościach:
- 1) Nysa (cmentarz jerozolimski, cmentarz przy Alei Wojska Polskiego, przy ul. Krasickiego),
  - 2) Biała Nyska,
  - 3) Hajduki Nyskie,
  - 4) Niwnica,
  - 5) Domaszkowice,
  - 6) Kubice,
  - 7) Przełęk,
  - 8) Koperniki.
- Obiekty te należy pielęgnować dla uwypuklenia ich wartości kulturowych oraz ekspozycji w krajobrazie miejscowości.
12. Na terenie gminy szczególną uwagę należy zwrócić na parki podworskie, które stanowią w większości cenne obiekty przyrodnicze, będące dokumentami sztuki ogrodniczej. Obiekty te stanowią część materialnego i kulturowego dziedzictwa regionu. Na terenie gminy Nysa szczególną opieką należy objąć zachowane parki krajobrazowe zlokalizowane:

- 1) Na terenie miasta Nysa – Park Miejski oraz kompleksu nyskich fortyfikacji, z okazami drzewostanu o cechach pomników przyrody – wskazana rewitalizacja założenia w powiązaniu z zachowanymi obiektami fortyfikacji nowożytnych
  - 2) W Białej Nyskiej – park typu leśnego z poł. XIX wieku z wieloma drzewami o cechach pomników przyrody – wskazana rewitalizacja założenia parkowego z nawiązaniem do terenów zielonych nad rzeką,
  - 3) W Siestrzechowicach – zespół starodrzewu przypałacowego – wskazana restauracja założenia pałacowo–parkowego stanowiącego cenny element kulturowy.
13. Na obszarze gminy Nysa nie zidentyfikowano dóbr kultury współczesnej, które wymagałyby szczególnej ochrony.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji

5.1 System komunikacji drogowej

1. Studium określa układ dróg klas – głównych ruchu przyspieszonego, głównych, zbiorczych i lokalnych o znaczeniu ogólnomiejskim oraz obszarowym, które wraz z pozostałymi (nie wskazanymi tu) drogami gminnymi i wewnętrznymi zapewnią sprawną obsługę obecnych terenów zainwestowanych i rozległych nowych terenów pod nowe inwestycje wyznaczone w Studium.
2. System komunikacji drogowej, poza swymi podstawowymi funkcjami, to jest zapewnieniem połączeń pomiędzy miejscami generowania i odbioru ruchu oraz stymulowaniem rozwoju miasta w pożądanym kierunku, ma za zadanie zapewnić bezpieczeństwo ruchu drogowego i wygodę podróżowania. Cele i zadania w tym zakresie realizowane powinny być przez:
  - 1) kształtowanie systemu komunikacji miejskiej,
  - 2) organizację ruchu (w tym oznakowanie pionowe i poziome),
  - 3) kształtowanie geometrii ulic, ze szczególnym uwzględnieniem prawidłowego kształtowania skrzyżowań i węzłów,
  - 4) utrzymywanie właściwego stanu technicznego nawierzchni dróg.
3. Rozwój przestrzenny miasta wiąże się, w każdym przypadku, z koniecznością adaptacji istniejącego układu komunikacyjnego do przyszłych potrzeb, a więc z modernizacją i przebudową ulic, realizowaną w celu zapewnienia sprawnych powiązań funkcjonalnych w mieście. Zaleca się modernizację i budowę nowych dróg i ulic, nie oznaczonych na rysunku Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Studium, w miarę potrzeb i możliwości realizacyjnych.
4. Planuje się drogę stanowiącą obwodnicę miasta Nysy, po nowym śladzie drogi krajowej nr 46 z ewentualnym wykorzystaniem istniejących odcinków tej drogi, o klasie drogi klasy GP (głównej ruchu przyspieszonego).
5. Dla projektowanej obwodnicy Nysy planuje się 2 węzły komunikacyjne: skrzyżowanie z drogą powiatową nr 1663 O (kierunek Jędrzychów - Radzikowice) oraz z drogą krajową nr 46.
6. Planuje się modernizację drogi krajowej nr 46 relacji Kłodzko - Szczekociny do pełnych parametrów klasy GP wraz z budową obwodnicy Nysy - w przypadku rezygnacji z budowy obwodnicy.
7. Planuje się parkingi za drogą powiatową nr 1677 O (kierunek Nysa - Regulice) za którą zlokalizowano obustronne parkingi dla obsługi uczestników ruchu (tereny 2KS).
8. Planuje się modernizację drogi krajowej nr 41 relacji Nysa-granica państwa do pełnych parametrów klasy G wraz z budową obwodnicy w miejscowości Wierzbicice.

9. Planuje się modernizację drogi wojewódzkiej nr 411 relacji Nysa-granica państwa do pełnych parametrów klasy G.
10. Planuje się modernizację drogi wojewódzkiej nr 406 relacji Nysa-Włostowa do pełnych parametrów klasy Z.
11. Planuje się modernizację drogi wojewódzkiej nr 407 relacji Nysa-Łącznik do pełnych parametrów klasy Z.
12. Zalecane parametry dla projektowanych dróg:
  - dla obecnego przebiegu istniejących dróg krajowych 46 i 41 szerokość w liniach rozgraniczenia wynosząca 50 m,
  - dla odcinka drogi krajowej 46 od węzła z planowaną obwodnicą na wysokości Górki Hanuszowskiej do skrzyżowania z drogą wojewódzką 401 szerokość w liniach rozgraniczenia wynosząca 100 m, ze względu na planowaną dobudowę drugiej jezdni,
  - dla planowanej obwodnicy Wierzbiec szerokość w liniach rozgraniczenia wynosząca 50 m.
13. W projektowanej strukturze systemu komunikacji Nysy należy dążyć do przestrzegania zasady kształtowania węzłów lub skrzyżowań na następujących połączeniach dróg:
  - 1) drogi głównej ruchu przyspieszonego z drogami głównymi,
  - 2) dróg głównych z innymi drogami głównymi lub drogami zbiorczymi,
  - 3) dróg zbiorczych z innymi drogami zbiorczymi.
14. Należy monitorować trasy dróg przeznaczonych dla transportu niebezpiecznych materiałów i wprowadzić wzdłuż nich rozwiązania ograniczające ewentualne zagrożenia wywołane tym transportem, ze szczególnym uwzględnieniem dróg o klasie głównej.
15. Postuluje się stosowanie powszechnie zieleni, która będzie spełniać rolę bariery dźwiękoizolacyjnej. Urządzanie i stosowanie przegród z zieleni izolacyjnej, w tym profesjonalnie ukształtowanych barier z zieleni dźwiękoizolacyjnej – gęstych żywopłotów, pasów zieleni posiadających odpowiednią gęstość biomasy i wysokość, liściastych i iglastych w mieszanii, zimozielonych i odpornych na niszczące skażenia drogowe i przemysłowe – jest pożądane głównie ze względu na pozytywne psychoakustyczne oddziaływanie zieleni na ludzi.
16. Za zgodne z ustaleniami Studium uznaje się:
  - 1) dokonywanie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego niewielkich odstępstw od przebiegów określonych w Studium dróg i ulic,
  - 2) odstępstwa od spełnienia wszystkich parametrów technicznych wiążących się z przyjętą klasą dróg i ulic,
  - 3) wprowadzanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego nie wyznaczonych w Studium dróg i ulic publicznych klasy lokalnej i dojazdowej oraz dróg wewnętrznych,
  - 4) zmianę wskazanych w Studium kształtów i powierzchni terenu zajmowanych przez skrzyżowania dróg i ulic,
  - 5) po wybudowaniu obwodnicy przyjmowanie innej klasy niż określona w Studium ulic i dróg lub ich wybranych odcinków.

5.2 Parkingi

1. Polityka parkingowa powinna być zróżnicowana w zależności od obszaru miasta i występujących uwarunkowań komunikacyjnych. W centrum i na obszarach silnie zurbanizowanych, charakteryzujących się zwiększoną gęstością celów podróży i występującymi deficytami przestrzeni publicznej, niezbędne jest limitowanie dostępu dla samochodów indywidualnych realizowane np. poprzez ograniczanie ilości miejsc postojowych i stosowanie opłat za parkowanie.

Z kolei na terenach oddalonych od centrum, wolnych od ograniczeń przestrzennych, powinny być zapewnione dobre warunki parkowania.

2. Należy przewidzieć w mieście budowę sieci parkingów strategicznych, szczególnie w centralnym rejonie miasta (stare miasto i śródmieście) poza liniami rozgraniczającymi ulic. Ograniczenie możliwości parkowania przy ulicach wpłynie na zwiększenie przepustowości jezdni i płynność ruchu komunikacji w mieście.
3. Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego należy wskazywać sposób urządzania miejsc postojowych lub budowy garaży oraz określać minimalne wskaźniki programowe miejsc parkingowych dla samochodów osobowych w poszczególnych kategoriach zainwestowania, przyjmując wskaźnik co najmniej 400 miejsc postojowych na 1000 mieszkańców/użytkowników, z uwzględnieniem potrzebnej liczby miejsc, z których korzystają osoby niepełnosprawne. Dopuszcza się lokalne odstępstwa od tej zasady, jeżeli obecne zagospodarowanie wyklucza taką możliwość.
4. Dla nowych lub przekształcanych funkcjonalnie lub architektonicznie obiektów należy, w miarę możliwości, wprowadzić zasadę realizacji niezbędnej ilości miejsc postojowych dla samochodów w obrębie działek; na terenach intensywnie zagospodarowanych można odstępować od ścisłego respektowania tej zasady.
5. W celu realizacji systemu transportowego opartego na zasadzie zrównoważonego rozwoju tzn. integracji transportu publicznego z transportem indywidualnym, wprowadzono parking przesiadkowy typu Park + Ride (Parkuj i Jedź) w rejonie dworca kolejowego, przewidując wykorzystanie do dalszej podróży sieć kolejową w połączeniach międzymiastowych.

5.3 System komunikacji pieszej i rowerowej

1. Należy podejmować działania mające na celu segregację ruchu pieszego i kołowego, szczególnie w historycznym centrum i w śródmieściu, z wykorzystaniem istniejącej sieci ulic lokalnych i dojazdowych wyłącznie dla ruchu pieszo-jezdnego lub pieszego. W niektórych przypadkach konieczne będzie udostępnienie ciągów pieszych dla dostawy towarów do sklepów i obiektów usługowych w późnych godzinach wieczornych oraz wczesnych rannych.
2. Na terenie gminy Nysa istnieją dobre warunki do rozwoju sieci dróg rowerowych, dlatego zaleca się realizację opracowanej przez gminę koncepcji ścieżek rowerowych oraz jej rozbudowę.
3. Postuluje się połączenie ścieżkami pieszo - rowerowymi ośrodków usługowych większych osiedli z centrum miasta wzdłuż cieków wodnych, alei i kształtowanych ciągów przestrzeni publicznych.
4. Na terenie gminy ścieżki rowerowe powinny łączyć ze sobą gminne centra wielofunkcyjne i sportowo-rekreacyjne oraz tereny mieszkaniowe jak również przebiegać wzdłuż atrakcyjnych terenów o wysokich walorach przyrodniczych, historycznych alei i obecnych szlaków turystycznych.
5. Ścieżki rowerowe zaleca się realizować według zasady rozdzielania ruchu rowerowego i samochodowego wzdłuż dróg i ulic głównych lub zbiorczych pasem zieleni.

5.4 System komunikacji kolejowej

1. Zaleca się utrzymanie ruchu pasażerskiego, a w szczególności towarowego na przebiegających przez gminę liniach:
  - 1) nr 137: Legnica – Jawor – Jaworzyna Śląska – Świdnica – Kamieniec Ząbkowicki – Nysa – Prudnik – Kędzierzyn Koźle – Gliwice – Katowice,

- 2) nr 287: Opole Zachodnie – Szydłów – Tułowice – Łambinowice – Nysa,
  - 3) nr 288: Nysa –Brzeg,
  - 4) oraz trans graniczna: Nysa - Jesenik.
2. Planuje się modernizację ww. linii kolejowych.

6. Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej

W dalszym rozwoju zagospodarowania terenów osadniczych istotną rolę powinna odegrać prośrodowiskowa infrastruktura techniczna, o wysokim standardzie technologicznym.

6.1 Zaopatrzenie w wodę

1. Zakłada się modernizację i rozbudowę istniejącego systemu zaopatrzenia gminy w wodę. Zwodociągowaniu podlegać będą nowe tereny wskazane pod zabudowę mieszkaniową, usługową i aktywności gospodarczych.
2. Na terenie gminy Nysa zostały wyznaczone bezpośrednie i pośrednie strefy ochronne ujęć wód powierzchniowych i podziemnych. Zlokalizowane są one przy:
  - 1) SUW Siostrzechowice,
  - 2) SUW Wierzbicie,
  - 3) SUW Goświnowice.
3. Ograniczenia wynikające z wyznaczenia stref ochronnych określone zostały w części dot. uwarunkowań w roz. 7 punkt 7.3.2.

6.2 Odprowadzanie i unieszkodliwianie ścieków

1. Dla uporządkowania gospodarki ściekowej zakłada się rozbudowę i modernizację wszystkich systemów kanalizacji: ogólnospławnej, sanitarnej i wód opadowych.
2. Gminny system kanalizacyjny obejmie docelowo wszystkie istniejące obszary zurbanizowane stwarzając dogodne warunki do rozbudowy na obszarach wskazywanych pod zabudowę. Wyróżnić tu można obszary o bardziej lub mniej dogodnych warunkach powiązania z miejskim systemem kanalizacyjnym. Istniejące warunki terenowe wymuszają na niektórych obszarach stosowanie pompowych systemów odprowadzania ścieków. Obecnie na terenie gminy sieć kanalizacyjną posiadają zarówno miasto Nysa i jak i wszystkie wsie.
2. Ścieki ze skanalizowanych terenów wiejskich są odprowadzane do oczyszczalni w Nysie.
3. Ponieważ odpływy z kanalizacji deszczowej oddziałują niekorzystnie na stan czystości wód powierzchniowych, w opracowaniach planistycznych i decyzjach administracyjnych należy ustalić zakaz odprowadzania niepodczyszczonych ścieków deszczowych z wielostanowiskowych parkingów i utwardzonych placów manewrowych oraz składowych do cieków wodnych. W celu redukcji zanieczyszczeń niezbędna jest kontynuacja budowy urządzeń podczyszczających (osadników i separatorów) i rezerwacja niezbędnych do ich budowy terenów przy poszczególnych wylotach kanałów deszczowych.

6.3 Energetyka

1. Rozbudowa miasta o nowe obiekty usługowe i osiedla mieszkaniowe będzie wymagała rozbudowy i modernizacji istniejących linii średniego napięcia 15 kV oraz budowy nowych stacji transformatorowych 15 kV. Istniejąca sieć niskiego napięcia wymaga modernizacji i przebudowy.
2. Dla uruchomienia nowych inwestycji aktywności gospodarczych zaistnieje potrzeba budowy nowych linii 110 kV.
3. Planuje się na obszarach rehabilitacji i przekształceń zamianę istniejących linii napowietrznych na kablowe.
4. Napowietrzne i podziemne linie elektroenergetyczne należy projektować i wykonywać w sposób zapewniający zachowanie walorów krajobrazowych środowiska oraz ochronę przed szkodliwymi uciążliwościami dla środowiska.
5. Przewiduje się budowę następujących linii sieci przesyłowej:
  - 1) linii 400 kV albo linii wielotorowej, wielonapięciowej po trasie istniejącej linii 220 kV Groszowice – Ząbkowice,
  - 2) linii 110 kV relacji Hajduki – Nowa Wieś (Czechy) w celu wyprowadzenia mocy do Czech,
  - 3) jednotorowej linii napowietrznej 110 kV relacji Tułowice – Hajduki, dodatkowych stacji transformatorowych wraz z powiązaniem z siecią 15 kV i 0,4 kV Przewiduje się modernizację GPZ Orłęta,
    - 1) przebudowę linii 110 kV relacji: Hajduki – Orłęta i Orłęta – Cieszanowice,
    - 2) modernizację linii 110 kV jednotorowej relacji: Hajduki - Orłęta oraz dwutorowej relacji: Hajduki – Zdieszowice, Hajduki – Ceglana;
    - 3) modernizację linii SN relacji: Regulice – Radzikowice oraz Nysa Chopina - Nysa Bohaterów Warszawy,
    - 4) modernizację linii napowietrznych SN relacji: Radzikowice – Rochus i Hajduki – Bodzanów,
    - 5) wymianę linii SN relacji RS Morów – Koperniki,
    - 6) budowę linii kablowej SN relacji Hajduki – Morów odc. Biała – Przełęk,
    - 7) modernizację linii kablowej SN relacji: Nysa Technikum Mechaniczne – mariacka, Nysa Zakład Karny – Kościuszki, GPZ Orłęta – Nysa Królowej Jadwigi, Nysa Wielki Młyn – Armii Krajowej, GPZ Orłęta – Nysa Pralnia, Regulice – słup 81900/12 kier. Bykowice, Regulice – słup 81900/29 kier. Ł-149,
    - 8) budowę węzła sieciowego Goświnowice Osiedle,
    - 9) skablowanie linii 15 kV GPZ Hajduki-Otmuchów odg. Głębinów,
    - 10) modernizację linii 15 kV Bielice – Rochus w kier. GPZ Bielice i odg. Lasocice PGR; Bodzanów odg. Sucha Kamienica – Kępnicza Suszarnia oraz Hajduki – Rochus,
    - 11) skablowanie linii 15 kV relacji Głębinów – Goświnowice Sady w Skorochowie i wymianę stacji transformatorowej,
    - 12) budowę stacji transformatorowej 15/0,4 kV z dowiązaniem RS Papiernia,
    - 13) przebudowę sieci napowietrznej nN w miejscowościach: Kwiatków, lipowa, Koperniki,
    - 14) wymianę przewodów gołych na izolowane w liniach nN,
    - 15) wymianę linii kablowej SN Hajduki – F-ka Domów.
6. Dopuszcza się lokalizację kablowych i napowietrznych linii elektroenergetycznych oraz przebudowę istniejących.
7. Przewiduje się dalsze wykorzystanie uwarunkowań naturalnych umożliwiających pozyskiwanie energii elektrycznej z elektrowni wodnych oraz adaptację, wraz z dopuszczeniem wszelkich prac

- modernizacyjnych istniejących elektrowni wodnych: „Nysa” na rzece Nysa Kłodzka – o mocy generowanej 0,74 MW oraz „Głębinów” na rzece Nysa Kłodzka – o mocy generowanej 3,04 MW.
8. Ze względu na warunki geologiczne, spektrum wykorzystania energii geotermalnej wód podziemnych w okolicach Nysy jest bardzo szerokie. Według prognoz możliwa jest eksploatacja w celach ciepłowniczych wód geotermalnych o temperaturach od 30 do 85°C. Wybór konkretnego rozwiązania technologicznego uzależniony jest od wymogów odbiorcy. Źródła geotermalne mogą być wykorzystywane komercyjnie m. in. w celu zaopatrzenia standardowej sieci ciepłowniczej, lokalizacji całorocznych basenów leczniczo-rehabilitacyjnych, produkcji szklarniowej i przetwórstwa rolno-spożywczego, hodowli w gospodarstwach rybnych oraz rozszerzenia sieci agroturystycznej. Na rysunku Studium przedstawiono geotermalne strefy perspektywiczne.
9. Na terenie gminy Nysa panują wyjątkowo korzystne warunki klimatyczne dotyczące siły i częstotliwości wiatrów, co jest warunkiem efektywnego pozyskiwania energii elektrycznej na bazie siły wiatru. Turbiny wiatrowe mogą współistnieć z innymi rodzajami aktywności takimi jak rolnictwo, ogrodnictwo czy hodowla zwierząt. Na rysunku Studium ze względu na konieczność ochrony walorów przyrodniczo-krajobrazowych terenu gminy wyznaczono obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW, a także ich stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenu, z uwzględnieniem wyników opracowania waloryzacji krajobrazów województwa opolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem niekorzystnych aspektów takich jak wpływ na walory krajobrazowe, akustyczne oraz wizualne oddziałujące negatywnie na psychikę ludzką.
10. Lokalizacja farm wiatrowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego powinna następować zgodnie z zasadami, które ograniczają ich wpływ na istotne elementy środowiska:
- 1) analiza krajobrazowa w celu identyfikacji stref o najmniejszej konfliktowości,
  - 2) analiza przyrodnicza występowania ptaków i nietoperzy,
  - 3) analiza budowy geologicznej,
  - 4) analiza stosunków wodnych w gruncie,
  - 5) ocena hałasu, wibracji i drgań,
  - 6) ocena czynników mających wpływ na ekspozycję elektrowni (typ masztu, wysokość konstrukcji, kolorystyka, liczba wiatraków, ich wielkość, zagęszczenie i rozmieszczenie):
    - a) wskazana koncentracja kilku wiatraków na osi widokowej,
    - b) najbardziej pożądane są farmy małe od 3 do 10 wiatraków,
    - c) farmy powyżej kilkudziesięciu wiatraków powinny być ograniczone do miejsc o najmniejszej konfliktowości społecznej, krajobrazowej, awifaunistycznej, chiropterologicznej;
    - d) zaleca się strefę izolacji dwu sąsiednich farm wynoszącą 15 km,
    - e) lokalizacja poszczególnych turbin z uwzględnieniem tzw. „monotonii cieni” – odbłask promieni słonecznych od obracającego się wirnika i cień jego szybko poruszających się łopatek odczuwany w promieniu około 500m,
    - f) dla lokalizacji elektrowni wiatrowych o mocy przekraczającej 100 kW obowiązuje zachowanie następujących odległości:
      - 500 m od terenów przeznaczonych na pobyt stały ludzi,
      - 200 m od lasu;
    - g) należy zapewnić zachowanie wymaganych odległości, w jakich należy lokalizować turbiny zespołów elektrowni wiatrowych od skrajnych przewodów linii elektroenergetycznych, tj.:

- dla linii 110 kV – odległość będąca sumą wysokości masztu, promienia wirnika oraz odcinka o długości 15 m,
- dla linii 15 kV – odległość będąca sumą średnicy wirnika oraz odcinka o długości 10 m.

6.4 Zaopatrzenie w gaz

1. Sieć dystrybucyjna gazu obejmuje teren miasta Nysa oraz wsie: Biała Nyska, Goświnowice, Jędrzychów, Regulice, Wyszków Śląski i Złotogłowice.
2. Na terenie gminy Nysa korzystne warunki gazyfikacji posiadają przede wszystkim wsie: Domaszkowice, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Lipowa, Niwnica, Przełęk, Radzikowice i Rusocin.
3. Modernizacji i przebudowy wymaga istniejąca sieć niskiego ciśnienia w centrum miasta.
4. Sieci magistralne i rozdzielcze średnioprężne posiadają rezerwy przepustowości. System gazowniczy przygotowany jest na pokrycie zwiększonego zapotrzebowania na gaz, gwarantując przy tym wysoką pewność zasilania.
5. Układ zaopatrzenia w gaz jest wystarczający z punktu widzenia stworzenia podstaw dla funkcjonowania miejskiego i gminnego systemu gazowniczego, co umożliwia jego rozbudowę we wszystkich postulowanych kierunkach. Kierunki rozwoju sieci pozostawia się operatorom, którzy po oszacowaniu zapotrzebowania odbiorców ustalą parametry sieci gazowej oraz jej rodzaj. Rozwój infrastruktury gazowniczej powinien opierać się na obowiązujących technologiach oraz odbywać zgodnie z aktualnie obowiązującym prawem.
6. Umożliwia się rozbudowę sieci gazociągów tranzytowych przez teren gminy, przy czym należy zabezpieczyć w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego strefy ochronne (strefy kontrolowane) dla gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia przeprowadzonego przez teren gminy.
7. Planuje się modernizację gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski - Nysa - Paczków, na parametry DN 300 PN 6,3 MPa.
8. Planuje się budowę gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Nysa o parametrach DN 300 PN 8,4 Mpa wraz z infrastrukturą towarzyszącą.

6.5 Ciepłownictwo

1. Istniejący system ciepłowniczy uzupełniony gazem jako równoważnym źródłem energii stanowić będą podstawę zaopatrzenia odbiorców w energię cieplną. Zakłada się modernizację sieci cieplnej. Istniejące kotłownie posiadają rezerwę cieplną umożliwiającą przyłączenia nowych obiektów mieszkalnych, usługowych i produkcyjnych.
2. Odbiorcy indywidualni na terenie miasta i gminy korzystają z różnorodnych nośników energii takich jak: gaz, olej opałowy, węgiel kamienny i brunatny, koks i drewno. W ostatnich latach duża ilość odbiorców modernizuje lokalne kotłownie przechodząc na zastosowanie paliw proekologicznych.
3. Potrzeby cieplne na terenach wiejskich zaleca się zaspokajać ze źródeł lokalnych z zastosowaniem proekologicznych systemów ogrzewania, eliminując obecne rodzaje paliw używanych do celów grzewczych, szczególnie węgla i drewna.

6.6 Telekomunikacja

1. Zakłada się utrzymanie i budowę nowych punktów dystrybucyjnych wszystkich dostawców usług telekomunikacyjnych i internetowych.
2. W celu zwiększenia liczby abonentów oraz poprawy jakości połączeń telefonicznych konieczna jest modernizacja i rozbudowa istniejącej sieci telekomunikacyjnej w mieście i gminie,
3. Rozwój sieci telefonii komórkowej realizowany będzie w oparciu o indywidualne plany rozwojowe poszczególnych sieci. Lokalizacja stacji bazowych sieci telefonii komórkowej będzie ustalana na etapie sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego.

6.7 Gospodarka odpadami

1. Gospodarkę odpadami należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami powszechnymi i miejscowymi oraz systemem kolekcji, odbioru i unieszkodliwiania odpadów przyjętym w gminnym Planie Gospodarki Odpadami. Zaleca się stosować nowoczesne rozwiązania, w tym uruchomienie instalacji do segregacji odpadów i produkcji paliw alternatywnych oraz wykorzystanie surowców wtórnych. Należy podjąć działania eliminujące dzikie składowiska odpadów i dążyć do biologicznej rekultywacji zanieczyszczonych przez składowiska terenów.
2. Obsługa miasta i gminy w zakresie składowania odpadów jest zapewniona przez istniejące składowisko odpadów zlokalizowane w Domaszkowicach, w gminie Nysa oraz utworzenie na jego bazie Regionalnego Centrum Gospodarki Odpadami dla powiatu nyskiego i prudnickiego.

6.8 Melioracja

1. Na terenie gminy stan urządzeń melioracji wodnych szczegółowych jest niezadawalający. W celu prowadzenia racjonalnej gospodarki wodnej i prawidłowego funkcjonowania systemów melioracyjnych należy poddać je odbudowie lub modernizacji.

7. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

1. Na obszarach gruntów ornych (pól uprawnych) należy wprowadzać zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne w formie pasów lub szpalerów lub kęp (w tym o funkcji wiatrochronnej).
2. Należy w strukturze użytkowania gruntów rolnych utrzymać dotychczasowy udział trwałych użytków zielonych, zwłaszcza łąk na wilgotnych siedliskach.
3. Wzdłuż cieków powierzchniowych przepływających przez pola orne, zaleca się zachowanie (po obu stronach koryta) pasa szerokości co najmniej 7 m dla umożliwienia stworzenia biofiltra (np. w formie zadrzewień, zakrzewień lub nie nawożonych łąk), ograniczającego napływ biogenów do wód z uprawianych pól.
4. Zakładanie stawów hodowlanych dopuszczalne jest tylko w przypadku, jeśli nie naruszają one istotnie bilansu wodnego (deficytu) w zlewni oraz nie spowodują zanieczyszczenia w innych akwenach.
5. Należy przeciwdziałać fragmentacji przestrzeni rolniczej, także w wyniku przeprowadzania liniowych elementów zainwestowania technicznego (zwłaszcza dróg). Zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze i nieleśne należy ograniczyć do terenów wyznaczonych w

Studium pod nowe zainwestowanie. Tereny z przewagą użytkowania rolniczego należy traktować jako tereny z zakazem zabudowy kubaturowej, także związanej z produkcją rolniczą.

6. Przy zalesianiu gruntów rolnych zaleca się dążyć do wyrównania granicy rolno - leśnej i łączenia izolowanych enklaw leśnych, łączenia ich w zwarte, większe kompleksy, przy uwzględnieniu ograniczeń wymienionych w rozdziale 3.
7. W zagospodarowaniu terenów położonych w rejonie planowanej granicy rolno - leśnej zaleca się stworzyć odpowiednie warunki dla kształtowania strefy ekotonowej lasu i właściwej, ekologicznej krawędzi lasu. W szczególności lokalizowanie zabudowy zaleca się ograniczyć w strefie nie mniejszej niż 50 m od granicy lasu.
8. Zmianę gruntów leśnych na cele nieleśne należy ograniczyć tylko do niezbędnego przeprowadzania dróg lub poszerzania istniejących pasów drogowych, rozbudowy lub modernizacji systemu wałów przeciwpowodziowych i inwestycji w ramach „Modernizacji zbiornika Nysa w aspekcie ochrony przeciwpowodziowej” oraz liniowych elementów infrastruktury technicznej. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się zmianę przeznaczenia dla zagospodarowania oraz lokalizacji zabudowy, w tym o funkcji turystycznej lub powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych na terenach przewidzianych na te cele w Studium.

8. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.

1. Należy poddać modernizacji i przebudowie istniejące urządzenia i obiekty zbiornika Nysa oraz obiekty komunikacyjne i budowle z nim związane. W ramach „Modernizacji zbiornika Nysa w aspekcie ochrony przeciwpowodziowej” planuje się przebudowę i udrożnienie koryta rzeki Nysa Kłodzka, przebudowę budowli przelewowej zapory czołowej zbiornika Nysa, modernizację ekranu żelbetowego zapory, budowę powierzchniowego przelewu awaryjnego dla przepuszczania wód katastrofalnych oraz budowę kanału ulgi omijającego zabudowę miejską w celu zabezpieczenia przed przelaniem wody przez koronę zapory. Budowa dodatkowego przelewu awaryjnego na zaporze zbiornika Nysa z odprowadzeniem kanałem ulgi znacznie poprawi zabezpieczenie przeciwpowodziowe miasta.
2. Należy zwiększyć stopień zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów gminy poprzez modernizację i rozbudowę systemu wałów przeciwpowodziowych. W miarę możliwości nie należy lokować zabudowy oraz elementów infrastruktury technicznej w bezpośrednim sąsiedztwie cieków oraz ograniczać przejścia infrastrukturalne przez cieki wodne do niezbędnego minimum, stosując odpowiednie zabezpieczenia.
3. Na obszarze gminy Nysa wyznaczono na rysunkach Studium obszary szczególnego zagrożenia powodzią i obszary wymagające ochrony przed zalaniem z uwagi na ich zagospodarowanie, wartość gospodarczą lub kulturową; granica obszarów potencjalnego zagrożenia powodzią, potencjalnego zagrożenia powodzią.
4. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią należy uwzględnić wymagania wynikające z ustawy Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 roku (Dz. U z 2012 r., poz. 145, ze zm.)
5. Na obszarze gminy wyznaczono tereny zagrożeń osuwiskowych: w Złotogłowicach (na krawędzi doliny Nysy Kłodzkiej), w Domaszkowicach (na obszarze zalesionym w południowowschodniej części wsi) i 2 w Hajdukach Nyskich przy rzece Kamienica. Na obszarze Gminy Nysa lokalnie występują warunki naturalnych zagrożeń ze strony istniejącej rzeźby. Znaczne nachylenia

istniejących zboczy dolinnych powodują, iż występuje potencjalne zagrożenie osuwiskami. Na rysunku zmiany Studium zaznaczono ww. zagrożenia osuwaniem się mas ziemnych.

9. Obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne

Na obszarze gminy Nysa nie znajdują się pomniki zagłady, które wymagałyby ustanowienia obszarów i ich stref ochronnych.

10. Tereny zamknięte i ich strefy ochronne.

Na obszarze gminy tereny zamknięte (wyłączone m.in. z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego) występują na terenach kolejowych:

Lp.	Województwo	Powiat	Gmina	Obręb	Nr działki	Pow.
1	opolskie	nyski	Nysa	Głębinów	1/3	13.716
2	opolskie	nyski	Nysa	Goświnowice	171	6.11
3	opolskie	nyski	Nysa	Górna Wieś	36	3.3172
4	opolskie	nyski	Nysa	Jędrzychów	8	1.937
5	opolskie	nyski	Nysa	Jędrzychów	o	0.9325
6	opolskie	nyski	Nysa	Koperniki	645	5.63
7	opolskie	nyski	Nysa	Kubice	380	6.04
8	opolskie	nyski	Nysa	Morów	276/5	0.125
9	opolskie	nyski	Nysa	Morów	276/6	0.125
10	opolskie	nyski	Nysa	Morów	298/1	9.93
11	opolskie	nyski	Nysa	Niwnica	94	9.13
12	opolskie	nyski	Nysa	Nysa- Wróblewskiego	14	3.4706
13	opolskie	nyski	Nysa	Nysa- Wróblewskiego	23	8.6893
14	opolskie	nyski	Nysa	Nysa- Wróblewskiego	27	1.1224
15	opolskie	nyski	Nysa	Podkamień	42	13.58
16	opolskie	nyski	Nysa	Przełęk	230	7.31
17	opolskie	nyski	Nysa	Radzikowice	463/1	0.95
18	opolskie	nyski	Nysa	Radzikowice	463/2	2.32
19	opolskie	nyski	Nysa	Sękowice	175/1	6.49
20	opolskie	nyski	Nysa	Sękowice	176	5.56
21	opolskie	nyski	Nysa	Średnia Wieś	1/5	2.0049
22	opolskie	nyski	Nysa	Średnia Wieś	31/9	1.3116
23	opolskie	nyski	Nysa	Średnia Wieś	32	0.2946
24	opolskie	nyski	Nysa	Śródmieście	1/4	8.4683
25	opolskie	nyski	Nysa	Śródmieście	13/2	1.3597
26	opolskie	nyski	Nysa	Śródmieście	70/28	14.464
27	opolskie	nyski	Nysa	Śródmieście	70/29	10.9115
28	opolskie	nyski	Nysa	Wyszków Śląski	184	2.54
29	opolskie	nyski	Nysa	Biała Nyska	151/1	2.2
30	opolskie	nyski	Nysa	Biała Nyska	63	1.04
31	opolskie	nyski	Nysa	Dolna Wieś	64	0.2924
32	opolskie	nyski	Nysa	Dolna Wieś	66/5	0.9189
33	opolskie	nyski	Nysa	Dolna Wieś	66/7	0.2561
34	opolskie	nyski	Nysa	Dolna Wieś	66/8	0.2755

Brak wyznaczonych stref ochronnych dla tych terenów.

11. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji

1. Do rekultywacji przewidziano tereny odkrywkowej eksploatacji górniczej oraz teren byłego składowiska odpadów „Goświnowice” położonego w obrębie geodezyjnym wsi Głębinów przy drodze krajowej nr 46. Szczegółowe sposoby rekultywacji powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
2. Ponadto do rekultywacji wskazuje się wszystkie wyrobiska poeksploatacyjne, kierunki rekultywacji poszczególnych wyrobisk (leśny, rolniczy lub rekreacyjny) należy indywidualnie określać m.in. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
3. Zaleca się poddanie rehabilitacji lub odpowiedniej modernizacji zabudowy powstałej przed rokiem 1945 oraz nieużytkowanej zabudowy przemysłowej. Szczegółowe zasady tych działań powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

12. Obszary lokalizacji inwestycji celu publicznego

1. W planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego wskazano następujące inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym:
  - Budowa obwodnicy Nysy w ciągu dróg krajowych nr 41 i 46;
  - Modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – etap I;
  - Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków Opole, Nysa, Brzeg;
  - Utworzenie Południowo-Zachodniego Regionu Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach.
2. W Studium stworzono warunki umożliwiające lokalizację inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym wskazując tereny o określonym przeznaczeniu i zasadach zagospodarowania ustalonych w rozdziale 2. Przyjmuje się, że takie inwestycje mogą być rozmieszczane na obszarze całej gminy zgodnie z ustaleniami innymi niż Studium oraz obowiązującymi przepisami.

13. Narzędzia realizacji studium

13.1 Ogólne zalecenia dotyczące przystępowania do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

W procesie rozwoju gminy plany miejscowe są podstawowym narzędziem tworzenia reguł zagospodarowania oraz przygotowania terenów dla różnych nowych zamierzeń inwestycyjnych. Jednocześnie są narzędziem, które w świetle obecnego prawa może nakładać na gminę szereg zobowiązań o charakterze finansowym i inwestycyjnym. W tym celu określa się poniżej zalecane zasady polityki, odnoszące się do kolejności przystępowania do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego:

- konieczne jest przystąpienie do sporządzenia planów miejscowych w przypadkach określonych w art.10 ust. 2 pkt 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2012 r. poz. 64, ze zm.),
- najbardziej pożądane jest przystępowanie do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach komunalnych, których wartość w wyniku uchwalenia planu znacząco wzrośnie,
- celowe jest przystępowanie do planów miejscowych, gdy zagrożone są szczególne interesy gminy przez zamierzenia inwestycyjne różnych podmiotów,

- należy obejmować planami miejscowymi obszary, dla których uprzednio przygotowano akceptowalną koncepcję zagospodarowania oraz istnieje zainteresowanie jej realizacją wiarygodny inwestor, w takich wypadkach plan miejscowy pozwoli na dopasowanie zamierzeń inwestora do interesów gminy i uzasadnionych potrzeb użytkowników sąsiadujących terenów,
- wskazane jest przystępowanie do planów na obszarach o potencjalnie korzystnej lokalizacji dla nowych, atrakcyjnych inwestycji, które nie mogą być odpowiednio zagospodarowane ze względu na niewłaściwą wewnętrzną strukturę przestrzenną np. brak systemu komunikacji,
- należy przystępować do planów miejscowych dla umożliwienia realizacji inwestycji wynikających z ustaleń niniejszego Studium, których wykonanie wymaga uprzednio zmiany przeznaczenia gruntów,
- powinno zmierzać się do objęcia obowiązującymi planami miejscowymi wszystkich terenów zurbanizowanych, w przypadkach innych niż wymienione powyżej, o kolejności przystępowania powinny decydować bieżące potrzeby inwestycyjne, w tym ilość wystąpień o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu,
- przy określaniu zasięgu terenów do objęcia planami miejscowymi, w przypadku sąsiedztwa z drogami (ulicami) należy włączyć pasy tych dróg, co najmniej do ich osi, w granice obszaru objętego planem.

13.2 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzane na podstawie przepisów szczególnych

1. W studium wyznaczono obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² (WOH), dla których występuje obowiązek opracowania planu miejscowego.
2. Na obszarze gminy Nysa nie są zlokalizowane i dlatego w studium nie wyznaczono obszarów Pomników Zagłady i ich stref ochronnych, dla których obowiązek opracowania planu miejscowego wprowadzają przepisy o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady.
3. Na obszarze gminy Nysa nie są zlokalizowane i dlatego w studium nie wyznaczono terenów parków kulturowych, dla których obowiązek opracowania planu miejscowego wprowadzają przepisy ustawy o ochronie zabytków.
4. W studium nie wyznaczono obszarów wymagających przeprowadzenia procedury scalania i podziału nieruchomości, dla których występuje obowiązek sporządzenia planu miejscowego.
5. W studium nie wyznaczono obszarów przestrzeni publicznej, dla których występuje obowiązek sporządzenia planu miejscowego.

13.3 Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Ze względu na istniejące uwarunkowania wskazuje się docelowo następujące obszary do objęcia planami miejscowymi:

- tereny przeznaczone pod zainwestowanie, nie objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- tereny, na których niniejsze Studium przewiduje odmienne zagospodarowanie - odmienne funkcje podstawowe lub odmienne zasady zagospodarowania niż w dotychczasowych opracowaniach planistycznych,
- teren dla realizacji projektowanego gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Nysa DN 300 PN 8,4 MPa wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w pasie po 25 m od osi istniejącego

gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Nysa DN 250 PN 4,0 MPa od granicy gminy Nysa do istniejącej śluzy odbiorczej w Hanuszowie wraz z otoczeniem położonym 25 m od jej granicy.

13.4 Wykaz zadań rządowych i samorządowych

Zadania wynikające z programów rządowych i samorządowych ujętych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego:

1. Modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – etap I – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013.
2. Modernizacja części osadowej oczyszczalni Ścieków w Nysie – Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych.
3. Budowa obwodnicy Nysy i Niemodlina w ciągu drogi krajowej nr 41 i 46 na odcinku obwodnicy Nysy – Program budowy dróg krajowych na lata 2008-2012.
4. Południowo – zachodni Region Gospodarki Odpadami – Wojewódzki Program Gospodarki Odpadami.

14. Uzasadnienie przyjętych rozwiązań oraz synteza ustaleń studium

1. Główne cele kształtowania kierunków polityki zagospodarowania przestrzennego gminy stanowią rozwinięcie długookresowych celów społeczno-gospodarczych oraz mają zapewnić możliwość ich realizacji, zgodnie z zasadami zrównoważonego, kompleksowego rozwoju. Niezbędne jest to do:
  - 1) zapewnienia rozwoju gospodarczego bezpiecznego dla zdrowia środowiska,
  - 2) zrównoważenia elementów naturalnych i kulturowych środowiska,
  - 3) utrzymania korzystnych warunków dla odnowy sił człowieka,
  - 4) wykorzystania możliwości dalszego harmonijnego rozwoju gospodarczego w oparciu o oszczędne dysponowanie zasobami przyrody.
2. Zmiany w strukturze przestrzennej wynikają z procesów gospodarczych, ekonomicznych i politycznych zachodzących w kraju i regionie. Olbrzymi wpływ na intensyfikację działań skierowanych na pozyskanie nowych inwestorów strategicznych ma fakt przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Stworzenie stref aktywności gospodarczych przyniesie niewątpliwie korzyści w likwidacji bezrobocia, stworzy nowe miejsca pracy. Aktywizacja terenów wzdłuż dróg wyjazdowych z miasta jest związana z obsługą ruchu komunikacyjnego oraz lokalizacją usług komercyjnych ponadlokalnych. Wskazane nowe tereny mieszkaniowe z usługami towarzyszącymi wypełniają istniejącą strukturę osiedlową lub są jej kontynuacją. W studium zakłada się stopniowe przekształcanie terenów przemysłowych znajdujących się w centrum miasta lub w sąsiedztwie terenów mieszkaniowych pod funkcje z przewagą usług i ewentualną działalność produkcyjną nieuciążliwą.
3. Zagadnienia ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego w części opisowej studium zostały zasadniczo nie zmienione w stosunku prowadzonej polityki przestrzennej gminy. Ustala się pełną ochronę i odbudowę wartości przyrodniczych w systemie terenów zielonych, na który składają się przede wszystkim:
  - 1) tereny parków i skwerów w strefie konserwatorskiej A i B,
  - 2) tereny zieleni parkowej w obszarze śródmiejskim, w powiązaniu z terenami zieleni osiedlowej,
  - 3) tereny doliny Nysy Kłodzkiej.
4. W studium zakłada się różnorakie działania na rzecz poprawy stanu środowiska w zakresie:

- 1) przywrócenia I lub II klasy czystości rzece Nysy Kłodzkiej,
  - 2) modernizację urządzeń infrastruktury mających szkodliwy wpływ na środowisko,
  - 3) bezwzględne przestrzeganie odprowadzania ścieków sanitarnych do istniejącej oczyszczalni ścieków.
2. W studium wskazuje się obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania na podstawie przepisów odrębnych tereny przeznaczone pod lokalizację obiektów handlowych o sprzedaży powyżej 2000 m².
3. W studium wskazano tereny nowego przebiegu trasy obwodnicy Nysy w ciągu drogi krajowej nr 46 i 41 według wariantu przyjętego przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.
4. Przystępowanie do opracowywania nowych MPZP na terenach przyszłego zainwestowania będzie wskazane po:
- 1) zapełnieniu rezerw terytorialnych już wyznaczonych w obowiązujących planach,
  - 2) wykonaniu dróg i zabezpieczeniu wszystkich wymaganych mediów infrastruktury technicznej, a szczególnie sieci kanalizacyjnej - uruchamianie zabudowy bez wykonania infrastruktury technicznej i dróg obniży standard zabudowy oraz walory estetyczne i krajobrazowe gminy, tym samym pogarszając warunki życia mieszkańców.
5. Opracowywane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego winny:
- 1) precyzyjnie określić typy i gabaryty projektowanej zabudowy;
  - 2) opierać się na oszacowaniu ekonomicznych skutków planów;
  - 3) uwzględniać aktywną politykę gospodarki nieruchomościami przez gminę.
6. Zmieniane Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa z 2009 r. obejmuje część tekstową i graficzną. Tekst Studium składa się z trzech części: Wstępu, Uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Gminy Nysa oraz Kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa. Integralną częścią projektu zmiany Studium są dwa rysunki: Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa i Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Nysa. Zmiana niniejszego Studium wynika z potrzeby optymalizacji terenów pod nowe inwestycje, które zostały zaprojektowane w obowiązującym Studium. Ważny jest również fakt, iż gmina Nysa nie otrzymywała zgód na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, które wydawane są przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Brak wyżej wymienionych zgód blokował proces inwestycyjny. W trakcie sporządzania zmiany Studium przeanalizowano i wzięto pod uwagę: decyzje wynikające z uchwalonych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzje dotyczące zmiany przeznaczenia terenów wynikające z obecnego stanu zagospodarowania, rozwoju przestrzennego i gospodarczego gminy, decyzje dotyczące terenów pod nową zabudowę wynikające ze składanych wniosków, projektowane inwestycje o znaczeniu ponadlokalnym, w szczególności projektowane przebiegi dróg o znaczeniu regionalnym i krajowym oraz nowo ustanowione i planowane elementy ochrony środowiska, przyrody i dziedzictwa kulturowego.
- Najważniejsze zmiany w kierunkach zagospodarowania przestrzennego w opracowywanej zmianie Studium to:

1) w zakresie terenów funkcjonalnych:

- **zmniejszono 2MUN** (tereny projektowanej wiejskiej zabudowy mieszkaniowej i usługowej o niskiej intensywności) w następujących miejscowościach: Biała Nyska, Domaszkowice, Głębinów, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Iława, Jędrzychów, Konradowa, Koperniki, Kubice, Lipowa, Morów, Podkamień, Przełęk, Regulice, Rusocin, Sękowice, Siostrzechowice, Skorochoń, Wierzbicice, Złotogłowice,

- **zmniejszono 2MSU** (tereny projektowanej zabudowy mieszkaniowej o średniej intensywności) w mieście Nysa,
  - **zmniejszono 2MNU** (tereny projektowanej wiejskiej zabudowy mieszkaniowej i usługowej o niskiej intensywności) w mieście Nysa,
  - **zmniejszono 2AG** (tereny projektowanych aktywności gospodarczych) w mieście Nysa, Złotogłowicach i Rusocinie,
  - **zwiększono 2AG** (tereny projektowanych aktywności gospodarczych) w obrębach Goświnowice-Radzikowice.
- 2) w zakresie rozwoju systemu komunikacji:
- zaktualizowano przebieg obwodnicy miasta Nysa,
  - przewidziano modernizację dróg krajowych i wojewódzkich;
  - zaplanowano modernizację linii kolejowych;
- 3) w zakresie zasad ochrony środowiska i jego zasobów, przyrody i krajobrazu naturalnego:
- dla form ochrony przyrody obowiązują zapisy ustawy o ochronie przyrody oraz zawarte w aktach ustanawiających niniejsze formy: Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu i jego proponowanego powiększenie, obszar NATURA 2000 specjalnej ochrony ptaków „Zbiornik Nyski” (PLB160002), obszary NATURA 2000 mające znaczenie dla Wspólnoty „Forty Nyskie” (PLH160001) i „Przyłęk nad Białą Głuchołaską” (PLH160016), rezerwat przyrody "Przyłęk" i jego proponowanego powiększenia;
- 4) w zakresie zasad ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego:
- zaktualizowano wykazy obiektów wpisanych do ewidencji i rejestru zabytków,
- 5) w zakresie kierunków rozwoju infrastruktury technicznej:
- zaplanowano rozwój i modernizację linii elektroenergetycznych, sieci gazowych i innych obiektów infrastruktury technicznej;
  - budowa gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Lewin Brzeski – Nysa o parametrach DN 300 PN 8,4 Mpa wraz z infrastrukturą towarzyszącą.
- 6) w zakresie obszarów narażonych na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych:
- zaktualizowano zasięgi obszarów szczególnego i potencjalnego zagrożenia powodzią,
  - na obszarze gminy wyznaczono tereny zagrożeń osuwiskowych: w Złotogłowicach (osuwisko występuje na krawędzi doliny Nysy Kłodzkiej), w Domaszkowicach (na obszarze zalesionym w południowoschodniej części wsi) i 2 w Hajdukach Nyskich przy rzece Kamienica. Na obszarze Gminy Nysa lokalnie występują warunki naturalnych zagrożeń ze strony istniejącej rzeźby. Znaczne nachylenia istniejących zboczy dolinnych powodują, iż występuje potencjalne zagrożenie osuwiskami. Na rysunku zmiany Studium zaznaczono ww. zagrożenia osuwania się mas ziemnych,
- 7) w zakresie obszarów lokalizacji inwestycji celu publicznego:
- budowa obwodnicy Nysy
  - modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – etap I,
  - modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków Opole, Nysa, Brzeg,

- utworzenie Południowo-Zachodniego Regionu Gospodarki Odpadami w Domaszkowicach,
- 8) w zakresie wykazu zadań rządowych i samorządowych:
- modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego – etap I – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
  - modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Nysie – Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych,
  - budowa obwodnicy Nysy i Niemodlina w ciągu drogi krajowej nr 41 i 46 na odcinku obwodnicy Nysy – Program budowy dróg krajowych na lata 2008-2012,
  - południowo – zachodni Region Gospodarki Odpadami – Wojewódzki Program Gospodarki Odpadami.
- 9) W zakresie energetyki odnawialnej:
- zmieniono nazwę: „terenów rolnych, na których dopuszcza się lokalizowanie elektrowni wiatrowych” na „obszary rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW wraz ze strefami ochronnymi”.

Załącznik nr 1 – wykaz roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową⁴⁵.

Rośliny chronione ściśle	
Cis pospolity	<i>Taxus baccata</i>
Centuria pospolita	<i>Centaurium erythraea</i>
Wawrzynek wilczelyko	<i>Daphne mezereum</i>
Kotewka orzech wodny	<i>Trapa natans</i>
Paprotka zwyczajna	<i>Polypodium vulgare</i>
Śniedek baldaszkowaty	<i>Ornithogalum umbellatum</i>
Śnieżycza wiosenna	<i>Leucoium vernum</i>
Śnieżyczka przebiśnieg	<i>Galanthus nivalis</i>
Listera jajowata	<i>Listera ovata</i>
Rośliny chronione częściowo	
Barwinek pospolity	<i>Vinca minor</i>
Bluszcz pospolity	<i>Hedera helix</i>
Grąźel żółty	<i>Nuphar lutea</i>
Porzeczka czarna	<i>Ribes nigrum</i>
Kruszyna pospolita	<i>Frangula alnus</i>
Pierwiosnek wyniosły	<i>Primula elatior</i>
Kocanki piaskowe	<i>Helichrysum arenarium</i>
Konwalia majowa	<i>Convallaria majalis</i>
Rośliny rzadkie	
Paprotnica krucha	<i>Cystopteris fragilis</i>
Zanokcica skalna	<i>Asplenium trichomanes</i>
Kokorycz wątła	<i>Corydalis intermedia</i>
Łuskiewnik różowy	<i>Lathraea squamaria</i>
Namulnik brzegowy	<i>Limosella aquatica</i>
Lepięźnik różowy	<i>Petasites hybridus</i>
Lepięźnik biały	<i>Petasites albus</i>
Ponikło igłowate	<i>Eleocharis acicularis</i>
Cibora brunatna	<i>Cyperus fuscus</i>
Bezkręgowce	
Ślimak winniczek	<i>Helix pomatia</i>
Modraszek	<i>Maculinea nausithous</i>
Ryby i smoczkouste chronione	
Minóg strumieniowy	<i>Lamperta planeri</i>
Różanka	<i>Rhodeus sericeus</i>
Piekielnica	<i>Alburnus bipunctatus</i>
Strzebla potokowa	<i>Phoxinus phoxinus</i>
Piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>
Śliz	<i>Neomacheilus barbatulus</i>
Głowacz pręgopletwy	<i>Cottus poecilopus</i>
Płazy	
Kumak nizinny	<i>Bombina bombina</i>

⁴⁵ Katedra Ochrony Powierzchni Ziemi Uniwersytetu Opolskiego, Walory Przyrodnicze Miasta i Gminy Nysa, 1999. Wrocław, wrzesień 2014 r.

Grzebiuszka ziemna	<i>Pelobates fuscus</i>
Ropucha szara	<i>Bufo bufo</i>
Ropucha zielona	<i>Bufo viridis</i>
Ropucha paskówka	<i>Bufo calamita</i>
Rzekotka drzewna	<i>Hyla arborea</i>
Żaba wodna	<i>Rana esculenta</i>
Żaba jeziorkowa	<i>Rana lessonae</i>
Żaba trawna	<i>Rana temporaria</i>
Żaba moczarowa	<i>Rana arvalis</i>
Traszka zwyczajna	<i>Triturus vulgaris</i>
Traszka grzebieniasta	<i>Triturus cristatus</i>
Gady	
Jaszczurka zwinka	<i>Lacerta agilis</i>
Jaszczurka żyworodna	<i>Lacerta vivipara</i>
Padalec	<i>Anguis fragilis</i>
Zaskroniec	<i>Natrix natrix</i>
Żmija zygzakowata	<i>Vipera berus</i>
Ptaki	
Perkozek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>
Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>
Zausznik	<i>Podiceps nigricollis</i>
Bączek	<i>Ixobrychus minutus</i>
Bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>
Bocian biały	<i>Ciconia ciconia</i>
Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>
Cyranka	<i>Anas querquedula</i>
Płaskonos	<i>Anas clypeata</i>
Kania czarna	<i>Milvus migrans</i>
Błotniak stawowy	<i>Circus aeruginosus</i>
Jastrząb	<i>Accipiter gentilis</i>
Krogulec	<i>Accipiter nisus</i>
Myszołów	<i>Buteo buteo</i>
Pustułka	<i>Falco tinnunculus</i>
Przepiórka	<i>Coturnix coturnix</i>
Kropiatka	<i>Porzana porzana</i>
Kokoszka wodna	<i>Gallinula chloropus</i>
Siewieczka rzeczna	<i>Charadrius dubius</i>
Siewieczka obrożna	<i>Charadrius hiaticula</i>
Czajka	<i>Vanellus vanellus</i>
Krwawodziób	<i>Tringa totanus</i>
Mewa czarnogłowa	<i>Larus melanocephalus</i>
Mewa śmieszka	<i>Larus ridibundus</i>
Mewa pospolita	<i>Larus canus</i>
Rybitwa rzeczna	<i>Sterna hirundo</i>

Rybitwa białoczarna	<i>Sterna albifrons</i>
Sierpówka	<i>Streptopelia decaocto</i>
Turkawka	<i>Streptopelia turtur</i>
Kukułka	<i>Cuculus canorus</i>
Płomykówka	<i>Tyto alba</i>
Pójdźka	<i>Anthene noctua</i>
Puszczyk	<i>Strix aluco</i>
Sowa uszata	<i>Asio otus</i>
Jerzyk	<i>Apus apus</i>
Kos	<i>Turdus merula</i>
Kwiczół	<i>Turdus pilaris</i>
Drozd śpiewak	<i>Turdus philomelos</i>
Paszkot	<i>Turdus viscivorus</i>
Świerszczak	<i>Locustella naevia</i>
Strumieniówka	<i>Locustella fluviatilis</i>
Rokitniczka	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>
Łozówka	<i>Acrocephalus palustris</i>
Trzcinniczek	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>
Trzciniak	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>
Zaganiacz	<i>Hippolais icterina</i>
Jarzębatka	<i>Sylvia nisoria</i>
Piegza	<i>Sylvia curruca</i>
Ciemniówka	<i>Sylvia communis</i>
Kapturka	<i>Sylvia articapilla</i>
Gajówka	<i>Sylvia borin</i>
Świstunka	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>
Pierwiosnek	<i>Phylloscopus collybita</i>
Piecuszek	<i>Phylloscopus trochilus</i>
Mysikrólik	<i>Regulus regulus</i>
Zniczek	<i>Regulus ignicapillus</i>
Muchołówka szara	<i>Muscicapa striata</i>
Muchołówka białoszyja	<i>Ficedula albicollis</i>
Muchołówka żałobna	<i>Ficedula hypoleuca</i>
Raniuszek	<i>Aegithalos caudatus</i>
Sikora uboga	<i>Parus palustris</i>
Czarnogłówka	<i>Parus montanus</i>
Czubatka	<i>Parus cristatus</i>
Sosnówka	<i>Parus ater</i>
Modraszka	<i>Parus caeruleus</i>
Bogatka	<i>Parus major</i>
Kowalik	<i>Sitta europaea</i>
Pelzacz leśny	<i>Certhia familiaris</i>
Pelzacz ogrodowy	<i>Certhia brachydactyla</i>

Remiz	<i>Remiz pendulinus</i>
Zimorodek	<i>Alcedo atthis</i>
Dudek	<i>Upupa epops</i>
Krętogłów	<i>Jynx torquilla</i>
Dzięcioł zielonosiwy	<i>Picus canus</i>
Dzięcioł zielony	<i>Picus viridis</i>
Dzięcioł czarny	<i>Dryocopus martius</i>
Dzięcioł duży	<i>Dendrocopos major</i>
Dzięcioł średni	<i>Dendrocopos medius</i>
Dzięciołek	<i>Dendrocopos minor</i>
Lerka	<i>Lullula arborea</i>
Skowronek	<i>Alauda arvensis</i>
Brzegówka	<i>Riparia riparia</i>
Dymówka	<i>Hirundo rustica</i>
Oknówka	<i>Delichon urbica</i>
Świergotek drzewny	<i>Anthus trivialis</i>
Świergotek łąkowy	<i>Anthus pratensis</i>
Pliszka żółta	<i>Motacilla flava</i>
Pliszka siwa	<i>Motacilla alba</i>
Strzyżyk	<i>Troglodytes troglodytes</i>
Pokrzywnica	<i>Prunella modularis</i>
Rudzik	<i>Erithacus rubecula</i>
Słowik rdzawy	<i>Luscinia megarhynchos</i>
Kopciuszek	<i>Phoenicurus ochruros</i>
Pleszka	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>
Pokląskwa	<i>Saxicola rubetra</i>
Kłásawka	<i>Saxicola torquata</i>
Wilga	<i>Oriolus oriolus</i>
Gąsiorek	<i>Lanius collurio</i>
Srokosz	<i>Lanius excubitor</i>
Sójka	<i>Garrulus glandarius</i>
Sroka	<i>Pica pica</i>
Kawka	<i>Corvus monedula</i>
Gawron	<i>Corvus frugilegus</i>
Wrona	<i>Corvus cornix</i>
Kruk	<i>Corvus corax</i>
Szpak	<i>Sturnus vulgaris</i>
Wróbel	<i>Passer domesticus</i>
Mazurek	<i>Passer montanus</i>
Zięba	<i>Fringilla coelebs</i>
Kulczyk	<i>Serinus serinus</i>
Dzwoniec	<i>Carduelis chloris</i>
Szczygieł	<i>Carduelis carduelis</i>

Czyż	<i>Carduelis spinus</i>
Makolągwa	<i>Carduelis cannabina</i>
Krzyżodziób świerkowy	<i>Loxia curvirostra</i>
Dziwonia	<i>Carpodacus erythrinus</i>
Gil	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>
Grubodziób	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>
Trznadel	<i>Emberiza citrinella</i>
Ortolan	<i>Emberiza hortulana</i>
Potrzos	<i>Emberiza schoeniclus</i>
Potrzeszcz	<i>Miliaria calandra</i>
Ssaki bez nietoperzy	
Jeż zachodni	<i>Erinaceus europaeus</i>
Kret	<i>Talpa europaea</i>
Ryjówka aksamitna	<i>Sorex araneus</i>
Ryjówka malutka	<i>Sorex minutus</i>
Rzęsorek rzeczek	<i>Neomys fodiens</i>
Wiewiórka	<i>Sciurus vulgaris</i>
Wydra	<i>Lutra lutra</i>
Gronostaj	<i>Mustela erminea</i>
Łasica	<i>Mustela nivalis</i>

Nietoperze	
Podkowiec mały	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Mopek	<i>Barbastella barbastellus</i>
Mroczek pozłocisty	<i>Eptesicus nilsoni</i>
Mroczek późny	<i>Eptesicus serotinus</i>
Nocek wąsatek	<i>Myotis brandti</i>
Nocek rudy	<i>Myotis daubentonii</i>
Nocek duży	<i>Myotis myotis</i>
Nocek	<i>Myotis nattereri</i>
Borowiec wielki	<i>Nyctalus noctula</i>
Gacek brunatny	<i>Plecotus auritus</i>
Gacek szary	<i>Plecotus austriacus</i>
Ssaki – chronione częściowo	
Badylarka	<i>Micromys minutus</i>
Ssaki – rzadkie gatunki na terenie Śląska	
Borsuk	<i>Meles meles</i>
Tchórz zwyczajny	<i>Mustela putorius</i>

Załącznik nr 2 – wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków

Obiekt	Numer rejestru	Data rejestru
Nysa		
Stare Miasto w ramach średniowiecznego założenia	154 / 49 107 / 54	5.03.1949 28.05.1954
kościół par. p.w. św. Jakuba Starszego, pl. Katedralny, 1 poł. XV – XIX, po 1945	113 / 48 172 / 55	21.12.1948 28.09.1955
dzwonnica, przy kościele św. Jakuba	173 / 55	28.09.1955
zespół kościoła par. p.w. św. Jana Chrzciciela, ul. Księdza Ściegiennego: - kościół, 1770, - plebania, 1770, - szkoła parafialna, 1827	1926 / 67	31.10.1967
kościół fil. p.w. Zwiastowania NMP, pl. Kostrzewy / ul. Celna, 1372, XVIII, XIX	1925 / 67	31.10.1967
kościół cmentarny p.w. Świętego Krzyża, tzw. Jerozolimski, kaplica cmentarna pw. Św.krzyża ul. Mieczysława I, XVII	569 / 59	03.04.1959
kościół cmentarny p.w. św. Rocha, ul. Wojska Polskiego, 1637	1964 / 72	15.11.1972
kościół franciszkanów, ob. ewangelicki p.w. św. Barbary, ul. Rynek Garncarski, 1428, XVIII, 1810	937 / 64	03.06.1964
zespół klasztorny bożogrobców, ul. Bracka: - kościół p.w. ss. Piotra i Pawła, 1719 – 1727 - klasztor, ob. seminarium duchowne, 1708 – 1713; - zespół klasztorny dominikanów, ul. Głowackiego / Ujejskiego	922 / 64	30.05.1964
Kościół par. p.w. św. Dominika,	187 / 56	20.02.1956
kościół w zespole klasztornym oo. Werbistów, ob. parafialny pw. MB Bolesnej, ul. Rodziewiczówny 3, 1907	82/2009	6.02.2009
Zespół klasztoru dominikańskiego, ob. ZS III LO, ul. Ujejskiego 12, 2 poł. XVIII, 1830	2937 / 2000	22.02.2000
zespół klasztorny franciszkanów, Al. Wojska Polskiego 31, 1902 – 11: - kościół p.w. św. Elżbiety Turyngskiej; - klasztor; - kolegium; - piekarnia; - stolarnia; - rzeźnia – masarnia; - sala gimnastyczna; - cieplarnia; - ogrodzenie;	35 / 2004	10.12.2004
Kościół jezuitki p.w. Wniebowzięcia NMP, 1688 – 1692	174 / 55	28.09.1955
kolegium „Carolinum”, 1669 – 1686: - gimnazjum, 1722 – 1725; - brama, 1725	2004 / 73	26.11.1973
zespół klasztorny kapucynów, ul. Bramy Grodzkiej 5 (d. Grodzka), XVII – XIX: - kościół p.w. św. Franciszka z Asyżu, 1660; - klasztor, ob. dom księży emerytów, 2 poł. XVII, XVIII / XIX	22 / 50	20.02.1950
dom klasztorny, ul. Słowiańska 25/27 k. XIX	2250 / 90	29.12.1990
Planty miejskie, 2 poł. XIX	300 / 95	10.07.1995
park miejski, 1 poł. XIX, po 1920	298 / 95	30.01.1995
mury miejskie, XIV – XVI	969 / 65	28.01.1965
Baszta obronna, ul. Lompy	659 / 60	19.02.1960
wieżaWrocławska, ul. Wrocławska, XIV, XVI / XVII,	170 / 55	12.09.1955
wieża Ziębicka, ul. Bolesława Krzywoustego, 1350, XVI	171 / 55	12.09.1955
Bastion św. Jadwigi, ul. Piastowska, 1643, 1742 – 1758	31 / 2004	16.09.2004
Reduta Kapucyńska, ul. Szlak Chrobrego 8, 1741 – 1758	2107 / 84	20.12.1984
fort II „Regulicki” w zespole twierdzy Nysa,	6 / 2001	27.12.2001
fort wodny (Blokhauz), ul. Powstańców Śląskich (park miejski), 1741, 1745, 1878 – 1880,	30 / 2004	25.08.2004
Dom Wagi Miejskiej, ul. Sukiennicza 2, 1604, XIX, 1947 – 1948	938 / 64	03.06.1964
dom, ul. Armii Krajowej 19, pocz. XX	2169 / 87	23.06.1987
dom, ul. Armii Krajowej 21, 1905	2170 / 87	23.06.1987
dawny pałac biskupi, róg ul. Biskupiej i Jezuickiej 1608 – 1627, 1729, 1962	468 / 58	10.08.1958
dom, ul. Bracka 2, XVI / XVII, 1956	1356 / 66	25.04.1966
dom, ul. Bracka 4, XVI / XVII	1357 / 66	25.04.1966
dom, ul. Bracka 6, XVII, 1956	1358 / 66	25.04.1966

dom, ul. Bracka 8, XVII, 1956	1359 / 66	25.04.1966
dom, ul. Bracka 10, XVIII, 1956	1360 / 66	25.04.1966
dom, ul. Bracka 12, XVIII, 1956	1361 / 66	26.04.1966
dom, ul. Bracka 14, XVIII, 1956	1362 / 66	26.04.1966
dom, ul. Bracka 16, XVIII, 1956	1363 / 66	26.04.1966
kanonia, ul. Buczka 9, XVI, XVIII / XIX	967 / 65	28.01.1965
dom, ul. Celna 2, / Bracka 1	1353 / 66	25.04.1966
dom, ul. Celna 4, 1 poł. XVIII, 1956	1354 / 66	25.04.1966
dom, ul. Celna 6, 1 poł. XVIII, 1956	1355 / 66	25.04.1966
dom, ul. Chopina 16, k. XIX	2386/ 98	30.12.1998
dom, ul. Chopina 17, k. XIX	2387/ 98	30.12.1998
dom, ul. Chopina 18, k. XIX	2388/ 98	30.12.1998
dom, ul. Chopina 19, k. XIX	2395/ 99	23.12.1999
dom, ul. Chopina 20, k. XIX	2396/ 99	23.12.1999
dom, ul. Górna 10	2177 / 87	29.06.1987
„Dom Komendanta” (ruina), ul. Grodzka 19, XVII	474 / 58	15.10.1958
dom, ul. Grodzka 3, XVIII, XIX, 1965	734 / 64	16.03.1964
dom, ul. Grodzka 5, XVIII, XIX, 1965	735 / 64	16.03.1964
klasztor felicjanek dawniej dom sierot, , ul. Kupiecka 3, 1513, XVII, XIX,	1208 / 66	15.03.1966
dom, ul. Kilińskiego 1a	2273 / 91	11.06.1991
dom, ul. Kramarska 22 XVI, XVIII, po 1963	1188 / 66	10.03.1966
dom, ul. Kramarska 24 XVI, XVIII po 1963	1189 / 66	10.03.1966
zespół dawnego dworu biskupiego, ul. Lompy, XVII – XIX: - budynek główny z „Salą Przyjęć”, 1615, k. XVII, XIX - budynek gospodarczy, 1 poł. XIX; - dom mieszkalny, ob. administracyjny, 1 poł. XIX; - ruina młyna, XIV / XV, XIX	429 / 58	15.10.1958
dom, ul. Marcinkowskiego 1, 2 poł. XIX	2271 / 91	23.05.1991
wodociągowa wieża ciśnieniowa „Bismarcturm”	37/2005	16.03.2005
dom, Rynek 22	1348 / 66	25.04.1966
dom, Rynek 23	1349 / 66	25.04.1966
dom, Rynek 24	1350 / 66	25.04.1966
dom, Rynek 25	1351 / 66	25.04.1966
dom, Rynek 26	1352 / 66	25.04.1966
dom, Rynek 36, XVI	1186 / 66	29.03.1966
dom, Rynek 37, XVI	1187 / 66	10.03.1966
dom, Rynek 37a, XV/XVI	940 / 64	05.08.1964
dom, Rynek 38, XV/XVI, XIX	1094 / 65	06.08.1965
dom, Rynek 39, XV/XVI, XIX	1095 / 65	06.08.1965
Państwowa Szkoła Muzyczna dawne kolegium św. Anny, pl. Solny2, 1614, XIX, po 1945	491 / 58	15.10.1958
Budynek administracyjno - biurowy, ul. Szlak Chrobrego 33, XIX / XX,	2108 / 84	20.12.1984
dom, ul. Wąłowa 3 / 5, ob. Sąd Rejonowy 1 poł. XIX, 1958	1364 / 66	26.04.1966
dom, ul. Wojska Polskiego 62, ob. DPS „Caritas” pocz. XX	2112 / 85	09.07.1985
budynek słodowni z suszarniami, ul. Słowiańska 18	72/2008	27.08.2008
kamienica, ul. Tkacka 9	607/59	23.10.1959
kamienica, ul. Tkacka 13	606/59	23.10.1959
Kamienica, ul. Biskupa Jarosława 13, XVII	608/59	23.10.1959
wieża ciśnieniowa	16/2002	
Fort Prusy, ul. Obrońców Tobruku, 1743 – 1745 1771 – 1776, 1864 – 1867, 1872, 1888	90/2009	25.06.2009
Biała Nyska		
cmentarz parafialny, k. XIX: - kościół cmentarny p.w. św. Jana Ewangelisty, 1892; - ogrodzenie, k. XVI	264 / 90	31.07.1990
zespół zamkowy, XVI, XIX: ruina zamku	736 / 64	16.03.1964
zespół zamkowy, XVI, XIX: park	70 / 83	01.08.1983
Domaszkowice		
cmentarz parafialny	266 / 90	31.07.1990
kościół cmentarny par. p.w. św. Jerzego, XIV, XVII	397 / 58	01.07.1958
Głębinów		
kościół parafialny pw. św. Urbana	177/2011	17.11.2011
Goświnowice		
aleja kasztanowcowa (na cmentarzu parafialnym)	270 / 90	13.09.1990
Hajduki Nyskie		
kościół fil. p.w. św. Jerzego, ok. 1300	919/ 64	30.05.1964
Jędrzychów		
zagroda nr 18, 1 poł. XIX: dom, spichlerz, mur z bramą i furtką	1676 / 67	27.02.1967
Kępnica		
kościół par. p.w. Wniebowzięcia NMP, , XVIII, 1 poł. XIX	25 / 50	20.02.1950
Budynek nr 25(dom Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety), pocz. XX	2269 / 91	17.05.1991

Koperniki		
cmentarz parafialny, k. XIX, (kaplica nagrobki)	265 / 90	31.07.1990
kościół pw. św. Mikołaja wraz z otoczeniem i ogrodzeniem	159/2011	7.06.2011
Kubice		
kościół fil. p.w. Wniebowzięcia NMP, 1806, k. XIX	1112 / 66	05.02.1966
Lipowa		
kościół par. p.w. św. Katarzyny, 1587, 1729	24 / 50	20.02.1950
cmentarz parafialny	267 / 90	07.08.1990
dwór, obecnie dom nr 40, ok. 1800	1022 / 65	20.05.1965
Morów		
dwór, obecnie spichlerz, 1581, XIX	2008 / 74	02.09.1974
Niwnica		
kościół par. p.w. Podwyższenia Krzyża, XV, 1642, 1858	1113 / 66	05.02.1966
zbiiorowa mogiła ofiar hitlerowskich, na cmentarzu rzym.– kat.	276 / 90	02.10.1990
dwór sołtysi, obecnie dom nr 23, 1618, XIX	737 / 64	16.03.1964
dom nr 15, 1830	1696 / 66	27.09.1966
Przełęk		
kościół fil. p.w. św. Mikołaja, pocz. XVII, 1780, XIX	1118 / 66	09.02.1966
Radzikowice		
kościół par. p.w. św. Bartłomieja, XIV, 1679	927 / 64	02.06.1964
cmentarz i ogrodzenie z 2 bramkami	271 / 90	03.09.1990
dom nr 5, 1 poł. XIX	1703 / 66	27.09.1966
Rusocin		
kościół par. p.w. św. Klemensa, (XVII), 1897	38 / 2005	21.04.2005
Sękowice		
kaplica, ob. kościół filialny pw.Wniebowzięcia NMP	168/2011	23.09.2011
Siestrzechowice		
zespół pałacowy, k. XVI, XIX: pałac	177 / 55	05.10.1955
zespół pałacowy, k. XVI, XIX: park	86 / 83	01.10.1983
Wierzbicice		
kościół par. p.w. św. Mikołaja, poł. XIII, XVI, XVIII	930 / 64	02.06.1964
cmentarz przykościelny parafialny z murem	269 / 90	03.09.1990
plebania, XVIII/XIX i budynek gospodarczy (wozownia)	1712 / 66	28.09.1966
Złotogłowice		
kościół par. p.w. św. Katarzyny, XV-XVI, 1904	1126 / 66	08.02.1966
cmentarz par., 2 poł. XIX z brama i ogrodzeniem	273 / 90	06.10.1990
zagroda nr 6 i 7, poł. XIX; (2 domy i ogrodzenie z bramą)	1876 / 66	03.02.1967
dom nr 178	202/2013	22.02.2013

Załącznik nr 3 – wykaz zabytków nieruchomości

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
1.	Biała Nyska	brama zamkowa	ul. Nyska	
2.	Biała Nyska	kościół parafialny pw. św. Jana Ewangelisty	ul. Nyska	
3.	Biała Nyska	mur przykościelny	ul. Nyska	
4.	Biała Nyska	park krajobrazowy	ul. Nyska	
5.	Domaszkowice	kościół pw. św. Jerzego		
6.	Domaszkowice	ogrodzenie kościoła		
7.	Domaszkowice	kapliczka		
8.	Domaszkowice	kapliczka	przy domu nr 37	
9.	Domaszkowice	kapliczka	przy domu nr 30	
10.	Domaszkowice	kaplica pw. św. Anny	w lesie ok. 1 km od wsi	
11.	Domaszkowice	spichlerz – oficyna mieszkalna	25	
12.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	30	
13.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	37	
14.	Domaszkowice	remiza		
15.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	47	
16.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	40	
17.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	41	
18.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	43	
19.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	50	
20.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	115	
21.	Domaszkowice	budynek mieszkalny	117	
22.	Głębinów	kościół pw. św. Urbana		
23.	Goświnowice	willa	ul. Kolejowa 1	
24.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Nyska 19	
25.	Goświnowice	kapliczka	ul. Nyska 23	
26.	Goświnowice	budynek warsztatu kamieniarskiego	ul. Nyska 28	
27.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Nyska 36	
28.	Goświnowice	kościół parafialny pw. Nawiedzenia NMP	ul. Nyska	
29.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Polna 1	
30.	Goświnowice	słodownia w zespole browaru	ul. Polna 2	
31.	Goświnowice	warsztat w zespole browaru	ul. Polna 2	
32.	Goświnowice	wieża ciśnień w zespole browaru	ul. Polna 2	
33.	Goświnowice	dawna kuźnia	ul. Polna 2	
34.	Goświnowice	stodoła	ul. Polna 3	
35.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Polna 4	
36.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Radzikowicka 1	
37.	Goświnowice	kołownia w dawnym zespole dworskim	ul. Radzikowicka 1A	
38.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Radzikowicka 8	
39.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Radzikowicka 13	
40.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Radzikowicka 15	
41.	Goświnowice	budynek Sali tanecznej	ul. Szkolna 1	

42.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 2	
43.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 3	
44.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 5	
45.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 7	
46.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 9	
47.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 11	
48.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 17	
49.	Goświnowice	budynek mieszkalny	ul. Szkolna 28	
50.	Goświnowice	aleja kasztanowcowa na cmentarzu		
51.	Goświnowice	kaplica na cmentarzu		
52.	Hajduki Nyskie	kościół pw. św. Jerzego		
53.	Hanuszów	budynek mieszkalny	6	
54.	Hanuszów	kaplica - dzwonnica	w centrum wsi	
55.	Jędrzychów	układ ruralistyczny wsi		
56.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Chełmońskiego 38	
57.	Jędrzychów	szkoła	ul. Wiśniowa 2	
58.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	38	
59.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Polna 2	
60.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Polna 8	
61.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Wiejska 29	
62.	Jędrzychów	dom z oborą	ul. Wiejska 45	
63.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Wiejska 7	
64.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Polna 20	
65.	Jędrzychów	budynek mieszkalny	ul. Polna 30	
66.	Jędrzychów	kościół filialny pw. MB Wiernej i św. Rocha	centrum wsi	
67.	Kępnica	kościół pw. Wniebowzięcia NMP		
68.	Kępnica	budynek mieszkalny	24	
69.	Kępnica	budynek mieszkalny	25	
70.	Kępnica	kapliczka	przy domu nr 43	
71.	Konradowa	kaplica pw. św. Konrada		
72.	Koperniki	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	w centrum wsi	
73.	Kubice	kościół pw. Wniebowzięcia NMP		
74.	Kubice	kapliczka	przy domu nr 7	
75.	Kubice	budynek mieszkalny	54	
76.	Kubice	dworzec PKP		
77.	Lipowa	kościół p. w. św. Katarzyny		
78.	Lipowa	plebania	przy kościele	
79.	Lipowa	dworek	40	
80.	Lipowa	kapliczka	przy domu nr 41	
81.	Lipowa	kapliczka	przy domu nr 43	
82.	Lipowa	kapliczka	przy domu nr 47	
83.	Lipowa	kapliczka	na wzgórzu za kościołem	
84.	Morów	kaplica - dzwonnica	w centrum wsi	
85.	Morów	kamienica	obok kaplicy - dzwonnicy	

86.	Morów	zamek – dwór obronny	w centrum wsi	
87.	Niwnica	kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego		
88.	Niwnica	dzwonnica	przy kościele	
89.	Niwnica	plebania	przy kościele	
90.	Niwnica	sztuczna grotta	przy kościele	
91.	Niwnica	dom z zabudowaniami gospodarczymi	7	
92.	Niwnica	budynek mieszkalny	15	
93.	Niwnica	kapliczka	przy domu nr 15	
94.	Niwnica	budynek mieszkalny	18	
95.	Niwnica	spichlerz i brama w zagrodzie	przy domu nr 21	
96.	Niwnica	kapliczka	przy domu nr 22	
97.	Niwnica	dwór sołtysi	23	
98.	Niwnica	oficyna przy dworze sołtysa	przy domu nr 23	
99.	Niwnica	kapliczka	przy domu nr 32	
100.	Niwnica	kapliczka	przy domu nr 35	
101.	Niwnica	budynek mieszkalny	35	
102.	Niwnica	budynek mieszkalny	37	
103.	Niwnica	budynek mieszkalny	92	
104.	Niwnica	spichlerz i obora w zagrodzie	92	
105.	Niwnica	budynek mieszkalny	94	
106.	Niwnica	budynek mieszkalny	95	
107.	Niwnica	budynek sali tanecznej	przy domu nr 112	
108.	Niwnica	kapliczka	przy domu nr 114	
109.	Nysa	budynki mieszkalne	ul. 22 Stycznia 5-6-7-8	
110.	Nysa	młyn	ul. 3 Maja 34	
111.	Nysa	budynek mieszkalny w zespole dawnego młyna	ul. 3 Maja 34	
112.	Nysa	stajnia ob. dom w zespole dawnego młyna	ul. 3 Maja 34	
113.	Nysa	stodoła w zespole dawnego młyna	ul. 3 Maja 34	
114.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Armii Krajowej 1	
115.	Nysa	Komenda Rejonowa Policji	ul. Armii Krajowej 11	
116.	Nysa	Komenda Rejonowa Policji	ul. Armii Krajowej 13	
117.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Armii Krajowej 15	
118.	Nysa	kasyno policyjne, ob. budynek PWSZ	ul. Armii Krajowej 19	
119.	Nysa	budynek mieszkalny, ob. budynek PWSZ	ul. Armii Krajowej 21	
120.	Nysa	elektrownia wodna	ul. Armii Krajowej 27	
121.	Nysa	Rotunda Parkowa, ob. sklep	ul. Asnyka	
122.	Nysa	budynek mieszkalny, ob. lokal usługowy	ul. Baligrodzka 2	
123.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Baligrodzka 40	
124.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Batalionów Chłopskich 1	
125.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Batalionów Chłopskich 2	
126.	Nysa	budynek administracyjny w zespole rzeźni	ul. Bema 1	
127.	Nysa	hala produkcyjna w zespole rzeźni	ul. Bema 1	
128.	Nysa	kotłownia w zespole rzeźni	ul. Bema 1	
129.	Nysa	pałac biskupi	ul. Bpa Jarosława	

130.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 1/3	
131.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 2	
132.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 4	
133.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 5	
134.	Nysa	szkoła podstawowa nr 1	ul. Bohaterów Warszawy 7	
135.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 10/12	
136.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 13	
137.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 15	
138.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 16	
139.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 17	
140.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 18	
141.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 19	
142.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 21	
143.	Nysa	szpital miejski	ul. Bohaterów Warszawy 23	
144.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 25	
145.	Nysa	Urząd Stanu Cywilnego	ul. Bohaterów Warszawy 27	
146.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 29	
147.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 30	
148.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 31	
149.	Nysa	Prokuratura Rejonowa	ul. Bohaterów Warszawy 32	
150.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bohaterów Warszawy 46	
151.	Nysa	budynek mieszkalny ob. przedszkole nr 1	ul. Bohaterów Warszawy 48	
152.	Nysa	Wieża bramna Ziębicka	ul. Bolesława Krzywoustego	
153.	Nysa	poczta	ul. Bolesława Krzywoustego 26	
154.	Nysa	budynek mieszkalny, ob. Urząd Skarbowy	ul. Bolesława Krzywoustego 23	
155.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bolesława Krzywoustego 25	
156.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bolesława Krzywoustego 27	
157.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bolesława Krzywoustego 28	
158.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Bolesława Krzywoustego 29	
159.	Nysa	dawna wartownia	ul. Bolesława Śmiałego 10	
160.	Nysa	obwarowania kolejowe	ul. Bolesława Śmiałego	
161.	Nysa	kościół bożogrobców, ob. pw. św. Piotra i Pawła	ul. Bracka	
162.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 2	
163.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 4	
164.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 6	
165.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 8	
166.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 10	
167.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 12	
168.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 14	
169.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 16	
170.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Bracka 18	
171.	Nysa	kościół pokapucyński pw. św. Franciszka z Asyżu	ul. Bramy Grodkowskiej 5	
172.	Nysa	ogrodzenie z bramą kościoła pokapucyńskiego	ul. Bramy Grodkowskiej 5	
173.	Nysa	klasztor pokapucyński	ul. Bramy Grodkowskiej 5	

174.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Brodzińskiego 8	
175.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Brodzińskiego 10	
176.	Nysa	kościół filialny pw. Zwiastowania NMP	ul. Celna	
177.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Celna 2	
178.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Celna 4	
179.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Celna 6	
180.	Nysa	mury obronne	ul. Chodowieckiego	
181.	Nysa	fragment kurtyny bastionu św. Jakuba (nr 2)	ul. Chodowieckiego	
182.	Nysa	dawny magazyn koszarowy	ul. Chodowieckiego 1	
183.	Nysa	kościół filialny pw. św. Barbary, ob. ewangelicki	ul. Chodowieckiego 2	
184.	Nysa	sala sportowa	ul. Chopina 4	
185.	Nysa	budynek komendy Straży Pożarnej	ul. Chopina 5	
186.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 10	
187.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 11	
188.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 12	
189.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 13	
190.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 15	
191.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 16	
192.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 17	
193.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 18	
194.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 19	
195.	Nysa	kamienica mieszkalna	ul. Chopina 20	
196.	Nysa	liceum św. Jadwigi ob. Zespół Szkół Budowlanych	ul. Chopina 23-24	
197.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Dąbrowskiego 2	
198.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Dąbrowskiego 4	
199.	Nysa	kamienica z lokalami mieszkalnymi	ul. Dąbrowskiego 6	
200.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Długosza 7	
201.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Eichendorffa 10	
202.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Gierczak 1	
203.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Gierczak 3	
204.	Nysa	fragment murów obronnych	ul. Gierczak	
205.	Nysa	willa	ul. Fałata 2	
206.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Grodkowska 1	
207.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Grodkowska 15	
208.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Grodkowska 17	
209.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Grodzka 1	
210.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Grodzka 3/5	
211.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Grodzka 7	
212.	Nysa	dwór biskupi	ul. Grodzka 2	
213.	Nysa	sala audiencyjna	ul. Grodzka 2	
214.	Nysa	komendantura ob. Ognisko Plastyczne – rektorat PWSZ	ul. Grodzka 19	
215.	Nysa	fragmenty murów obronnych	ul. Grodzka	
216.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kaczkowskiego 12	

217.	Nysa	stodoła	ul. Kaczkowskiego 16	
218.	Nysa	stodoła	ul. Kaczkowskiego 18	
219.	Nysa	stodoła	ul. Kaczkowskiego 22	
220.	Nysa	kamienica	ul. Kadłubka 1	
221.	Nysa	kanonia	ul. Kądziołki 9	
222.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kilińskiego 1	
223.	Nysa	kamienica	ul. Kolejowa	
224.	Nysa	lokomotywnia hala I	ul. Kolejowa	
225.	Nysa	lokomotywnia hala II	ul. Kolejowa	
226.	Nysa	lokomotywnia hala III	ul. Kolejowa	
227.	Nysa	dawny Dom Sióstr de Notre Dame	ul. Kościuszki	
228.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki	
229.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki	
230.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki	
231.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki	
232.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Kościuszki	
233.	Nysa	fort Prusy	ul. Kościuszki	
234.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Krakowska 1	
235.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Krakowska 3	
236.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Kramarska 22	
237.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Kramarska 24	
238.	Nysa	pałac	ul. Krasińskiego 14	
239.	Nysa	oficyna biurowa w zespole dworskim	ul. Krasińskiego 14	
240.	Nysa	oficyna mieszkalna w zespole dworskim	ul. Krasińskiego 14	
241.	Nysa	park w zespole dworskim	ul. Krasińskiego 14	
242.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Krawiecka 7	
243.	Nysa	kaplica św. Anny później klasztor sióstr felicjanek	ul. Kupiecka 3	
244.	Nysa	dawny budynek z wodomierzami	ul. Lelewela 7	
245.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Ligonja 2	
246.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Ligonja 3	
247.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Ligonja 4	
248.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Ligonja 7	
249.	Nysa	baszta wschodnia przy dworze biskupim	Aleja Lompy	
250.	Nysa	oficyna ob. magazyn w zespole dworu biskupiego	Aleja Lompy	
251.	Nysa	pozostałości bastei przy baszcie dawnego kolegium jezuickiego	Aleja Lompy	
252.	Nysa	baszta południowa przy dworze biskupim	Aleja Lompy	
253.	Nysa	dom ob. biurowiec w zespole dworu biskupiego	Aleja Lompy	
254.	Nysa	budynek mieszkalny – szkoła podstawowa	ul. Łąkowa 2	
255.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Łukasiewskiego 2-4-6	
256.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Marcinkowskiego 1	
257.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Marcinkowskiego 3	
258.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Marcinkowskiego 5	
259.	Nysa	dom Metalowca	ul. Marcinkowskiego 6	

260.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Marcinkowskiego 7	
261.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 1A ,1B ,1C	
262.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 2	
263.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 4	
264.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 5,7	
265.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 6,8	
266.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 9	
267.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 11	
268.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 12	
269.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 13,15,17	
270.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 14	
271.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 16	
272.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 18	
273.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 19,21	
274.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 20	
275.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 22	
276.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 24	
277.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 25,27,29,31	
278.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Mariacka 26,28,30,32	
279.	Nysa	dom z pawilonem handlowym tzw. Okrągłak	ul. Mariacka 33	
280.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 35	
281.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 37	
282.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Mariacka 39	
283.	Nysa	Dom Grabarza ob. budynek mieszkalny	ul. Mieczysława 2	
284.	Nysa	kościół pw. św. Krzyża tzw. Jerozolimski	ul. Mieczysława 1	
285.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 2	
286.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 3	
287.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 4	
288.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 5	
289.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 6	
290.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 7	
291.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 8	
292.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 9	
293.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Moniuszki 10	
294.	Nysa	budynki produkcyjne młyna	ul. Mostowa 1	
295.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Nowowiejska 51	
296.	Nysa	wieża wodna	ul. Obrońców Tobruku	
297.	Nysa	dawne kasyno oficerskie	ul. Obrońców Tobruku	
298.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Ogrodowa 2	
299.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Ogrodowa 3	
300.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Oświęcimska 3	
301.	Nysa	fort Blokhauz	park miejski	
302.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Parkowa 4	
303.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Parkowa 3	

304.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 1/3	
305.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 2	
306.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 4	
307.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 5/5	
308.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 6	
309.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 8	
310.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 10	
311.	Nysa	willa	ul. Partyzantów 12	
312.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 27	
313.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 32	
314.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 37	
315.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 38	
316.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 41	
317.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 44	
318.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 46	
319.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 47	
320.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 48	
321.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 50	
322.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piłsudskiego 51	
323.	Nysa	budynek mieszkalny - oficyna	ul. Piłsudskiego 51	
324.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Pionierów 1	
325.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Pionierów 3	
326.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Piastowska 2	
327.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Piastowska 4	
328.	Nysa	bastion św. Jadwigi	ul. Piastowska	
329.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Piastowska 31	
330.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Piastowska 41	
331.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Piastowska 43	
332.	Nysa	dawny szpital garnizonowy	Plac Eichendorffa 1	
333.	Nysa	kościół parafialny pw. św. Jakuba i Agnieszki		
334.	Nysa	dzwonnica kościoła pw. św. Jakuba i Agnieszki		
335.	Nysa	kaplica zmarłych		
336.	Nysa	dawny Dom Dzwonnika	Plac Katedralny 7	
337.	Nysa	internat gimnazjum Carolinum	Plac Katedralny 6	
338.	Nysa	budynek mieszkalny	Plac Staromiejski 1-2	
339.	Nysa	budynek mieszkalny	Plac Staromiejski 3	
340.	Nysa	budynek mieszkalny	Plac Staromiejski 4-5	
341.	Nysa	budynek mieszkalny	Plac Staromiejski 6	
342.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Poniatowskiego 3	
343.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Poniatowskiego 9	
344.	Nysa	hala	ul. Poniatowskiego 13	
345.	Nysa	park miejski	ul. Powstańców	
346.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Poznańska 6	
347.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Poznańska 5	

348.	Nysa	kamienica	ul. Prudnicka 1	
349.	Nysa	kamienica	ul. Prudnicka 10	
350.	Nysa	kamienica	ul. Prudnicka 3	
351.	Nysa	kamienica	ul. Prudnicka 5	
352.	Nysa	kamienica	ul. Prudnicka 8	
353.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Prusa 3	
354.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Pułaskiego 13	
355.	Nysa	kościół parafialny pw. MB Bolesnej	ul. Rodziewiczówny	
356.	Nysa	fortyfikacje górne – obwałowania radoszyńskie	dzielnica Radoszyn	
357.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 22	
358.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 23	
359.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 24	
360.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 25	
361.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 26	
362.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 38	
363.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 39	
364.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 37	
365.	Nysa	kamienica mieszczańska	Rynek 36	
366.	Nysa	kościół pojezuicki	Rynek Solny	
367.	Nysa	seminarium św. Anny	Rynek Solny 4	
368.	Nysa	seminarium św. Anny – skrzydło zachodnie	Rynek Solny 4	
369.	Nysa	jaz elektrowni wodnej	na Nysie Kłodzkiej	
370.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Grzegorza z Sanoka 1-3	
371.	Nysa	willa	ul. Sienkiewicza 3	
372.	Nysa	willa	ul. Sienkiewicza 5	
373.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 9	
374.	Nysa	willa	ul. Sienkiewicza 14	
375.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 18-20-22-24	
376.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Sienkiewicza 30-32	
377.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Skłodowskiej 1	
378.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Skłodowskiej 2	
379.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowackiego 8	
380.	Nysa	willa	ul. Słowackiego 12	
381.	Nysa	budynek mieszkalny, dawny magazyn forteczny	ul. Słowiańska 3	
382.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 4	
383.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 9	
384.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 10	
385.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 12	
386.	Nysa	słodownia	ul. Słowiańska 13	
387.	Nysa	Dom Zgromadzenia Sióstr św. Elżbiety	ul. Słowiańska 16	
388.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 19	
389.	Nysa	szkoła Sióstr Elżbietanek	ul. Słowiańska 25	
390.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 31	
391.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 44	

392.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Słowiańska 47	
393.	Nysa	klasztor – dom Zgromadzenia Sióstr Św. Elżbiety	ul. Sobieskiego 7	
394.	Nysa	kolegium jezuickie	ul. Sobieskiego	
395.	Nysa	gimnazjum jezuickie	ul. Sobieskiego	
396.	Nysa	brama przy byłym zespole klasztornym jezuitów	ul. Sobieskiego	
397.	Nysa	zespół fortyfikacji „Fort Dolny” - Fort III	ul. Staszica	
398.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Strzelców Bytomskich 6	
399.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Sucharskiego 4	
400.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Sucharskiego 6	
401.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Sucharskiego 8	
402.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Sucharskiego 10, 12	
403.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Sucharskiego 14	
404.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Sucharskiego 11	
405.	Nysa	Dom Wagi Miejskiej	ul. Sukiennicza 2	
406.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Szlak Chrobrego 6	
407.	Nysa	Reduta Kapucyńska	ul. Szlak Chrobrego 8	
408.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Szlak Chrobrego 10	
409.	Nysa	dawny arsenał	ul. Szlak Chrobrego 12	
410.	Nysa	kościół pw. św. Jana Chrzciciela	ul. Ściegiennego	
411.	Nysa	budynek mieszkalny – dawna szkoła parafialna	ul. Ściegiennego 3	
412.	Nysa	plebania	ul. Ściegiennego 5	
413.	Nysa	kamienica	ul. św. Piotra 1	
414.	Nysa	dawny klasztor bożogrobców	ul. św. Piotra	
415.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Świętojańska 4	
416.	Nysa	Dom Pomocy Społecznej	ul. Świętojańska 6	
417.	Nysa	Dom Pomocy Społecznej	ul. Świętojańska 6	
418.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Świętojańska 8	
419.	Nysa	pozostałości stonicy	ul. Toruńska	
420.	Nysa	Reduta Jerozolimska	ul. Ujejskiego	
421.	Nysa	klasztor poddominikański – Collegium Medicum PWSZ	ul. Ujejskiego 12	
422.	Nysa	kościół poddominikański pw. św. Dominika	ul. Ujejskiego	
423.	Nysa	kamienica mieszczańska	ul. Wałowa	
424.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 8	
425.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 12	
426.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 14, 14a, 14b	
427.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 20	
428.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 22, 24	
429.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 23	
430.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 25	
431.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 27	
432.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 29	
433.	Nysa	kapliczka św. Rocha	Aleja Wojska Polskiego	

434.	Nysa	zespół klasztorny oo. franciszkanów	Aleja Wojska Polskiego 31	
435.	Nysa	kościół pw. św. Elżbiety Turynskiej	Aleja Wojska Polskiego 31	
436.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 32	
437.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 34	
438.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 35	
439.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 36	
440.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 37	
441.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 39	
442.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 41	
443.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 45	
444.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 49	
445.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 51	
446.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 55	
447.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 62	
448.	Nysa	Dom Zgromadzenia Sióstr Marii Niepokalanej	Aleja Wojska Polskiego 79	
449.	Nysa	oficina mieszkalna w zespole klasztornym Zgromadzenia Sióstr Maryi Niepokalanej	Aleja Wojska Polskiego 79	
450.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 83	
451.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 85	
452.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 87	
453.	Nysa	budynek mieszkalny	Aleja Wojska Polskiego 105	
454.	Nysa	kościół cmentarny pw. św. Rocha	Aleja Wojska Polskiego	
455.	Nysa	kaplica cmentarna - ewangelicka	Aleja Wojska Polskiego	
456.	Nysa	wieża bramna Wrocławska	ul. Wrocławska	
457.	Nysa	Reduta Kardynalska	ul. Wyspiańskiego	
458.	Nysa	przyczółki śluzy fortecznej nr 1	ul. Wyspiańskiego	
459.	Nysa	budynek mieszkalny – hotel Willa Navigator	ul. Wyspiańskiego 11	
460.	Nysa	budynek gospodarczy – lokale usługowe	ul. Wyspiańskiego 27	
461.	Nysa	budynek mieszkalny – ob. lokal usługowy	ul. Wyspiańskiego 7	
462.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 1	
463.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 3	
464.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 5	
465.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 7	
466.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 9	
467.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 10	
468.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 11	
469.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 13	
470.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Zjednoczenia 15	
471.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 1	
472.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 3	
473.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 6	
474.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 9A, 11	
475.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 10, 12, 14, 16, 18	
476.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 15, 17	

477.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36	
478.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 23	
479.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 25	
480.	Nysa	budynek mieszkalny	ul. Żwirki i Wigury 46+60	
481.	Nysa	budynek wagi wozowej PKP	obręb śródmieście (dz. nr 70/44 AM 222)	
482.	Nysa	fort I		
483.	Nysa	fort II Regulicki		
484.	Nysa	fort Bombardierów		
485.	Nysa	schron prochownia fortu Bombardierów		
486.	Nysa	reduta Królicza (Kutnowska)		
487.	Nysa	wysoka bateria		
488.	Nysa	obwałowania wysokie		
489.	Nysa	wschodnia Brama Wojenna Obwałowań Wysokich		
490.	Nysa	obwałowania wysokie -Typowe Blokhauzy Placów Broni		
491.	Nysa	schron Główny Bastionu IX Obwałowań Kolejowych		
492.	Nysa	schron Remizowy Fortu II -Typ 1		
493.	Nysa	schron Remizowy Fortu II -Typ 2		
494.	Nysa	fort Blokhauz -Schron Remizowy Trawersu Nr 1		
495.	Nysa	fort Blokhauz -Schron Remizowy Trawersu Nr 2		
496.	Przełęk	bramka w murze przykościelnym		
497.	Przełęk	kościół filialny pw. św. Mikołaja		
498.	Przełęk	budynek mieszkalny przy młynie	46	
499.	Przełęk	młyn	46	
500.	Radzikowice	kapliczka	przy domu nr 46	
501.	Radzikowice	kapliczka	przy domu nr 66	
502.	Radzikowice	kapliczka	przy domu nr 36	
503.	Radzikowice	kapliczka	przy domu nr 10	
504.	Radzikowice	kapliczka	przy domu nr 16	
505.	Radzikowice	kościół parafialny pw. św. Bartłomieja	72	
506.	Regulice	dwór – budynek mieszkalny	36	
507.	Regulice	kaplica - dzwonnica		
508.	Rusocin	kościół parafialny pw. św. Klemensa		
509.	Rusocin	kapliczka	naprzeciw plebanii	
510.	Rusocin	szkoła podstawowa	64	
511.	Sękowice	układ ruralistyczny wsi		
512.	Sękowice	kaplica		
513.	Sięstrzechowice	budynek mieszkalny przy młynie	26	
514.	Sięstrzechowice	młyn	26	
515.	Sięstrzechowice	pałac	przy domu nr 26	
516.	Sięstrzechowice	park krajobrazowy	przy pałacu	
517.	Sięstrzechowice	pozostałości fortyfikacji i fos	przy pałacu	
518.	Wierzbięcice	kościół parafialny pw. św. Mikołaja		

519.	Wierzbiewice	plebania	przy kościele	
520.	Wierzbiewice	budynek gospodarczy - wozownia	przy kościele	
521.	Wyszków Śląski	kaplica pw. św. Jerzego		
522.	Wyszków Śląski	spichlerz	przy domu nr 10	
523.	Wyszków Śląski	spichlerz	przy domu nr 13	
524.	Wyszków Śląski	spichlerz - budynek gospodarczy	przy domu nr 29	
525.	Złotogłowie	układ ruralistyczny wsi		
526.	Złotogłowie	kościół parafialny pw. św. Katarzyny		
527.	Złotogłowie	brama wejściowa przy kościele		
528.	Złotogłowie	cmentarz parafialny		
529.	Złotogłowie	kapliczka	18	
530.	Złotogłowie	kapliczka	192	
531.	Złotogłowie	kapliczka	185	
532.	Złotogłowie	kapliczka	174	
533.	Złotogłowie	kapliczka	162	
534.	Złotogłowie	kapliczka	90	
535.	Złotogłowie	kapliczka	84	
536.	Złotogłowie	kapliczka	98	
537.	Złotogłowie	szkoła	169	
538.	Złotogłowie	budynki gospodarcze w zespole szkoły	169	
539.	Złotogłowie	gospoda – restauracja ob. sklep	71	
540.	Złotogłowie	piekarnia	72	
541.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	53	
542.	Złotogłowie	dwór – dom mieszkalny	53	
543.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	174	
544.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	1	
545.	Złotogłowie	zagroda	6/7	
546.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	212	
547.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	210	
548.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	14	
549.	Złotogłowie	zagroda	206/207	
550.	Złotogłowie	zagroda	205	
551.	Złotogłowie	zagroda	19	
552.	Złotogłowie	zagroda	21/20	
553.	Złotogłowie	zagroda	192	
554.	Złotogłowie	zagroda	70/69	
555.	Złotogłowie	zagroda	168/167	
556.	Złotogłowie	zagroda	108/109	
557.	Złotogłowie	zagroda	131	
558.	Złotogłowie	brama przy zagrodzie	183/184	
559.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	45	
560.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	51	
561.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	57	
562.	Złotogłowie	budynek mieszkalny	178	

563.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	58	
564.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	59	
565.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	176	
566.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	62	
567.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	175	
568.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	174	
569.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	65	
570.	Złotogłowice	sklep ob. budynek mieszkalny	172	
571.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	166	
572.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	165	
573.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	163	
574.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	160	
575.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	156	
576.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	150	
577.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	73	
578.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	77	
579.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	80	
580.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	84	
581.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	94	
582.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	108	
583.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	134	
584.	Złotogłowice	budynek mieszkalny ob. Kółko Rolnicze	132	
585.	Złotogłowice	budynek mieszkalny	112	
586.	Złotogłowice	stodoła	73	
587.	Złotogłowice	stodoła i stajnia	108	
588.	Złotogłowice	stodoła (ruina) i stajnia	131	
589.	Złotogłowice	stodoła	160	
590.	Złotogłowice	stodoła	161	
591.	Złotogłowice	stodoła	174	
592.	Złotogłowice	stodoła	191	
593.	Złotogłowice	stodoła	22	
594.	Złotogłowice	stodoła	215	
595.	Złotogłowice	spichlerz	168/167	
596.	Złotogłowice	spichlerz	149	
597.	Złotogłowice	spichlerz	70/69	
598.	Złotogłowice	piwniczka	42	
599.	Złotogłowice	mostek z cegły	134	
Aktualizacja ewidencji gminnej				
1.	Biała Nyska	cmentarz parafialny		
2.	Domaszkwice	cmentarz parafialny		
3.	Lipowa	cmentarz parafialny		
4.	Koperniki	cmentarz parafialny		
5.	Niwnica	mogiła zbiorowa ofiar hitlerowskich na cmentarzu rzymsko - katolickim		
6.	Nysa	dom – kamienica czynszowa	ul. Armii Krajowej 17	

7.	Nysa	kamienica	ul. Biskupa Jarosława 13	
8.	Nysa	zespoł rzeźni – budynek administracyjny	ul. Gen. J. Bema 1	
9.	Nysa	zespoł rzeźni – hala produkcyjna	ul. Gen. J. Bema 1	
10.	Nysa	planty miejskie	ul. Bema / ul. Drzymały	
11.	Nysa	dom	ul. Górna 10	
12.	Nysa	szkoła	ul. E.Gierczak 2	
13.	Nysa	budynek biurowy – Urząd Miasta	ul. Kolejowa 15	
14.	Nysa	dom	ul. Ligonia 8	
15.	Nysa	koszary obecnie gimnazjum nr 3	ul. Kościuszki 10	
16.	Nysa	dom	ul. Moniuszki 11 / ul. Orkana 2	
17.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 9	
18.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 11	
19.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 13	
20.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 14	
21.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 15	
22.	Nysa	pawilon	ul. Prudnicka 19	
23.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 20	
24.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 22	
25.	Nysa	dom	ul. Prudnicka 24	
26.	Nysa	dom	Plac Staromiejski 2	
27.	Nysa	dom	Plac Staromiejski 7	
28.	Nysa	dom	Plac Staromiejski 8	
29.	Nysa	dom	Plac Staromiejski 9	
30.	Nysa	Fort Prusy	ul. Obrońców Tobruku	
31.	Nysa	budynek słodowni z suszarniami	ul. Słowiańska 18	
32.	Nysa	kamienica	ul. Tkacka 9	
33.	Nysa	kamienica	Ul. Tkacka 13	
34.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 2	
35.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 4	
36.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 6	
37.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 8	
38.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 12	
39.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 14	
40.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 16	
41.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 18	
42.	Nysa	dom	ul. Wita Stwosza 20	
43.	Nysa	dom	ul. 22 Stycznia 5	
44.	Nysa	dom	ul. 22 Stycznia 8	
45.	Nysa	dom	ul. S. Wyspiańskiego 3	
46.	Nysa	dom	ul. Zjednoczenia 2	
47.	Nysa	dom	ul. Zjednoczenia 4	
48.	Nysa	dom	ul. Zjednoczenia 6	
49.	Nysa	dom	ul. Zjednoczenia 8	
50.	Nysa	dom	ul. Zjednoczenia 29	

51.	Nysa	Kościół par. p.w. św. Dominika		
52.	Nysa	fort II „Regulicki” w zespole twierdzy Nysa		
53.	Nysa	Stare Miasto w ramach średniowiecznego założenia		
54.	Nysa	Wieża ciśnień		
55.	Złotogłowice	kapliczka w centrum wsi, przy domu nr 84		
56.	Złotogłowice	kapliczka we wschodniej części wsi, przy ogrodzie zagrody nr 90		
57.	Złotogłowice	kapliczka we wschodniej części wsi, przy ogrodzie zagrody nr 98		
58.	Złotogłowice	kapliczka w centrum wsi, przy zagrodzie nr 162		
59.	Złotogłowice	dom	1	
60.	Złotogłowice	zagroda	6-7	
61.	Złotogłowice	dom	14	
62.	Złotogłowice	zagroda	19	
63.	Złotogłowice	zagroda	21-22	
64.	Złotogłowice	stodoła	22	
65.	Złotogłowice	piwniczka	42	
66.	Złotogłowice	dom	45	
67.	Złotogłowice	dom	51	
68.	Złotogłowice	dom	53	
69.	Złotogłowice	dom	57	
70.	Złotogłowice	dom	58	
71.	Złotogłowice	dom	59	
72.	Złotogłowice	dom	62	
73.	Złotogłowice	dom	65	
74.	Złotogłowice	zagroda	69-70	
75.	Złotogłowice	spichlerz w zagrodzie	69-70	
76.	Złotogłowice	Gospoda, restauracja, obecnie sklep	71	
77.	Złotogłowice	piekarnia	72	
78.	Złotogłowice	dom	73	
79.	Złotogłowice	stodoła w zagrodzie	73	
80.	Złotogłowice	dom	77	
81.	Złotogłowice	dom	80	
82.	Złotogłowice	dom	84	
83.	Złotogłowice	dom	94	
84.	Złotogłowice	zagroda	108 - 109	
85.	Złotogłowice	dom	108	
86.	Złotogłowice	stodoła i stajnia	108	
87.	Złotogłowice	dom	112	
88.	Złotogłowice	zagroda	131	
89.	Złotogłowice	stodoła i stajnia w zagrodzie	131	
90.	Złotogłowice	dom obenie kółko rolnicze	132	
91.	Złotogłowice	dom	134	
92.	Złotogłowice	spichlerz w zagrodzie	149	
93.	Złotogłowice	dom	150	
94.	Złotogłowice	dom	156	

95.	Złotogłowice	dom	160	
96.	Złotogłowice	stodoła w zagrodzie	160	
97.	Złotogłowice	stodoła w zagrodzie	161	
98.	Złotogłowice	dom	163	
99.	Złotogłowice	dom	165	
100.	Złotogłowice	dom	166	
101.	Złotogłowice	zagroda	167 -168	
102.	Złotogłowice	spichlerz w zagrodzie	167 -168	
103.	Złotogłowice	szkoła podstawowa	169	
104.	Złotogłowice	kuźnia i remiza obecnie budynek gospodarczy szkoły podstawowej	169	
105.	Złotogłowice	sklep obecnie dom mieszkalny	172	
106.	Złotogłowice	dom	174	
107.	Złotogłowice	stodoła w zagrodzie	174	
108.	Złotogłowice	dom	175	
109.	Złotogłowice	dom	176	
110.	Złotogłowice	dom	178	
111.	Złotogłowice	brama przy zagrodzie	183 - 184	
112.	Złotogłowice	stodoła w zagrodzie	191	
113.	Złotogłowice	zagroda	192	
114.	Złotogłowice	zagroda	205	
115.	Złotogłowice	zagroda	206 - 207	
116.	Złotogłowice	dom	210	
117.	Złotogłowice	dom	212	
118.	Złotogłowice	stodoła	215	
119.	Złotogłowice	przepust – mostek w ciągu drogi przy domu 134		
120.	Złotogłowice	cmentarz parafialny		

Załącznik nr 4 – wykaz zabytków ruchomych

L.P.	OBIEKT	LOKALIZACJA
1	krzyż pokutny	Biała Nyska, cmentarz przykościelny przy ul. Nyskiej
2	krzyż pokutny	Domaszkowice, cmentarz przykościelny
3	rzeźba-figura św. Jana Nepomucena	Domaszkowice, na południe od centrum wioski przy polnej drodze
4	stacje drogi krzyżowej	Domaszkowice, przy kaplicy św. Anny w lesie 1 km na trasie od wsi
5	krzyże pokutne	Jędrzychów, koło domu nr 58
6	krzyż pokutny	Kępnica, przy kościele parafialnym
7	pomnik nagrobny porucznika Aleksandra Kołzakowa	przykościelny cmentarz
8	figura kamienna	Niwnica, przy drodze do dawnego młyna (na zachód od wsi)
9	figura kamienna	Niwnica, przy drodze do dawnego młyna (na zachód od wsi)
10	rzeźba – pomnik św. Jana Nepomucena	Nysa
11	figury św. Piotra i Pawła	Nysa, ul. Bracka
12	fontanna Trytona	Nysa, ul. Bracka
13	rzeźba – pomnik św. Jana Nepomucena	Nysa, Plac Kościelny
14	rzeźba – figura św. Jana Nepomucena	Nysa, ul. Bramy Grodkowskiej 5 (przed kościołem)
15	rzeźba św. Piotra	Nysa, ul. św. Piotra, wnęka w ścianie bocznej kamienicy – rynek 26
16	rzeźba-figura św. Jana Nepomucena	Nysa, ul. Ściegiennego, obok domu nr 3
17	kapliczka św. Jana Nepomucena	Nysa, ul. Kazimierza Pułaskiego
18	krzyż przydrożny	Przełek, przed domem nr 8
19	krzyż pokutny	Radzikowice, przy drodze do wsi nowaki
20	krzyż pokutny	Radzikowice, obok kościoła parafialnego
21	figura Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia	Radzikowice, przy wejściu głównym do kościoła parafialnego
22	kapliczka przydrożna słupowa	Regulice, przy domu nr 15
23	figura św. Jana Nepomucena	Rusocin, przy kościele parafialnym
24	figura św. Jana Nepomucena	Sięstrzechowice, przy szosie, między dwiema lipami
25	krzyż pokutny	Wierzbęcice, przy drodze Nysa – Prudnik (po północnej stronie)
26	krzyż pokutny	Wierzbęcice, ogród przy domu nr 6
27	ogrodzenie kościoła parafialnego	Wierzbęcice, przy kościele parafialnym
28	figura św. Jana Nepomucena	Wierzbęcice, przy kościele parafialnym

Załącznik nr 5 – wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru

Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Numer rejestru
Biała Nyska	Osada kultury przeworskiej	(faza C3-D), IX-X w.	A-46 / 2005
Głębinów	Grodzisko stożkowate	XIV –XVI wiek (wczesne średniowiecze)	A – 53 / 66
Goświnowice	Ślad osadnictwa z epoki kamienia	Epoka kamienia	A – 1049 / 97
	Osada kultury przeworskiej	Późny okres wpływów rzymskich	
	Ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego	VIII – X wiek	
	Punkt osadniczy późnośredniowieczny	XIV – XV wiek	
Goświnowice	Punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych	Neolit	A – 1050 / 97
	Osada kultury łużyckiej	V okres epoki brązu / epoka żelaza	
	Punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	XIV – XV wiek	
Goświnowice	Punkt osadniczy kultury łużyckiej	Epoka brązu / epoka żelaza	A – 1051 / 97
Goświnowice	Punkt osadniczy kultury unietyckiej	Wczesna epoka brązu	A – 1052 / 97
	Osada kultury przeworskiej	Okres wędrówek ludów	
	Ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	XIV – XV wiek	
Goświnowice	Ślad osadnictwa pradziejowego	Pradzieje	A – 539 / 80
	Grodzisko wczesnośredniowieczne	XI – XII wiek	
	Ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	XIV wiek	
Łława	Osada kultury przeworskiej	Okres wpływów rzymskich	A-47 / 2005
Konradowa	Osada kultury przeworskiej	Wczesny okres wędrówek ludów	A – 942 / 92
	Ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	XIII – XIV wiek	
Nysa	Stare miasto w granicach średniowiecznych murów obronnych i nowożytnych fortyfikacji miejskich	Od XIII wieku po okres nowożytny	A – 6 / 65
Radzikowice	Punkt osadniczy kultury łużyckiej	Epoka brązu	A – 349 / 72
	Punkt osadniczy późnośredniowieczny	Późne średniowiecze XIV – XV wiek	
Radzikowice	Ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych	Neolit	A – 1058 / 97
	Osada kultury przeworskiej	Późny okres wpływów rzymskich	
	Punkt osadniczy późnośredniowieczny	XIV – XV wiek	
Radzikowice	Punkt osadniczy kultury przeworskiej	Późny okres wpływów rzymskich	A – 1059 / 97
	Punkt osadniczy późnośredniowieczny	XIV – XV wiek	
Regulice	Osada kultury przeworskiej	Późny okres wpływów rzymskich	A – 967 / 94
	Ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	XIV – XV wiek	
Rusocin	Osada – pracownia hutnicza kultury przeworskiej	Późny okres wpływów rzymskich	A – 941 / 92
	Punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	XI – XII wiek	
Wyszków Śląski	Ślad osadnictwa neolitycznego	Neolit	A – 940 / 92
	Osada kultury przeworskiej	Późny okres wpływów rzymskich	
	Punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	X – XI wiek	
	Punkt osadniczy późnośredniowieczny	XIII – XIV wiek	
Złotogłowice	Grodzisko stożkowate późne średniowiecze	XIV-XV wiek	A – 391 / 75
Złotogłowice	Osada punkt osadniczy	wczesne średniowiecze (X - XI w.), średniowiecze (XIV - XV w.)	A – 939 / 82

Załącznik nr 6 – wykaz stanowisk archeologicznych

I.p.	obiekt	lokalizacja
1	- grodzisko – zamek	stanowisko nr 1 w Białej Nyskiej, nr 17 na obszarze 94-31 AZP
2	- osada kultury przeworskiej, - osada wczesnośredniowieczna	stanowisko nr 2 w Białej Nyskiej, nr 18 na obszarze 94-31 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
3	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 3 w Białej Nyskiej, nr 19 na obszarze 94-31 AZP
4	- ślad osadnictwa pradziejowego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Białej Nyskiej, nr 20 na obszarze 94-31 AZP
5	- ślad osadnictwa neolitycznego	stanowisko nr 5 w Białej Nyskiej, nr 21 na obszarze 94-31 AZP
6	- paleolityczny punkt osadniczy, - mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 1 w Domaszkowicach, nr 1 na obszarze 94-32 AZP
7	- paleolityczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 2 w Domaszkowicach, nr 2 na obszarze 94-32 AZP
8	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 3 w Domaszkowicach, nr 3 na obszarze 94-32 AZP
9	- paleolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 4 w Domaszkowicach, nr 4 na obszarze 94-32 AZP
10	- mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 5 w Domaszkowicach, nr 5 na obszarze 94-32 AZP
11	- paleolityczny punkt osadniczy, - mezolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 6 w Domaszkowicach, nr 6 na obszarze 94-32 AZP
12	- mezolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 7 w Domaszkowicach, nr 7 na obszarze 94-32 AZP
13	- mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 8 w Domaszkowicach, nr 8 na obszarze 94-32 AZP
14	- neolityczny ślad osadniczy	stanowisko nr 9 w Domaszkowicach, nr 9 na obszarze 94-32 AZP
15	- neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 10 w Domaszkowicach, nr 10 na obszarze 94-32 AZP
16	- mezolityczny punkt osadniczy,	stanowisko nr 11 w Domaszkowicach, nr 11 na obszarze 94-32 AZP
17	- mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 12 w Domaszkowicach, nr 12 na obszarze 94-32 AZP
18	- mezolityczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 13 w Domaszkowicach, nr 13 na obszarze 94-32 AZP
19	- paleolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 14 w Domaszkowicach, nr 14 na obszarze 94-32 AZP
20	- paleolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 15 w Domaszkowicach, nr 15 na obszarze 94-32 AZP
21	- paleolityczny punkt osadniczy, - mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 16 w Domaszkowicach, nr 16 na obszarze 94-32 AZP
22	- paleolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 17 w Domaszkowicach, nr 17 na obszarze 94-32 AZP
23	- paleolityczny punkt osadniczy, - mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 18 w Domaszkowicach, nr 18 na obszarze 94-32 AZP
24	- paleolityczny punkt osadniczy, - mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy, - późnośredniowieczny punkt osadniczy	stanowisko nr 19 w Domaszkowicach, nr 19 na obszarze 94-32 AZP
25	- punkt osadniczy z epoki kamienia, - punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 20 w Domaszkowicach, nr 20 na obszarze 94-32 AZP
26	- neolityczny punkt osadniczy, - wczesnośredniowieczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 21 w Domaszkowicach, nr 21 na obszarze 94-32 AZP
27	- mezolityczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 22 w Domaszkowicach, nr 22 na obszarze 94-32 AZP
28	- ślad osadnictwa z epoki kamienia	stanowisko nr 23 w Domaszkowicach, nr 23 na obszarze 94-32 AZP
29	- ślad osadnictwa z epoki kamienia	stanowisko nr 24 w Domaszkowicach, nr 24 na obszarze 94-32 AZP
30	- ślad osadnictwa z epoki kamienia	stanowisko nr 25 w Domaszkowicach, nr 25 na obszarze 94-32 AZP
31	- mezolityczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 26 w Domaszkowicach,

		nr 26 na obszarze 94-32 AZP
32	- neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 27 w Domaszkowicach, nr 27 na obszarze 94-32 AZP
33	- neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 28 w Domaszkowicach, nr 28 na obszarze 94-32 AZP
34	- neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 29 w Domaszkowicach, nr 29 na obszarze 94-32 AZP
35	- paleolityczny punkt osadniczy, - mezolityczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 30 w Domaszkowicach, nr 30 na obszarze 94-32 AZP
36	- mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy - punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 31 w Domaszkowicach, nr 31 na obszarze 94-32 AZP
37	- paleolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy, - średniowieczny punkt osadniczy	stanowisko nr 32 w Domaszkowicach, nr 32 na obszarze 94-32 AZP
38	- mezolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy, - średniowieczny punkt osadniczy	stanowisko nr 33 w Domaszkowicach, nr 33 na obszarze 94-32 AZP
39	- paleolityczny punkt osadniczy, - neolityczny punkt osadniczy, - osada kultury przeworskiej, - osada wczesnośredniowieczna	stanowisko nr 34 w Domaszkowicach, nr 34 na obszarze 94-32 AZP
40	- punkt osadniczy z epoki kamienia, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 35 w Domaszkowicach, nr 35 na obszarze 94-32 AZP
41	- paleolityczny ślad osadnictwa, - neolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 36 w Domaszkowicach, nr 36 na obszarze 94-32 AZP
42	- neolityczny punkt osadniczy, - punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 37 w Domaszkowicach, nr 37 na obszarze 94-32 AZP
43	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 43 w Domaszkowicach, nr 43 na obszarze 94-32 AZP
44	- paleolityczny punkt osadniczy	stanowisko nr 1 w Głębinowie, nr 143 na obszarze 93-30 AZP
45	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Głębinowie, nr 144 na obszarze 93-30 AZP
46	- punkt osadniczy neolityczny, - ślad osadnictwa kultury przeworskiej	stanowisko nr 3 w Głębinowie, nr 69 na obszarze 94-30 AZP
47	- ślad osadnictwa pradziejowego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 6 w Głębinowie, nr 7 na obszarze 94-31 AZP
48	- grodzisko stożkowate	stanowisko nr 13 w Głębinowie, nr 54 na obszarze 93-31 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
49	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 14 w Głębinowie, nr 55 na obszarze 93-31 AZP
50	- osada kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego	stanowisko nr 15 w Głębinowie, nr 56 na obszarze 93-31 AZP
51	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 16 w Głębinowie, nr 57 na obszarze 93-31 AZP
52	- punkt osadniczy neolityczny	stanowisko nr 1 w Goświnowicach, nr 121 na obszarze 93-30 AZP
53	- osada kultury pucharów lejkowatych, - cmentarzysko ? kultury łużyckiej, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Goświnowicach, nr 122 na obszarze 93-30 AZP
54	- ślad osadnictwa neolitycznego, - punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 3 w Goświnowicach , nr 47 na obszarze 93-31 AZP
55	- ślad osadnictwa neolitycznego, - punkt osadniczy kultury łużyckiej	stanowisko nr 4 w Goświnowicach, nr 48 na obszarze 93-31 AZP
56	- ślad osadnictwa z epoki kamienia, - osada kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Goświnowicach, nr 153 na obszarze 92-30 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
57	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - osada kultury łużyckiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 7 w Goświnowicach, nr 154 na obszarze 92-30 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
58	- punkt osadniczy kultury łużyckiej	stanowisko nr 8 w Goświnowicach, nr 155 na obszarze 92-30 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
59	- punkt osadniczy kultury unietyckiej, - osada kultury przeworskiej,	stanowisko nr 9 w Goświnowicach, nr 156 na obszarze 92-30 AZP

	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	(stanowisko rejestrowe)
60	- ślad osadnictwa pradziejowego	stanowisko nr 10 w Goświnowicach, nr 157 na obszarze 92-30 AZP
61	- ślad osadnictwa pradziejowego, punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 11 w Goświnowicach, nr 124 na obszarze 93-30 AZP
62	- ślad osadnictwa pradziejowego, - grodzisko wczesnośredniowieczne, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 12 w Goświnowicach, nr 125 na obszarze 93-30 AZP (stanowisko rejestrowe)
63	- punkt osadniczy neolityczny, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 13 w Goświnowicach, nr 126 na obszarze 93-30 AZP
64	- punkt osadniczy neolityczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 14 w Goświnowicach, nr 127 na obszarze 93-30 AZP
65	- punkt osadniczy kultury łużyckiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 15 w Goświnowicach, nr 128 na obszarze 93-30 AZP
66	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 16 w Goświnowicach, nr 129 na obszarze 93-30 azp
67	- ślad osadnictwa neolitycznego	stanowisko nr 17 w Goświnowicach, nr 130 na obszarze 93-30 AZP
68	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 18 w Goświnowicach, nr 131 na obszarze 93-30 AZP
69	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 19 w Goświnowicach, nr 132 na obszarze 93-30 AZP
70	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 20 w Goświnowicach, nr 133 na obszarze 93-30 AZP
71	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - osada późnośredniowieczna	stanowisko nr 21 w Goświnowicach, nr 134 na obszarze 93-30 AZP
72	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 22 w Goświnowicach, nr 135 na obszarze 93-30 AZP
73	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 23 w Goświnowicach, nr 136 na obszarze 93-30 AZP
74	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 24 w Goświnowicach, nr 137 na obszarze 93-30 AZP
75	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 25 w Goświnowicach, nr 138 na obszarze 93-30 AZP
76	- osada kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 26 w Goświnowicach, nr 139 na obszarze 93-30 AZP
77	- ślad osadnictwa neolitycznego, - osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 27 w Goświnowicach, nr 140 na obszarze 93-30 azp
78	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 3 w Hajdukach nyskich, nr 69 na obszarze 95-31 AZP
79	- osada wczesnosredniowieczna, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Hajdukach nyskich, nr 70 na obszarze 95-31 AZP
80	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego	stanowisko nr 5 w Hajdukach Nyskich, nr 31 na obszarze 94-31 AZP
81	- pradziejowy punkt osadniczy, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Hajdukach Nyskich, nr 32 na obszarze 94-31 AZP
82	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 7 w Hajdukach Nyskich, nr 33 na obszarze 94-31 AZP
83	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 8 w Hajdukach Nyskich, nr 34 na obszarze 94-31 AZP
84	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 9 w Hajdukach Nyskich, nr 35 na obszarze 94-31 AZP
85	- punkt osadniczy kręgu kultur naddunajskich	stanowisko nr 10 w Hajdukach Nyskich, nr 36 na obszarze 94-31 AZP
86	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych	stanowisko nr 11 w Hajdukach Nyskich, nr 37 na obszarze 94-31 AZP
87	- punkt osadniczy kultury lendzielskiej, - punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 1 w Hanuszowie, nr 87 na obszarze 93-31 AZP
88	- ślad osadnictwa neolitycznego, osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 1 w Iławie, nr 1 na obszarze 95-31 AZP
89	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Iławie, nr 2 na obszarze 95-31 AZP
90	- ślad osadnictwa pradziejowego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 3 w Iławie, nr 3 na obszarze 95-31 AZP
91	- punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 4 w Iławie, nr 4 na obszarze 95-31 AZP
92	- ślad osadnictwa pradziejowego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 5 w Iławie, nr 5 na obszarze 95-31 AZP

93	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 6 w łławie, nr 6 na obszarze 95-31 AZP
94	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 7 w łławie, nr 7 na obszarze 95-31 AZP
95	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 8 w łławie, nr 8 na obszarze 95-31 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
96	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 9 w łławie, nr 9 na obszarze 95-31 AZP
97	- pradziejowy punkt osadniczy, - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego	stanowisko nr 10 w łławie, nr 10 na obszarze 95-31 AZP
98	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 11 w łławie, nr 11 na obszarze 95-31 AZP
99	- pradziejowy punkt osadniczy, - późnośredniowieczny punkt osadniczy	stanowisko nr 12 w łławie, nr 12 na obszarze 95-31 AZP
100	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 13 w łławie, nr 13 na obszarze 95-31 AZP
101	- ślad osadnictwa z epoki kamienia	stanowisko nr 14 w łławie, nr 14 na obszarze 95-31 AZP
102	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 15 w łławie, nr 15 na obszarze 95-31 AZP
103	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 1 w Jędrzychowie, nr 49 na obszarze 93-31 AZP
104	- ślad osadnictwa pradziejowego	stanowisko nr 2 w Jędrzychowie, nr 50 na obszarze 93-31 AZP
105	- ślad osadnictwa nowożytnego	stanowisko nr 3 w Jędrzychowie, nr 51 na obszarze 93-31 AZP
106	- punkt osadniczy kultury ceramiki wstęgowej kłutej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 8 w Kępnicy, nr 52 na obszarze 94-32 AZP
107	- ślad osadnictwa z epoki kamienia	stanowisko nr 9 w Kępnicy, nr 53 na obszarze 94-32 AZP
108	- ślad osadnictwa neolitycznego	stanowisko nr 1 w Konradowej, nr 73 na obszarze 93-31 AZP
109	- osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Konradowej, nr 2 na obszarze 93-32 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
110	- skarb kultury łużyckiej	stanowisko nr 1 w Kopernikach, nr 14 na obszarze 94-31 AZP
111	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Kopernikach, nr 16 na obszarze 95-30 AZP
112	- ślad osadnictwa kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 3 w Kopernikach, nr 17 na obszarze 95-30 AZP
113	- ślad osadnictwa z epoki kamienia	stanowisko nr 4 w Kopernikach, nr 18 na obszarze 95-30 AZP
114	- ślad osadnictwa pradziejowego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 5 w Kopernikach, nr 19 na obszarze 95-30 AZP
115	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 6 w Kopernikach, nr 20 na obszarze 95-30 AZP
116	- ślad osadnictwa kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 7 w Kopernikach, nr 21 na obszarze 95-30 AZP
117	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 8 w Kopernikach, nr 22 na obszarze 95-30 AZP
118	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 9 w Kopernikach, nr 23 na obszarze 95-30 AZP
119	- pradziejowy punkt osadniczy, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 10 w Kopernikach, nr 24 na obszarze 95-30 AZP
120	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 11 w Kopernikach, nr 25 na obszarze 95-30 AZP
121	- ślad osadnictwa pradziejowego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 12 w Kopernikach, nr 26 na obszarze 95-30 AZP
122	- cmentarzysko kultury łużyckiej	stanowisko nr 13 w Kopernikach, nr 22 na obszarze 95-31 AZP
123	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 14 w Kopernikach, nr 23 na obszarze 95-31 AZP
124	- ślad osadnictwa pradziejowego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 15 w Kopernikach, nr 24 na obszarze 95-31 AZP
125	- punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 16 w Kopernikach nr 25 na obszarze 95-31 AZP
126	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych,	stanowisko nr 17 w Kopernikach, nr 26 na

	- późnośredniowieczny ślad osadnictwa	obszarze 95-31 AZP
127	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 18 w Kopernikach, nr 27 na obszarze 95-31 AZP
128	- osada kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 19 w Kopernikach, nr 28 na obszarze 95-31 AZP
129	- osada kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 20 w Kopernikach, nr 29 na obszarze 95-31 AZP
130	- ślad osadnictwa neolitycznego, - osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 21 w Kopernikach, nr 30 na obszarze 95-31 AZP
131	- pradziejowy ślad osadnictwa	stanowisko nr 22 w Kopernikach, nr 31 na obszarze 95-31 AZP
132	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 23 w Kopernikach, nr 32 na obszarze 95-31 AZP
133	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 24 w Kopernikach, nr 33 na obszarze 95-31 AZP
134	- osada wczesnośredniowieczna, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 1 w Kubicach, nr 1 na obszarze 93-32 AZP
135	- grodzisko	stanowisko nr 1 w Morowie, nr 16 na obszarze 95-31 AZP
136	- pradziejowy punkt osadniczy, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 2 w Morowie, nr 17 na obszarze 95-31 AZP
137	- pradziejowy ślad osadnictwa, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 3 w Morowie, nr 18 na obszarze 95-31 AZP
138	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa nowożytnego	stanowisko nr 4 w Morowie, nr 19 na obszarze 95-31 AZP
139	- ślad osadnictwa pradziejowego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 5 w Morowie, nr 20 na obszarze 95-31 AZP
140	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - punkt osadniczy z wczesnego okresu epoki brązu,	stanowisko nr 6 w Morowie, nr 21 na obszarze 95-31 AZP
141	- osada – pracownia hutnicza późnośredniowieczna	stanowisko nr 7 w Morowie, nr 15 na obszarze 94-31 AZP
142	- stare miasto w granicach średniowiecznych murów obronnych i nowożytnych fortyfikacji miejskich	stanowisko nr 1 w Nysie, nr 58 na obszarze 93-31 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
143	- pradziejowy ślad osadnictwa, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Nysie, nr 59 na obszarze 93-31 AZP
144	- ślad osadnictwa neolitycznego	stanowisko nr 3 w Nysie, nr 24 na obszarze 94-31 AZP
145	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Nysie, nr 25 na obszarze 94-31 AZP
146	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 5 w Nysie, nr 26 na obszarze 94-31 AZP posesja przy ul. K. Pułaskiego 24
147	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Nysie, nr 27 na obszarze 94-31 AZP
148	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 7 w Nysie, nr 28 na obszarze 94-31 AZP
149	- ślad osadnictwa neolitycznego	stanowisko nr 8 w Nysie, nr 60 na obszarze 93-31 AZP, Nysa, ul. Orłąt Lwowskich 6
150	- ślad osadnictwa neolitycznego	stanowisko nr 9 w Nysie, nr 61 na obszarze 93-31 AZP
151	- punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 10 w Nysie, nr 62 na obszarze 93-31 AZP
152	- pradziejowy ślad osadnictwa - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 11 w Nysie, nr 63 na obszarze 93-31 AZP
153	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 12 w Nysie, nr 64 na obszarze 93-31 AZP
154	- ślad osadnictwa neolitycznego, - punkt osadniczy kultury przeworskiej	stanowisko nr 13 w Nysie, nr 65 na obszarze 93-31 AZP
155	- osada – pracownia hutnicza kultury przeworskiej, - późnośredniowieczny ślad osadnictwa	stanowisko nr 14 w Nysie, nr 66 na obszarze 93-31 AZP
156	- osada kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 15 w Nysie, nr 67 na obszarze 93-31 AZP
157	- pradziejowy ślad osadnictwa, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 16 w Nysie, nr 68 a obszarze 93-31 AZP
158	- punkt osadniczy z epoki kamienia, - punkt osadniczy kultury łużyckiej,	stanowisko nr 1 w Przełęku, nr 65 na obszarze 95-31 AZP

	- osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	
159	- osada kultury przeworskiej	stanowisko nr 2 w Przełęku, nr 66 na obszarze 95-31 AZP
160	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 3 w Przełęku, nr 67 na obszarze 95-31 AZP
161	- osada – pracownia hutnicza kultury przeworskiej	stanowisko nr 4 w Przełęku, nr 68 na obszarze 95-31 AZP
162	- ślad osadnictwa pradziejowego	stanowisko nr 5 w Przełęku, nr 38 na obszarze 94-31 AZP
163	- ślad osadnictwa z epoki kamienia, - pradziejowy punkt osadniczy, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Przełęku, nr 39 na obszarze 94-31 AZP
164	- pradziejowy punkt osadniczy, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 7 w Przełęku, nr 40 na obszarze 94-31 AZP
165	- osada kultury pucharów lejkowatych, - cmentarzysko kultury łużyckiej, - osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Radzikowicach, nr 2 na obszarze 93-31 AZP
166	- osada kultury łużyckiej, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 1 w Radzikowicach, nr 1 na obszarze 93-31 AZP
167	- punkt osadniczy z okresu neolitu, - punkt osadniczy kultury łużyckiej, - osada kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowieczny	stanowisko nr 3 w Radzikowicach, nr 3 na obszarze 93-31 AZP
168	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Radzikowicach, nr 4 na obszarze 93-31 AZP
169	- punkt osadniczy neolityczny, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowieczny	stanowisko nr 5 w Radzikowicach, nr 5 na obszarze 93-31 AZP
170	- ślad osadnictwa kultury ceramiki wstęgowej rytej, - punkt osadniczy kultury lendzielskiej, - punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - osada kultury łużyckiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Radzikowicach, nr 6 na obszarze 93-31 AZP
171	- osada neolityczna, - cmentarzysko kultury ceramiki wstęgowej klutej, - punkt osadniczy kultury łużyckiej, - osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 7 w Radzikowicach, nr 7 na obszarze 93-31 AZP
172	- punkt osadniczy kultury łużyckiej, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 10 w Radzikowicach, nr 10 na obszarze 93-31 AZP
173	- punkt osadniczy kultury łużyckiej, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 11 w Radzikowicach, nr 11 na obszarze 93-31 AZP
174	- punkt osadniczy kultury łużyckiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 12 w Radzikowicach, nr 12 na obszarze 93-31 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
175	- punkt osadniczy kultury ceramiki wstęgowej rytej, - punkt osadniczy kultury ceramiki sznurowej, - ślad osadnictwa kultury łużyckiej, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 14 w Radzikowicach, nr 14 na obszarze 93-31 AZP
176	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - cmentarzysko kultury łużyckiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 16 w Radzikowicach, nr 16 na obszarze 93-31 AZP
177	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 20 w Radzikowicach, nr 20 na obszarze 93-31 AZP
178	- punkt osadniczy neolityczny	stanowisko nr 22 w Radzikowicach, nr 22 na obszarze 93-31 AZP
179	- grodzisko	stanowisko nr 28 w Radzikowicach, nr 28 na obszarze 93-31 AZP
180	- ślad osadnictwa z epoki kamienia, - punkt osadniczy neolityczny, - ślad osadnictwa kultury łużyckiej	stanowisko nr 29 w Radzikowicach, nr 29 na obszarze 93-31 AZP
181	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 32 w Radzikowicach, nr 32 na obszarze 93-31 AZP
182	- pradziejowy ślad osadnictwa,	stanowisko nr 35 w Radzikowicach, nr 54 na

	- ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	obszarze 92-31 AZP
183	- neolityczny punkt osadniczy, - punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 36 w Radzikowicach, nr 55 na obszarze 92-31 AZP
184	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, - osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 37 w Radzikowicach, nr 158 na obszarze 92-30 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
185	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 38 w Radzikowicach, nr 159 na obszarze 92-30 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
186	- punkt osadniczy kultury łużyckiej	stanowisko nr 39 w Radzikowicach, nr 35 na obszarze 93-31 AZP
187	- punkt osadniczy kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa późnośredniowieczny	stanowisko nr 40 w Radzikowicach, nr 36 na obszarze 93-31 AZP
188	- pradziejowy ślad osadnictwa, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 41 w Radzikowicach, nr 37 na obszarze 93-31 AZP
189	- ślad osadnictwa pradziejowego, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 42 w Radzikowicach, nr 38 na obszarze 93-31 AZP
190	- ślad osadnictwa pradziejowego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 43 w Radzikowicach nr 39 na obszarze 93-31 AZP
191	- ślad osadnictwa z epoki kamienia, - ślad osadnictwa nowożytnego	stanowisko nr 44 w Radzikowicach, nr 40 na obszarze 93-31 AZP
192	- skarb 1224 srebrnych monet w 2 naczyniach glinianych	stanowisko nr 45 w Radzikowicach nr 41 na obszarze 93-31 AZP
193	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 1 w Regulicach, nr 101 na obszarze 92-31 AZP
194	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Regulicach, nr 102 na obszarze 92-31 AZP
195	- osada kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 3 w Regulicach, nr 103 na obszarze 92-31 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
196	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Regulicach, nr 104 na obszarze 92-31 AZP
197	- ślad osadnictwa z epoki kamienia, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 5 w Regulicach, nr 88 na obszarze 93-31 AZP
198	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Regulicach, nr 89 na obszarze 93-31 AZP
199	- punkt osadniczy kultury amfor kulistych	stanowisko nr 7 w Regulicach, nr 90 na obszarze 93-31 AZP
200	- ślad osadnictwa pradziejowego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 8 w Regulicach, nr 91 na obszarze 93-31 AZP
201	- ślad osadnictwa kultury przeworskiej	stanowisko nr 9 w Regulicach, nr 92 na obszarze 93-31 AZP
202	- punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 7 w Rusocinie, nr 7 na obszarze 93-32 AZP
203	- ślad osadnictwa neolitycznego, - osada – pracownia hutnicza kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 8 w Rusocinie, nr 8 na obszarze 93-32 AZP
204	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego	stanowisko nr 9 w Rusocinie, nr 9 na obszarze 93-32 AZP
205	- punkt osadniczy z epoki kamienia, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 10 w Rusocinie, nr 10 na obszarze 93-32 AZP
206	- ślad osadnictwa neolitycznego, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 11 w Rusocinie, nr 11 na obszarze 93-32 AZP
207	- osada – pracownia hutnicza kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 12 w Rusocinie, nr 12 na obszarze 93-32 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
208	- punkt osadniczy z epoki kamienia	stanowisko nr 1 w Sękowicach, nr 94 na obszarze 93-31 AZP
209	- pradziejowy punkt osadniczy, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Sękowicach, nr 50 na obszarze 92-31 AZP
210	- punkt osadniczy kultury łużyckiej	stanowisko nr 3 w Sękowicach nr 51 na obszarze 92-31 AZP
211	- pradziejowy punkt osadniczy, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Sękowicach, nr 52 na obszarze 92-31 AZP
212	- grodzisko	stanowisko nr 5 w Sękowicach, nr 53 na obszarze 92-31 AZP
213	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 6 w Sękowicach, nr 95

		na obszarze 93-31 AZP
214	- punkt osadniczy kultury łużyckiej	stanowisko nr 7 w Sękowicach, nr 96 na obszarze 93-31 AZP
215	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 8 w Sękowicach, nr 97 na obszarze 93-31 AZP
216	- punkt osadniczy kultury przeworskiej, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 9 w Sękowicach, nr 98 na obszarze 93-31 AZP
217	- pradziejowy punkt osadniczy	stanowisko nr 10 w Sękowicach, nr 99 na obszarze 93-31 AZP
218	- punkt osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 11 w Sękowicach, nr 100 na obszarze 93-31 AZP
219	- ślad osadnictwa z epoki kamienia, - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 12 w Sękowicach, nr 101 na obszarze 93-31 AZP
220	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, - ślad osadnictwa kultury amfor kulistych, - ślad osadnictwa kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny	stanowisko nr 13 w Sękowicach, nr 102 na obszarze 93-31 AZP
221	- ślad osadnictwa neolitycznego, - ślad osadnictwa kultury łużyckiej, - ślad osadnictwa kultury przeworskiej, - ślad osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 14 w Sękowicach, nr 103 na obszarze 93-31 AZP
222	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 15 w Sękowicach, nr 104 na obszarze 93-31 AZP
223	- grodzisko	stanowisko nr 1 w Siestrzechowicach, nr 1 na obszarze 94-31 AZP
224	- ślad osadnictwa kultury ceramiki wstęgowej	stanowisko nr 2 w Siestrzechowicach, nr 2 na obszarze 94-31 AZP
225	- osada – pracownia hutnicza kultury przeworskiej, - późnośredniowieczna pracownia kuźnicza miedzi	stanowisko nr 3 w Siestrzechowicach, nr 3 na obszarze 94-31 AZP
226	- punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 4 w Siestrzechowicach nr 4 na obszarze 94-31 AZP
227	- ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych	stanowisko nr 1 w Wyszkwie, nr 68 na obszarze 94-32 AZP
228	- ślad osadnictwa neolitycznego, - osada kultury przeworskiej, - punkt osadniczy wczesnośredniowieczny - punkt osadniczy późnośredniowieczny	stanowisko nr 2 w Wyszkwie, nr 39 na obszarze 93-32 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
229	- ślad osadnictwa wczesnośredniowiecznego	stanowisko nr 3 w Wyszkwie, nr 40 na obszarze 93-32 AZP
230	- punkt osadnictwa późnośredniowiecznego	stanowisko nr 4 w Wyszkwie, nr 41 na obszarze 93-32 AZP
231	- punkt osadniczy paleolit,	stanowisko nr 1 w Złotogłowicach, nr 28 na obszarze 93-32 AZP
232	- ślad osadnictwa epoka kamienia, - punkt osadniczy pradzieje, - punkt osadniczy późne średniowiecze,	stanowisko nr 2 w Złotogłowicach, nr 75 na obszarze 93-31 AZP
233	- punkt osadniczy neolit krzemienne (brak lokalizacji)	stanowisko nr 3 w Złotogłowicach, nr 76 na obszarze 93-31 AZP
234	- punkt osadniczy epoka kamienia, - ślad osadnictwa neolit,	stanowisko nr 4 w Złotogłowicach, nr 77 na obszarze 93-31 AZP
235	- ślad osadnictwa kultura łużycka epoka brązu, (brak lokalizacji)	stanowisko nr 5 w Złotogłowicach, nr 78 na obszarze 93-31 AZP
236	- punkt osadniczy wczesne średniowiecze XI-XII w	stanowisko nr 6 w Złotogłowicach, nr 29 na obszarze 93-32 AZP
237	- punkt osadniczy mezolit (brak lokalizacji)	stanowisko nr 7 w Złotogłowicach, nr 79 na obszarze 93-31 AZP
238	- punkt osadniczy wczesne średniowiecze (brak lokalizacji)	stanowisko nr 8 w Złotogłowicach, nr 80 na obszarze 93-31 AZP
239	- ślad osadnictwa epoka kamienia	stanowisko nr 9 w Złotogłowicach, nr 81 na obszarze 93-31 AZP
240	- punkt osadniczy wczesne średniowiecze XI-XII w - punkt osadniczy późne średniowiecze XIV-XV w	stanowisko nr 10 w Złotogłowicach, nr 30 na obszarze 93-32 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)
241	- ślad osadnictwa pradzieje - punkt osadniczy późne średniowiecze XIV-XV w	stanowisko nr 11 w Złotogłowicach, nr 31 na obszarze 93-32 AZP
242	- punkt osadniczy późne średniowiecze XIV-XV w	stanowisko nr 12 w Złotogłowicach, nr 32 na obszarze 93-32 AZP
243	- punkt osadniczy XII i 1 połowa XIII w	stanowisko nr 13 w Złotogłowicach, nr 33 na obszarze 93-32 AZP
244	- punkt osadniczy kultura przeworska faza D	stanowisko nr 14 w Złotogłowicach, nr 34

	- ślad osadnictwa XIV-XVw	na obszarze 93-32 AZP
245	- punkt osadniczy kultura przeworska późny OWR	stanowisko nr 15 w Złotogłowicach, nr 35 na obszarze 93-32 AZP
246	- punkt osadniczy kultura przeworska późny OWR	stanowisko nr 16 w Złotogłowicach, nr 36 na obszarze 93-32 AZP
247	- punkt osadniczy epoka kamienia	stanowisko nr 17 w Złotogłowicach, nr 37 na obszarze 93-32 AZP
248	- punkt osadniczy neolit - punkt osadniczy paleolit	stanowisko nr 18 w Złotogłowicach, nr 38 na obszarze 93-32 AZP
249	- ślad osadnictwa pradziejowe - punkt osadniczy późne średniowiecze	stanowisko nr 19 w Złotogłowicach, nr 82 na obszarze 93-31 AZP
250	- ślad osadnictwa neolit (brak lokalizacji)	stanowisko nr 20 w Złotogłowicach, nr 83 na obszarze 93-31 AZP
251	- ślad osadnictwa neolit (brak lokalizacji)	stanowisko nr 21 w Złotogłowicach, nr 84 na obszarze 93-31 AZP
252	- ślad osadnictwa neolit (brak lokalizacji)	stanowisko nr 22 w Złotogłowicach, nr 85 na obszarze 93-31 AZP
253	- ślad osadnictwa neolit (brak lokalizacji)	stanowisko nr 23 w Złotogłowicach, nr 86 na obszarze 93-31 AZP
254	- grodzisko stożkowate późne średniowiecze XIV-XV w	stanowisko nr 24 w Złotogłowicach, nr 8 na obszarze 93-32 AZP (<i>stanowisko rejestrowe</i>)

Załącznik nr 7 – wykaz dróg powiatowych

Wykaz dróg powiatowych											
Lp.	Numer i nazwa drogi (odcinka)	Pikietaż		Długość (km)	Ulice w ciągu dróg powiatowych	Drogi zamiejskie			Drogi miejskie		
		Od	Do			Długość (km)	Rodzaj nawierzchni		Długość (km)	Rodzaj nawierzchni	
							Grunt.	Twarda		Grunt.	Twarda
Gmina Nysa											
1	1602 O od DW406 - Złotog - Prusin.	0+000	4+804	4,804	-----	4,804	---	4,804	---	---	---
2	1603 O Niwnica - Wyszków	0+000	2+373	2,373	-----	2,373	---	2,373	---	---	---
3	1604 O Niwnica - Domaszkowice	0+000	3+252	3,252	-----	3,252	---	3,252	---	---	---
4	1605 O Wierzbice - Wielkie Łąki	0+000	7+281	7,281	-----	7,281	---	7,281	---	---	---
5	1606 O Hajduki Nyskie - Wierzbice	0+000	5+493	5,493	-----	5,493	---	5,493	---	---	---
6	1607 O Nysa - Stary Las	0+000	5+352	5,352	Czarneckiego	4,556	---	4,556	0,796	---	0,796
7	1626 O Murów - Łączki	0+000	3+530	3,530	-----	3,530	---	3,530	---	---	---
8	1627 O Biała Nyska - Przełęk	0+000	3+289	3,289	-----	3,289	---	3,289	---	---	---
9	1628 O Nysa - Kijów	0+000	10+890	10,890	Mickiewicza, Orzeszkowej	7,470	---	7,470	3,420	---	3,420
10	1630 O Siestrzechowice - Koperniki	0+000	3+167	3,167	-----	3,167	---	3,167	---	---	---
11	1631 O Podłęzek - Biała Nyska	0+000	5+987	5,987	Słoneczna, 3-go Maja	3,624	---	3,624	2,363	---	2,363
12	1632 O Biała Nyska - Kalków	0+000	3+985	3,985	-----	3,985	---	3,985	---	---	---
13	1653 O Nysa - Grądy	0+000	6+756	6,756	Chelmońskiego	6,161	---	6,161	0,595	---	0,595
14	1656 O Goświnowice - Radzikowice	0+000	3+042	3,042	-----	3,042	---	3,042	---	---	---
15	1663 O Nysa - Jaszów	0+000	4+555	4,555	-----	4,555	---	4,555	---	---	---
16	1665 O Radzikowice - Śmiłowice	0+000	1+600	1,600	-----	1,600	---	1,600	---	---	---
17	1666 O Radzikowice - Hanuszów	0+000	5+164	5,164	-----	5,164	2,210	2,954	---	---	---
18	1668 O Goświnowice - Głębinów	0+000	3+815	3,815	-----	3,815	---	3,815	---	---	---
19	1672 O Wierzbice - Gryżów	0+000	6+582	6,582	-----	6,582	---	6,582	---	---	---

Wykaz dróg powiatowych											
Lp.	Numer i nazwa drogi (odcinka)	Pikietaż		Długość (km)	Ulice w ciągu dróg powiatowych	Drogi zamiejskie			Drogi miejskie		
		Od	Do			Długość (km)	Rodzaj nawierzchni		Długość (km)	Rodzaj nawierzchni	
							Grunt.	Twarda		Grunt.	Twarda
20	1677 O Nysa - Regulice - Bykowice	0+000	5+300	5,300	Orląt Lwoskich	4,020	---	4,020	1,280	---	1,280
21	1678 O Złotogłowice - Hanuszów	0+000	1+970	1,970	-----	1,970	---	1,970	---	---	---
Razem w gminie				98,187		89,733	2,210	87,523	8,454		8,454
Pozostałe ulice nie będące w ciągu drogi powiatowej											
22	2161 O ul. Bohaterów Warszawy	0+000	0+782	0,782	-----		---	---	0,782	---	0,782
23	2162 O ul. Bolesława Krzywoustego	0+000	0+221	0,221	-----		---	---	0,221	---	0,221
24	2163 O ul. Bolesława Śmiałego	0+000	1+212	1,212	-----		---	---	1,212	---	1,212
25	2164 O ul. Długosza	0+000	2+310	2,310	-----		---	---	2,310	0,900	1,410
26	2166 O ul. Gierczak	0+000	0+435	0,435	-----		---	---	0,435	---	0,435
27	2167 O ul. Eichendorffa	0+000	0+186	0,186	-----		---	---	0,186	---	0,186
28	2171 O ul. Jagiełły	0+000	1+362	1,362	-----		---	---	1,362	---	1,362
29	2168 O ul. Kościuszki	0+000	0+122	0,122	-----		---	---	0,122	---	0,122
30	2169 O ul. Kraszewskiego	0+000	0+353	0,353	-----		---	---	0,353	---	0,353
31	2170 O ul. Krawiecka	0+000	0+525	0,525	-----		---	---	0,525	---	0,525
32	2172 O ul. Mariacka	0+000	0+390	0,390	-----		---	---	0,390	---	0,390
33	2173 O ul. Mazowiecka	0+000	0+292	0,292	-----		---	---	0,292	---	0,292
34	2174 O ul. Moniuszki	0+000	0+300	0,300	-----		---	---	0,300	---	0,300
35	2175 O ul. Mostowa	0+000	0+227	0,227	-----		---	---	0,227	---	0,227
36	2176 O ul. Nowowiejska	0+000	0+400	0,400	-----		---	---	0,400	---	0,400
37	2177 O ul. Piastowska	0+000	0+691	0,691	-----		---	---	0,691	---	0,691
38	2178 O ul. Piłsudskiego	0+000	0+123	0,123	-----		---	---	0,123	---	0,123
39	2179 O ul. Podolska	0+000	1+475	1,475	-----		---	---	1,475	---	1,475

Wykaz dróg powiatowych											
Lp.	Numer i nazwa drogi (odcinka)	Pikietaż		Długość (km)	Ulice w ciągu dróg powiatowych	Drogi zamiejskie			Drogi miejskie		
		Od	Do			Długość (km)	Rodzaj nawierzchni		Długość (km)	Rodzaj nawierzchni	
							Grunt.	Twarda		Grunt.	Twarda
40	2180 O ul. Poniatowskiego	0+000	0+376	0,376	-----	---	---	---	0,376	---	0,376
41	2181 O ul. Prudnicka	0+000	0+394	0,394	-----	---	---	---	0,394	---	0,394
42	2182 O ul. Prusa	0+000	0+763	0,763	-----	---	---	---	0,763	---	0,763
43	2183 O ul. Rodziewiczówny	0+000	1+220	1,220	-----	---	---	---	1,220	---	1,220
44	2184 O ul. Saperska	0+000	1+786	1,786	-----	---	---	---	1,786	---	1,786
45	2185 O ul. Słowiańska	0+000	0+776	0,776	-----	---	---	---	0,776	---	0,776
46	2186 O ul. Sudecka	0+000	0+899	0,899	-----	---	---	---	0,899	---	0,899
47	2 187 O ul. Chopina	0+000	0+257	0,257	-----	---	---	---	0,257	---	0,257
48	2188 O ul. Torowa	0+000	0+285	0,285	-----	---	---	---	0,285	---	0,285
49	2189 O Al. Wojska Polskiego	0+000	2+000	2,000	-----	---	---	---	2,000	---	2,000
50	2190 O ul. 3-go Maja	0+000	0+311	0,311	-----	---	---	---	0,311	---	0,311
51	2165 O ul. Głuchowska	0+000	0+450	0,450	-----	---	---	---	0,450	---	0,450
Razem ulice				20,923					20,923	0,900	20,023
Ogółem				119,110		89,733	2,210	87,523	29,377	0,900	28,477

Załącznik nr 8 – wykaz dróg gminnych w mieście Nysa

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
1	106722 O	Ul. 11 Listopada	588	bitumiczna
2	106726 O	Ul. 22 Stycznia	135	bitumiczna
3	106768 O	Ul. 29 Listopada	120	gruntowa
4	106855 O	Al. Wojska Polskiego (część)	1760	kostka betonowa, gruntowa
5	106860 O	Ul. Gen. Władysława Andersa	220	gruntowa
6	106724 O	Ul. Armii Krajowej	760	bitumiczna, kostka kamienna
7	106755 O	Ul. Augustowska	143	gruntowa
8	106831 O	Ul. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego	220	bitumiczna
9	106842 O	Ul. Baligrodzka	768	bitumiczna
10	106826 O	Ul. Batalionów Chłopskich	305	gruntowa
11	106718 O	Ul. Bielawska	270	bitumiczna
12	106872 O	Ul. Ks. Norberta Bończyka	235	bitumiczna
13	106861 O	Ul. Gen. Tadeusza Bora – Komorowskiego	150	gruntowa
14	106754 O	Ul. Marcina Borelowskiego	205	kostka betonowa
15	106713 O	Ul. Biskupa Jarosława	158	trylinka
16	106791 O	Ul. Braci Gierymskich	295	kostka betonowa, gruntowa
17	106711 O	Ul. Bracka	109	bitumiczna
18	106821 O	Ul. Andrzeja Brodzinskiego	498	trylinka
19	106792 O	Ul. Władysława Broniewskiego	191	bitumiczna
20	106782 O	Ul. Jana Brzechwy	329	bitumiczna
21	106775 O	Ul. Bzów	185	gruntowa
22	106846 O	Ul. Celna	312	bitumiczna
23	106777 O	Ul. Chabrów	407	gruntowa
24	106749 O	Ul. Józefa Chłopiczkiego	275	bitumiczna
25	106752 O	Ul. Chocimska	85	kostka betonowa
26	106717 O	Ul. Daniela Chodowieckiego	514	bitumiczna
27	106779 O	Ul. Konstantego Damrota	262	bitumiczna
28	106712 O	Ul. Henryka Dąbrowskiego	60	kostka kamienna

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
29	106714 O	Ul. Wojciecha Drzymały	473	bitumiczna, kostka kamienna
30	106835 O	Ul. Stanisława Duboisa	550	betonowa
31	106793 O	Ul. Xawerego Dunikowskiego	447	bitumiczna
32	106771 O	Ul. Adolfa Dygasińskiego	86	bitumiczna
33	106764 O	Ul. Jana Dzierżona	690	gruntowa
34	106852 O	Ul. Josepha von Eichendorffa (część)	178	bitumiczna
35	106832 O	Ul. Feliksa Falskiego	80	bitumiczna
36	106757 O	Ul. Juliana Fałata	184	bitumiczna
37	106729 O	Ul. Forteczna	94,7	bitumiczna
38	106805 O	Ul. Franciszkańska	433	bitumiczna
39	106795 O	Ul. Aleksandra Fredry	336	bitumiczna
40	106843 O	Ul. Gdańska	676	bitumiczna
41	106812 O	Ul. Bartosza Głowackiego	328	kostka kamienna, betonowa
42	106742 O	Ul. Głuchołaska (część)	425	bitumiczna
43	106786 O	Ul. Gołębia	137	kostka betonowa
44	106876 O	Ul. Witolda Gombrowicza	220	gruntowa
45	106717 O	Ul. Grodzka	211	kostka kamienna
46	106796 O	Ul. Artura Grottgera	224	bitumiczna
47	106722 O	Ul. Grunwaldzka	650	kostka betonowa, gruntowa
48	106722 O	Ul. Grzegorza z Sanoka	356	bitumiczna
49	106710 O	Ul. Grzybowa	81	trylinka
50	106751 O	Ul. Henryka Pobożnego	200	gruntowa
51	106874 O	Ul. Gustawa Herlinga – Grudzińskiego	226	gruntowa
52	106827 O	Ul. Jarosława Iwaszkiewicza	281	gruntowa
53	106881 O	Ul. Jagiellońska część	110	bitumiczna
54	106787 O	Ul. Jaskółcza	273	bitumiczna, kostka betonowa
55	106790 O	Ul. Jastrzębia	259	bitumiczna, kostka betonowa
56	106772 O	Ul. Jeziorna	395	trylinka
57	106818 O	Ul. Zygmunta Kaczkowskiego	634	trylinka
58	106837 O	Ul. Wincentego Kadłubka	116	bitumiczna

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
59	106763 O	Ul. Karpacka	487	gruntowa
60	106740 O	Ul. Franciszka Karpińskiego	312	bitumiczna
61	106885 O	Ul. Wincentego Karugi	91	kostka betonowa
62	106722 O	Ul. Jana Kasprowicza	253	bitumiczna
63	106715 O	Ul. Ks. Józefa Kądziołki	74	kostka kamienna
64	106875 O	Ul. Stefana Kisielewskiego	266	gruntowa
65	106882 O	Ul. Andrzeja Kmicica	496	bitumiczna
66	106844 O	Ul. Jana Kochanowskiego	270	bitumiczna
67	106762 O	Ul. Oskara Kolberga	129	trylinka
68	106845 O	Ul. Kolejowa	290	bitumiczna
69	106781 O	Ul. Hugona Kołłątaja	117	gruntowa
70	106804	Ul. Stanisława Konarskiego	120	kostka betonowa
71	106725 O	Ul. Marii Konopnickiej	239	bitumiczna
72	106880 O	Ul. Janusza Korczaka	277	bitumiczna
73	106807 O	Ul. Augustyna Kordeckiego	1110	betonowa, gruntowa
74	106871 O	Ul. Wojciecha Korfantego	115	bitumiczna
75	106856 O	Ul. Tadeusza Kościuszki (część)	300	bitumiczna, trylinka
76	106759 O	Ul. Kowalska	119	trylinka
77	106878 O	Ul. Jerzego Kozarzewskiego	485	bitumiczna
78	106783 O	Ul. Kozielska	982	bitumiczna
79	106707 O	Ul. Krakowska	48	kostka kamienna
80	106708 O	Ul. Kramarska	129	trylinka
81	106811 O	Ul. Ignacego Krasickiego	319	bitumiczna
82	106817 O	Ul. Zygmunta Krasińskiego	925	gruntowa
83	106756 O	Ul. Królowej Jadwigi	362	trylinka
84	106788 O	Ul. Krucza	239	kostka betonowa
85	106748 O	Ul. Leona Kruczkowskiego	385	bitumiczna
86	106868 O	Ul. Krzemieniecka	240	kostka bitumiczna
87	106854 O	Ul. Bolesława Krzywoustego (część)	115	bitumiczna
88	106785 O	Ul. Kukulcza	326	kostka betonowa

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
89	106815 O	Ul. Kupiecka	76	kostka kamienna
90	106879 O	Ul. Janusza Kusocińskiego	160	bitumiczna
91	106853 O	Ul. Kwiatowa	298	bitumiczna
92	106822 O	Ul. Joachima Lelewela	186	bitumiczna
93	106877 O	Ul. Bolesława Leśmiana	297	bitumiczna
94	106826 O	Ul. Stanisława Ligonja	98	kostka kamienna
95	106867 O	Ul. Lwowska	132	kostka betonowa
96	106824 O	Ul. Łąkowa	310	kostka betonowa
97	106806 O	Ul. Władysława Łokietka	301	bitumiczna, gruntowa
98	106706 O	Ul. Waleriana Łukasińskiego	334	kostka kamienna
99	106864 O	Ul. Gen. Stanisława Maczka	49	kostka betonowa
100	106797 O	Ul. Kornela Makuszyńskiego	143	bitumiczna
101	106798 O	Ul. Jacka Malczewskiego	200	bitumiczna
102	106719 O	Ul. Karola Marcinkowskiego	427	kostka kamienna
103	106858 O	Ul. Mariacka (część)	120	bitumiczna
104	106709 O	Ul. Jana Matejki	148	trylinka
105	106883 O	Ul. Marii Merkert	317	kostka betonowa
106	106716 O	Ul. Karola Miarki	191	trylinka
107	106799 O	Ul. Piotra Michałowskiego	363	kostka betonowa
108	106769 O	Ul. Andrzeja Frycza - Modrzewskiego	82	bitumiczna
109	106850 O	Ul. Gustawa Morcinka	867	bitumiczna, trylinka
110	106770 O	Ul. Zofii Nałkowskiej	84	bitumiczna
111	106774 O	Ul. Narcyzów	198	gruntowa
112	106778 O	Ul. Niezapominajek	205	kostka betonowa, gruntowa
113	103733 O	Ul. Cypriana Kamila Norwida	153	bitumiczna
114	106866 O	Ul. Nowogródzka	230	kostka betonowa
115	106859 O	Ul. Nowowiejska (część)	2156	bitumiczna, kostka betonowa
116	106887 O	Ul. Obrońców Tobruku	80	bitumiczna, gruntowa
117	106730 O	Ul. Ogrodowa	135	bitumiczna
118	106860 O	Ul. Gen. Leopolda Okulickiego	193	kostka betonowa

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
119	106869 O	Ul. Opawska	403	gruntowa
120	106720 O	Ul. Władysława Orkana	174	bitumiczna
121	106789 O	Ul. Orła	662	kostka betonowa, gruntowa
122	106870 O	Ul. Edmunda Jana Osmańczyka	498	bitumiczna
123	106808 O	Ul. Oświęcimska	382	bitumiczna
124	106735 O	Ul. Parkowa	166	bitumiczna
125	106734 O	Ul. Partyzantów	188	bitumiczna
126	106884 O	Ul. Wandy Pawlik	259	kostka betonowa
127	106810 O	Ul. Pionierów	148	bitumiczna
128	106840 O	Plac Kościelny	0	kostka kamienna, bruk
129	106888 O	Plac Ludinghausen	0	kostka betonowa
130	106731 O	Plac Staromiejski	0	bitumiczna
131	106834 O	Ul. Plebiscytowa	200	gruntowa
132	106732 O	Ul. Wincentego Pola	79	bitumiczna
133	106752 O	Ul. Pomorska	290	gruntowa
134	106739 O	Ul. Powstańców Śląskich	830	bitumiczna
135	106813 O	Ul. Poznańska	60	bitumiczna
136	106836 O	Ul. Ignacego Prądzyńskiego	123	bitumiczna
137	106838 O	Ul. Przemyska	855	gruntowa
138	106741 O	Ul. Kazimierza Pułaskiego	590	kostka kamienna, trylinka
139	106823 O	Ul. Mikołaja Reja	497	bitumiczna
140	106803 O	Ul. Tadeusza Rejtana	65	trylinka
141	106750 O	Ul. Władysława Stanisława Reymonta	504	bitumiczna
142	106776 O	Ul. Róż	169	gruntowa
143	106847 O	Rynek	561	bitumiczna, kostka kamienna
144	106814 O	Rynek Garncarski	97	trylinka
145	106717 O	Rynek Solny	0	kostka kamienna
146	106744 O	Ul. Sandomierska	168	kostka betonowa
147	106745 O	Ul. Sanocka	153	gruntowa
148	106736 O	Ul. Henryka Siemiradzkiego	116	trylinka

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
149	106723 O	Ul. Henryka Sienkiewicza	466	bitumiczna
150	106841 O	Pl. Władysława Sikorskiego	70	bitumiczna
151	106768 O	Ul. Ks. Piotra Skargi	89	gruntowa
152	106761 O	Ul. Juliusza Słowackiego	455	bitumiczna
153	106788 O	Ul. Słowicza	262	bitumiczna
154	106717 O	Ul. Jana Sobieskiego	99	kostka kamienna
155	106785 O	Ul. Sokola	148	kostka betonowa
156	106862 O	Ul. Gen. Kazimierza Sosnkowskiego	145	kostka betonowa
157	106828 O	Ul. Leopolda Staffa	57	bitumiczna
158	106865 O	Ul. Stanisławowska	253	kostka betonowa
159	106839 O	Ul. Stawowa	750	gruntowa
160	106871 O	Ul. Bogusza Zygmunta Stęczyńskiego	495	bitumiczna
161	106773 O	Ul. Stokrotek	103	gruntowa
162	106767 O	Ul. Strzelców Bytomskich	274	gruntowa
163	106737 O	Ul. Mjr. Henryka Sucharskiego	161	bitumiczna
164	106825 O	Ul. Sukiennicza	83	trylinka
165	106746 O	Ul. Szczecińska	602	kostka betonowa
166	106851 O	Ul. Szkolna	240	bitumiczna
167	106809 O	Ul. Karola Szymanowskiego	127	gruntowa
168	106747 O	Ul. Ks. Piotra Ściegiennego	405	kostka betonowa
169	106863 O	Ul. Marsz. Rydza - Śmigłego	54	kostka betonowa
170	106738 O	Ul. Świętego Piotra	127	bitumiczna
171	106743 O	Ul. Świętojańska	164	bitumiczna
172	106868 O	Ul. Tarnopolska	247	kostka betonowa
173	106840 O	Ul. Teatralna	163	bitumiczna, kostka kamienna
174	106829 O	Ul. Kazimierza Przerwy - Tetmajera	206	gruntowa
175	106840 O	Ul. Tkacka	170	kostka kamienna
176	106784 O	Ul. Toruńska	189	bitumiczna
177	106766 O	Ul. Romualda Traugutta	650	kostka betonowa
178	106800 O	Ul. Juliana Tuwima	105	bitumiczna

LP.	Nr drogi	Nazwa ulicy	Długość w m	Typ nawierzchni
179	106839 O	Ul. Unii Lubelskiej	250	kostka betonowa, gruntowa
180	106705 O	Ul. Wałowa	209	kostka kamienna
181	106849 O	Ul. Melchiora Wańkowicza	387	bitumiczna, kostka betonowa
182	16760 O	Ul. Warszawska	108	bitumiczna, kostka kamienna
183	106780 O	Ul. Ludwika Waryńskiego	179	gruntowa
184	106873 O	Ul. Stanisława Wasylewskiego	290	bitumiczna
185	106865 O	Ul. Wileńska	375	kostka betonowa
186	106889 O	Ul. Wiosenna	236	gruntowa
187	106728 O	Ul. Wita Stwosza	164	bitumiczna
188	106886 O	Ul. Piotra Własta	79	betonowa
189	106721 O	Ul. Wolności	185	bitumiczna
190	106848 O	Ul. Wrocławska	262	bitumiczna
191	108801 O	Ul. Leona Wyczółkowskiego	126	bitumiczna
192	106739 O	Ul. Stanisława Wyspiańskiego	762	bitumiczna
193	106816 O	Ul. Wyzwolenia	81	trylinka
194	106765 O	Ul. Onufrego Jana Zagłoby	134	bitumiczna
195	106819 O	Ul. Jana Zamoyskiego	512	gruntowa
196	106795 O	Ul. Gabrieli Zapolskiej	134	bitumiczna
197	106802 O	Ul. Zawiszy Czarnego	419	gruntowa
198	106820 O	Ul. Zbaraska	988	gruntowa
199	106727 O	Ul. Zjednoczenia	227	bitumiczna
200	106753 O	Ul. Zygmuntowska	698	gruntowa
201	106830 O	Ul. Tadeusza Boya - Żeleńskiego	62	bitumiczna
202	106758 O	Ul. Stefana Żeromskiego	500	bitumiczna
203	106731 O	Ul. Żwirki i Wigury	498	bitumiczna
204	106867 O	Ul. Żytomierska	405	kostka betonowa
205	109129 O	ul. Piastowska	115	kostka kamienna

Załącznik nr 9 – wykaz dróg gminnych poza miastem

LP.	Nr drogi	Relacja (nazwa ulicy)	Długość w m	Typ nawierzchni
1	106701 O	Niwnica – Hajduki	2700	Bitumiczna
2	106702 O	Niwnica – Kępnica	3650	Bitumiczna
3	106890 O	Biała Nyska – ul. Bukowa – nr wew. W0101	290	Bitumiczna
4	106891 O	Biała Nyska – ul. Parkowa nr wew. W0102	150	bitumiczna, gruntowa
5	106892 O	Biała Nyska – ul. Czterech Pancernych nr wew. W0103	390	Bitumiczna
6	106893 O	Biała Nyska – ul. Krótka	90	Bitumiczna
7	106894 O	Goświnowice – ul. Szkolna nr wew. W049901	1050	Bitumiczna
8	106895 O	Jędrzychów – ul. Wiejska nr wew. W0801	750	bitumiczna, gruntowa
9	106896 O	Jędrzychów – ul. Polna nr wew. W0802	390	bitumiczna
10	106897 O	Jędrzychów – ul. Wiśniowa nr wew. W0803	120	bitumiczna, kostka kamienna
11	106898 O	Jędrzychów – nr wew. W 0804	510	bitumiczna, kostka kamienna
12	106899 O	Złotogłowice – nr wew. W2501 – obok posesji 102	1180	kostka kamienna, gruntowa
13	106900 O	Złotogłowice – nr wew. W2502	1020	kostka kamienna, gruntowa
14	106661 O	Złotogłowice – nr wew. W2503	830	betonowa
15	106662 O	Złotogłowice – nr wew. W2504	330	bitumiczna
16	106663 O	Konradowa – nr wew. W1001	940	bitumiczna
17	106664 O	Konradowa – nr wew. W1002	290	betonowa
18	106665 O	Konradowa – nr wew. W1003	630	bitumiczna, gruntowa
19	106666 O	Kubice – nr wew. W1201	1650	bitumiczna, gruntowa
20	106667 O	Kubice – nr wew. W1202	660	łuczniowa
21	106668 O	Kubice – nr wew. W1203	180	betonowa
22	106669 O	Wyszków – nr wew. W2401	1350	bitumiczna
23	106670 O	Wyszków – nr wew. W2402	340	bitumiczna, gruntowa
24	106671 O	Wyszków – nr wew. W2403	390	bitumiczna
25	106672 O	Radzikowice – nr wew. W189901	550	bitumiczna, kostka kamienna
26	106673 O	Radzikowice – nr wew. W1802	130	gruntowa
27	106674 O	Radzikowice – nr wew. W1803	630	bitumiczna

LP.	Nr drogi	Relacja (nazwa ulicy)	Długość w m	Typ nawierzchni
28	106675 O	Głębinów – nr wew. W0301	290	kostka betonowa
29	106676 O	Niwnica – nr wew. W1521	277	łuczniowa, gruntowa
30	106677 O	Niwnica – nr wew. W1517	240	gruntowa
31	106678 O	Niwnica – nr wew. W1519	100	kostka kamienna
32	106679 O	Kępnica – nr wew. W0934	705	bitumiczna
33	106680 O	Kępnica – nr wew. 0916	1442	bitumiczna, łuczniowa
34	106681 O	Kępnica – nr wew. W 0930	215	betonowa
35	106682 O	Hajduki Nyskie – nr wew. W0503	461	bitumiczna
36	106683 O	Hajduki Nyskie – nr wew. W 051601	519	bitumiczna
37	106684 O	Hajduki Nyskie – nr wew. W0530	635	bitumiczna, gruntowa
38	106685 O	Wierzbędice – nr wew. W 2352	360	łuczniowa
39	106686 O	Wierzbędice – nr wew. W 2333	480	kostka kamienna, betonowa, gruntowa
40	106687 O	Lipowa – nr wew. W 1301	1110	bitumiczna
41	106688 O	Lipowa – nr wew. W 139938	1680	gruntowa
42	106689 O	Sękowice – nr wew. W 2101	400	bitumiczna, gruntowa
43	106690 O	Przełek – nr wew. W 1721	574	gruntowa
44	106691 O	Przełek – nr wew. W 1722	155	gruntowa
45	106692 O	Morów – nr wew. W 1401	700	betonowa
46	106693 O	Morów – nr wew. W 1402	350	betonowa
47	106694 O	Morów – nr wew. W 1403	480	bitumiczna, gruntowa
48	106695 O	Koperniki – nr wew. W 1101 – przy szkole podstawowej	420	bitumiczna
49	106696 O	Koperniki – nr wew. W 1102	240	gruntowa
50	106697 O	Sięstrzechowice – ul. Kopernika – nr wew. W 2201	1060	bitumiczna, kostka kamienna, gruntowa
51	106698 O	Sięstrzechowice – nr wew. W 2202	210	bitumiczna
52	106699 O	Łława – nr wew. W 0701	178	betonowa
53	106700 O	Łława – nr wew. W0702	143	betonowa
54	106703 O	Jędrzychów – Witkiewicza	540	bitumiczna, gruntowa
55	106704 O	Jędrzychów – Bociania	332	bitumiczna